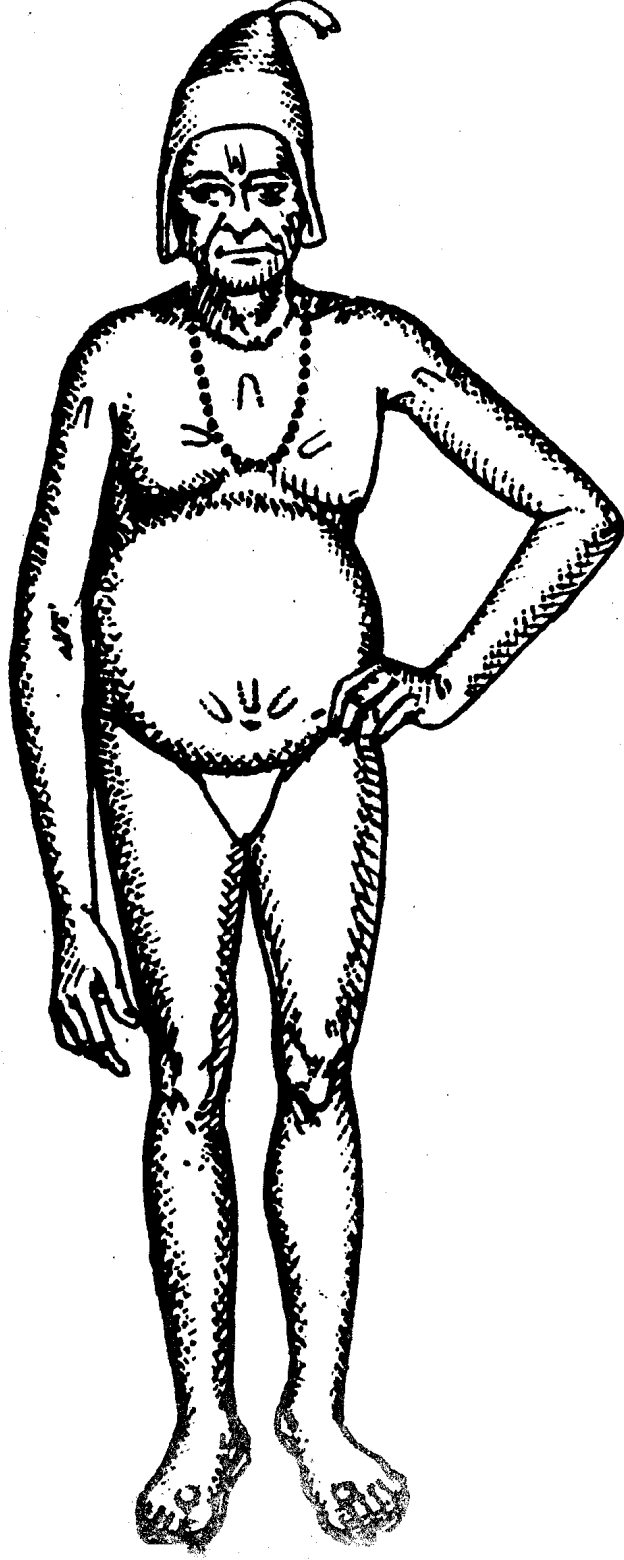
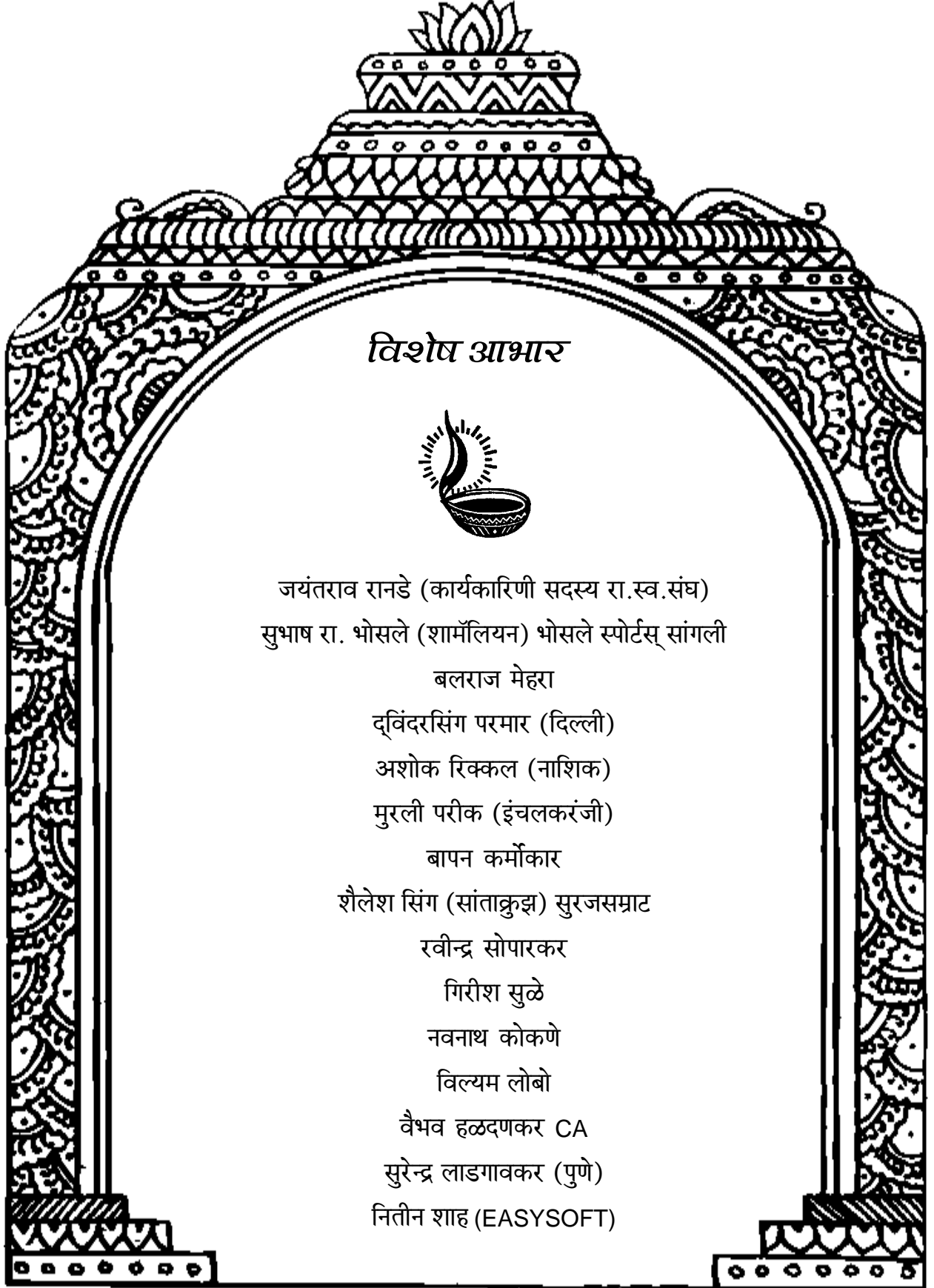

..... गृहवेध .....

श्री स्वामी समर्थ

संपादकीय

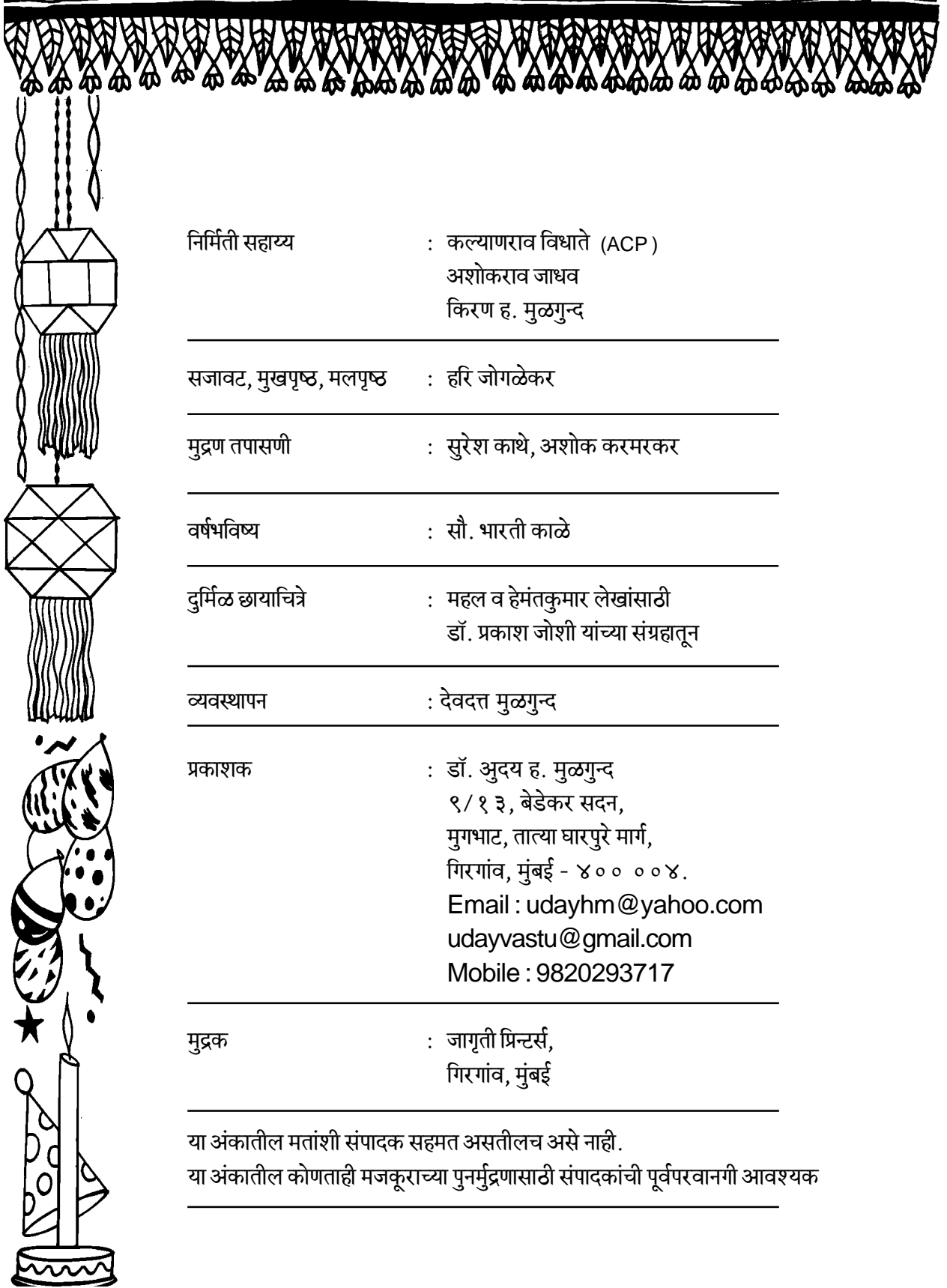
ग्रहवेध दिवाळी अंकाचे २९ व्या वर्षात पदार्पण होत आहे. अंकाच्या सुरुवातीपासून या क्षेत्रातील नामवंतांचे सहकार्य अंकाला लाभले आहे. ग्रहवेध अंकाकरीता प्रत्येक वर्षी आपले माहितीपूर्ण लेख पाठविणारे डॉ. निमाई बॅनर्जी व डॉ. प.वि.वर्तक यांचे नुकतेच निधन झाले. या दोन्ही लेखकद्वयांनी अंकाची प्रतिष्ठा वाढविण्यात मोठे योगदान दिले आहे. त्यांची उणीव आम्हांस नेहमीच भासत राहिल.

२०१९ च्या सार्वत्रिक निवडणुकांचे भाकीत अनेक नामवंत ज्योतिर्विदांनी केले होते. विविध वृत्तपत्रांत यावर चर्चा झाल्या कारण प्रसारमाध्यमांतील पूर्वग्रहदूषित मंडळींनी एक वेगळेच चित्र उभे केले होते परंतु बहुतांश ज्योतिष अभ्यासकांनी पंतप्रधानपदी नरेंद्र मोदीच येतील व रालोआ पुन्हा सत्तेवर येईल असे भाकीत ग्रहगणिताच्या आधारे अचूकपणे केले. आता सर्वसामान्यही ज्योतिषशास्त्र व त्यासंबंधी माहिती नियमित वाचू लागलेत.

या वर्षीच्या ग्रहवेध अंकात नेहमीप्रमाणे नाविन्यपूर्ण लेखांचा अंतर्भाव केला आहे. वामन देशपांडे, नादीर गोरीमार, चित्तरंजन कुळकर्णी, रविंद्र शहाणे, डॉ. शरयु जाखडी यांचे माहितीपूर्ण लेख वाचकांना आवडतील.

भारतरत्न लता मंगेशकर व मधुबाला यांच्या कारकीर्दीस ज्या महल चित्रपटामुळे खऱ्या अर्थाने प्रारंभ झाला त्यावर ज्येष्ठ लेखक प्रकाश अकोलकर यांचा लेख तसेच महान संगीतकार आणि गायक हेमंतकुमार यांच्या जन्मशताब्दीनिमित्त अभय जोशी यांचा लेख वाचकांना नक्कीच आवडेल.

नूतन वर्ष आमच्या असंख्य वाचकांना, लेखकांना, हितचिंतकांना, जाहिरातदारांना अत्कर्षाचे, भरभराटीचे व सौख्याचे जावो ही जगन्नियंत्यास प्रार्थना !

निर्मिती सहाय्य : कल्याणराव विधाते (ACP)
अशोकराव जाधव
किरण ह. मुळगुन्द

सजावट, मुखपृष्ठ, मलपृष्ठ : हरि जोगळेकर

मुद्रण तपासणी : सुरेश काथे, अशोक करमरकर

वर्षभविष्य : सौ. भारती काळे

दुर्मिळ छायाचित्रे : महल व हेमंतकुमार लेखांसाठी
डॉ. प्रकाश जोशी यांच्या संग्रहातून

व्यवस्थापन : देवदत्त मुळगुन्द

प्रकाशक : डॉ. अुदय ह. मुळगुन्द
९/१३, बेडेकर सदन,
मुगभाट, तात्या धारपुरे मार्ग,
गिरगांव, मुंबई - ४०० ००४.
Email : udayhm@yahoo.com
udayvastu@gmail.com
Mobile : 9820293717

मुद्रक : जागृती प्रिन्टर्स,
गिरगांव, मुंबई

या अंकातील मतांशी संपादक सहमत असतीलच असे नाही.

या अंकातील कोणताही मजकूराच्या पुनर्मुद्रणासाठी संपादकांची पूर्वपरवानगी आवश्यक

ग्रहवेध २०१९

संपादक

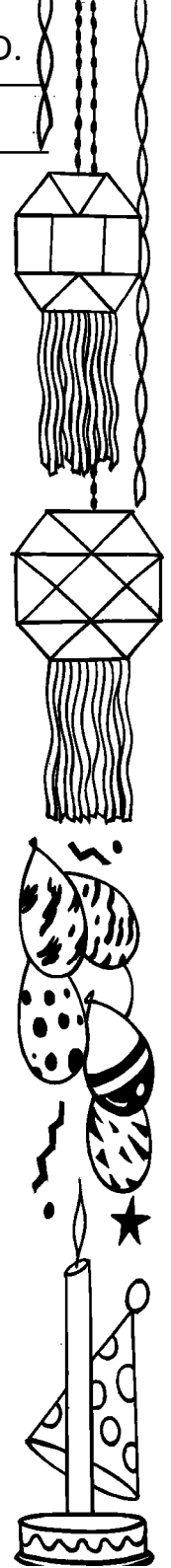
डॉ. उदय ह. मुळगुंद Ph.D.

सल्लागार

चित्तरंजन कुलकर्णी

अंतरंग

सद्गुरु तुकारामचैतन्य (ब्रह्मचैतन्य गोंदावलेकर महाराजांचे गुरु) / प्रा. शरयू जाखडी	९
विवेकचुडामणि / वामन देशपांडे	१६
विवाह ज्योतिष / सर डॉ. मधुसूदन घाणेकर	२२
नात्यातील समस्येचे निराकरण / मधुकर लेले	२७
भूत-पिशाच्य शक्तिचा व ग्रहयोगांचा काही संबंध असतो का ? / अॅड. महेश आनंद वाघोलीकर	३०
काळ आला होता .....! / चित्तरंजन कुलकर्णी	३५
पत्रिका सहजीवनाची / चित्तरंजन कुलकर्णी	४१
भारतातील पहिली महिला डॉक्टर - डॉ. आनंदी गोपाळ / सौ. अमिता स. नेवे	५०
‘महल’ नावाचं गारूड! / प्रकाश अकोलकर	५४
‘महल’ / राजेंद्र शहाणे	५९
महादशा व त्यांचे भारतावरील परिणाम / क्षितिज मुंबईकर	६७
ओंकार मातृका विलक्षण अनुभूती / प्रकाश कृष्णाजी प्रसादे	७२
द्वंद : दोन अर्थमंत्र्यांचे! / चित्तरंजन कुलकर्णी	७९
चांद्रयान-२ ज्योतिषाच्या दुर्बिणीतून / चित्तरंजन कुलकर्णी	८४
निगर्वी हेमंतकुमार! / अभय जोशी	८८
हेमंत कुमार : संगीत क्षेत्रातील अनमोल हिरा! / चित्तरंजन कुलकर्णी	९५
वर्ष भविष्य / भारती काळे	९८
Health & Ayurveda / Nadir Gorimar	११५
विस्मयकारक मेणबत्या व त्यांचा प्रभावी उपयोग / सौ. परिणिता स. मित्तल	१२४
भारतीय ज्योतिषशास्त्र - एक संकल्पना / डॉ. गीता भा. पेंडसे	१२७
ज्योतिषशास्त्र एक वैज्ञानिक दृष्टिकोन / डॉ. निमाई बॅनर्जी	१३४
अध्यात्म मार्गावरील काही अनुभव / डॉ.प.वि.वर्तक	१४०

हितचिंतक

प.पू.हरिभाऊ क्षीरसागर (पुणे)

संजयराव भोकरे

(संघटक, महाराष्ट्र राज्य मराठी पत्रकार संघ)

श्रीकांत (तात्या) शिंदे

(कार्यकर्ता प्रशिक्षण प्रमुख, भारतीय जनता पार्टी)

सौ. वीणा देव (संस्कृत भारती)

सतीश आजगावकर (मिरज)

आम्ही सांगलीकर

डॉ. अनिलकुमार (बॉम्बे हॉस्पिटल)

डॉ. पु.भ.लोहिया

(चेअरमन इंडियन अँकॅडमी ऑफ अँक्युपॅन्क्चर सायन्स)

एकनाथ पुरंदरे

गिरीश चापडे

संजय मित्तल (सिल्क वेलनेस)

अनाम प्रेम (PN)

ग्रहवेधपत्रिका नवविंशति तमे वर्षे पदार्पणं कुर्वन्ती
अस्ति इति वार्ता ज्ञात्वा अतीव आनन्दम् अनुभवामि अहम् ।
तं निमित्तेन अभिनन्दनीयाः सम्पादकमहोदयः, लेखकाः,
कार्यकर्तारः वाचकवर्गः च ।
ग्रहवेधपत्रिकायां विविधविषयकाः वैचारिकाः उद्बोधकाः लेखा वर्तन्ते
यथा सामान्यजनानां समस्यापरिमार्जनविषयकं विवेचनम्,
वैकल्पिकचिकित्साविषयकं विवरणम् ।
एवं प्राचीनवैज्ञानिकीशास्त्रचर्चा तथा वेदविषयकं ज्ञानं
सरलरूपेण दृश्यते ।
एषा पत्रिका स्वास्थ्यरक्षणे, ज्ञानवर्धनेऽपि महत्त्वपूर्णं योगदानं आवहति ।
सत्यं, सर्वांगीण विकासाय, सर्वेषां कल्याणाय कटिबद्धा उत्कृष्टा पत्रिका इयम् ।
शुभाः भवन्तु ते कार्यपन्थामः ।

सौ. वीणा देव

संस्कृत भारती

श्रद्धांजली

सुषमा स्वराज

प्रखर वक्ता, सर्वश्रेष्ठ सांसद, सफल नेत्री,
भाषाओं संस्कृति का अद्भुत ज्ञान।
सौम्य स्वभाव, विशिष्ट शैली भी निराली,
बना देता ये सब सुषमा तुम्हें महान।
सभ्य भाषा ओ सदा सटीक जवाब,
था तुम्हारा व्यक्तित्व लाजवाब।
बहुल खल रहा तेरा यूँ जल्दी परलोक गमन,
करो स्वीकार श्रद्धापूर्वित शब्दों से नमन।

मनोहर पर्रिकर

सीधा, सरल जीवन मनोहर,
बहुत मनोहारी रहा तुम्हारा।
उत्कृष्ट तकनीकी संस्थान से पायी शिक्षा,
राजनीति में भी ऊँचा रहा स्थान तुम्हारा।
केंद्र में रहे मंत्री लेकिन,
गोवा पर छोड़ा प्रभाव था न्यारा।
साहसी व्यक्तित्व को करते श्रद्धासुमन अर्पित,
जो अंत समय तक भी बीमारी से
नहीं था हारा।

अनंतकुमार

अनंत तुम्हारी समाज हित हेतु अनंत कथा,
जल्दी जाना वैकुण्ठ दे गया बहुत व्यथा।
सौम्यता संग हर काम को सदा
सिद्धत से था तुमने अंजाम दिया।
मंत्री पद के निर्वाहन में हर दिल से,
सामंजस्य था तुमने बैठा लिया।
संगठन संग देश को भी है क्षति अपूरणीय,
करते हैं हम भी श्रद्धांजलि अर्पित माननीय।

अरुण जेटली

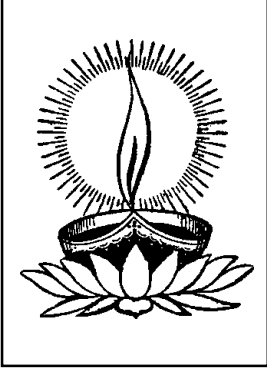
कानून को बना सम्बल अपना
अरुण तुमने फैलाई अपनी अरुणाई।
अपने बच्चे बड़े जहां पर,
वहीं मातहतों के बच्चों को भी शिक्षा दिलाई।
जन नेता से ज्यादा मन के नेता की,
छवि रही सदा थी तुम में समाई।
एक हाथ से किये पुण्य की बात,
दूजे हाथ से भी थी सधा छुपाई।
बहुत खला तेरा असमय परलोक प्रवास.
हर पक्ष के हृदय में थी जगह तुमने बनाई।

काव्यसुमन - सुभाष चन्दर

वी-२०२, वरद विनायक प्लाजा, प्लॉट २६, सेक्टर ९, खांदा कॉलोनी, न्यू पनवेल (पश्चिम), नवी मुंबई

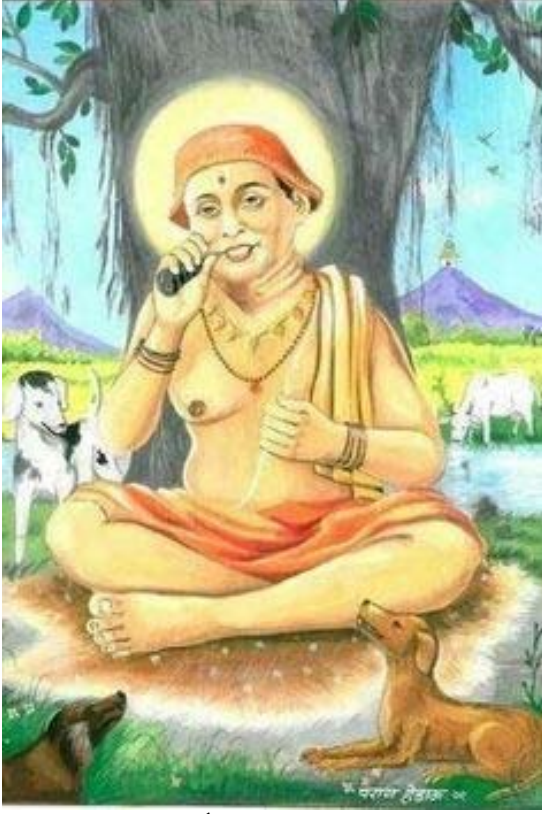

सद्गुरु तुकारामचैतन्य (ब्रह्मचैतन्य गोदावलेकर महाराजांचे गुरु)

प्रा. शरयू जाखडी, पवई, मुंबई मो. ९८२९३०७५०९

प्रा. शरयू जाखडी,
पवई, मुंबई
मो. ९८२९३०७५०९

महाराष्ट्राची कुंडली मांडली तर संतांच्या बाबतीत तेथे राजयोग दिसून येईल. विशेषतः बाराव्या, तेराव्या शतकात तर सर्व शुभग्रहांच्या उच्चीचा तो काल असावा असे म्हणायला हरकत नाही. कारण अनेक संतांनी त्या काळात लोकांच्या मनावर अधिराज्य केले. निवृत्तीनाथ, ज्ञानदेव, सोपान, मुक्ताबाई, गोराकुंभार, सावतामाळी, नरहरी सोनार, चोखामेळा, सोयरा, बंकामहार, नामदेव, जनाबाई अशा अनेक संतांचे भरघोस पीक उदयाला आले. अर्थात याचे श्रेय ज्ञानेश्वरांसारख्या पुरोगामी संतवृत्तीच्या विचारवंताला द्यावे लागेल. भूतदया, प्रेम, सहिष्णुता, मैत्रभाव, भेदातील सख्य अशा अनेक मानवतावादी तत्त्वांच्या पायावर ज्ञानेश्वरांनी आध्यात्माची भूमी सकस आणि कसदार केली यात शंका नाही. ज्ञानेश्वरांनी अज्ञान अंधःकाराच्या गर्तेत दिशाहीन झालेल्या वंचित उपेक्षित बहुजन समाजाला देशी भाषेत तत्त्वज्ञानाचे सुलभीकरण करून आत्मप्रकाशाचा मार्ग खुला केला. ज्ञानेश्वरांच्या पूर्वी नाथपंथाच्या हठयोगी सिद्धपुरुषांनी गुरुभक्ती, ईश्वरभक्ती, कृष्णभक्ती यांचा पुरस्कार केल्यामुळे, तसेच लोकभाषेचा वापर केल्याने लोकांची मने जिंकली. ज्ञानेश्वरांचे वडीलबंधू व गुरु निवृत्तीनाथ हे नाथपंथीय होते. गुरु गहिनीनाथांकडून त्यांना दिक्षा मिळाली होती. त्यामुळे नाथपंथीय विचारांचा एक प्रवाह ज्ञानेश्वरांच्या व्यक्तिमत्वात प्रवाहित झाला होता. नाथपंथाने दलित व बहिष्कृत वर्गाला आत्मोन्नतीचा मार्ग दाखवला होता. याचे भान ज्ञानेश्वरांच्या मनात जागे होते. त्यामुळे ज्ञानेश्वरांच्या विवेचनात त्याचे प्रतिबिंब पहायला मिळते. ज्ञानेश्वरांनी भागवतधर्माच्या झेंड्याखाली जातीपातीच्या शृंखला तोडून सारा वैष्णवजन एकत्र आणला आणि पंढरपूरच्या वाळवंटात वारकरीसंप्रदायाच्या एकात्मकतेचा अभूतपूर्व जयजयकार घडवून आणला. त्यातून अनेक संत उदयाला आले. ज्ञानदेवांनी आपल्या पसायदानातून विश्वात्मक देवाकडे दान मागितले होते की, 'ईश्वरनिष्ठांची मांदियाळी। अनवरत भूमंडळी। भेटतु भूतां।।' या भूतदयावादी संतांच्या प्रार्थनेला विश्वात्म देव प्रसन्न झाला आणि त्याने महाराष्ट्र भूमीवर देवतुल्य संतपरंपरेचा अखंड वर्षाव चालू ठेवला. आध्यात्मज्ञानाच्या क्षितिजावर नवनवीन ज्ञानसूर्याच्या प्रकाशाची पखरण होत आहे. हे महाराष्ट्राचे महत्भाग्य होय, बाराव्या तेराव्या शतकापासून संतांच्या रुपाने अखंड नंदादीप तेवत आहे. या

‘तुकाराम चैतन्य’ अर्थात तुकामाई

संतमालिकेतील एकोणीसाव्या शतकाच्या अखेरीस उदयाला आलेल्या ‘तुकाराम चैतन्य’ अर्थात तुकामाई या संताच्या चरित्राचा आपण थोडक्यात परिचय करून घेणार आहोत.

संतश्रेष्ठ ब्रह्मचैतन्य गोंदावलेकर महाराज यांचे सद्गुरु तुकाराम चैतन्य हे होत. तुकाराम चैतन्यांचा शिष्य परिवार मोठा नाही. त्याला कारणही तसेच आहे. तुकामाईची शिष्याची परीक्षा घेण्याची पद्धत अतिशय कठोर असायची. त्यामुळे सामान्य शिष्याचा टिकाव तेथे लागत नसे. एखादा खडक फोडल्यावर त्यातील चैतन्याचा झरा दृष्टिपथात यावा असा त्यांच्या गुरुकृपेचा मार्ग दुस्तर होता. अर्थात आपण त्यांचे चरित्र वाचतो तेव्हा त्यांच्या व्यक्तिमत्त्वात वर वर नारळासारखे कठिण्य दिसले तरी अंतरमनात गोड मधूर पाणी भरलेले होते. असेच समजून येते. अशा या मनाची जाणीव त्यांच्या भक्तांच्या मनात

जागी होती. म्हणून या अवलियाकडे जनसामान्य सर्वच आईच्या नजरेने पाहत होते. त्यामुळे त्यांना प्रेमाने ‘तुकाराम’ याच नावाने हाक मारत होते. संत आणि सामान्य माणूस यांच्यात बाह्यांगाने फरक दिसत नसतो. पण त्तरंगात संतांची स्थिती अतिंद्रिय आनंदात निमग्न झालेली असते. सच्चिदानंद परमात्म्याशी समरस झाल्यामुळे असे संत योगी बऱ्याच वेळा देहावर नसतात. अशावेळी त्यांची वरवरची वागणूक अगम्य असते. तुकाराम चैतन्यांच्या जीवनचरित्रातही अशा अलौकिक गूढ घटना घडलेल्या दिसतात. एकदा तुकाराम चैतन्य देवीच्या मंदिरात समुदायाबरोबर बसलेले असताना अचानक ओलेचिंब झाले. कारण त्यावेळी पूर्णा नदीच्या पात्रात त्यांच्या भक्ताची नाव पाण्यात बुडत होती. नावेतील लोकांचा जीवनमरणाच्या हेलकाव्यावर अकांत सुरु झाला. त्यांनी आपल्या गुरुंचा ‘जय तुकाराम’ ‘जय तुकाराम’ म्हणून भयभीत मनाने जयघोष सुरु केला. बघता बघता नाव किनाऱ्याला आली व सर्व लोक सुखरूप बाहेर आले. भक्तांच्या मदतीला धावून गेल्याने, मंदिरात असूनही ते ओलेचिंब झाले होते. अशातऱ्हेने जन संपर्कापासून दूर राहणारा लोकांना आपल्यापासून दूर पळवणारा वर वर कठोर दिसणारा असा हा सिद्धयोगी भक्ताची करुण हाक ऐकून धावून जात असे. सामान्यांचे दुःख, पीडा व अगतिकता पाहून त्यांचे मन विरघळून जात असे. त्यांना वाचासिद्धी होती. त्यांच्या आशीर्वादातून लोकांचे भले होत असे. परंतु या उपाधीमुळे त्यांना त्रास व्हायचा. त्यामुळे गावात राहण्यापेक्षा ते रानावनात राहणे अधिक पसंत करीत. अशावेळी त्यांचा शोध घेणे कठिण होत असे. त्यांचा मारुती नावाचा शिष्य त्यांना एक हजार बिल्वपत्र वाहिल्याशिवाय पाणीही पित नसे. तुकामाईंना रानोमाळ शोधता शोधता मारुतीची दमछाक होई. अशावेळी तो हताश होऊन एखाद्या ठिकाणी बसला की लगेत तुकाबाई त्याच्यासमोर दत्त म्हणून उभे राहात आणि

म्हणत 'आण तुझा बेल' नंतर मायेने त्याच्या पाठीवरून हात फिरवायचे. मारुतीला त्यांच्याकडून कुठल्याही ऐहिक गोष्टींची अपेक्षा नव्हती. त्याचे मागणे एवढेच होते की, 'तुकामाई मला तुमच्या मांडीवर मरण येऊ द्या' अखेरीस मारुती खरोखरच तुकामाईच्या मांडीवर डोके ठेकत शांतपणे नीजधामाला गेला. तुकामाईनी अखेरच्या क्षणी मारुतीला राम राम म्हणायला

सांगितले. पण त्यांने तुकाराम, तुकाराम म्हणत तुकामाईच्या मांडीवर डोके ठेवून प्राण सोडले. कारण त्याच्या हृदयमंदिरात गुरु हाच त्याचा राम होता.

शुद्ध बीजा पोटी, फळे रसाळ गोमटी असे म्हटले जाते त्याचे मुर्तिमंत उदाहरण आपल्याला तुकाराम चैतन्य यांच्या माता पित्याच्या रुपाने पाहायला मिळाते. तुकामाईचा जन्म येहळेगावी झाला. मराठवाड्यातील नांदेडपासून बऱ्याच अंतरावर हे गाव आहे. तेथील देशस्थ यजुर्वेदी कुटुंबात काशिनाथपंत व पार्वती यांच्या पोटी तुकारामाचा जन्म झाला. काशिनाथपंतांची ऋषितुल्य दिनचर्या पाहून लोक त्यांना सन्मानाने व आदराने वागवत. ते नदीवरून स्नान करून रस्त्याने येत तेव्हा लोक उभे राहून त्यांना अभिवादन करीत. काशिनाथपंत यांचा रोजचा दिनक्रम ध्यानधरणा, यजन याजना, अध्ययन अध्यापन यात व्यतित होत असे. त्यांची थोडीसी शेती होती. त्या शेतीतील उत्पन्नावर त्यांचा उदरनिर्वाह होत असे. या ब्राह्मणाने कधीही कोणाकडून एक पैसा दान घेतले नाही. ते कधीही खोटे बोलले नाहीत. निस्पृहीपणाचे तेजस्वी वलय त्यांच्या व्यक्तिमत्त्वाभोवती होते. योगी चरित्र्यसंपन्न अशा या ब्रह्मनिष्ठ ब्राह्मणाच्या संसार मंदिरात त्यांची पत्नी पार्वती त्यांच्या जीवनपटावर पावलावर पाऊल टाकत

अखंड सप्तपदी चालत होती. तिचीही घर सांभाळून उपासना चालू होती. एकच खंत त्या दोघा पतिपत्नीच्या मनात त्यांना उदास करीत होती. ती म्हणजे बरीच वर्षे लग्नाला झाली तरी संसारात चिमण्या बाळाची पावले उमटली नव्हती. अखेर पार्वतीचे मातृहृदय बाळासाठी बेचैन झाले. तेव्हा तिला वाटले माझी कुडी बाळाचे दान घेण्यासाठी अजून अपरिपक्व

असावी. पार्वतीबाईंनी मनाचा निश्चय करून कठोर तपश्चर्या सुरु केली. घराचे तपोवन केले. जिला असुयेचा कधीही स्पर्श झाला नव्हता अशा सती अनुसुयाच्या बाळाची म्हणजे त्रिगुणात्मक दत्त प्रभूंची उपासना पार्वतीबाईंनी सुरु केली. प्रातःकाळ, दुपार, संध्याकाळ असे त्रिकाळ स्नान करून तनामनाच्या यज्ञकुंडातील वैश्वानराला अखंड जपाची आहुती सुरु केली. रात्रदिवस अखंड आराधना तीन वर्षे चालू होती. दत्तगुरुंनाच या मायेची काळजी वाटू लागली. त्यांनी नादब्रह्माच्या रुपात प्रसन्न होऊन तिच्या कानात सांगितले, 'माय, पुरे आता! तुझे खूप कष्ट झाले, मी प्रसन्न झालो आहे. मीच अंशरुपाने तुझ्या पोटी जन्म घेणार आहे.' दत्तगुरुंच्या या शब्दांनी पार्वतीबाईंच्या अंगावर चैतन्याची बरसात झाली. त्यांनी कृतज्ञतेने मनोमन आपले मस्तक दत्तगुरुंच्या पावलांवर ठेवले. त्यांच्या मनाला अद्भुत विराम मिळाला. यथावकाश पार्वतीने फाल्गुन वद्य १३ इ.स.१८१३ ला एका गुटगुटीत, लोभस, अजानुबाहू अशा प्रासादिक सुंदर बाळाला जन्म दिला. त्याचे नाव तुकाराम ठेवण्यात आले. परंतु बाळाच्या बाललीला पुरत्या पाहिल्या नाहीत तोच लहानग्या तुकारामाला पोरके करून पार्वतीबाई देवाघरी गेल्या. या अचानक झालेल्या आघाताने काशिनाथपंत खिन्न झाले.

ग्राह्येध

बालक दैवी होते तेरी मायेचे आकाश बाळासाठी उजाडले गेले हेही तितकेच खरे तुकाराम दिवसभर सैरभैर होऊन भटकू लागला. कधी तरी रात्री बाळ घरी परत यायचा. एक दिवस तो रात्रीही घरी परतला नाही. तेव्हा मात्र काशिनाथपंत घाबरले आणि कंदिल घेऊन तुकारामाला शोधायला बाहेर पडले. खूप शोध घेतला. शेवटी ते तुकारामाच्या सवंगड्यांच्या घरी गेले. त्या मुलांनी जे सांगितले ते ऐकून त्यांच्या छातीत धस्स झाले. त्या मुलांनी सांगितले आम्ही नदीच्या वाळूत खड्डे करून लपाछपीचा खेळ खेळत होतो. अचानक नदीला पूर आला म्हणून आम्ही सर्वजण पळालो. त्यात तुकाराम नव्हता. ही हकिगत ऐकल्यावर गावातील काही लोक बरोबर घेऊन मुलांनी दाखवल्या जागी नदीकाठी गेले. नदी दुथडी भरून वाहत होती. पात्रातील अंधाराकडे पाहून काशिनाथपंतांनी आकांताने तुकाराम तुकाराम अशा हाका मारायला सुरुवात केली. आश्चर्याची गोष्ट म्हणजे नदीच्या पात्रातून 'ओ' अशी साद ऐकू आली आणि त्या पाठोपाठ ओलाचिंब

तिला तुमच्याबद्दल काहीच काळजी नाहीए,
तिचा स्केटबोर्ड तुटल्यामुळे ती दुःखी आहे.

झालेला तुकाराम पाण्यातून बाहेर आला. काशिनाथपंतांनी त्याला छातीशी घट्ट धरले. घर आल्यावर त्यांनी तुकारामाला विचारले, बाळा, तुला भीती नाही वाटली पाण्याची तिथे तुझा जीव नाही का गुदमरला! त्यावेळी पाच वर्षांच्या या मुलाने उत्तर दिले, 'नाही दादा प्राण निरोध केल्याने मला पाण्याचे भय वाटले नाही.' काशिनाथपंत मनात म्हणाले, 'पार्वतीने या अद्भूत बालकाला जन्म दिला तर!' तिच्या आठवणीने त्यांच्या डोळ्यात पाणी आले. याचा अर्थ उपजतच हा बालक योगी आहे. याला पाणी बुडवू शकले नाही. याला पाणीच काय कुठलेही भूत बाधा करू शकणार नाही हे त्या योगनिष्ठ ब्राह्मणाने ओळखले आणि तुकारामांच्या बाबतीत त्यांचे मन निश्चित झाले. त्यांच्या मनात आले की जगाच्या कल्याणासाठी हा चैतन्य चिंतामणी भूतलावर जन्माला आला आहे. आमचे कुळ धन्य झाले.

तुकाराम हळू हळू मोठा होऊ लागला. आध्यात्मिक जिज्ञासेतून तो अनेक प्रश्न वडिलांना विचारीत होता. त्याने विचालेल्या ज्ञानात्मक पातळीवरच्या प्रश्नांची उत्तरे काशिनाथपंत त्यांच्या अनुभवातून देण्याचा प्रयत्न करीत होते. बघता बघता तुकारामाचे सदृढ सतेज आजानुबाहू अशा तरुणात रुपांतर झाले. खरे तर तुकारामाचे खाणे अतिशय कमी होते. तरी त्याच देह सशक्त व कांतिमान होता. योग्याचा देह ब्रह्मरस पिऊन तृप्त असतो असे म्हणतात. तुकाराम त्या कोटीचे संते होते. त्यांच्या आईच्या दत्त उपासनेतून प्रत्यक्ष दत्तगुरुंचा अंश म्हणून तो जन्माला आलेला होता. जन्मजात सर्वगोष्टींचा न्यास केलेला तो संत होता. तुकाराम एकदा कडाक्याच्या थंडीत पहाटे चार - साडेचारच्या सुमारास नदीकाठी ध्यानस्त बसले होते. त्याचवेळी उमरखेडहून आलेले एक योगी चिन्मयानंद नदीतून स्नान करून काठावर आले. ध्यानस्त बसलेल्या त्या तरुणाला ते कौतुकाने न्याहाळू लागले. तुकारामाने डोळे उघडले. चिन्मयानंद व त्यांची दृष्टादृष्ट झाली आणि जणू अनंताने अनंताला

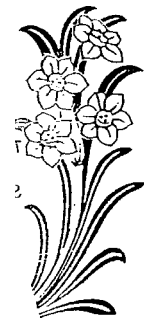
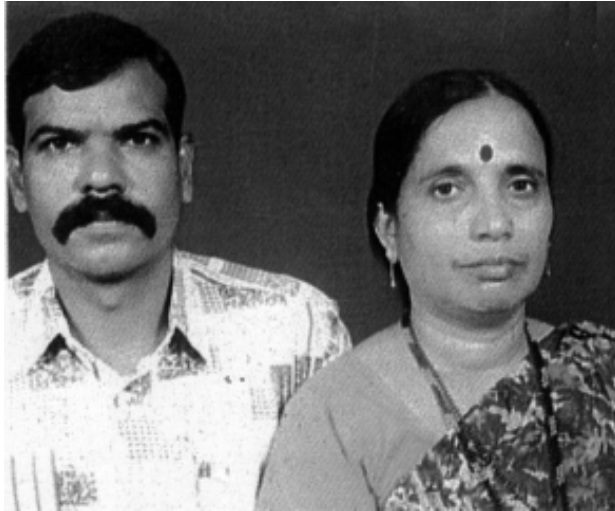
ग्रहवेध

स्पर्श केला. त्या अलौकिक अलिंगनाच्या आनंदाने दोघांच्याही डोळ्यातून आनंद अश्रू वाहू लागले. आनंदलहरीच्या लाटेवर आरुढ असतानाच चिन्मयानंदानी तुकारामाच्या मस्तकावर हात ठेवला. गुरुकृपा झाली. योगी चिन्मयानंद उत्सफूर्तपणे म्हणाले, 'आजपासून तू तुकाराम चैतन्य झालास. माझे येथील काम झाले.' अतिशय समाधानपूर्वक पावले टाकीत ते उमरखेडकडे चालू लागले. आदिनाथ शिवापासूनच्या नाथपंथी गुरुपरंपरेच्या चैतन्य धारेत तुकारामांचा समावेश झाला.

तुकाराम चैतन्या भोवती आता एक वेगळेच वलय निर्माण झाले होते. त्यांना वाचासिद्धी होती. त्यामुळे अनेक लोक हिंदू मुस्लीम सर्व जातीचे, त्यांच्या तोंडून वरदअक्षर येईपर्यंत पिच्छा पुरवीत असत. रात्रदिवस लोकांचा ओघ सुरु असायचा या निस्पृह संन्याशाला या गोष्टींचा त्रास होऊ लागला. तुकाराम चैतन्य त्यामुळे लोकांना हाकलून लावत. पण रंजले गांजलेले लोक त्यांचे पाय धरत व शेवटी तुकारामांच्यातील करुण मूर्ती मायेने पाझरून

म्हणत, 'जा तुझे काम होईल.' काही निष्काम लोक मात्र तुकामाईचे दर्शन घेतल्याशिवाय जेवत नसत. लोकांना कंटाळून तुकामाई बरेच वेळा जंगलात पळून जात. अशावेळी या निस्पृह प्रेमळ भक्तांची उपासमार होई. तुकामाईना त्यांची दया यायची व या उपोषित भक्तांसमोर ते दत्त म्हणून उभे राहय व त्यांच्या पाठीवरून मायेने हात फिरवायचे तुकामाईचे प्राणीमात्रांवर तितकेच प्रेम होते. त्यांची कुत्री 'टिट्या' आणि 'गण्या' तुकामाईनी जेवण दिल्याशिवाय जेवत नसत. 'गण्या' गेला तेव्हा तुकामाईनी स्वतः त्याचा अग्निसंस्कार वेगला. नाथसंप्रदायाच्या प्रथेप्रमाणे तुकामाई जवळ चिलीम असे. त्या चिलमीत ते तंबाखू किंवा विस्तव टाकीत नसत. चिलीम ओढण्याच्यावेळी ते फक्त जय गुरुदेव म्हणत आणि त्या चिलमीतून ज्वाळा प्रगट होत. इथे शेगावच्या योगी गजानन महाराजांनी आठवण यावी अशी तुकामाईची जीवनपद्धती होती. गजानन महाराजांनीही चिलीम सतत जवळ बाळगली. परंतु त्यांनाही चिलीम पेटवण्यासाठी

ग्रहवेध अंकास हार्दिक शुभेच्छा

श्री. तुकाराम पाटील
सौ. दमयंती तु. पाटील

काड्यापेटीची आवश्यकता वाटत नसे. तुकाराम कर्मकांड व जातिपाती मानण्याच्या पलिकडे गेले होते. तुकाराम, तुकामाय करणाऱ्या सर्वसामान्य माणसांचे ते 'माय' झाले होते. त्यामुळे कधी कधी उच्चभू ब्राह्मणांकडून त्यांचा अपमान व्हायचा. एकदा ते उमरखोडला गुरु चिन्मयानंदांच्या समाधी दर्शनाला गेले. तेथे चैत्रामधला भजनकीर्तन व वेद पठणाचा कार्यक्रम सुरु होता. नंतर जेवणाच्या पंक्ती बसल्या. त्यावेळी तुकामाईचे गुरुबंधू गोचरस्वामी यांनी तुकामाईंना हाताने धरून आग्रहाने पंक्तीत बसवले. तुकामाईंना पंक्तीत बसलेले पाहताच सारे ब्राह्मण तेथून उठून जाऊ लागले. तो प्रकार पाहताच तुकारामच तेथून उठले व नाहीसे झाले. सर्व ब्राह्मण पुन्हा पंक्तीत बसले. ताजे अन्न ताटात वाढले पण क्षणार्धात ते अन्न नासून गेले. साऱ्यांची पाचावर धारण बसली. सर्व प्रकार सांगून तुकामाईंना शोधून आणले. त्यावेळी तुकामाई धावत धावत गुरुसमाधीकडे गेले व समाधीला साष्टांग नमस्कार घातला. त्यांच्या डोळ्यातून पाण्याच्या धारा वाहत होत्या. ते गोचरस्वामींना म्हणाले 'अरे, हे उत्सवाचे ढोंग कशाला माजवले आहे. समाधीचे तीर्थ सर्व अन्नावर शिंपड म्हणजे सर्व सुरळीत होईल.' त्याप्रमाणे सर्व अन्नावर समाधीचे तीर्थ शिंपडताच अन्न सुग्रास झाले. साऱ्यांची जेवणे झाली.

'मै हूँ ना' योजना. माझ्या जनतेची सेवा करायला मी नेहमीच तत्पर!

तुकामाई एकदा तुपेगावला आले. तिथल्या देशमुखांच्या बायजाबाईने कांदाभाकरीचे ताट वाढून आणून त्यांना नैवेद्य दिला आणि बाजूस उभी राहिली. आजुबाजुचे लोक कांदाभाकरी पाहून कुरबूर करू लागले. तसे तुकामाईंनी ते ताट बायजेच्या बाजूने भिरकावले व ते निघून गेले. त्या ताटातील अन्नाची शुभ्र सुगंधी जाईची फुले होऊन चौफेर विखुरली गेली. तसेच एकदा तुकामाईंनी धनगराच्या घरी शिळी कांदाभाकरी खाल्ली व त्यातील एक भाकरी लोकांना प्रसाद म्हणून वाटून टाकली. त्यापैकी एकाने तो शिळ्या भाकरीचा तुकडा कुत्र्यापुढे नेऊन भिरकावला व घरी जाऊन स्नान केले. थोड्यावेळाने त्याच्या पोटात पोटशूल उठला. लोकांनी त्याला उचलून तुकामाईंकडे आणले. तुकामाईंनी प्रेमाने त्याच्या पोटावरून हात फिरवताच त्याचे पोटदुखणे थांबले. त्या गृहस्थाने तुकामाईंचे पाय धरून क्षमा मागितली. योग्याची नजर साऱ्या विश्वाकडे पाहताना चैतन्याचा शिवस्पर्श देत असते. सामान्य बुद्धीचा माणूस मात्र शिव - अशिवाच्या बाजाराची बजबजपूरी मांडतो, अविश्वास दाखवून त्याची फळे भोगतो. थोर संताच्या पायी विनम्र होताना दृढ श्रद्धा आणि विश्वासाने ओतप्रोत भरलेले निष्काम सुंदर मन घेऊन जावे. मग संतकृपेची पौर्णिमा वाट्याला आल्याशिवाय राहत नाही.

तुकामाईचा भक्तपरिवार मोठा होता. भक्ताच्या अधिकाराप्रमाणे त्यांची उपदेशाची भाषा असायची. सामान्यजनांवर तुकामाई प्रेम करायचे. त्यांच्याशी संवाद साधताना त्यांच्या वाणीतून जणू अमृत बरसायचे, ते म्हणत, 'बाळांनो, प्रपंच सुखाने करा पण रामाला विसरू नका. राम तुमचे कल्याण करील हे निश्चित समजा. रामावर विश्वास ठेवला तर तो सदैव तुमच्याबरोबर रक्षणासाठी उभा असतो हे मी ठामपणे सांगतो.' तुकाराम चैतन्य उपदेश करीत तेव्हा त्यांच्या तोंडून माधुर्याचे अमृत बरसे. तुकारामांचे व्यक्तिमत्त्व गोरेपान, अजानुबाहू, विरक्त, निस्पृह शांत असे होते. ते बोलायला लागले की

..... ग्राह्येध .....

त्यांच्यातील प्रेमळ तुकामाई लोकांच्या हृदयाला हात घालत असे. त्यामुळे त्यांचे दर्शन घेऊन निघताना वियोगाच्या कल्पनेने लोकांचा जीव कासाविस होई. त्यांना रडू आवरत नसे.

तुकामाईचा शिष्यपरिवार अवघा चार-पाच शिष्यांचा होता असे म्हटले तरी चालेल. त्यातील एक गोंदावले निवासी श्री ब्रह्मचैतन्य महाराज होत. सारा भारतवर्ष धुंडाळून अनेक संतांचे आशीर्वाद घेतल्यावर गोंदावले महाराजांना तुकाराम चैतन्याचे दर्शन झाले आणि त्यांचा गुरुशोध संपला. त्यांच्याकृपेसाठी गुरुने उभारलेल्या अनेक अडथळ्यांचे डोंगर पार करून गुरुंच्या मनात अढळ स्थान पटकावले. गुरुंनीही मग प्रसन्न होऊन त्यांच्यावर अलौकिक ब्रह्मज्ञानाचा खजिना मुक्तहस्ताने उधळला. या शिष्याने सर्व भूमंडळी रामनामाचा गजर दुमदुमत ठेवून लाखो लोकांना रामनामाला लावले. रामावर अलोट प्रेम करणारा गोंदावलेकर महाराजांसारखा संत विरळाच. गुरुही अशाच शिष्याची वाट पाहत असतात. गुरुंनी पाहिलेल्या स्वप्नांना साकार करण्याची ताकद अशाच शिष्यांच्या ठायी असते. तुकामाईचा भुजंग नावाचा शिष्य रात्रंदिवस त्यांची चिलीम घेऊन उभा असे. दुसरा शिष्य बाबा नागरेला तर ते खूप टाकून बोलत. कधी कधी ते त्याला शिव्याही देत. पण जेवताना तो बरोबर नसेल तर तुकामाईंना घस गिळत नसे. त्याला गुरुंनी त्रिकालज्ञाची देणगी दिली. मठाची जागा या बाबा नागरेचीच. या संन्याशाच्या मठाचा संसार मोठा मजेशीर होता. तुकामाईचा दत्ता नावाचा शिष्य या विदेही विभुक्त अशा संताला सांभाळून घेत असे. कधी कधी तुकामाई आजारी असताना खाण्यापिण्याचा खूप हट्ट करीत, तेव्हा मात्र दत्ताराम त्यांची आई होन त्यांच्या अंगावर ओरडे. तुकामाईचे अशावेळी दत्तारामपुढे काही चालत नसे. याच दत्तारामाला तुकाईने योगपारांगत केले. पटोद्याच्या सीतारामपंताचा मुलगा बापू सहज तुकामाईंच्या दर्शनाला म्हणून आला आणि सुई चुंबकाकडे आकर्षित

व्हावी तसा तो तुकामाईंच्या क्ष किरणांच्या नजरेतून त्यांना बापूचे संचित दिसले असावे. काहीही असो, परंतु तुकामाई बापूशी खूप कठोरपणे वागू लागले. कदाचित त्याचे संचित भस्म करण्यासाठी ही त्यांची कृती असेल. मठातील सर्व कामे केरवाले, दळणकांडण, भांडीकुंडी साफ करणे, पाणी भरणे बापू करीत असे. शिवाय तुकामाईचे पाय चेपणे हेही तो करत असे. तुकामाई त्याला पुरे आता पाय चेपणे असे म्हणत नसत त्यामुळे अनेक रात्री तो जागून काढीत असे. तसेच त्याच्या बाबतीत आणखी एक कठोर निर्णय तुकामाईंनी केला होता. त्याला मठात जेवण द्यायचे नाही आणि कोठेही भिक्षांदेही मागू द्यायचे नाही. त्यामुळे अनेक दिवस बापूला उपास घडे. बापूने ही तपश्चर्या बारा वर्षे पार पाडली, पण गुरुनिष्ठेत कणाचाही फरक पडला नाही. उलट गुरुचे नाव निघताच त्याचे अंतःकरण प्रेमरसाने भरून येई. त्याचे डोळे पाझरू लागत. एक दिवस बापू देवाची पूजा करत असताना त्याच्या मस्तकावर तुकामाईंनी काठीचा प्रहार केला. अद्भुत साक्षात्काराचा क्षण बापूच्या आयुष्यात आला. बापूला समाधी लागली. बापूचे मठाकाश उजळून निघाले. त्या दिवसापासून बापूला सहज समाधीचे वरदान मिळाले. साध्या स्वभावाच्या बापूने तुकामाईचे मन जिंकले. तुकामाई जरी वरवर कठोर वागत होते तरी बापूविषयी अंतर्त्यानी गाढ विश्वास आणि प्रेम पाझरत होते. समाधी घेण्या अगोदर तुकाराम चैतन्यांनी मठाची सर्व व्यवस्था बापूवर सोपवली. इतकेच नव्हे तर बापूच्या मांडीवर मस्तक ठेवून तुकाराम चैतन्यांनी आपला देह विसर्जित केला. तो दिवस होता ज्येष्ठ शुद्ध अष्टमी शके १८०९ म्हणजेच इ.स. १८८७ च्या जुन महिन्यात या महापुरुषाने येहळेगावी आपला शिष्य बापूच्या मांडीवर देह ठेवला. येहळेगावी त्यांची समाधी असून त्यांच्या पुण्यतिथीला तेथे दरवर्षी मोठे अन्नदान होते.

(संदर्भ :- श्रीब्रह्मचैतन्य गोंदावलेकर महाराज चरित्र आणि वाङ्मय प्रा. के. वि. बेलसरे)

□□□

..... १५ .....

अध्यात्म

वामन देशपांडे

विवेकचुडामणि

वामन देशपांडे

आचार्यांचे तत्त्वज्ञान प्रथम ज्ञानपातळीवर समजून घेऊन ते जीवनात प्रत्यक्ष उतरवणे हीच खरी अध्यात्मसाधना आहे. अद्वैत तत्त्वज्ञान अर्थात वेदान्त हा आचार्यांच्या एकूणच चिंतनाचा गाभा आहे. अद्वैत तत्त्वज्ञानाचा अन्वयार्थ आचार्यांनी अत्यंत प्रगल्भपणे उलगडून सांगितला. एकच परब्रह्म संपूर्ण ब्रह्मांडात व्यापून आहे ही जाणीव आचार्यांनी समर्थपणे करून दिली. केवळ आचार्यांमुळेच तर अद्वैत विचाराची पकड शतकानुशतके भारतीय मनावर राज्य करीत आहे. उपनिषदे, ब्रह्मसूत्रे आणि गीता ही प्रस्थानत्रयी आचार्यांनी आपल्या अप्रतिम भाष्यामधून उलगडली. वैदिक धर्माचे आधारस्तंभ असलेली ही प्रस्थानत्रयी म्हणजे धर्म, तत्त्वज्ञान आणि शुद्ध ज्ञान ह्यांचा अपूर्व त्रिवेणीसंगम. मानवी जीवाला आत्मसाक्षात्काराच्या महान्मंगल वाटेवर आणणारी ही प्रस्थानत्रयी आणि त्यावरील आचार्यांचे अप्रतिम भाष्य हाच एक विलक्षण चमत्कार आहे. परब्रह्म हेच एकमेव अंतिम सत्य आहे आणि दृश्य विश्व हा एकभास आहे. ह्याचे दर्शन घडविणारे आचार्य एक सत्य आवर्जून प्रतिपादित करतात की, जीवात्मा ब्रह्मच आहे. अद्वैत तत्त्वज्ञानाचे विवरण करणारे एकूण अड्डावीस प्रकरण ग्रंथ आचार्यांनी लिहिले. ह्या अड्डावीस प्रकरण ग्रंथामधला सर्वोत्तम तत्त्वज्ञानप्रधान ग्रंथ म्हणजे आचार्यांचा 'विवेकचुडामणी' ह्यात सतरा सर्ग आहेत आणि ५८१ श्लोक आहेत. अत्यंत तर्कशुद्ध पद्धतीने विवेचन करीतच तर आचार्यांनी अत्यंत प्रभावीपणे, 'मनुष्य जन्मातच आत्मसाक्षात्कारी अनुभव घेता येतो' हा महत्वाचा विचार मांडला आहे. आचार्य एक गोष्ट आवर्जून सांगतात की, मनुष्य जन्म, ममुक्षुत्व आणि संतांची संगत या तीन गोष्टी प्राप्त होणे अत्यंत दुर्लभ असून केवळ परमेश्वराची कृपा झाली तर हे परमभाग्य लाभते. अद्यात्मविद्येचे संपूर्ण ज्ञान आचार्यांनी आपल्या ह्या श्रेष्ठ प्रकरण ग्रंथातून दिले आहे. भवसागर तरुन जाण्यासाठी भवबंधनातून मुक्त होण्यासाठी अखंड प्रयत्न करावे लागतात. आचार्यांनी अध्यात्मविद्येचा मार्ग आणि मुक्त होण्याची सिद्धी प्रस्तुत ग्रंथातून कथन केलेली आहे. अद्वैत तत्त्वज्ञानाचे सुरेख दर्शन देणारा 'विवेकचुडामणी' हा श्रेष्ठ ग्रंथ आहे. साधक परमभक्ताचे परब्रह्म सत्य आहे ह्या विचाराचे भान सतत ठेवावे हा आचार्यांचा संदेश आहे. ह्याच ग्रंथातून आचार्यांनी आवर्जून एक विचार मांडला की, जीवनमुक्ताला प्रारब्ध, संचित आणि क्रियमाण

म्हणजे ताता आपल्या हातून जे कर्म घडत आहे आणि ज्याचे पापपुण्यात्मक फल संचितास मिळत आहे, असे कर्म, यांच्याशी काहीही संबंध नसतो. फक्त साधकाने ब्रह्मात्मैक्य भावनेने प्रत्येक क्षण वेचावा एवढेच आचार्याचे सांगणे आहे. आचार्यांना त्यांचे सद्गुरु गोविंदयती ह्यांनी ‘कोणता वर देऊ’ असे विचारले असता, आचार्य म्हणाले होते.

‘सततं आत्मचिंतनमेवास्तु । नान्यं वरं याचे ।।’

‘मी सतत आत्मचिंतनात दंग असावे. मला दुसरा वर नको.’ असा वर आचार्यांनी मागितला. आचार्य जीवनमुक्त होते. अत्यंत ज्ञानी होते. ज्ञानी पुरुषाचे अवघे अस्तित्व परमात्मस्वरूपात लय पावलेले असते. हे जरी सत्य असले आणि आचार्यांच्या आयुष्याने गुणोत्कर्षाने परिसीमा गाठली होती, तसेच असामान्य योगसिद्धी आणि परमेश्वराचे साक्षात्कारी दर्शन घडल्यावरसुद्धा, आचार्य एक क्षणही स्वतःसाठी जगले नाहीत. लोकानुग्रह करून, लोकसंग्रह करून, जीवांना मोक्ष मिळावा म्हणून त्यांनी

आसेतु हिमाचल प्रवास करून हिंदू धर्माची ध्वजा ब्रह्मांडात फडकवत ठेवली.

सर्ववेदान्तसिद्धान्तगोचरं तमगोचरम् ।

गोविन्दं परमानन्दं सद्गुरुं प्रणतोऽहम्यहम् ।।१।।

परमपूज्य श्रीगौडपादाचार्यांचे परमशिष्य म्हणून परमआदराने ज्यांचे नाव घेतले जाते, ते परमपूज्य आदरणीय श्रीगोविंदपादाचार्य आणि श्रीगोविंदपादाचार्यांचे परमशिष्य म्हणजे भगवदपूज्यपाद आदि श्रीशंकराचार्या, ‘विवेकचुडामणि’ ह्या प्रकरण ग्रंथाच्या सुरुवातीलाच आचार्यांनी आपले सद्गुरु श्रीगोविंदपादाचार्यांना वंदन करताना, आपल्या अंतःकरणातले सद्भाव प्रकट केले आहेत. आचार्य म्हणतात, ‘माझे सद्गुरु प.पू. श्रीगोविंदपाद हे परमानंदस्वरूप आहेत. वेदान्तांच्या सिद्धांतांनाच केवळ गोचर होणारे माझे सद्गुरु, मानवी ज्ञानेंद्रियांच्या अतीत आहेत. मानवी मर्त्य दृष्टीचा ते विषय नाहीत, की वाणीने त्यांचे वर्णन करता येत नाही. अशा माझ्या प्राणस्वरूप सद्गुरु श्रीगोविंदपादाचार्यांना मी अंतःकरणपूर्वक नमस्कार

करतो.'

जन्तूनां नरजन्म दुर्लभमतः पुंस्त्वं ततो विप्रता

तस्माद्वैदिकधर्ममार्गपरता विद्वत्त्वमस्मात्परम्।

आत्मानात्मविवेचनं स्वनुभवो ब्रह्मात्मना संस्थिति-

मुक्तिनो शतजन्मकोटिसुकृतैः पुण्यैर्विना लभ्यते ॥२॥

चराचरात परमेश्वरी अस्तित्व नांदते आहे. ह्या विश्वातील संपूर्ण जीवसृष्टीमध्ये मानवी योनी सर्वात श्रेष्ठ तर आहेच, कारण हा भाग्यशाली मानवी योनीला परमेश्वरी अस्तित्वाची जाणीव आहे. इतर योनींना ह्या परमेश्वरी अस्तित्वाचे अजिबात भान नाही. आचार्य ह्या श्लोकामधून अत्यंत महत्वाचा विचार देतात की, सर्व सजीव सृष्टीमध्ये मानवी जन्म प्राप्त होणे हे अत्यंत भाग्याचे आणि पूर्वपुण्याईचे लक्षण आहे. मानवी जन्म अत्यंत दुर्मीळ आहे, दुर्लभ आहे. कारण मानवापाशी मन आहे, बुद्धी आहे, विचारशक्ती आहे. बुद्धीचा योग्य वापर कसा करायचा ह्याचे ज्ञान मानवापाशी आहे. आपल्या मनातले भाव त्याला वाणीवाटे प्रकट करता येतात. प्राचीन ऋषीमुनींनीसुद्धा मानव हा सर्वात भाग्यवान प्राणी आहे असे निर्धारपूर्वक नमूद करून ठेवले आहे. हा मानवी जन्म केवळ प्राप्त होऊन भाग्य उजळत नाही, तर ह्या मानवी जन्माचे सार्थक कशात आहे ह्याची तीव्र जाणीव होणेसुद्धा अत्यंत आवश्यक आहे. जीवनाचा अर्थ कळण्यातला पुरुषार्थ प्राप्त होणे हे सुद्धा महत्वाचे आहे. म्हणजे काय, तर मानवी योनीत जन्म घेऊनही, जर आसुरी वृत्ती, हिंस्त्र स्वभाव जन्मक्षणीच प्राप्त झाला असेल; तर पशू आणि माणूस ह्यात काहीच फरक राहाणार नाही. परावृत्तीपासून पूर्ण विलग झालेले पुरुषतत्त्व, म्हणजे पूर्ण मानवत्व प्राप्त होणेसुद्धा खूप दुर्मीळ आहे. त्यातसुद्धा सनातन वैदिक धर्माची परंपरा सांभाळत, शास्त्राला अनुसरून आयुष्य जगणे त्याहूनही दुर्मीळ आहे. वैदिक धर्माने सांगितलेल्या आचारधर्मावर श्रद्धेय निष्ठा ठेवून प्रत्यक्ष तसे जगणे अतिशय दुर्मीळ आहे. विद्वता प्राप्त होणे तर अधिकच

कठीण. श्रुतीग्रंथांमधले गूढार्थ जाणून तसे आचरण करणे खूपच दुर्मीळ. आत्मा आणि अनात्मा ह्यांचा विवेक-विचार हृदयात स्थित करणे त्याहूनही दुर्मीळ. त्याहूनही दुर्मीळ काय तर परमेश्वरी अस्तित्वाची प्रचीती... तो आत्मानुभव केवळ मानवी योनीलाच शक्य आहे. ह्याहून महत्त्वाचे काय तर जे आत्मतत्त्व आपल्यात नांदते आहे, तेच संपूर्ण जीवसृष्टीत नांदते आहे ह्याचे सत्य भान येणे. हे भान एकदा का आले की, माणूस त्या श्रेष्ठ परब्रह्मस्वरुपाशी अभेदरूपाने राहू लागतो. असे ब्रह्मनिष्ठ अत्यंत दुर्मीळ. एकदा का ही श्रेष्ठ अनुभूती प्राप्त झाली की, मोक्षाचा मार्ग चांदणप्रकाशान न्हाऊ लागतो. चौऱ्याऐंशी लक्ष योनींमध्ये फक्त हा एकच मानवी जन्म असा आहे की, त्याला अथक साधनेने मुक्तीचा प्रवास प्राप्त होऊ शकतो. आचार्य श्लोकाच्या शेवटी म्हणतात, ही परमपवित्र मोक्षाची प्राप्ती करून देणारा हा मानवी जन्म अक्षरशः कोट्यावधी वर्षे साधनामग्न आयुष्य व्यतीत केल्यावरच अत्यंत भाग्याने आणि परमेश्वरी कृपेने प्राप्त होतो. त्यासाठी अनंत जन्मांची पुण्याई गाठीशी असावी लागते.

दुर्लभं त्रयमेवैतद्देवानुग्रहेतुकम्।

मनुष्यत्वं मुमुक्षुत्वं महापुरुषसंश्रयः ॥३॥

मानवी आयुष्यातली सर्वात दुर्मीळ गोष्ट कोणती, तर सर्वश्रेष्ठ असा मानवी जन्म केवळ परमेश्वरी कृपेनेच आपल्याला लाभला आहे. आजूबाजूला पसरलेल्या असंख्य मानवेतर योनींकडे आपण केवळ नजर जरी टाकली तरी आपल्या लक्षात येईल की, आपण माणूस म्हणून जन्माला आलो ही किती परमभाग्याची गोष्ट आहे. आपल्यापाशी प्रज्ञाभारली बुद्धी आहे. आपण ह्या बुद्धीचा वापर जर विवेकमार्गाने केला तर एक गोष्ट आपल्या लक्षात येईल की, जन्म-मृत्यूच्या चक्रातून सुटका करून घेण्याचे भाग्य केवळ मानवी योनीलाच प्राप्त झालेले आहे. मोक्षाची इच्छा फक्त माणसाला प्रकट करता येते आणि अथक साधनेच्या बळावर, मर्त्य आयुष्याचा साक्षेपी वेध घेत, अमर्त्य

..... ग्राह्येध .....

वाटेवरुन आपण एकदा का वाटचाल करु लागलो की, मुमुक्षु अवस्था आपोआपच प्राप्त होते आणि ह्या मोक्षाच्या वाटेवरुन प्रवास करताना महापुरुषांची गाठ पडणे हे तर मानवी आयुष्यातले अत्यंत दुर्मीळ क्षण असतात. हे तीनही दुर्मीळ क्षण केवळ परमेश्वरी कृपेचा वर्षाव झाला तरच मिळतात. त्यांचा लाभ होतो. आत्मानात्मविवेकाच्या साहाय्याने मोक्षप्राप्तीसाठी मानवी आयुष्याचा विनियोग करणे अतिशय आवश्यक आहे. ब्रह्मनिष्ठ सदगुरुंची प्राप्ती झाली की, परब्रह्माच्या खाणाखुणा सहजपणे कळतात. त्यासाठी पूर्वसंचिताची जोड मिळणे, विवेक आणि वैराग्याची साथ मिळणे आवश्यक आहे, तर हा धन्यतेचा क्षण आपल्याला लाभतो.

**लब्ध्वा कथंचित्ररजन्म दुर्लभं
तत्रपि पुंस्त्वं श्रुतिपारदर्शनम्।
यस्त्वात्ममुक्तौ न यतेत मूढधीः
स ह्यात्महा स्वं विनिहन्त्यसदग्रहात॥४॥**

काही माणसे मूलतः मूढ असतात. हाती सर्व असूनही, आयुष्याची कृतार्थता कळत नसेल, तर ह्या श्रेष्ठ मानवी योनीत परमभाग्याने जन्म मिळूनही, त्यांचे कल्याण होत नाही की परमेश्वरी कृपेचा आशीर्वाद त्यांना लाभतच नाही. योगायोगाने मनुष्य जन्माचा लाभ झाला, शिवाय पुरुष देह लाभला ही केवढी कृपा परमेश्वराने त्या साधकावर जन्मतःच केलेली असते. परमभाग्याने शास्त्रग्रंथीचा सखोल अभ्यास करण्याची सदबुद्धीसुद्धा त्याला प्राप्त होते. परंतु मोक्षाच्या दिशेने वाटचाल करावी हा विचार त्याच्या ज्ञानभारल्या अंतःकरणात कधी डोकावतच नाही. आत्मज्ञानाची प्राप्ती व्हावी म्हणून तो दुदैवी जीव झटून प्रयत्नच करीत नाही, तशी साधना करीत नाही. एवढे भाग्य चालत येऊनही, प्राप्त झालेल्या शास्त्रग्रंथाच्या पठणाद्वारे मुक्ती प्राप्त करुन घ्यावी अशी बुद्धी त्याला होत नाही. मर्त्य विश्वातल्या मर्त्य संदर्भाना

तो कवटाळून बसतो. तो देहवासनेचा शिकार होते. जणू तो आत्मघातच करुन घेतो. शाश्वत सत्यविशाला सामोरे जाण्याऐवजी, तो मर्त्य सुखांना आणि संदर्भाना कुरवाळत बसतो आणि मानवी भाग्यसाठी आयुष्याचा अक्षरशः नाश करुन घेतो.

इतः को न्वस्ति मूढात्मा यस्तु स्वार्थे प्रमाद्यति।

दुर्लभं मानुषं देहं प्राप्य तत्रापि पौरुषम्॥५॥

दुर्मीळ नरजन्म प्राप्त झाल्यावर ह्या जन्ममृत्यूच्या चक्रातून सुटाक करुन घेण्याची बौद्धिक पातळी परमेश्वराने आपल्याला वरदान म्हणून दिलेली आहे. मग पुरुषाचे भाग्यवान आयुष्य लाभलेल्या माणसाने, बुद्धी आणि सर्व ज्ञानेंद्रिये आणि कर्मेन्द्रिये ह्यांना परमेश्वराप्रती स्थिर करुन, ते भव्य स्वरूप अनुभवण्यासाठी स्वस्वरूपाचा शोध घेत आपल्या आयुष्याचे परमकल्याण करुन घेण्यात हयगय कशाला करायची? ही फार मोठी चूक आपल्या हातून घडते. मग आपल्यासारखा महामूर्ख माणूस दुसरा कोण बरे असेल?

**वदन्तु शास्त्राणि यजन्तु देवान्
कुर्वन्तु कर्माणि भजन्तु देवताः।
आत्मैक्यबोधेन विना विमुक्ति-
र्न सिध्यति ब्रह्मशतान्तरेऽपि॥६॥**

सर्वसाधारण जो भक्त असतो, त्याची उपासना पद्धती सर्वसाधारणच असते. तो शास्त्राभ्यास जरूर करतो, पूजा करतो, माळा ओढत विशिष्ट संख्या मोजत देवाचे नाम घेतो, यज्ञयाग करतो, नेमाने तीर्थक्षेत्रांवर जातो आणि त्यातच समाधान मानून आपले मर्त्य प्रापंचिक आयुष्य जगत राहातो. थोडक्यात सांगायचे झाले, तर जी जी धार्मिक कर्मकांडे आहेत, ह्यात तो रममाण झालेला असतो. अशा मंदबुद्धीच्या साधक भक्तांचा फार मोठा वर्ग समाजात वावरत असतो. ही कर्मकांडे करू नयेत

..... ग्राह्येध .....

असे नाही, परंतु जोपर्यंत आत्मा उन्नत होत नाही, तोपर्यंत ह्या कर्मकांडाधिष्ठित उपासनेची म्हणावी तशी फलदायी प्राप्ती होतच नाही. ही स्वतःचीच साधना काहीशी अपुरी आहे. म्हणून आचार्य प्रस्तुत श्लोकामधून सत्याचे दर्शन देत शुद्ध उपासनेचा, आत्मोन्नतीचा मार्ग लखव करीत साधकांना जणू गुरुपदेश करत म्हणतात की, कितीही शास्त्रग्रंथांचे अभ्यासपूर्ण पठण केलेत, देवाची विविध प्रकारे जरी सेवा केलीत, देवाच्या भजनपूजनात जरी अष्टौप्रहर दंग झालात तरीसुद्धा जोपर्यंत ब्रह्मनिष्ठ सद्गुरूना शरण जाऊन जीवब्रह्मैक्य भाव जोपर्यंत आपल्या अंतःकरणात ब्रह्मकमळासारखा उमलून येत नाही. शेकडो ब्रह्मदेवाच्या आयुष्याइतकी, म्हणजे असंख्य जन्म जरी कर्मकांडांना अनुसरून देवाची उपासना केलीत, तरी माणसाला मोक्षाची प्राप्ती होणार नाही.

अमृतत्वस्य नाशास्ति वित्तेनेत्येव हि श्रुतिः।

ब्रवीति कर्मणो मुक्तेरहेतुत्वं स्फुटं यतः॥७॥

आपल्यापाशी अमाप धन असेल, तर ह्या विश्वातील कुठलीही वस्तू अप्राप्य नाही हे सत्यच आहे. परंतु ह्या धनाच्या बळावर मोक्षाची प्राप्ती होत नही हे श्रुतिवचन सत्य आहे, ह्याची जाणीव निदान धनाढ्य लोकांना तरी होणे अत्यंत आवश्यक आहे. आयुष्यभर एखाद्या साधकाने कितीही सत्कृत्ये केली, अगदी तीर्थक्षेत्रावर अन्नछत्रे घातली, मोठी मोठी देवळे बांधली, उत्तुंग सामाजिक कार्ये जरी केलीत, तरी आपण एक लक्षात घेणे अत्यंत आवश्यक आहे की, ही कुठलीही साधना मोक्षप्राप्तीची साधन सामुग्री होत नाही. कर्म हे मोक्षाचे कारण नाही. आत्मानात्मविवेकाची जागृती ब्रह्मात होणे आणि मनातला ब्रह्मैक्यभाव सदैव उमलत राहाणे, हेच मोक्षाचे कारण होऊ शकेल. आत्मोन्नती हाच मोक्षाचा खरा मार्ग आहे.

अतो विमुक्त्यै प्रयतेत विद्वान्

संन्यस्त्यबाह्यार्थसुखस्पृहः सन।

सन्तं महान्तं समुपेत्य देशिकर्म

तनोपदिष्टार्थसमाहितात्मा॥८॥

प्रत्येक उपासकाचा, साधकाचा, शिष्याचा मूळ हेतू एकच असतो की, आपल्याला ब्रह्मदर्शन व्हावे आणि आपण अथकपणे करील असलेल्या उपासनेला देवासान्निध्याचा लाभ व्हावा. आचार्य म्हणूनच प्रस्तुत श्लोकामधून मोलाचा उपदेश करतात की, प्रतिभावान बुद्धिमान साधकाने आपल्या मनातल्या सर्व प्रकारच्या विषयवासनांचा प्रथम त्याग करावा. बाह्य वस्तूंपासून मिळणाऱ्या तात्कालिक सुखांना न गोंजारता, व्रतस्थं आयुष्य विणावे आणि संतांचा, सत्पुरुषांच्या विचारसाधनेच्या सहवासात राहून, त्यांच्या ऐक्याचा प्राणपणाने स्वीकार करावा. मुक्ती मिळवण्याचा तोच एक श्रेष्ठ मार्ग आहे.

उद्धरेदात्मनात्मानं मग्नं संसारवारिधौ।

योगारूढत्वमासाद्य सम्यग्दर्शनननिष्ठया॥९॥

सत्य सांगायचे झाले तर, प्रत्येक साधक भक्ताने आपला आत्मोद्धार स्वतःच करून घेणे अत्यंत आवश्यक आहे. आपण प्रत्येक जण प्रपंचरूपी सागरात पूर्णपणे बुडालेले असतो. विषयायुक्त आयुष्य जगत असतो. जोपर्यंत वासनांचा असह्य दंगा आपल्या सर्वांगात नृत्यसारखा घुमत राहातो, तोपर्यंत प्रपंचसागरात बुडण्याची प्रक्रिया सतत चालूच राहाते. आचार्यांनी अशा साधकांना उद्देशून प्रस्तुत श्लोकामधून अप्रतिम उपदेश केला आहे की, योगारूढ अवस्था प्रथम प्राप्त करून घ्या आणि त्यानंतर उपासनेला सुरुवात करा. आचार्यांना अभिप्रेत असलेली योगारूढ अवस्था म्हणजे शुद्ध ज्ञानावस्था. जोपर्यंत आपण आत्मानात्मविवेकाच्या बळावर, वैराग्यपूर्ण आयुष्याच्या दिशेने आपली ज्ञानपावले

..... ग्राह्येध .....

साधनामार्गावर उमटवत नाही, जोपर्यंत परमेश्वरी अस्तित्वाचा वेध घेणारी ज्ञानदृष्टी साधनेच्या बळावर स्वतः मिळवत नाही, जोपर्यंत मनात चाललेला 'हवे-नको' चा खेळ पूर्णपणे निपटून काढता येत नाही, तोपर्यंत योगारूढ अवस्था प्राप्त होणे केवळ अशक्य आहे. मनातले सर्व संकल्प नष्ट करून, यथार्थ ज्ञानाचा निश्चय करून ह्या भवसागरातून बाहेर पडत नाही, तोपर्यंत आपला उद्धार आपण करू शकत नाही. आपले सद्गुरु ज्ञानपातळीवर कितीही मोठे असले, आपण कितीही शास्त्रग्रंथांचा अभ्यास केला, अगदी लोकोपयोगी कर्मे करीत राहिलो, तरीसुद्धा आपले भवसागरातले बुडणे थांबणार नाही. आचार्यांनी 'योगारूढ' हा शब्द जो ह्या श्लोकात प्रकट केला आहे, त्याचा सोपा अर्थ असा आहे की, आपल्या मनात ठाण मांडून बसलेले जे तन्हातन्हेचे दोष असतात, त्याची जाणीव आपल्या व्यतिरिक्त आणखी कुणालाच होत नसते. त्या दोषांचा निःपात करून, आपले मन प्रथम शुद्ध आणि प्रसन्न करून घेणे अत्यावश्यक असते. मन जसे जसे शुद्ध होत जाते, तसतसे आपण परमेश्वरी अस्तित्त्व अनुभवण्याचे आपले जे ध्येय असते, त्या एकमेव ध्येयाशी रत होत जातो. परमेश्वरप्राप्ती व्यतिरिक्त कुठलाही विचार मग मनात डोकावत नाही. आत्मा परमात्मतत्वाशी विलीन होण्यासाठी उत्सुक झालेला असतो. ही योगारूढ अवस्था एकदा का प्राप्त झाली की, त्याच योगात आपण अष्टौप्रहर रममाण होतो. त्या दिव्य क्षणी आपण आपला उद्धार करून घेतो. संसारसागरात बुडालेल्या साधकांना सुटण्याचा तोच एकमेव मार्ग आहे.

संन्यस्य सर्वकर्माणि भवबन्धविमुक्तये ।

यत्पतां पण्डितैर्धीरैरात्माभ्यासे उपस्थितैः ॥१०॥

ज्या भाग्यवान साधकाला आत्मसाक्षात्कार व्हावा असे अंतः करणापासून वाटते, प्रत्यक्ष त्या विराट परमेश्वराचे दर्शन घडावे अशी आस लागलेली असते, आत्मतत्त्वाचा शोध घ्यावा म्हणून ज्या साधक भक्ताने

दृढ निश्चयाने ज्ञानमार्गावरून पावले टाकायला सुरुवात केली असेल; त्यांना उद्देशून आचार्य उपदेश करतात की, ह्या साक्षात्कारी अनुभवासाठी कामनेने प्रेरित जी जी कर्मे असतील, त्यांचा प्रथम त्याग करावा. मी कर्ता, मी भोक्ता हा भाव संपूर्णपणे नष्ट केल्याशिवाय, कर्मबंधनातून मुक्त होता येणार नाही. तेव्हाच चित्तशुद्ध अंतःकरणाने, वेदांत अभ्यासाच्या साहाय्याने, जन्म-मृत्यूच्या चक्रातून जीवाची सुटका होते.

आचार्यांनी प्रस्तुत श्लोकामधून खूप महत्त्वाचा विचार दिला आहे की, आत्मज्ञानाची प्राप्ती व्हावी ह्या एकाच विचाराने जो साधक प्रेरित झाला आहे, त्याने ह्या व्यावहारिक जगातले सर्व कर्मविचार आणि कर्मबंधने ह्यातून मानसिक पातळीवर प्रथम सुटका करून घेतली पाहिजे. बुद्धिमान साधकाने विवेक आणि वैराग्यभावनेने फक्त आत्म्याच्या साक्षीने जगावे. देहभावना पूर्णपणे नष्ट करून परमेश्वरी चिंतनात अखंड दंग राहावे.

□□□

**तुमचे सर्व एकनिष्ठ यावेळी निवडून येतील
ज्यांनी पक्षबदल केला आहे .**

विवाह ज्योतिष

सर डॉ. मधुसूदन घाणेकर

१०० विश्वविक्रमांचे मानकरी
सर डॉ. मधुसूदन घाणेकर
संस्थापक - कुलपति : अथर्व
ज्योतिष विद्यापीठ,
संस्थापक
युनिव्हर्सल ऑस्ट्रोलॉजिकल
फाऊंडेशन
ब्रह्मध्यान विद्यापीठ,
विश्वहास्य विद्यापीठ,
दत्तगुरू स्फिरिच्युअल
विद्यापीठ
व्हाईस चान्सलर
आयबॉक्स इंटरनॅशनल
युनिव्हर्सिटी
२०२ शुक्रवार पेठ,
पुणे ४११००२
संपर्क : ९४२२०३५१३६,
०२०-२४४३३२०२
तब्बल ९ शास्त्राच्या आधारे
विक्रमी लेख

- ०१) विवाहसौख्यासाठी प्रामुख्याने सप्तमस्थानाचा विचार करावा लागतो.
- ०२) विवाहसौख्यासाठी सप्तमस्थानच्या भाग्यस्थानाचा विचार केला जातो.
- ०३) सप्तमस्थानाच्या ६, ८, १२ आणि २ या स्थानांचा विचार विवाहसौख्यातील अडचणीच्या दृष्टीने केला जातो.
- ०४) सप्तमस्थानावर शुभ ग्रहीची दृष्टी असल्यास शुभ फलिते मिळतात.
- ०५) सप्तमस्थानावर अशुभ ग्रहाची दृष्टी असल्यास अशुभ फलिते मिळतात.
- ०६) सप्तमस्थानात शुभ ग्रह असल्यास शुभ फलिते मिळतात.
- ०७) सप्तमस्थानात अशुभ ग्रह असल्यास अशुभ फलिते मिळतात.
- ०८) सप्तमस्थानचा अधिपति शुभस्थानी पडला असल्यास शुभ फलिते मिळतात.
- ०९) सप्तमस्थानचा अधिपति अशुभस्थानी पडला असल्यास अशुभ फलिते मिळतात.
- १०) सप्तमस्थानचा अधिपति शुभ नक्षत्रात पडला असल्यास शुभ फलिते मिळतात.
- ११) सप्तमस्थानचा अधिपति अशुभ नक्षत्रात पडला असल्यास अशुभ फलिते मिळतात.
- १२) सप्तमस्थानी असलेल्या ग्रहाची शुभमहादशा चालू असल्यास शुभ फलिते मिळतात.
- १३) सप्तमस्थानी असलेल्या ग्रहाची अशुभमहादशा चालू असल्यास अशुभ फलिते मिळतात.
- १४) सप्तमस्थानचा अधिपति (सप्तमेश) याची शुभ महादशा शुभफलदायी जाते.
- १५) सप्तमस्थानचा अधिपति (सप्तमेश) याची अशुभ महादशा अशुभ फलिते मिळतात.
- १६) शुभस्थानाचे अधिपति (भावेश) सप्तमेशाशी शुभयोग करीत असल्यास मनाजोगे विवाहसौख्य लाभते.
- १७) अशुभस्थानच्या अधिपतीशी सप्तमस्थानच्या अधिपतीशी अशुभ योग होत असल्यास विवाहसौख्यात अडथळे निर्माण होतात.
- १८) शुभस्थानच्या अधिपति आणि सप्तमस्थानचा अधिपति यांचा अन्योन्य योग होत असल्यास विवाहसौख्य मनाजोगे लाभते.

ग्रहवेध

- १९) सप्तमस्थानचा अधिपति स्वनवमांश, भिन्ननवमांश अथवा उच्च नवमांशात असल्यास विवाहसौख्य मनाजोगे लाभते. ३३) चंद्र-शुक्र युती रुपवान, रसरशीत वैवाहिक साथीदाराचा लाभ दर्शवते.
- २०) सप्तमस्थानी असणारा ग्रह स्वनवमांश, भिन्ननवमांश अथवा उच्च नवमांशात असल्यास विवाहसौख्य मनाजोगे लाभते. ३४) चंद्र-शुक्र युती वैवाहिक जीवनात मनसोक्त लैंगिक-स्वास्थ्य दर्शवते.
- २१) सप्तमस्थानचा अधिपति ६, ८, १२ स्थानी पडला असल्यास वैवाहिक जीवनात अडथळे निर्माण होतात. ३५) चंद्र-शुक्र युती वैवाहिक जीवनातील राहणीमान उच्च दर्जेचे दर्शवते.
- २२) ६, ८, १२ स्थानचे अधिपति सप्तमस्थानात पडले असल्यास वैवाहिक जीवनात अडथळे निर्माण होतात. ३६) चंद्र-शुक्र युती वैवाहिक जीवन आनंदी आणि समाधानी बनवते.
- २३) सप्तमस्थानी अथवा लग्नस्थानी किंवा राशीच्या प्रथमस्थानी ग्रहणयोग असल्यास वैवाहिक जीवनात टोकाची प्रतिकूल फळ मिळतात. ३७) चंद्र-मंगळ युतीमुळे वैवाहिक जीवनात वादग्रस्त प्रसंग उद्भवतात.
- २४) चंद्र लग्नी सप्तमात अथवा भाग्यात असता मनाजोगा जीवनसाथीदार मिळतो. ३८) चंद्र-मंगळ युती वैवाहिक जीवनात उतावलेपणा दर्शवते.
- २५) चंद्र पंचमात असल्यास प्रेमविविहास अनुकूलता निर्माण होते. ३९) चंद्र-मंगळ युती वैवाहिक जीवन खर्चिक बनवते.
- २६) चंद्र लाभस्थानी असल्यास तो परिचय विवाहास अनुकूल ठरतो. ४०) चंद्र-मंगळ युती वैवाहिक स्वास्थ्य बिघडवते.
- २७) चंद्र-रवि युती प्रतियुति वैवाहिक स्वास्थात बाधा आणते. ४१) चंद्र-मंगळ युती वैवाहिक साथीदारासही अपघातमय दर्शवते.
- २८) चंद्र-बुध युतीमध्ये बुध वक्री असल्यास लैंगिक सुखाचा अभाव संभवतो. (लग्नी किंवा सप्तमात) ४२) चंद्र-मंगळ युती वैवाहिक साथीदाराशी विसंवाद निर्माण करते.
- २९) चंद्र-शुक्र युती वैवाहिक जीवनात सदा-बहार निर्माण करते. ४३) चंद्र-मंगळ युती घाईघाईत विवाहयोग दर्शवते.
- ३०) चंद्र-शुक्र युती मनाजोगा वैवाहिक साथीदाराचा लाभ देते. ४४) चंद्र-मंगळ युतीमुळे विवाह ठरताना अडचणी निर्माण होतात.
- ३१) चंद्र-शुक्र युती प्रेमविवाहास अनुकूलता दर्शवते. ४५) चंद्र-शनि विवाह योगास विलंब करतो.
- ३२) चंद्र-शुक्र युती वैवाहिक जीवनात, भिन्न लिंगी व्यक्तिचा लाभ दर्शवते. ४६) चंद्र-शनि वयाच्या ३० व्या वर्षानंतर वैवाहिक जीवनात मंदगतिने प्रगति घडवतो.
- ४७) चंद्र-शनि युती वैवाहिक साथीदारामध्ये भासमान अधिक असे अंतर दर्शवते तुलनेने वैवाहिक साथीदार अधिक प्रौढ भासतो.
- ४८) चंद्र-शनि युती वैवाहिक जीवनात खडतरपणे यश देते.
- ४९) चंद्र-शनि युती वैवाहिक जीवनात आहे त्या परिस्थितीत समाधान मानण्याची वृत्ती दर्शवते.
- ५०) चंद्र-शनि युती आयुष्याच्या उत्तरार्धात वैवाहिक

ग्रहवेध

- स्वास्थ्य देते.
- ५१) चंद्र-हर्षल युती, प्रतियुती वैवाहिक जीवनात चमत्कारिक घटना घडवते.
- ५२) चंद्र-हर्षल युती, प्रतियुती वैवाहिक जीवनातील मानसिक स्वास्थ्य बिघडवते.
- ५३) चंद्र-नेपच्यून युती, प्रतियुती वैवाहिक जीवनात गैरसमज निर्माण करते.
- ५४) चंद्र-नेपच्यून युती, प्रतियुती विवाहसंदर्भात घोटाला निर्माण करते.
- ५५) चंद्र-राहू युती वैवाहिक जीवनात गुढ निर्माण करते.
- ५६) चंद्र-राहू युती वैवाहिक जीवनात मानसिक दडपण निर्माण करते.
- ५७) चंद्र-केतू युती वैवाहिक जीवनात उदासिनता निर्माण करते.
- ५८) रवि-गुरु युती, प्रतियुती उच्चाशिक्षित जीवनसाथीदार देते.
- ५९) रवि-गुरु युती, प्रतियुती वैवाहिक जीवनात आत्मिक समाधान देते.
- ६०) रवि-शुक्र युती वैवाहिक जीवनात नाट्य घडवते.

- ६१) रवि-मंगळ युती प्रतियुती वैवाहिक जीवन संघर्षमय घडवते.
- ६२) रवि-शनी युती प्रतियुती वैवाहिक स्वास्थ्य बिघडवते.
- ६३) रवि-शनी युती, प्रतियुती वैवाहिक जीवनात मनाविरुद्ध काही घडल्यास प्रकरण टोकाला जाऊ शकते.
- ६४) रवि-हर्षल युती, प्रतियुती वैवाहिक जीवन संघर्षमय बनवते.
- ६५) रवि-नेपच्यून युती, प्रतियुती वैवाहिक जीवनात गढुळता निर्माण करते.
- ६६) बुध-मंगळ युती, प्रतियुती वैवाहिक जीवनात सतत वादविवाद घडवतो.
- ६७) बुध-राहू युती वैवाहिक जीवनात संशयांस्पद वातावरण निर्माण करते.
- ६८) बुध-शुक्र युती वैवाहिक जीवनात रसिकता निर्माण करते.
- ६९) बुध-शनि युती, प्रतियुती चिंतनशील वैवाहिक साक्षीदाराचा लाभ देते.
- ७०) बुध-गुरु युती, प्रतियुती वैवाहिक जीवनात सामंजस्याचे वातावरण निर्माण करते.
- ७१) बुध-हर्षलयुती, प्रतियुती वैवाहिक जीवनातील स्वास्थ्य बिघडवतो.
- ७२) बुध-नेपच्यून युती, प्रतियुती बुद्धीमान वैवाहिक साथीदाराचा लाभ देते.
- ७३) मंगळ-राहू युती वैवाहिक जीवनात मानसिक दडपण निर्माण करते.
- ७४) मंगळ-गुरु युती, प्रतियुती एकत्र कुटुंबपद्धतीकडे कल दर्शवते.
- ७५) शुक्र-शनी सहयोग विलंबनाने विवाहयोग दर्शवतो.
- ७६) शुक्र-मंगळ सहयोग प्रेमविवाहास पूर्णपणे अनुकूल दर्शवतो.

ग्रहवेध

- ७७) शुक्र-नेपच्यून सहयोग वैवाहिक जीवनातील रंगत वाढवतो. मात्र त्याचबरोबर समज-गैरसमज, घोटाळे दर्शवतो. ९५) अशुभ ग्रहाच्या महादशेत शुक्र अंतर्दशा वैवाहिक जीवनात दिलासा निर्माण करते.
- ७८) शुक्र-राहू युती छुपे विवाहबाह्य संबंध दर्शवतो. ९६) मूळ पत्रिकेत सप्तमस्थान बलवान असेल तर शुक्र-मंगळाच्या परस्पर महादशा-अंतर्दशाही प्रेमविवाह योग दर्शवते.
- ७९) शुक्र-राहू युती विवाहसौख्यत बाधा निर्माण करते. ९७) ज्या अशुभ ग्रहाने सप्तमस्थान बिघडले असेल त्या अशुभग्रहांची महादशा वैवाहिक स्वास्थ्य बिघडवते. त्या अशुभग्रहाची अंतर्दशाही वैवाहिक स्वास्थ्य बिघडवते.
- ८०) शुक्र-राहू युती वैवाहिक साथीदाराच्या अनारोग्याचे दडपण निर्माण करते. ९८) मूळ पत्रिकेतील चंद्र, शुक्र यांच्याशी गोचरेच्या शुभग्रहाचा शुभयोग विवाहयोग दर्शवतो तर अशुभ ग्रहाचा गोचर सहयोग विवाहयोगात अडथळा आणतो.
- ८१) शुक्र-केतू युति वैवाहिक जीवनात उदासीनता निर्माण करते. ९९) मूळ पत्रिकेतील लग्नस्थानाच्या २, ५, ७, ९, ११ स्थानातून जाणारे गोचर गुरुचे भ्रमण विवाहयोग दर्शवतो.
- ८२) शुक्र-हर्षल युती, प्रतियुती विवाहबाह्य संबंधाकडे कल निर्माण करते. १००) राजयोगकारक ग्रहाच्या महादशेत, अंतर्दशेत शुक्राची अंतर्दशा/महादशा विवाहसौख्याच्या दृष्टीने विशेष फलदायी ठरते.
- ८३) शुक्र-गुरु सहयोग म्हणजे वरुन कीर्तन आतुन तमाशा १०१) सप्तमेशाच्या महादशेत / अंतर्दशेत शुक्राची अंतर्दशा/महादशा विवाहसौख्याच्या दृष्टीने विशेष शुभफलदायी ठरते.
- ८४) शनि-नेपच्यून सहयोग वैवाहिक जीवनात फसवणूक दर्शवतो. १०२) राजयोगकारक ग्रह सप्तमेशाच्या शुभयोगात अथवा त्याची सप्तमस्थानावर शुभदृष्टी असेल तर वैवाहिक जीवन अत्यंत उत्कर्षदायी ठरते.
- ८५) शनि-नेपच्यून सहयोग वैवाहिक जीवनात गैरसमज निर्माण करते. १०३) सप्तमेश लग्नी असलेली व्यक्ति स्वताचे लग्न स्वतः ठरवते.
- ८६) शनि-मंगळ सहयोग वैवाहिक जीवनात अकास्मिक अनुकूल-प्रतिकूल घटना घडवतो. १०४) सप्तमेश द्वितीय स्थानी - कुटुंबातील व्यक्तिमुळे लग्न ठरते.
- ८७) शनि-हर्षल सहयोग वैवाहिक जीवन संघर्षमय घडवतो. १०५) सप्तमेश तृतीय स्थानी - बहिण भावामुळे लग्न ठरते.
- ८८) शनि-राहू युती वैवाहिक जीवनात अडथळे निर्माण करते. १०६) सप्तमेश चतुर्थात - आईच्या माध्यमातून लग्न
- ८९) राहू-हर्षल युती वैवाहिक स्वास्थ्य बिघडवते.
- ९०) राहू-रवि युती विवाहबाह्य संबंध उघडकीस आणते.
- ९१) गुरु-राहू युती वैवाहिक जीवनात तडजोड घडवते.
- ९२) गुरु-नेपच्यून युती वैवाहिक जीवनात सात्विक आनंद देते.
- ९३) शुभग्रहाच्या महादशेत गुरुचे गोचर भ्रमण वैवाहिक जीवनात उत्कर्षाचा काळ निर्माण करते.
- ९४) शुभग्रहाच्या महादशेत शनिचे अशुभ गोचर भ्रमण वैवाहिक जीवनातील सौख्य तात्पुरते बिघडवते.

ग्रहवेध

- १०७) सप्तमेश पंचमात - शाळा - कॉलेजमधील मित्रपरिवाराच्या माध्यमातून लग्न ठरते.
- १०८) आजोळकडील मंडळीच्या माध्यमातून लग्न ठरते. सप्तमेश षष्ठात असता.
- १०९) सप्तमेश सप्तमांत ओळखीच्याच व्यक्तिशी लग्न ठरण्याचा योग
- ११०) सप्तमेश अष्टमात - मित्राच्या वडिलांच्या माध्यमातून लग्न ठरते.
- १११) प्रवासाच्या निमित्ताने लग्न ठरते - सप्तमेश भाग्यात
- ११२) सप्तमेश दशमात - वडिलांच्या माध्यमातून लग्न ठरते.
- ११३) सप्तमेश लाभात विवाह ठरण्यास मित्रपरिवारापैकी एखादी व्यक्ति निमित्त ठरते.
- ११४) सप्तमेश व्ययस्थानात - परदेश दौऱ्याच्या निमित्ताने अथवा एखाद्या हॉस्पिटलमध्ये जाण्याच्या निमित्ताने विवाहयोग जुळुन येण्याची शक्यता असते.
- ११५) जीवनसाथीदारांच्या परस्परांच्या राशी शत्रुराशी असतील तर वैवाहिक जीवन अयशस्वी होते. (उदा. मकर-सिंह, कर्क-कुंभ, मेष-कन्या)
- ११६) मंगळ ४, ७, ८, १२ स्थानी असल्यास विवाहसौख्यात बाधा निर्माण होते.
- ११७) सप्तमस्थानावर गुरुची शुभ दृष्टी असेल तर वैवाहिक जीवनातील पेचप्रसंग सहजपणे सुटतात.
- ११८) सप्तमस्थानी बुध अशुभ नक्षत्रात असेल तर नपुसक्तेच्या शक्यतेने विवाहसौख्याचा अभाव रहातो.
- ११९) सप्तमस्थानी शुक्राच्या राशित मंगळ अथवा मंगळाच्या राशीत शुक्र हा विवाहबाह्य संबंध दर्शवतो.

- १२०) सप्तमातील रवि वैवाहिक साथीदाराचे वर्चस्व दर्शवतो.
- १२१) सप्तमातील शुभ ग्रहामुळे वैवाहिक जीवन शुभफलदायी ठरते.
- १२२) सप्तमातील तसेच लग्नातील अशुभ ग्रहांमुळे वैवाहिक जीवन असफल ठरते.
- १२३) चंद्र, शुक्राच्या सहयोगात अथवा सप्तमात अशुभग्रह विवाहसौख्यात अडथळे निर्माण करतात तर शुभग्रह वैवाहिक जीवन उजळून टाकतात.
- १२४) अशुभ फळे उच्चीचा शुक्र अथवा उच्च नवमांशातील शुक्र विवाहबाह्य सुख देतो.

मधुकर लेले

बी ८०९, लोकमान्य
सोसायटी, गजानन महाराज
चौक, वीर सावरकर मार्ग,
ठाणे - (पश्चिम)
४०००६०२
फोन : ०२२/२५३९९७०३,
९८९९२६६३४९

नात्यातील समस्येचे निराकरण

मधुकर लेले

मनुष्य परिस्थितीने गांजला की सैरभैर होतो. मग त्या दुष्टचक्रातून बाहेर पडण्याची त्याची धडपड सुरू होते. अशा वेळी कित्येक वेळा सारासार बुद्धीवर पडदा पडतो. माणुस त्यामुळे अधिकच गाळांत अडकत जातो. ते त्याला त्यावेळी जाणवत नसते. नुकतीच वर्तमानपत्रात बातमी वाचली. एका मध्यमवयीन महिलेच्या मुलाला अपघात झाला होता. बरेच उपचार चालू होते. पण गुण येत नव्हता. ती महिला एका बाबा महाराजांकडे गेली. त्यांनी दुष्टशक्तींच्या प्रभावामुळे असे होत आहे. ह्या दुष्टशक्ती अधिक वाढणार आहेत. त्यांचा बंदोबस्त नाही केला तर अधिक भयानक संकटे येतील. असा सांगून त्या बाईची १५ लाख रुपयांची फसवणूक केली. हे तो मांत्रिक करू शकला कारण त्या बाई त्याच्या बोलण्यावर भुलत गेल्या. त्यांचा सारासार विचारच बंद झाला होता.

त्या मांत्रिकाला देशातील कायद्यानुसार आणि अगदी परमेश्वराच्या न दिसणाऱ्या न वाजणाऱ्या काठीने जी शिक्षा होईल ती होईल. आपल्याला इथे विचार माणसाच्या असाह्यतेतून निर्माण होणाऱ्या अविवेकाचा आहे. लोकसेवेत आपल्या सारख्या असलेल्या व्यक्तींनी ही गोष्ट समजून घेऊन स्वतःच्या विवेकावर नियंत्रण ठेवणे अगत्याचे आहे. अन्यथा स्वतःची आणि त्याहीपेक्षा शास्त्राची बदनामी होऊ शकते.

आपण कोणत्याही शास्त्र पद्धतीचा अवलंब करीत असा. पारंपारीक वा अन्य फलज्योतिष, अंकशास्त्र, वास्तुशास्त्र किंवा कोणतीही पद्धत वापरत असलात तरी ती कशी, कुठे, कशासाठी, कोणासाठी वापरायची ह्याचा विवेक आणि शास्त्र आणि आपल्या मर्यादांचे भान ठेवणे माझ्या दृष्टीने अत्यावश्यक आहे.

माझ्याकडे आलेले पराग नांवाचे गृहस्थ, वय ३५/३८ च्या दरम्यान. वास्तव्य मुंबईच्या उपनगरांत व्यवसाय भिक्षुकी. घरात आई जुन्या विचारांची, सोवळेओवळे, देवदेवतार्जन, कर्मकांडांवर विश्वास, त्याबद्दल आग्रही स्वभाव तापट आणि चिकित्सक वडील आधुनिक विचारांचे, सश्रद्ध पण कर्मकांडांवर आक्षेप, पराग यांची धारणा की ते भिक्षुकी व्यवसायांत असल्याने आईच्याच मतांच्या प्रभावाखाली हि माहिती पराग यांनीच पुरवलेली.

सद्यःस्थिती: Devil/High Priestess:

पराग पूर्णपणे नकारात्मक विचारांत गुरफटले गेले आहेत. संशयाचे भूत मानेवर असल्याने सारासार विचार, विवेक नाहीसा झाला आहे. पत्नी मात्र अंतर्मुख होऊन तिच्या भवितव्याचा गंभीरपणे विचार करीत असावी. अश्या अप्रिय वातावरणातील संसारात रमणे कठिण वाटल्यानेच ती माहेरी गेली असावी. (घरांत भांडणे झाल्यावर पत्नी माहेरी गेल्याचे पराग ह्यांनी कबुल केले.)

परस्परांकडून अपेक्षा : Page Cups/Lovers:

तशी दोन्ही कार्ड जलतत्वाचीच आहेत. म्हणजे दोघांना एकत्र राहाण्याची इच्छा नक्कीच आहे. पराग यांना पत्नी कडून (Page Cups) प्रेमसंवादाची अपेक्षा आहे. पण त्याच बरोबर तिचे स्थान दुय्यमच राहावे. आज्ञाधारक असावी अशा कल्पना आहेत. एखादे अजून मुलही व्हावे असेही वाटू शकते.

पराग यांनी ह्याची स्पष्ट मान्यता जरी दाखविली नाही. तरी त्यांना बायकोने घरी परत यावे असे वाटत आहे.

पत्नीची नवऱ्या कडून जीवाभावाच्या प्रेमाची, तारुण्य सुलभ शृंगारीक अपेक्षा असाव्यात. पराग यांचे व्यक्तिमत्व बघता त्यांच्या पत्नीची ह्या बाबतची निराशा झाली असल्यास नवल नाही.

भविष्य विषयक विचार IV coins / VIII Coins :

अपेक्षांमध्ये जलतत्वाचा विचार जास्त होता तर भवितव्याचा

विचारांवर पृथ्वीतत्वाचा प्रभाव आहे. पृथ्वीतत्व व्यावहारीकता दाखविते. म्हणजेच दोघांनाही भविष्यात संसार एक सामाजिक व्यवहार असाच होईल असे वाटते. पराग स्वतःच्याच कोषात राहतील असे त्यांना वाटते तर पत्नीला आपण बरे आणि आपले काम बरे असाच संसार चालेल असे वाटत असावे.

निष्कर्ष : त्रयस्थपणे कार्डस कडून आलेल्या संकेतांचा, जातकाच्या कडून त्याच्या प्रपंचा विषयक माहितीचा विचार करता प्रथम पराग यांनी संशयाचे मनावरील सांवट दूर करून पत्नीला विश्वासात घेऊन आश्वस्थ करणे योग्य होईल. तारुण्य सुलभ भावनांना कृत्रिमपणे कमी न लेखून बदलत्या काळाची पावले ओळखून पत्नीशी सामंजस्याने व्यवहार केला तर पती पत्नीतील हे उठलेले वादळ नक्कीच दूर होईल.

सुमारे सहा महिन्यांनंतर पराग माझ्याकडे परत आले. त्यांची पत्नी घर सोडून माहेरी गेली होती. घरातील भांडणे विकोपाला गेली होती. त्यांना पत्नी घरी परत यावी असे मनापासून वाटत होते. त्यासाठी बिघडलेले संबंध कसे सुधारतील असा प्रश्न घेऊन ते आले होते.

त्याच्याशी झालेली चर्चा येथे सविस्तर देता येणार नाही. चर्चेच्या नंतर त्यांच्याकडून नातेसंबंधासंदर्भातला १० कार्डसचा स्प्रेड लावून घेतला. त्याचा तपशिल खालील प्रमाणे :-

	नात्याची सुरवात	प्रगती	सद्यःस्थिती	एकमेकांच्या अपेक्षा	त्यांच्या मते भवितव्य
पराग	King Wands	Hermit	Devil	Lovers	IV coins
पत्नी	VII Swords	Ace Swords	High Priestess	Page Cups	VIII Coins

ह्या स्प्रेडचे विश्लेषण / विवरण खालील प्रमाणे होईल.:

नात्याची सुरवात : King Wands / VII Swords :

लग्नाच्या वेळी पराग यांची मानसिकता आपणच सर्वेसर्वा आहेत, कुटुंबाची जबाबदारी माझ्यावर असल्याने माझ्या मतांनुसार संसार चालेल. त्यांच्या पत्नीला मात्र आपली फसवणुक होत असल्याची भावना असल्याने तिच्या मना विरुद्ध लग्न झाले असावे.

ह्या पराग यांची प्रतिक्रिया नरो वा कुंजरो वा अशी होती.

लग्ना नंतरच्या घटनांचे स्वरूप : Hermit / Ace Swords:

पराग यांचे संसारात मन रमत नसावे. अतिचिकित्सेमुळे आणि वैराग्य विषयकच्या कल्पनांमुळे पती पत्नीतील भावबंधात वैगुण्य आले असावे. पत्नीसाठी तिच्या त्यावेळच्या वयाचा अनुभवाचा विचार करता नव्या नात्यांचे संदर्भ शिकण्याचा काळ होता.

येथे पराग यांनी आई संदर्भात दिलेली माहिती नजरे आड करणे योग्य होणार नाही. (जुनाट विचार, सोवळे ओवळे वगैरे)

त्याच्याशी बोलण्यातून जाणवले की त्यांचा पौराहित्याचा अभ्यास मर्यादीत आणि घोकमपट्टी पुरताच असावा. म्हणजे स्वयंप्रज्ञा असेलच असे नाही. केस खांद्या पर्यंत, कपाळाला ठसठशत लाल गंध, गळ्यांत हाताला रुद्राक्षांच्या माळा. बोटामध्ये सर्व नक्षत्र ग्रहांच्या अंगठ्या. नजर भकास.

मला भेटायला येण्याचे प्रयोजन, गृहकलह, कलहास कारण त्यांना त्यांच्या पत्नीच्या वर्तणुकी बदल नाराजी, शंका, घरांत सासु सुनेचे सततचे भांडण, वडील सुनेच्या बाजूने बोलायचे. आईला आणि ह्यांना वडीलांच्याही चारित्र्याशी शंका.

त्यांचा प्रश्न :

माझ्या बायकोचे चारित्र्य कसे आहे, तिचे बाहेर काही संबंध आहेत का ? तिच्या आणि माझ्या वडीलांमध्ये काही वेगळेच संबंध आहेत का ?

त्यांच्या बोलण्यातून उद्भवलेले वरील तात्पर्य :

हे ऐकल्यावर माझी भुमिका मी त्यांना अत्यंत स्पष्ट शब्दांत सांगितली.

मी कोणाच्याही चारित्र्याची चिकित्सा करीत नाही. हे काम माझ्याकडून होणे नाही. तुमच्या अशा प्रश्नांवर मला कसलीही

चर्चा करायची नाही. माझ्या पुरता हा विषय संपला.

मला वाटते समुपदेशक वा ज्योतिषाने आपापल्या भुमिका नक्की ठरवून ठेवाव्या. येणारी व्यक्ती काही (अक्षरशः काहीही) प्रश्न घेऊन येऊ शकते.

जोडीदाराच्या त्रासाला कंटाळलो आहे. केव्हा तो (किंवा ती) जाईल?

मुलगा होईल का मुलगी होईल?

अमक्याने आमच्यावर काही काळी जादू केली आहे का?

आपला विश्वास नाही बसणार. पण असेही प्रश्न घेऊन लोक येतात. हा अनुभव आहे. अशा वेळी आपली भुमिका नक्की आणि ठाम असली पाहिजे. माझी तशी आहे. म्हणून मी परागना स्पष्ट शब्दांत प्रश्न हाताळण्यास नकार दिला.

मी त्यांना समजावले, की तुम्ही केवळ तुमच्या पती पत्नींच्या नात्यांत वितुष्ट निर्माण झाले आहे. त्याचे परिमार्जन कसे होईल असा विचार घेऊन आला असतात तर मी नक्कीच मदत करण्याचा प्रयत्न केला असता.

आई आणि पत्नी ह्यांच्या मध्ये मृदंगा सारख्या दोन्ही कडून थपडा खाणारा पराग हा काही एकमेव पुरुष नाही. घरोघरी मातीच्याच चुली. पण तरीही आपली कुटुंब संस्था टिकून राहिली आहे. कारण ही कसरत करीतच संसार चालतात. भावना, प्रेम सर्व आपल्या जागी योग्य असले तरी शेवटी वस्तुनिष्ठ भुमिका घेणे, प्रसंगी मुळीच हस्तक्षेप न करता वेळ निभावून नेणे हे मार्ग स्विकारावेच लागतात. तरच संसार आणि कुटुंब टिकून राहतात. इच्छा शक्ती मात्र असली पाहिजे.

(टॅरो कार्ड्सच्या प्रयोगातून परिस्थितीतील बारकावे लक्षात घेता येतात. प्रस्तुत उदाहरणातील पूर्ण तपशील येथे देणे शक्य नाही आणि उचितही नाही.)

□□□

महेश आनंद वाघोलीकर

M.A.LL.B.Dip in

Journalism

अॅडव्होकेट सेवानिवृत्त

पोस्टमास्तर लेखक

संत व आध्यात्मिक

साहित्य आणि

ज्योतिषशास्त्र अभ्यासक

पत्ता : बी-१०१, न्यू

साईविहार को. ऑप.

हौ.सो.लि., रमेशवाडी,

टाटा कॉलनी रोड, म्हात्रे

गार्डनसमोरील शिवसेना

शाखेच्या बाजूची गल्ली,

भागीरथी रिजन्सीसमोर,

बदलापूर (पश्चिम)

पोस्ट कुळगांव, जि. ठाणे,

४२१५०३,

मोबाईल : ९५६९३०२९८२

भूत-पिशाच्च शक्तिचा व ग्रहयोगांचा काही संबंध असतो का ?

ज्योतिष शास्त्राच्या नजरेतून !

अॅड. महेश आनंद वाघोलीकर

आजचे विज्ञान भूत-प्रेत, आत्मा या संकल्पना मानीत नाहीत. पण ज्योतिष शास्त्र या गोष्टी सत्य मानते राहू-केतू-शनि या ग्रहांना या गोष्टींचे कारकत्व दिले गेलेले आहे. भारतातील 'अंनिस' वाले भूत प्रेतात्मा आत्मा ही अंधश्रद्धा मानतात. असे असले तरी पाश्चिमात्य देश या विषयावर आजही संशोधन करीत आहेत. पुरातन किल्ले, राजवाडे इ. ठिकाणी भूतांचा वावर असतो यावर काही लोकांचा आजही विश्वास आहे. अमेरिकेचे दिवंगत अध्यक्ष अब्राहम लिंकन यांचे भूत आजही 'व्हाईट हाऊस' मध्ये दिसते असे म्हणतात. बॉलीवूड मध्ये एका अशाच सत्य घटनांवर आधारित अमिरखान व करीना कपूर यांच्या भूमिका असलेला 'तलाश' नावाचा चित्रपट येवून गेला आहे. हाजीअली येथे एका अपघातात मृत्यू पावलेल्या सत्य घटनेवर आधारित हा चित्रपट आहे. भूत प्रेतात्मा याचा अनुभव वैयक्तिक असतो. मात्र तो विज्ञानाच्या कसोटीवर उतरविता येत नाही. साधारणतः ३५ वर्षांपूर्वी 'एनटीटी' नावाचा इंग्रजी चित्रपट भारतात प्रदर्शित झाला होता. या चित्रपटाची कथा एका सत्य घटनेवर आधारित आहे. मृत पतीचे भूत स्वतःच्या पत्नीवर बलात्कार करते व या भूतापासून ती पत्नी आपली कशी सुटका करुन घेते यावर हा चित्रपट आधारित आहे.

आता आपण ज्योतिषशास्त्राकडे वळू या. ज्योतिषशास्त्र भूतप्रेत आत्मा या संकल्पना सत्य मानते. या विषयावर हा लेख लिहिला गेला आहे. मला मात्र आजपर्यंत कोणत्याही भूताचा अनुभव आलेला नाही. मात्र ज्योतिष शास्त्राचा अभ्यासक म्हणून हा एक वेगळा विषय लिहिण्यास घेतला आहे. ज्यांच्या कुंडलीत असे ग्रह आहेत व त्यांना असे काही अनुभव येतात का ? येत असतील तर त्या कारणां मागे भूतप्रेत शक्ती आहे की एखादी मनोविकृती याचा विचार ज्याचा त्याने करावा. साईबाबा, अक्कलकोट स्वामी समर्थ यांच्या ग्रंथात सुद्धा भूत-प्रेत विषयी कथा आढळतात. दूसरी एक सूचना कराविशी वाटते ती म्हणजे समाजात असे अनेक भोंदू बाबा, मांत्रिक, पुजारी आहेत की ते “आम्ही भूतप्रेत बाधा दूर करतो” असे सांगून लोकांना लुटत असतात. हे भामटे विशेषतः बंगाली बाबा वृत्तपत्रात जाहिराती सुद्धा देत असतात. अशा भामट्यापासून सावध रहा

ज्योतिष शास्त्रानुसार शनी, मंगळ राहू, केतू इ. ग्रह

प्रेत पिशाच्चा पासून बाधा निर्माण करतात.

प्रथम स्थानात चंद्र आणि राहू असतील व पंचम स्थानात व नवम स्थानात कूर ग्रह जसे मंगळ, शनि

असतील तर अशा जातकाला भूत पिशाच्च व काळी जादू याची बाधा होऊ शकते.

सप्तम स्थानात शनि-मंगळ-राहू-केतु यांची युती असेल तर अशा जातकाला भूतबाधा होऊ शकते.

लग्न कुंडलीतली प्रथम, पंचम व नवम् ही स्थाने धर्मस्थाने म्हणून ओळखली जातात. यातील प्रथम स्थानात राहू असेल व पंचम व नवम् स्थानात शनि किंवा मंगळ असेल तर हे ग्रह नकारात्मक उर्जा निर्माण करतात व जातकाला मानसिक दृष्ट्या कमजोर करतात. लग्न कुंडलीत अशी परिस्थिती असता राहूच्या अंतर्दशेत जातकाला भूत-पिशाच्च बाधेचा त्रास होतो.

प्रथम स्थानात शनि-राहू असतील तर भूतबाधेचा त्रास होतो. मात्र लग्न स्थानावर गुरुची दृष्टी असेल तर हा दोष नाहीसा होतो.

लग्न स्थानात क्रूर ग्रहा बरोबर मंगळ असेल व लग्नेश केंद्रात असेल तर भूतबाधेचा त्रास होऊ शकतो.

राहू हा वायुतत्वाचा ग्रह आहे. ३, ७, ११ ही त्याची स्थाने आहेत. म्हणजेच मिथुन, तूळ व कुंभ या वायु तत्वाच्या त्याच्या राशी आहेत. राहू या राशीत असेल तर त्याच्या अंतर्दशेत जातकाला भूतबाधेचा त्रास होऊ शकतो. वरील राशीत वा स्थानात चंद्रा बरोबर राहू असेल तर सुद्धा पिशाच्च शक्तीचा त्रास होऊ शकतो.

गोचर ग्रहाची स्थिती वरील प्रमाणे असतील तर भूत पिशाच्च बाधा होऊ शकते.

शनी-राहूची युती असेल तर करणीची बाधा होऊ शकते.

वरील ग्रहांच्या दशा व अर्तदशा यांच्या काळात सुद्धा पिशाच्च बाधा होऊ शकते.

नेपच्यून : तृतीय स्थानातील नेपच्यून वर शुक्र, गुरु, चंद्राचा शुभदृष्टीयोग असता पिशाच्चविद्या, मंत्र-तंत्र, जादूची आवड जातकाला असते व जातक अशा विद्येपासून पैसे मिळवितो.

राहू-रवि-गुरु योग : असता ब्रह्मसंमंथ या पिशाच्चशक्तीचा

संबंध येतो. घराण्यातील पूर्वजापैकी कोणाची तरी एखादी इस्टेट काढून घेऊन हाकलून देणे त्याची अन्नान्नदशा करणे, संन्याशाचा अगर पूर्वजाचा इस्टेटीकरीता खून करणे, याचा परिणाम ज्या व्यक्तीचा खून झालेला असतो ती व्यक्ती ब्रम्हसमध होऊन पाठीमागे लागते. हा शाप पाच पिढ्यापर्यंत चालतो. याचा परिणाम घरात दर पिढीत एक वेडा जन्माला येतो. दारिद्र्य येते. घरातला पुरुष लहानपणीच बेपत्ता होतो.

राहू-चंद्र-शुक्र योग : अशा जातकाला स्त्रीपिशाच्चा सामना करावा लागतो. घरातल्या एखाद्या स्त्रीची इस्टेट काढून तिला घराबाहेर हाकलून देणे, स्त्री पतिधर्माने वागत असता ती व्याभिचारी अशा समजुतीने तिचा निष्कारण छळ करणे, हा योग मातृशाप व पत्नीशाप निर्माण करतो. याचे फळ घरातील व्यक्ती संन्यासी होणे, स्त्रिया अकाली मरणे, अनेक बायका कराव्या लागणे, दारिद्र्य येणे, स्त्रियांना पिशाच्चोपद्रव होणे, पिढ्यानपिढ्या स्त्रीसौख्य नसणे, उद्योगधंदे बुडणे, अपयशी जीवन. हे लोक आपल्या शरीराला सुद्धा वैतागलेले असतात. यात स्त्रियांच्या तोंडून जो शाप निघतो तो सात पिढ्या चालतो.

राहू-मंगळ योग : पाठीमागे खून लागणे, दुसऱ्याची स्त्री किंवा आपली पत्नी व्याभिचार करते ते सहन न होऊन खून करणे आणि इस्टेटीकरता खून करणे व विषप्रयोग करणे, याचे परिणाम घराण्यात महारोग, कुष्ठ, क्षय, गंडमाळा, जेवताना गळ्यात घास अडकणे इत्यादी गोष्टी घडतात. घराण्यात मुके पुरुष जन्माला येतात. यातला कर्ता पुरुष कुत्रा, सर्प, वाघ यांना बळी पडतो. पुष्कळ स्त्रिया मरणे, स्त्रीसौख्य नसणे, हा प्रकार पिढ्यानपिढ्या

चालतो. यात जो शाप निर्माण होतो, तो तीन पिढ्या चालतो. चौथ्या पिढीला दत्तक घ्यावा लागतो.

“माझ्या जीवनात घडलेल्या काही सत्य घटनांचा मागोवा ज्योतिषशास्त्राच्या आधारे घेतला तेव्हा मला आढळून आले की, ज्योतिषशास्त्र ही अंधश्रद्धा नाही. या शास्त्रामध्ये निश्चितच तथ्य आहे. व तेव्हापासून मी ज्योतिषशास्त्राचा अभ्यास करण्यास सुरुवात केली. मानवी जीवनात घडणाऱ्या घटनांचा अशाच योग माझ्या लग्नकुंडलीत सप्तम स्थानात झाला आहे. माझ्या लग्नकुंडलीत सप्तमस्थानी राहू-मंगळ-शुक्र-गुरु ची युती झाली आहे. ही युती कुंभ राशीत झाली आहे. १२ वर्षांपूर्वी, मंगळाची महादशा सुरु होण्याच्या वेळेस माझ्या ओळखीच्या एका स्त्रीचा खून झाला. मी तिचा मित्र असल्याने पैठण पोलिसांनी माझी सुद्धा चौकशी केली. पोलिसांचा माझ्यावर सुद्धा संशय होता. सुदैवाने ज्याने खून केला त्याला पोलिसांनी २४ तासांच्या आत पकडले. (जर तो आरोपी सापडला नसता, तर मलाच कस्टडीमध्ये रहावे लागले असते, असे पोलिसांनी मला तेव्हा सांगितले होते.) संशयित आरोपीने खून केला आहे हे सर्व पुरावे पोलिसांना मिळाल्यामुळे त्याला अटक करून औरंगबाद सेशन कोर्टात त्याच्यावर खूनाचा खटला चालवला गेला. पोलिसांच्या विनंतीवरून मी सरकारी पक्षाचा साक्षीदार झालो व त्या आरोपीला जन्मठेपेची शिक्षा झाली.”

राहू-बुध योग : मुंजा लागणे - घरातल्या मुंज झालेल्या परंतु सोडमुंज न केल्या अशा मुलांना अपघाताने मरण आलेले असते. त्यांची काही वासना शिल्लक राहिलेली असते. तेव्हा तो मुलगा मुंजा बनतो. कदाचित सावत्रपणामुळे सुद्धा खून होतो. त्या घरातल्या मालकाचा वंश नष्ट होतो. पुढे दत्तक घेतले, तरी तो टिकत नाही. आंधळे होणे, वेडे होणे, माणसे परागंदा होणे, दरिद्री होणे इ. अशा घरात संसार सौख्य मिळणे शक्य नसते. पुढे ते घर जरी दुसऱ्याने विकत घेतले, तरी भाग्योदयाला उतरतीकळा लागते. घरातील माणसे बेफाम आजारी पडणे, या आजारी माणसांची रोग-परीक्षा न होता ते हळूहळू कर्जबाजारी होतात. हातातला

पैसा नष्ट होतो.

राहूची काही अनुभविक फळे : राहू शनी लग्नस्थानी एकत्र असता पिशाच्य बाधा संभवते. क्षीण चंद्र शनीसह अष्टमात असता पिशाच्यबाधा संभवते. राहू चतुर्थ स्थानी असता पिशाच्य बाधेपासून त्रास होतो. चतुर्थस्थानात राहू अगर राहू-चंद्र युती असता, राहू-मंगळ युती असता, चतुर्थेश राहून युक्त असता, धनस्थानात राहू धनेश धन स्थानीच राहून युक्त असता, चंद्राच्या धनस्थानी राहू असणे किंवा चतुर्थात राहू असता पिशाच्य बाधा होण्याचा संभव असतो.

षष्ठ स्थानी राहू असता घरात पिशाच्यबाधा असते. राहू पिंडीत असता पिशाच्या पासून त्रास होतो. पुरुष राशीत राहू असता बाहेरची बाधा होण्याची शक्यता असते. राहू स्त्री राशीत असता स्त्री जातकाला पिशाच्यबाधेपासून त्रास होतो.

केतूला जारणमारणादिक व गारुडी शक्तीचे कारकत्व दिलेले आहे हा ग्रह गुप्त विद्येचा, मंत्र विद्येचा कारक मानला आहे. केतु कुंडलीत अशुभ असेल तर त्याच्या महादशेत आणि अंतर्दशेत असे अनाकनलीय अनुभव येवू लागतात.

पीडित केतू मुळे जातकाला अनेक समस्यांना सामोरे जावे लागते. अचानक काहीतरी बाधा निर्माण होते. हाती घेतलेल्या कामात यश येत नाही. राहू-केतू च्या स्थितीमुळे कालसर्प योग निर्माण होतो. या कालसर्प योगामुळे सुद्धा जातकांना त्रास सहन करावा लागतो. (काही लोक अशा घटनांना कोणी तरी करणी केल्यामुळे, भानामतीमुळे असे घडते. असे समजतात व मांत्रिकांच्या नादी लागतात. अशांनी आपल्या पत्रिका पाहून, जर केतू ग्रहाचा दोष असेल तर केतू ग्रहांची शांती करावी.)

पिशाच्य शक्ती जरी खरी आहे असे मानले तरी जातकाच्या जीवनात घडलेल्या सर्व अप्रिय व अनाकलकीय घटना पिशाच्य बाधेमुळे होतात असे मानता कामा नये. अशा जातकांनी प्रथम आपली लग्नकुंडली चांगल्या ज्योतिषाला दाखवून मार्गदर्शन घ्यावे. कोल्हापूर जवळ नृसिंहवाडी वा नरसोबाची वाडी, श्री श्रेत्र दानगापूर, येथे पिशाच्य बाधेने पीडित असलेले अनेक व्यक्ती पहावयास

ग्रहवेध

मिळतात. या क्षेत्री गेले तर अंगातली भूते वा पिशाच्चे पळून जातात. अशी अनेक भाविकांची श्रद्धा आहे. अशा व्यक्ती मनाने फार दुर्बल असतात. असे सांगितले जाते की, भूते ही दुर्बल मनावर राज्य करतात किंवा अशा व्यक्तीच्या शरीरात भूते प्रवेश करीत असतात. भूतावर संशोधन करणाऱ्यांनी जी पुस्तके लिहिली आहेत त्यात हे नमुद केलेले आहे.

ज्योतिष शास्त्रात केतूच्या उपासनेसाठी सांगितलेले उपाय

केतू शांती : पीडित व्यक्तींनी केतु साठी लसणी हे रत्न धारण करावे. नऊ मुखाचे रुद्राक्ष वापरावे. केतू यंत्राची पूजा करावी. भूत्या रंगाचे कपडे वापरावे. चौरंगावर कृष्ण वस्त्र अंथरुन नवग्रह मांडावे. त्यावर पोलादाचा तुकडा ठेवावा, त्यावर तीळ पसरावेत. बोकडाची चांदीची प्रतिमा करावी. लसण्या रत्नावर केतूच्या मंत्राचा अभिषेक करावा. धूपपुष्पाने पूजा करावी. तेलाची बुधली ठेवावी. जपसंख्या १७,००० आहे. जातकाने ४५ दिवस तरी अभिमंत्रित तेलाचे मिश्रण सूर्योदयापूर्वी नैऋत्य दिशेकडे चिमूटभर उधळवे.

प्रथमस्थानी अशुभ केतू असता स्त्रीबाधेपासून त्रास होतो. असे जातक चित्तभ्रमाचे शिकार होतात व मानसिक चिंतेने पीडित असतात. अज्ञानामुळे यांना असे वाटते की आपल्याला एखाद्या पिशाच्य शक्तीने पछाडलेले असवे.

द्वितीय स्थानी अशुभ केतू असल्यास कपाळावर केसर किंवा हळदीचा गंध-तिलक लावावा. व्याभिचारापासून दुर रहावे. अशुभ केतू बुद्धिभ्रम करुन जातकाला व्याभिचाराकडे वळवितो. पोर्नोग्राफी पाहून त्याप्रमाणे कामानंद लुटणाऱ्यांनी सावध रहावे. अध्यात्मिक

With Best
Compliments From

KORE
SALES CORPORATION

Create a world your dream

- ♦ VITRIFIED ♦ PORCELAIN ♦ SANITARY
- ♦ PLUMBING ♦ GRANITE ♦ MARBLE
- ♦ KADAPPA ♦ KOTA ♦ SHAHABAD ♦ TANDOR
- ♦ SLATE ♦ DHOLPUR ♦ CEMENT PAVING BLOCK

Tel. 8551932121
(0233)-6511633
(0233)-2531846

Sangli - Kolhapur Rd.,
Opp All India Radio Station,
Sangli 416 416

koresalesc@gmail.com
www.koresales.in

ग्राह्येध

साहित्याचे वाचन व धार्मिक स्थळांना भेटी दिल्याने अशुभ केतूचा परिणाम होत नाही.

तृतीय स्थानी अशुभ केतू असता जातकाने कपाळावर केसरचा तिलक लावावा. सोन्याचे दागिने घालावे. वहात्या पाण्यात तांदूळ व गुळ सोडावा.

चतुर्थ स्थानी अशुभ केतू असणे हे विघातक आहे. अशा व्यक्तीच्या हातून पूर्वजन्मात पापकर्म घडलेली असतात. त्यामुळे या जन्मतः त्यांना अनेक प्रकारच्या संकटास व आपत्तीस तोंड द्यावे लागते. कितीही कष्ट केले तरी त्याचा उपयोग होत नाही. अनेक प्रकारच्या शारीरिक व मानसिक व्याधींनी ग्रासल्यामुळे सर्व जन्म दुःखातच जातो. अशा जातकाने कुत्रा पाळावा. चांदीचे दागिने घालावेत. वाहत्या पाण्यात पिवळ्या वस्तू, खाण्याचे पदार्थ, डाळी इ. सोडाव्यात.

पंचम स्थान अशुभ केतू असेल तर त्या जातकाला बुद्धीभ्रसाचा आजार जडतो (नसविकृती) विपरीत गोष्टी घडतात. संतान जगत नाही. वयाच्या २४ वर्षापर्यंत उपजीविकेचे साधन मिळत नाही. अशांनी दूध व साखरेचे दान करावे. गुरू ग्रहाची उपासना करावी.

षष्ठम स्थानी अशुभ केतू असणारे जातक पिशाच्च शक्तीमुळे पीडित असतात.

सप्तम स्थानी अशुभ केतू असता, कोणालाही फसवू नका. खोटी वचने देवू नका. शिव्यागाळी करू नका. कपाळावर केसरी तिलक लावावा. गुरुची उपासना करावी.

अष्टम स्थान अशुभ केतू असता, एक कुत्रा पाळावा. कोणत्याही मंदिरात काळे किंवा सफेद कंबल - कांबळे दान करावे. श्री गणेश उपासना करावी. कानात सोने घालावे. कपाळावर केसरी तिलक लावावा.

नवम स्थानी अशुभ केतू असता, एक कुत्रा पाळावा. घरात सोन्याचा एक आयताकार तुकडा ठेवाव. कानात सोने घालावे. मोठ्या लोकांना सन्मान करावा. विशेषकरून सासऱ्यांचा सन्मान करावा.

दहाव्या स्थानी अशुभ केतू असणाऱ्या जातकाने व्याभिचार करू नये. चंद्र व गुरू ग्रहाची पूजा करावी.

अकराव्या स्थानी अशुभ केतू असणाऱ्या व्यक्तीने, काळा कुत्रा पाळावा. गोमेद वा पन्ना धारण करावा.

बाराव्या स्थानी अशुभ केतू असणाऱ्या जातकाने, श्री गणेशाची पूजा करावी. कुत्रा पाळावा. व्याभिचारापासून दूर रहावे. स्वतःचे चरित्र स्वच्छ व चांगले ठेवावे. रात्री चांगली निद्रा येण्यासाठी उशीखाली हळदीचे खांड व बडीशेप याची पुढी बांधू ठेवावी.

केतूची उच्च राशी धनु आहे. केतु सध्या धनु राशीत आहे. राहूची उच्च राशी मिथुन आहे.

सध्या राहू मिथुन राशीत आहे. हा योग प्रत्येक १८ वर्षांनी येत असतो.

- अॅड. महेश आनंद वाघोलीकर

□□□

चित्तरंजन कुलकर्णी

ज्योतिष शास्त्री,
होरा मार्तंड
९८६९५०४७५५,
९८६९९०३६००

काळ आला होता .....!

चित्तरंजन कुलकर्णी

२८ जुलै २०१८ रोजी कोकण कृषी विद्यापिठाचे कर्मचारी महाबळेश्वरला सहलीला निघाले असता त्या बसला आंबेनळी घाटात अपघात होऊन ती बस जवळपास ४०० फूट खोल दरीत कोसळून ३१ जणांपैकी फक्त एक जण आश्चर्यकारकरित्या वाचले.

नंतर मात्र वाचलेले प्रकाश सावंत देसाई हेच गाडी चालवत होते व गाडीला अपघात होतो आहे हे त्यांच्या लक्षात आल्याबरोबर त्यांनी गाडीतून बाहेर उडी मारली असा गंभीर आरोप केला गेला. ३१ प्रवाशांपैकी एकटे प्रकाश सावंत देसाई कसे काय वाचले असा प्रश्न मृतांच्या कुटुंबीयांनी उपस्थित केला.

त्याचप्रमाणे काही ज्योतिष अज्ञानी व्याक्तिंनी वरील अपघातातील ३० मृत व्याक्तिंच्या कुंडल्या सारख्या असणे अशक्यच आहे म्हणजेच ज्योतिषशास्त्र हे खोटे व दिशाभूल करणारे असल्याचे प्रमाणपत्र देऊन टाकले.

खरच ज्योतिष-शास्त्र एवढे अप्रगत आहे का ? दोन जुळ्या मुलांच्या कुंडल्यासुद्धा जिथे सारख्या नसतात तेथे ३० मृत व्यक्तींच्या कुंडल्या सारख्या असणे शक्यच नाही. असे असतांना कुणा ज्योतिष अज्ञानी व्यक्तीने उचलावी जीभ व ज्योतिष अभ्यास पूर्ण न करताच आपण फार मोठा शोध लावत असल्याचे दाखवत लगेचच प्रमाणपत्रही देऊन टाकले हे कितपत योग्य आहे ?

खरतर ज्योतिष-शास्त्र खूप प्रगत शास्त्र असून आपण त्याचा सखोल अभ्यास करण्यात खूप मागे आहोत. उदाहरणच द्यायचे झाले तर उत्तर ध्रुवावर वा दक्षिण ध्रुवावर सहा महिने दिवस वा रात्र असतांना कुंडली गणित कसे करावयाचे याचे सविस्तर विवेचन दिलेले आहे. नवमांश ही अत्यंत उपयुक्त संकल्पना, थोडी कठीण आहे परंतु त्याचा सविस्तर अभ्यास व वापर केल्याशिवाय त्याची उपयुक्तता कधी समजणारच नाही. पंचागाची पाच अंगे, नक्षत्रे व ज्योतिषाचे इतर अनेक पैलू अभ्यासल्या नंतरच तो हिरा किती कॅरेटचा आहे हे सांगता येईल असो.

ज्योतिषप्रेमी अभ्यासकांसाठी आपण काही घटनांचा / अपघातांचा सविस्तर

अभ्यास करु या. सर्वात प्रथम एखाद्या व्यक्तीच्या भविष्याचा विचार करतांना पारंपारिक हस्तसामुद्रिक म्हणजेच हात पाहून, कृष्णमूर्ती पद्धतीने अभ्यास करणे शक्य असते. परंतु एखाद्या मोठ्या भूभागाचा अथवा लोक समुदायाचा विचार करतांना मेदनीय पद्धत वापरली जाते.

आंबेनळी घाटातील घटना, महाड जवळील सावित्री नदीवरील पूल वाहून गेल्यामुळे झालेला अपघात, दुबईहून मँगलोरला आलेल्या विमानाचा अपघात, टायटॅनिक जहाजाचा अपघात, पानशेत धरण फुटणे, पुण्यातील १८९६ मधील प्लेगची साथ अश्या घटनांचा अभ्यास करताना मेदनीय ज्योतिष पद्धतीने केला जातो.

आता बघू वरीलपैकी काही घटनांचा मेदनीय ज्योतिष पद्धतीने अभ्यास करुन.

सर्वात प्रथम पाहू या 'काळ' म्हणजे काय? कुठलीही भयंकर घटना घडून त्याच्यातून वाचल्यावर

आपण सहजपणे म्हणतो "काळ आला होता पण वेळ आली नव्हती" म्हणून वाचलो. याचाच अर्थ वेळेलाच काळ म्हणून काही विशिष्ट ठिकाणी संबोधिले जाते. या विशिष्ट ठिकाणाचे अक्षांश, रेखांश व त्या ठिकाणची ती विशिष्ट वेळ यास 'काळ' असे म्हणतात.

मेदनीय ज्योतिषामधील काही महत्वाच्या नोंदी म्हणजे पौर्णिमा, अमावस्या, काही राक्षसगणी, क्रूर संज्ञा असलेली नक्षत्रे जसे विशाखा, आश्लेषा, तृतीय व चतुर्थ चरण वगैरे, करिदिन या मोठ्या व अशुभ घटनांच्या वेळेस नक्कीच उपस्थित असतात. मेदनीय कुंडलीतील गोचर ग्रहांची मुखत्वेकरुन गुरु, शनि, हर्षल, नेपच्यून, प्लुटो यावरुन भविष्याचा अभ्यास केला जातो. जन्मलग्न कुंडलीतील स्थानांवरुन ज्या विषयांचा विचार केला जातो तोच विचार मेदनीय कुंडलीवरुन करावा.

आता अभ्यासूया काही मेदनीय घटना

१) आंबेनळी घाटातील बस अपघात

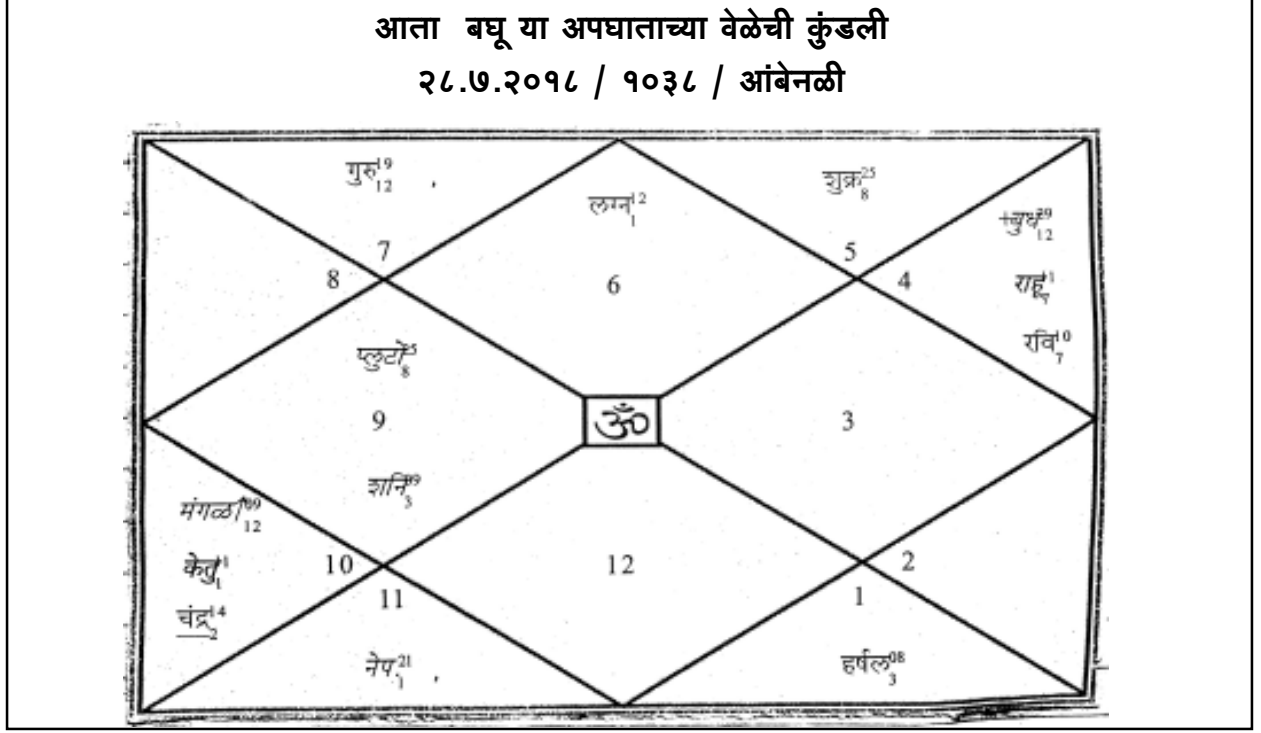
२८ जुलै २०१८ रोजी दापोली येथून महाबळेश्वरला सहलीला निघालेल्या बसला आंबेनळी घाटात अत्यंत दुर्दैवी व भीषण अपघात होऊन ३१ प्रवाशांपैकी ३० प्रवासी मृत्यू पावले. या विशिष्ट ठिकाणी रस्त्याच्या दोन किमी अंतरात नेहमीच अपघात होत असतात. कोकण कृषी विद्यापीठाचे कर्मचारी प्रत्येक वर्षी वेगवेगळ्या ठिकाणी सहलीला जात असायचे.

२८.७.२०१८ / १०३८ / आंबेनळी

कोकण कृषी विद्यापीठाची बस दापोलीहून सकाळी ६.३० वाजता निघाली होती. त्यावेळेस पौर्णिमा काही तास आधीच संपली होती. श्रवण हे देवगणी नक्षत्र उदीत होते परंतु श्रवण नक्षत्राचा राशीस्वामी मकरेश, शनि असल्याने मकर राशी या अभ्यासाठी महत्वाची ठरते. प्रवासास सकाळी ६.३० ला सुरुवात केली होती व त्यावेळेस कर्क लग्न उदीत होते. दशमेश मंगळ उच्चीचा

आता बघू या अपघाताच्या वेळेची कुंडली
२८.७.२०१८ / १०३८ / आंबेनळी

असून लग्नेश चंद्र जो सर्व सामान्यांचा कारक आहे तो केतूच्या अंशात्मक युतीत व ही युती उच्चीच्या मंगळाच्याही अंशात्मक युतीत असल्यामुळे प्रवासाच्या सुरवातीचा मुहूर्त अत्यंत अशुभ होता.

ही घटना अत्यंत सजग करणारी असून शनी व उत्तम ज्योतिष अभ्यासकांने नक्कीच प्रवासास सुरुवात करणारा मुहूर्त बदलून अपघात टाळता आला असता.

प्रवासाच्या सुरुवातीला असणाऱ्या कर्क लग्नात, प्रवासाचा कारक तृतीयेश बुध हा लग्न स्थानी राक्षस गणी व तीक्ष्ण संज्ञा असणाऱ्या आग्लेषा नक्षत्राच्या चतुर्थ चरणात असल्याने राशी गंडातर व नक्षत्र गंडातर योग झालेला होता. शिवाय तृतीयेश बुध राहूच्या साहचर्यात तर आत्मकारक रवि राहूच्या अंशात्मक युतीत असल्याने मोठाच कुयोग झालेला होता. शिवाय सर्व सामान्यांचा कारक चंद्र केतूच्या अंशात्मक युतीत म्हणजेच ग्रहण योग, रवि-राहू व चंद्र-केतू हा प्रतियोग ग्रहण योग दर्शवित होते. आणि खूप महत्वाचे म्हणजे प्रवासातील अपघाताच्या वेळी चंद्र-केतू हि अभद्र युती अष्टमेश या उच्चीच्या

मंगळाच्याही अंशात्मक युतीत असल्याने अपघाताची तीव्रता प्रचंड वाढली. अपघात समयीच्या कन्या लग्न कुंडलीत अष्टमातील हर्षलनेही मोठी उपस्थिती लावल्याचे समोर येते.

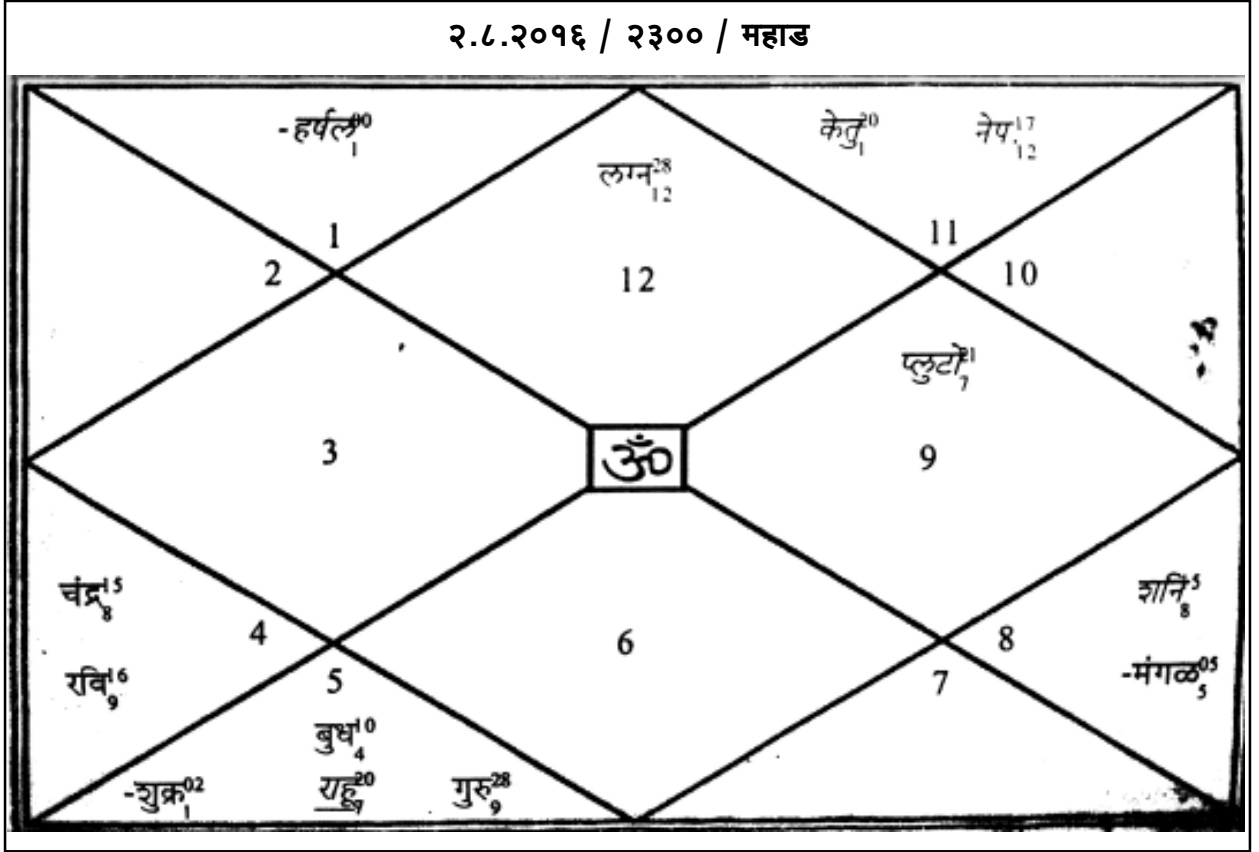
२) महाड दुर्घटना - सावित्री नदीवरील ब्रिटीशकालीन पूल पूराच्या पाण्यात वाहून गेला.

२ ऑगस्ट, २०१६ रोजी महाड जवळील सावित्री नदीवरील ब्रिटीशकालीन पूल महापूरात वाहून गेला. या दुर्घटनेत पूलावरून जाणाऱ्या २ एसटी बसेस सह ७-८ वाहनेही वाहून गेले. जवळपास ३० व्यक्तींना या दुर्घटनेत जलसमाधी मिळिली.

आता बघू या अपघाताच्या वेळेची कुंडली

याही अपघाताच्या वेळी पूर्णपणे अमावस्या योग होता शिवाय राशी चक्रातील शेवटची रास व नक्षत्र चक्रातील शेवटचे नक्षत्र चतुर्थ चरणात होते म्हणजेच राशी गंडातर व नक्षत्र गंडातर असे मोठेच संकट स्पष्ट होते. शिवाय मीन ही जलतत्वाची राशी वर्गोत्तम नवमांशात

२.८.२०१६ / २३०० / महाड

असून लग्नस्वामी गुरु हा सिंह या मित्र राशीत अष्टमेश शुक्राच्या साहचर्यात असून या गुरु-शुक्र साहचर्यावर व्ययेश शनिची दृष्टी असल्यामुळे धो धो पडणाऱ्या पावसात रात्री अकरा वाजता काळाने घाला घातला.

३) मंगलोरला झालेला विमान अपघात -

२२ मे, २०१० रोजी दुबईहून मंगलोरला सकाळी ६.३० वाजता आलेले विमान धावपट्टीवर touch doxin zone च्या फार पुढे उतरवले गेले व धावपट्टी खूप अपुरी आहे हे कळपर्यंत उशीर झाला होता व त्यामुळे ब्रेक्स लावल्यावर ते विमान धावपट्टीवर घसरत जाऊन दरीत कोसळून विमानाचे दोन तुकडे झाले व त्यानंतर लागलेल्या आगीत १५८ जणांना स्वर्गवास झाला. या अपघातात ७-८ जणांना मात्र देवाने वाचवले

आता बघू या प्रवासाची सुरवात कुठल्या मुहूर्तावर झाली व अपघाताच्या वेळेची कुंडली.

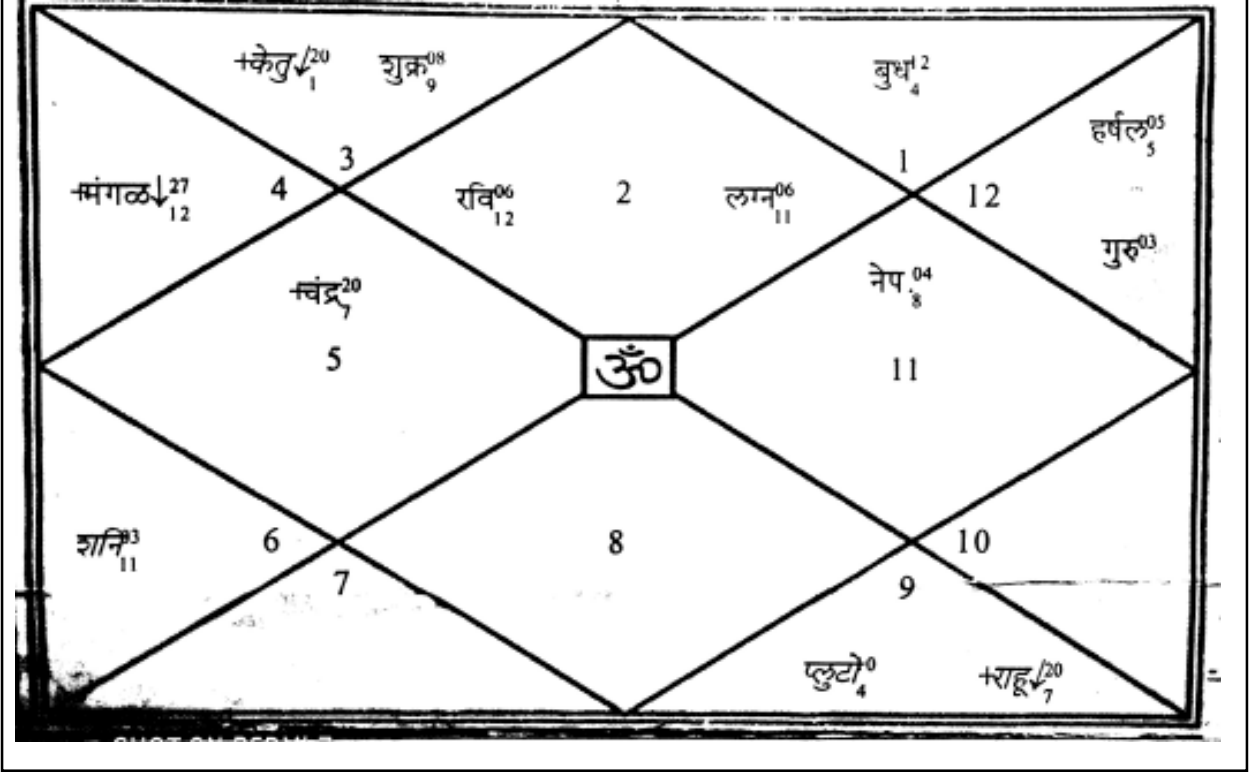
या प्रवासाची सुरुवात दुबईला तेथील वेळेप्रमाणे

२१ मे, २०१० रोजी रात्री ११.३० वाजता झाली होती. त्यावेळी मकर हे युद्धभूमी दर्शविणारे लग्न उदीत होते शिवाय हे लग्न वर्गोत्तम म्हणजेच मकर नवमांशीच असल्यामुळे त्याच वेळेस पुढे होणाऱ्या अपघाताची तीव्रता स्पष्ट होते. मकर लग्नावर आश्लेषा या राक्षसगणी चतुर्थ चरणी नक्षत्रात असलेल्या मंगळाची दृष्टी असल्यामुळे अपघाताची भीषणता समोर येते. लग्नेश शनिवर सिंह नवमांशी असलेल्या विशालत्व दर्शविणाऱ्या गुरु-हर्षलशी प्रतियोग हा अत्यंत अशुभत्व दर्शविणारा योग झालेला आहे.

आता अभ्यासूया अपघाताची कुंडली

दुबईहून निघालेले विमान मंगलोरला पोहोचले तेव्हा पृथ्वीतत्वाचे स्थिर लग्न वृषभ हे कृतिका या राक्षसगणी नक्षत्रात उदित होते. शिवाय कर्माधिपती रवि पण लग्नी कृतिका नक्षत्री असून रवि-राहू षडाष्टक योगी

२२.५.२०१० / ०६०५ / मंगलोर

मोठ्या अपघाताची नांदी देत होते. व्ययेश मंगळ आश्लेषा नक्षत्री, प्रवासस्थानी, चतुर्थ चरणी, गंडातर योगात अपघातास कारणीभूत ठरले. लग्नेश शुक्र केतूच्या साहचर्यात, शनि दृष्ट व अष्टमेश गुरुही शनिच्या प्रतियोगात हा कुयोग झालेला होता. अष्टमेश गुरु हर्षलच्या अंशात्मक युतित असल्याने अपघाताची तीव्रता प्रचंड वाढली. सर्व सामान्यांचा कारक चंद्र अष्टमेश गुरुच्या षडाष्टक योगात असल्याने प्रवासांत सर्व सामान्यांना मोठ्या संकटास सामोरे जावे लागले.

४) पुण्यातील पानशेत धरण फुटून झालेला हाहाकार-

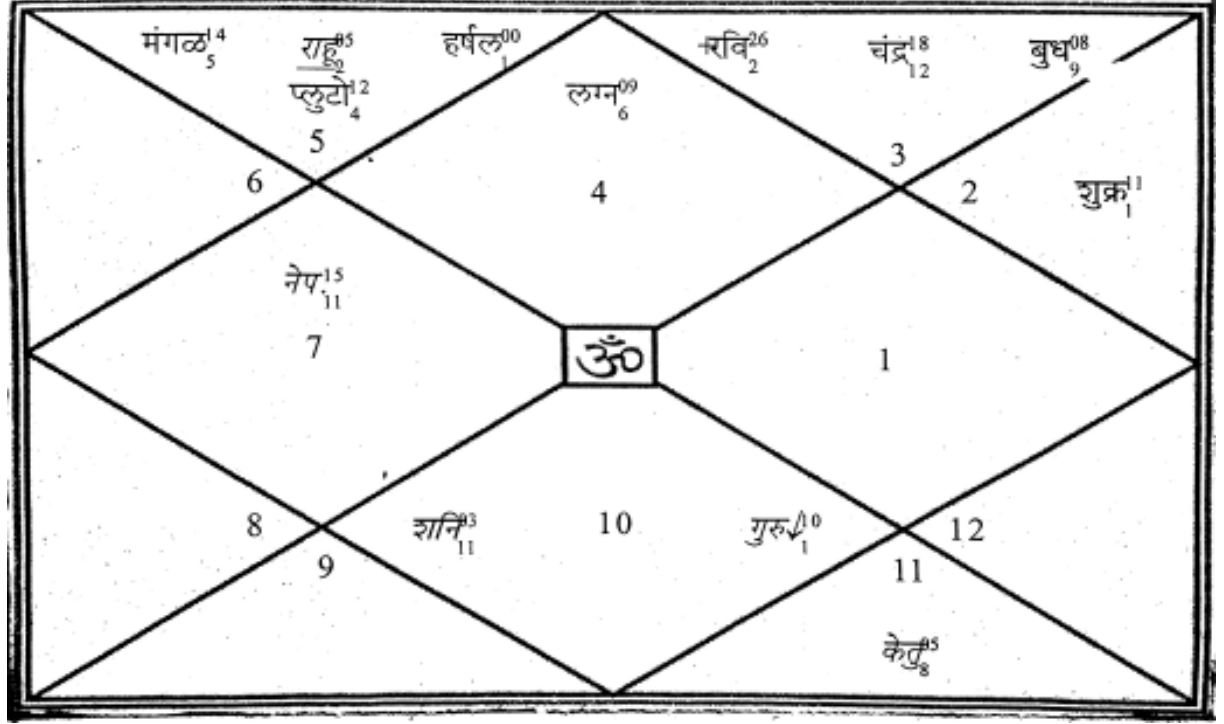
१२ जुलै १९६१ रोजी पुण्याजवळील पानशेत धरण फुटून प्रचंड पूर आला. पुण्यातील बंडगार्डन पूल सोडून पुण्यातील इतर सर्व पूल पाण्यासाठी गेले होते. मुठा नदीवर बांधलेल्या धरणातील पाणी कमी पडू लागल्यामुळे अंबा नदीवर पानशेत हे मातीचे धरण बांधले

जात होते. धरण पूर्ण होण्याआधीच प्रचंड पर्जन्यवृष्टीमुळे धरण भरले गेले. १२ जुलैला सकाळी धरण फुटले व परिणामी खडकवासला धरणही फुटले. जवळ एक हजार माणसे मृत्युमुखी पडले.

१२ जुलै, १९६१ ला अमावस्या सुरु होती. सकाळी ७.१० वाजता कर्क ही जलतत्वाची रास लग्न स्थानी होती तर लग्नेश व सर्व सामान्यांचा कारक चंद्र व्ययस्थानी आर्द्रा या नक्षत्री असून अपघात दाखविणाऱ्या तृतीयेस बुधाच्या अंशात्मक योगात असल्याने जनतेचे मृत्यू व मालमत्तेचे मोठे नुकसान झाले. कर्माधिपती मंगळ, राहू व हर्षलच्या साहचर्यात असल्याने खूप मोठे नुकसान झाले. भाग्येश गुरु अषमाच्या साहचर्यात असल्याने मोठेच दुर्भाग्य घडले.

वरील विवेचना करून हे स्पष्ट होते की एकाद्या अपघातात अनेकजण मृत्युमुखी पडलेले असल्यास त्या घटनेचा अभ्यास करतांना मेदनीय ज्योतिषच उपयोगी

१२.७.१९६१ / ०७१० / पुणे

पडते, व्यक्तिगत कुंडल्याचा अभ्यास त्या व्यक्तित्वे आयुर्मान नक्कीच दर्शवू शकते. शिवाय त्या अपघातातून वाचलेल्या व्यक्तित्वाच्या कुंडलीवरून त्याची आयुष्याची दोरी किती बळकट होती हे नक्कीच अभ्यासता येईल.

चित्तरंजन कुलकर्णी

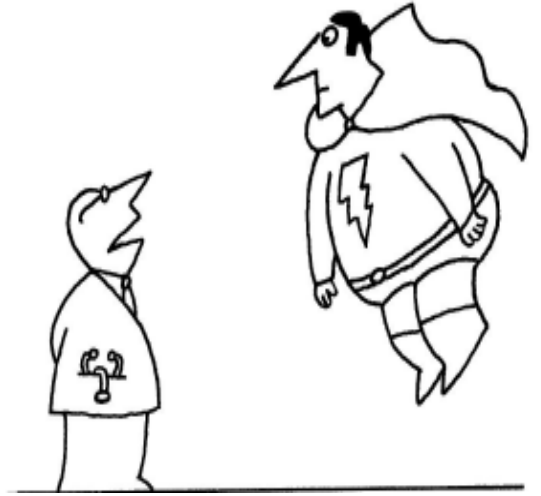
डॉबिवली (पूर्व)

ज्योतिष शास्त्री, होरा मार्तंड

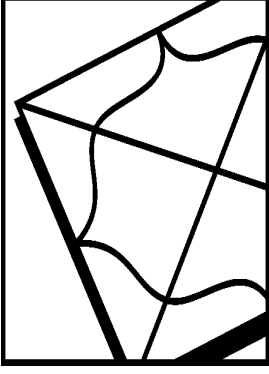
९८६९५ ०४७५५ / ९८६९९ ०३६००

वा! छान! तू सुपरपॉवर झालास!
आता ग्राऊंड रियालिटी फेस करायला जमिनीवर
चालायला शिक.

पत्रिका सहजीवनाची

चित्तरंजन कुलकर्णी

चित्तरंजन कुलकर्णी

ज्योतिष शास्त्री,

होरा मार्तंड

९८६९५०४७५५,

९८६९९०३६००

सहजीवन म्हणजे नक्की काय? दोन व्यक्तींनी एकत्रितपणे घालवत असलेले जीवन म्हणजे सहजीवन आहे का? तसे असेल तर बहीण, भाऊ, काका, मामा व इतर नातेवाईक वा अत्यंत जिद्दाळाच्या व्यक्तीबरोबर घालवत असलेल्या जीवनास नक्कीच काहीतरी बंधन आहेत म्हणून त्याला सहजीवन म्हणता येणार नाही. तसेच अनिर्बंध एकत्रित घालवत असलेले जीवन म्हणजे ही सहजीवन अलबत नाहीच.

सहजीवनाची साधारणपणे व्याख्या करावयाची तर दोन विजातीय व्यक्तींनी एकत्रितपणे, एकमेकांच्या आवडी-निवडी जपत एकमेकांच्या भावनांचा आदर करत आयुष्यभराकरीता केलेली भागीदारी होय. या भागीदारीमध्ये 'विजातीय व्यक्ति' या संज्ञेला विशेष महत्त्व असून त्या विजातीय व्यक्तिमध्ये संस्कारपूर्ण शारिरीक संबंध गृहीत धरण्यात आले आहे.

व्यक्तिचे आयुष्य पैलतीर गाठत असतांना निसर्ग नियमानुसार अनेक टप्पे पार पाडतांना, सहचारी व सहचारीणी यांनी आपआपली भूमिका उत्तमपणे पार पाडल्यासच स्वर्गीय सहजीवनाचा आनंद व समाधान प्राप्त होऊ शकते. परंतु त्या विजातीय व्यक्ति जर एकमेकांस 'पूरक' नसल्यास अनर्थ निर्माण होऊ शकतो व दुसऱ्या भागीदाराचे आयुष्य उध्वस्त होऊ शकते. कसे टाळता येईल हे सर्व? मला खात्री आहे की ज्योतिष-शास्त्राच्या आधारे या प्रश्नाचे उत्तर नक्कीच मिळू शकेल. सहजीवनाचे अभिन्न अंग म्हणजेच विवाह होय. विवाहासाठी पुरातन कालापासून उपयुक्तता सिद्ध केलेले कुंडली मिलन हे अत्यंत प्रभावी हत्यार म्हणून समोर येते.

ज्योतिष-शास्त्राच्या विवाह या आयुष्यातील महत्त्वपूर्ण संस्काराचा विचार करताना सर्वात प्रथम लक्षात येते ते कुंडलीतील पती-पत्निचे समोरासमोरील प्रथम व सप्तम स्थान होय. जसे दोन योद्धा युद्धासाठी एकमेकांसमोर उभे ठाकले आहे. अशी कुंडलीची रचना करण्यामागे काय विचार केला असेल विधात्याने? बघू या थोडा सविस्तर विचार करुन.

मेष लग्नापासून विचार करताना प्रथम स्थानात अग्नि, पृथ्वी, वायू व जलतत्त्वाची लग्ने उदित असताना सप्तम स्थानात अनुक्रमे वायू जल, अग्नि व पृथ्वीतत्त्वाच्या राशी

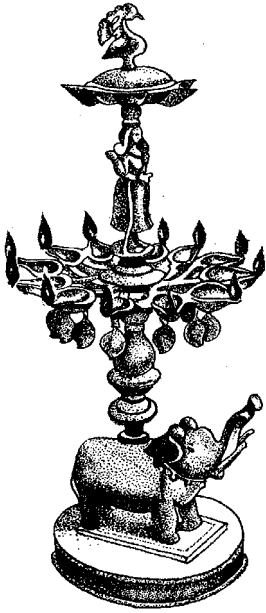

With best wishes
for Diwali and Happy New Year

Cell. : 9422042140, 9225895055

D. B. Gunjate

D.C.R.E.
Engineers & Govt. Contractors
Hot-mix Road Specialist

Office :
60Ft. D.P.Road, Shamrao Nagar, Sangli 416 416

Plant 1 :
Chipari Fata, Near Star Petrol Pump, Jaysingpur

Plant 2 :
Sangwadewadi Nerli, Tal. Karveer, Dist. Kolhapur

Phone : 0233-2531693 (R) 2302040
e-mail : dbgunjate94@reduffmail.com

ग्राह्येध

येतात. म्हणजेच अग्नि-वायू, पृथ्वी-जल, वायू-अग्नि व जल-पृथ्वी अश्या जोड्या नैसर्गिकरित्या तयार होतात. याचाच अर्थ अग्निसाठी वायू व पृथ्वीसाठी जल यांचे प्रचंड महत्व अधोरेकीत होते.

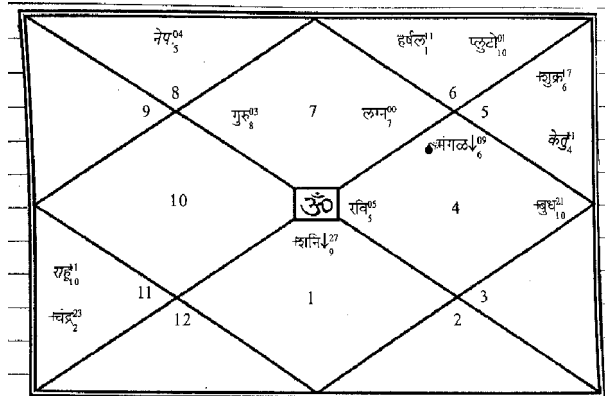
त्याचप्रमाणे एकमेकांच्या कुंडलीतील राशी, भाव व ग्रह दोघांच्याही कुंडलीतील पूरकत्व बहाल करत असतील तर सहजीवन सुखी, समाधानी होऊ शकेल परंतु प्रथम व सप्तम स्थान एकमेकास पूरक नसतील तर असे सहजीवन व्यतित करणे हे दोघांनाही केवळ दुःख व असमाधानी ठेवते. दुसरा महत्वाचा विचार म्हणजे या तत्वांच्या राशीच्या अधिपतीचा विचार करताना असे लक्षात येते की त्यातील एक रामाच्या गटातील (रवि, चंद्र, मंगळ, गुरु) तर दुसरा रावणाच्या गटातील (बुध, शुक्र, शनी) असतात. याचे उत्तर म्हणजे रस्त्याच्या चढावावर गाडी न घसरता व्यवस्थित पणे मार्गक्रमणा करावी म्हणून अशी घर्षणाची तरतूद असते हे लक्षात घेणे महत्वाचे आहे.

आता बघू या काही महत्वाच्या कुंडल्यांचा केवळ विवाह वा सहजीवन या विषयांचा अभ्यास. हा अभ्यास करत असतांना शुभ ग्रहांची दृष्टी व शुभ योग यांचा मोठा आशीर्वाद असल्याचे लक्षात येईलच.

१) महाराष्ट्राचे मुख्यमंत्री

श्री. रा. रा. देवेंद्र फडणवीस व त्यांच्या सुविध पत्नी सौ. अमृता देवेंद्र फडणवीस

माननीय मुख्यमंत्री श्री. रा. रा. देवेंद्र फडणवीस

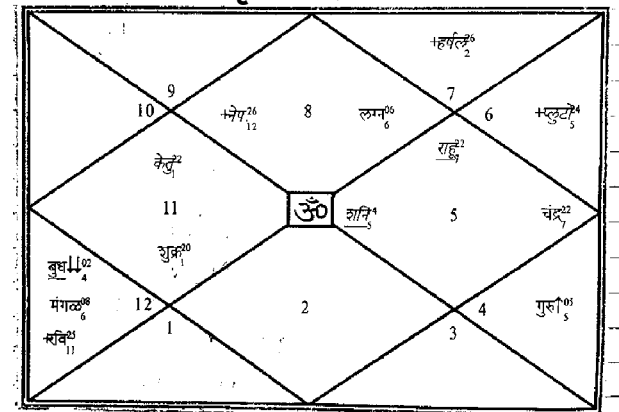
श्री. फडणवीस यांचे वायूतत्वाचे, समतोल राखणारे, निश्चयी, उत्कृष्ट बुद्धिमत्ता देणारे, अनेक कला अवगत असणारे व रसिकता प्रदान करणारे लग्न असून लग्नेश शुक्र लाभ स्थानी असल्याने जन्मापासूनच अनेक लाभ प्राप्त झालेले आहेत. लग्नेश शुक्र हा सिंह राशीत कन्या या बुद्धिमान नवमांशात व युवा अवस्थेत असल्याने श्री. फडणवीस हे नेहमीच कठोर परिश्रम करणारे व्यक्तिमत्व समोर येते.

सप्तम स्थानाचा विचार करता सप्तमेश मंगळ कर्क राशीत, कलेचा कारक कन्या नवमांशी, भाग्येश बुधाच्या साहचर्यात असून सौ. अमृता याचे पृथ्वीतत्त्व असून त्यांचा बँकेशी संबंध यथोचित असून त्यांचा कर्क रास व कलेच्या बुधाबरोबरचे साहचर्य त्यांच्यातील कलागुण समोर आणतो आहे.

सप्तमावरील गुरु या अत्यंत शुभ ग्रहाची दृष्टी श्री. फडणवीसांना अत्युत्तम वैवाहिक आयुष्य व सुखी, समाधानी सहजीवन देण्यास अत्यंत उपयोगी ठरते आहे. तसेच सप्तमेश मंगळ हा सेनापती नामक ग्रह हा नीच राशीत असून भाग्येश बुधाच्या साहचर्यात व लाभेश रविच्या अंशात्मक युतीत असल्याने विवाहानंतर भाग्याची साथ व अनेक लाभ प्राप्त झालेले आहे.

सौ. अमृता फडणवीस यांच्या कुंडलीचा विचार करिता सर्व प्रथम लक्ष जाते ते सर्वात गूढत्व देणारे, दृढनिश्चयी जलतत्वाचे स्थिर स्वभावाचे वृश्चिक लग्न

सौ. अमृता देवेंद्र फडणवीस

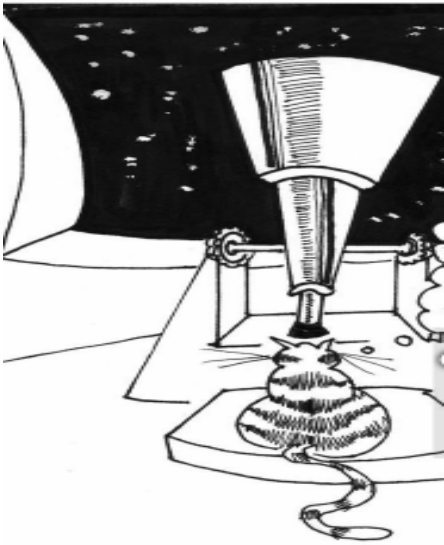

ग्राहवेध

तर लग्न नवमांश कन्या असल्याने पृथ्वीतत्वाशी संबंधीत कार्यक्षेत्र, कलाक्षेत्रात योगदान व उत्तम बुद्धिमत्ता हे गुण प्रकर्षाने समोर येतात. शब्दांचा कारक व द्वितीयेश गुरु भाग्य स्थानात उच्चीचा असून सिंह नवमांशी असल्याने पती अति उच्च पदावर स्थानापन्न झाल्यावर संगीत क्षेत्रात उत्तम गती प्राप्त झाली व छानशी प्रसिद्धी मिळाली. लग्नेश मंगळ दशमेश पतिकारक रवि व लाभेश बुध हे घबाड योग देणाऱ्या पंचम स्थानी विराजमान झालेले असल्याने अच्युतम बुद्धिमत्ता व सर्वोत्तम लाभ यांची बेगमी.

सौ. अमृता यांच्या सप्तम या सहजीवनाशी निगडीत असलेल्या स्थानाचा विचार करतांना असे लक्षात येते की श्री. फडणवीस यांच्या जल - अग्नि या लग्न - सप्तम स्थानांच्या तत्वांना सौ. अमृता यांच्या कुंडलीतील लग्न - सप्तम स्थानांकडून नैसर्गिक नियमांचे कठोर पालन करत अग्नि - जल या तत्वांची साथ हि फार मोठी लाभदायक योगची गोष्ट समोर येते. लग्नेश मंगळ पंचम या शुभ स्थानात अखंड लाभ देणाऱ्या उत्तर भाद्रपदा नक्षत्र व पतीकारक दशमेश रवि रेवती या देवगणी नक्षत्रात असल्याने अतिशय विनयशील व्यक्तिमत्व समोर येते.

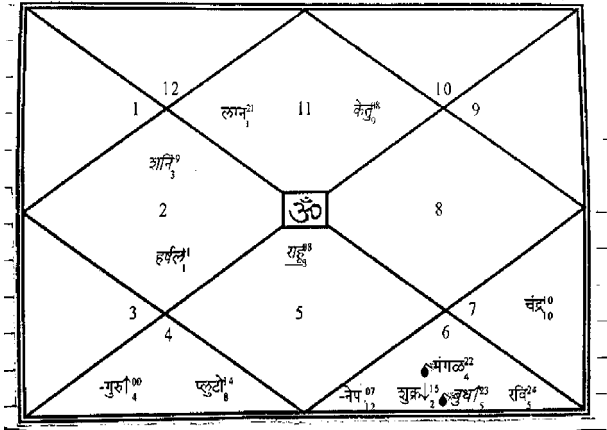
वाव!! त्या ग्राहावर जर जीवन असेल, तर उंदीर पण असतील!!!

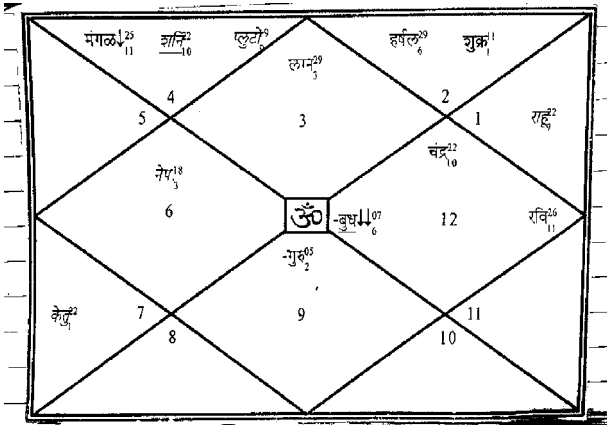
एवंदरीतच श्री. फडणवीस व सौ. अमृता फडणवीस यांच्या सहजीवनास सुखाच्या सरींनो हे मन बावरे हि अवस्था अलगदच मिळालेली आहे.

२) चित्रपट, मनोरंजन क्षेत्रातील उत्तुंग व्यक्तिमत्त्वाचे शहेनशाह अभिताभ बच्चन व त्यांच्या बुद्धिमान पत्नी सौ. जया बच्चन

श्री. अभिताभ बच्चन

सौ. जया बच्चन

श्री. अभिताभ यांना मनोरंजन क्षेत्रात उत्तुंग हिमालय पर्वतावर अढळ स्थान प्राप्त करून देण्यास त्यांचे वायूतत्वाचे सर्वात बुद्धिवान व संवेदनशीलता असणारे व अत्यंत प्रामाणिकपणे कोणतेही काम मनापासून करणारे, स्थिर स्वभावाचे लग्न हे खूपच जबाबदार ठरले आहे. शिवाय अभिताभजी कुंभ लग्नाने दर्शविलेली उंच अंगकाठी व द्वितीयेश शब्दांचा कारक उच्चीचा व भावचलीत कुंडलीत

ग्रहवेध

पंचम या मनोरंजनाच्या क्षेत्रातील 'काशी स्थानी' विराजमान होत असल्यामुळे संवाद फेक ही देवदत्त देणगी असल्याचे स्पष्ट होते.

विशेष घटना म्हणजे कोषाध्यक्ष गुरुवर व्ययेश शनीची दृष्टी आल्याने त्या वेळच्या दशा काळात श्री. बच्चनजी प्रचंड कर्जबाजारी झालेले होते. परंतु वाडवडिलांच्या आशिर्वादाने पुन्हा आपले साम्राज्य प्रस्थापित करू शकले. दुसरी घटना म्हणजे शुटींगच्या दरम्यान अपघात होऊन त्यांच्या पोटाला झालेली मोठी दुखापत होय. त्यातही श्वासाचा कारक शनि हा लग्नेश असून मित्र राशीत सुस्थितीत असल्याने जीवदान मिळाले.

सप्तम या विवाह / सहजीवनाचा कारक रवि हा विवाह सौख्याच्या शुक्राच्या युतीत असल्याने गृहस्थाश्रमात श्री. अभिताभजी आपली उत्तम भूमिका निभावू शकले. या युतीत व शुभाशीर्वाद देणाऱ्या गुरुत झालेला लाभ योगही छानेसे कौटुंबिक आयुष्य प्रदान करून गेला आहे. सप्तमातील राहू व सप्तमातील रविची सिंह रास या गोष्टी थोडे विघ्न दाखवून गेल्या आहेत परंतु तरीही वाडवडिलांच्याच आशीर्वादाने सहजीवनात उत्तम स्थैर्य मिळाले आहे.

सौ. जयाजी बच्चन यांच्या कुंडलीचा विचार करतांना मिथुन ही उत्तम वाचाशक्ती, वादविवादपटू, जिज्ञासू, प्रवास प्रिय, संगीतात, साहित्यात उत्तम पैकी

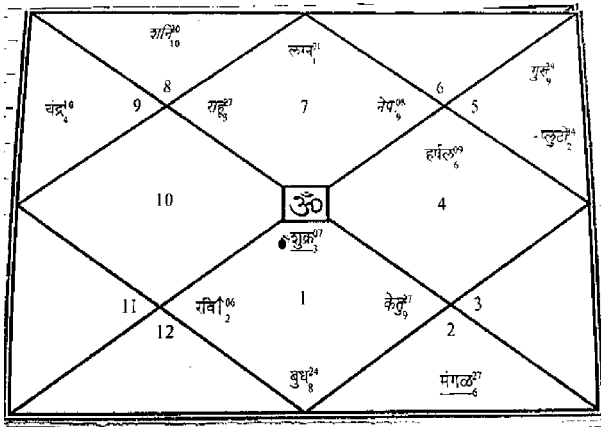
आवड व रुची असणारे व्यक्तिमत्व समोर येते. मिथुन ही कलाकार, लेखक, पत्रकारीता यांच्या करीता वायूतत्त्व प्रभावीपणे व्यक्त करणारी असून उत्तमपैकी स्मरणशक्ती देणारी ही राशी आहे.

सौ. जयाजी यांच्या कुटुंबस्थानात लाभेश मंगळ कुंभ नवमांशी असल्याने, अष्टमेश मकर या स्वनवमांशी असलेल्या शनिने निर्माण केलेली वादळे, लाभेशाने अग्नितत्त्व प्रभावी असूनही अचूकपणे धैर्याने शमविली. सप्तमेश गुरु स्वगृही मूळ नक्षत्रात असल्याने विवाह, वैवाहिक आयुष्याच्या मूळावर येऊनही मूळ नक्षत्र शांतता प्रिय, गोड स्वभावाचे, मैत्रीपूर्ण स्वभावाचे असल्याने व मुख्यतः सौ. जयाजी यांना नक्षत्र गोचरीप्रमाणे संपन्नता देणारे असल्याने सहजीवन खूपच समृद्ध देणारे ठरले आहे.

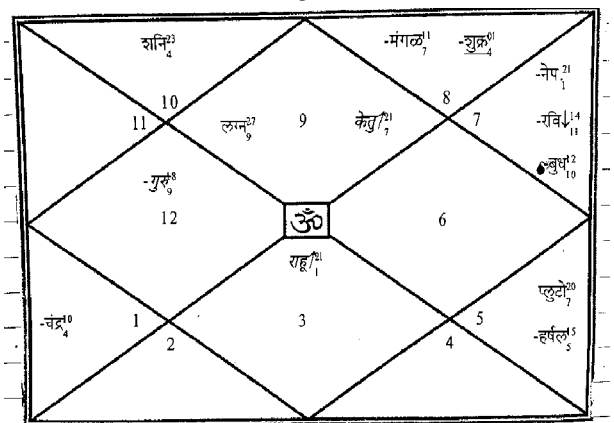
३) व्यवसायात हिमालय एवढी उंची गाठलेले श्री. मुकेश अंबानी व त्यांच्या समाजाशी नाळ जुळवणाऱ्या सौ. निता अंबानी

श्री. मुकेश अंबानी यांच्या लग्न कुंडलीचा अभ्यास करतांना व्यवसायासाठी अत्यंत आवश्यक असणारी वजन काटा हे चिन्ह असणारी वायू तत्त्वाची कष्टाळू, बुद्धिमान, संतुलन राखणारी, उच्च प्रतीची उर्जा देणारी, प्रत्येक गोष्टीत व्यावहारिक समाधान शोधणारी व व्यक्तिस सक्रिय ठेवणारी शूद्र वर्णाची तुळ रास आहे.

श्री. मुकेश अंबानी

सौ. निता मुकेश अंबानी

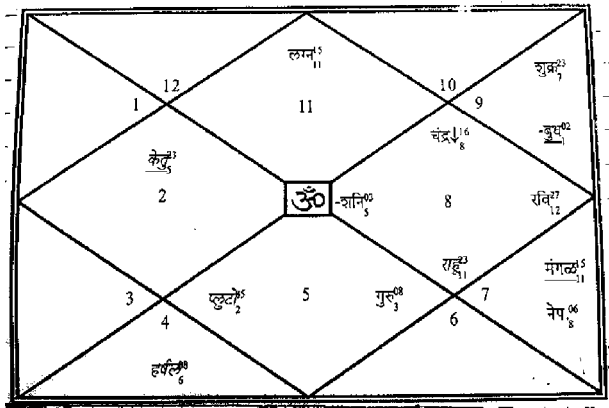
ग्रहवेध

श्री. अंबानी यांच्या सहजीवनाचा अभ्यास करण्यासाठी सप्तमाचा अभ्यास करतांना सप्तमेश मंगळ मृग या देवगणी, स्वनक्षत्रात, सप्तमाच्या धन स्थानात तर भाग्येश बुध व लाभेश रवि सप्तमस्थानी साहचर्यात असल्याने विवाहानंतर उत्तम भाग्योदय भाग्येश-लाभेश साहचर्यास लग्नेश शुक्राची प्रेमाची साथ सर्वच स्तरांवर उत्तम प्रगती करून देण्यास उपयुक्त ठरले. यात दुग्धशर्करा योग म्हणजेच पराक्रमेश गुरुची लाभ स्थानातून सप्तमावर असलेली, आशीर्वाद देणारी शुभग्रह गुरुची दृष्टी उच्च कोटीचे लाभ देणारी ठरली आहे. एकंदरीच सप्तमात अनेक ग्रह येऊन सुद्धा सहजीवन पराकोटीच सुखदायी व समाधानी आहे असे दिसते.

सौ. निताजी अंबानी यांच्या लग्न कुंडलीचा अभ्यास करतांना असे लक्षात येते की सप्तमेश चातुर्य, व्यापारात उत्तम प्रगती, संभाषण कौशल्य, नीटनेटकेपणा, साहित्यात आवड असणारा बुध त्याच्या मित्र तुळ राशीत लाभ स्थानात, पतिकारक भाग्येश रविच्या अंशात्मक युतीत असून या युतीला जलतत्वाच्या नेपच्यूनच्या साथीने व तुळ या आनंदाचयी पेरणी करणाऱ्या राशीत असल्याने सहजीवनाची अविट गोडी चाखायला मिळाली आहे.

४) स्वर्गिय मनोहर परिकरजी

सर्व ज्योतिष अभ्यासकांना अनेक घटना म्हणजेच बुद्धिमत्ता, शिक्षण, राजकीय प्रवास, आर्युदाय, संतती, रोगस्थान व सर्वच ज्योतिषिय गोष्टी अतिशय स्पष्टपणे

अभ्यासता येत आहेत.

वायूतत्वाचे सर्वात बुद्धिमान स्थिर लग्न वर्गोत्तम असून लग्नेश शनि अत्यंत महत्वाकांक्षी वृश्चिक राशीत असून भावचलितात लग्नेश शनि भाग्य स्थानात उच्च राशीत येत आहेत. स्व. मनोहरजींचा सर्वात जास्त दृष्टीक्षेपास पडणारा साधेपणाचा गुण हा त्यांच्या वडिलांचा प्रभाव व ज्या कष्टदायक अवस्थेतून गेले त्याचा परिपाक आहे.

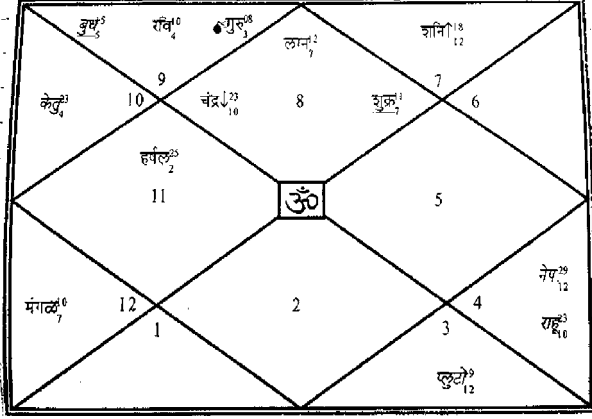
स्व. परिकरांच्या कुंडलीत राजयोग देणारा शुक्र धनु राशीत, समाजाशी नाळ बांधलेल्या राशीत लाभ स्थानात असल्याने सर्वोत्तम लाभ प्राप्त झाले होते परंतु लाभ स्थान हे अशुभस्थान म्हणून विचारात घेतले जाते. कारण ते लाभ प्राप्त होण्यासाठी व्यक्तिला काहीतरी गोष्टींचा त्याग करावा लागतो व काय त्याग केला आहे ते काही काळानेच लक्षात येते.

स्व. परिकरांच्या कर्मभूमीत लग्नेश शनिच्या साहचर्यात चंद्र - रवि अमावस्येकडे वाटचाल करित असून पत्नीचा कारक चंद्र व्ययेश शनिच्या साहचर्यात असल्याने त्यांच्या जन्माच्या वेळेसच त्यांची सुविद्य पत्नी यांचे आयुष्य कमी असणार हे कठोरपणे स्पष्ट होते. त्यांत चंद्र-राहू युती ही तत्परता न दाखवणाऱ्या राहूशी म्हणजेच कर्क रोग दाखवतो. आहे. (ग्रहणयोग)

आता स्व. परिकरांच्या सहजीवनाचा विचार करतांना सप्तमेश रवि कालपुरुषाच्या अष्टम या मृत्यू स्थानी अमावस्या योगात असल्याने वैवाहिक सौख्यात उणेपण दिसते आहे. विवाह कुंडल्यांमध्ये विवाह कारक शुक्राचे हर्षल बरोबरचे अशुभ योग, शुक्र-हर्षल षडाष्टक योग अतिशय भयावह आहे. व्ययेश शनिची सप्तमावरील दृष्टी त्यांचे वैवाहिक जीवन पूर्णपणे निषाम करण्यास कारणीभूत ठरले. सप्तमेश रवि व राहू यांची अंशात्मक युती सर्व काही अत्यंत स्पष्ट शब्दात भावी घटनांचा अर्थ लावून मोकळी होत आहे.

एकंदरीतच स्व. परिकरांची कारकीर्द अत्तुतम असली तरी खाजगी आयुष्यात सहजीवनाची मात्र वाताहात झालेली पहावयास मिळते आहे.

५) स्वर्गिय माजी पंतप्रधान अटर बिहारी वाजपेयी

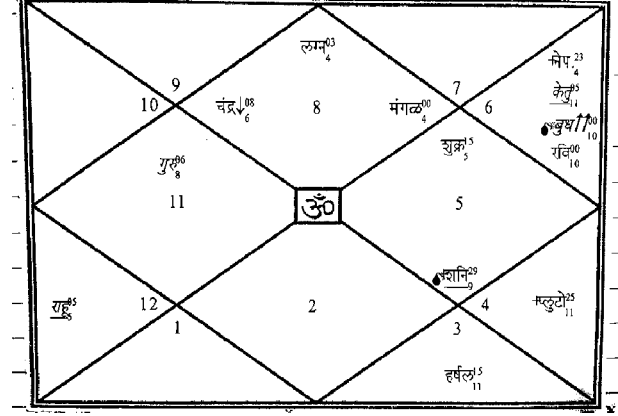

स्व. अटलबिहारी वाजपेयी यांच्या सहजीवनाच्या विचारासाठी लग्न कुंडलीतील सप्तम स्थान, पत्नीचा कारक चंद्र, विवाहाचा कारक शुक्र, शुभशीर्वाद देणारा गुरु, शुक्र-हर्षल योग यांचा विचार महत्वाचा आहे.

पत्नीचा कारक भाग्येश चंद्र लग्न स्थानी असून चंद्र मकर नवमांशी असल्याने वैवाहिक जीवन अत्यंत खडतर वा नसणे असे समोर येत आहे. विवाहाचा कारक शुक्र जलतत्वाच्या वृश्चिक राशीत तुळ या स्वनवमांशी असूनही अनुराधा या शनिच्या नक्षत्रात असल्याने विवाह या विषयात प्रगती खुंटल्याचे स्पष्ट होते. शुभाशीर्वाद देणारा गुरु अस्तंगत, कुटुंब स्थानात स्वगृही मिथुन या वंध्या नवमांशी असल्याने अत्तुतम संभाषण कौशल्य असूनही कौटुंबिक सुखात बाधा निर्माण झालेली दिसते आहे. विवाहकारक शुक्र व हर्षल यांच्यातील केंद्रयोग हा पण मोठा अडसर आहेच.

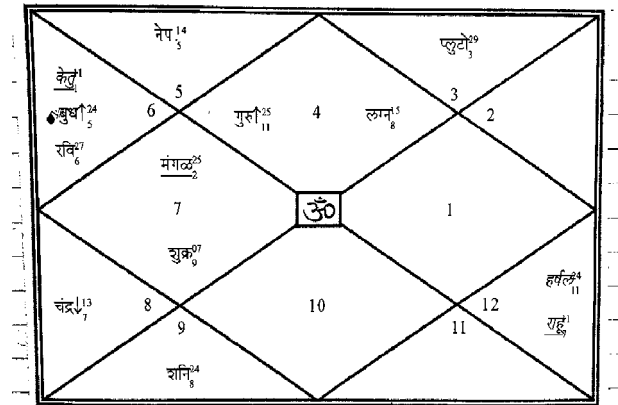
एकंदरीत कुंडलीचे मनोगत स्पष्टपणे समोर येते व स्व. अटलजींनी देशाकरीता प्रचंड केलेले काम त्यांची उत्तम वाखाणणी करून गेले. परंतु सहजीवनाची वाताहात झाल्याचेही लक्षात येते.

६) भारताचे लाडके पंतप्रधान श्री. नरेंद्र मोदी

श्री. नरेंद्र मोदी यांच्या सप्तम स्थानाचा अभ्यास करतांना सप्तमावर शनिची दृष्टी व विवाहकारक व सप्तमेश शुक्र वायूतत्वाच्या शनिचे साहचर्य, यामुळे विवाहा नंतर एकमेकांचे दुरावणे स्पष्टपणे समोर येते. पत्नीचा कारक चंद्र कन्या या वंध्या नवमांशी असल्याने अत्यंत कठीण कालखंडात भाग्याची साथ परंतु जीवनसाथी बरोबरचा दुरावाही दर्शवितो. शिवाय विवाहकारक व सप्तमेश जलतत्वाचा शुक्र ग्रह हा सिंह या वंध्या राशीत वर्गोत्तम म्हणजेच सिंह नवमांशी असल्याने विवाह या विषयात खरतर शून्य प्रगती असावयास होती. परंतु विवाहाच्या वेळच्या ग्रहस्थितीने व विशोत्तरी दशेमुळे अपघातानेच विवाह पार पाडला गेला. एकंदरीतच सहजीवनासाठी श्री. मोदी यांची कुंडली लाभदायक नसल्याचे स्पष्टपणे दिसते आहे.

७) अणुशास्त्रज्ञ व माजी राष्ट्रपती डॉ. अ. पी. जी. अब्दुल कलाम

ग्रहवेध

डॉ. कलाम यांचे प्रभृत्वदायी, आपलेपणा, आपुलकी, ममत्व देणारे जलतत्वाचे संयमी कर्क लग्न असून लग्न नक्षत्र चिकाटीदेणारे, मेहनती, बुद्धिमान देवगणी शनिचे पुष्य नक्षत्र आहे. लग्नी भाग्येश गुरु उच्चीचा परंतु आश्लेषा नक्षत्री तृतीय चरणीत असल्याने संशोधन क्षेत्रात जबरदस्त प्रगती करता आली परंतु सप्तमावर उच्चीच्या गुरुची दृष्टी येऊनही विवाहमात्र इतर सर्व योगांमुळे होऊ शकला नाही. पराक्रमेश व बुद्धिमत्तेचा कारक बुध स्वगृही, सिंह नवमांशी असल्याने संशोधन क्षेत्रात उत्तुंग भरारी घेणे शक्य झाले.

डॉ. कलाम यांच्या सहजीवनाचा विचार करतांना सप्तमेश व वायूतत्वाचा शनि सप्तमाच्या व्यय स्थानात असल्याने विवाहाचा विचारही मनाला शिवलेला वाटत नाही व देशाकरीता एवढा मोठा त्याग समोर येतो. विवाहाचा कारक शुक्र स्वाती या राहूच्या देवगणी परंतु शापित नक्षत्री असल्याने विवाहसुख नशिबी नसल्याचे दिसते आहे.

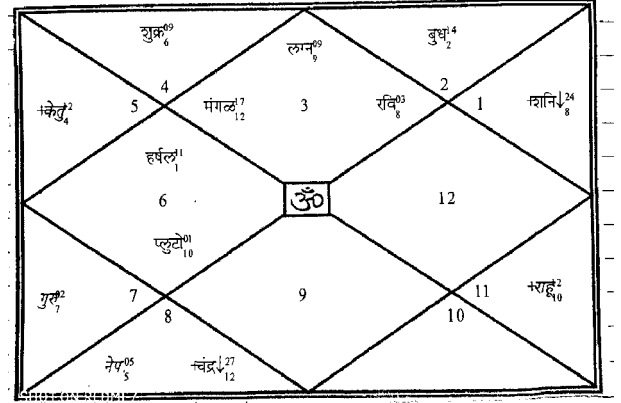

योगा शिकल्याचा लोकलमध्ये
सीट अडविण्यासाठी फायदा!

शिवाय शुक्र हा कन्या या वंध्या नवमांशी आहे हेही लक्षात घ्यावयास हवे. एकंदरीतच डॉ. कलाम यांनी देशाकरीता हसतहसत स्वतःच्या सहजीवनाचा त्याग केल्याचे लक्षात येते.

८) श्री. रा. रा. राहुल गांधी

काँग्रेस पक्षाचे सर्वेसर्वा श्री. राहुल गांधी यांचे वायूतत्वाचे, द्विस्वभावी, मिथुन लग्न असून लग्न नक्षत्र

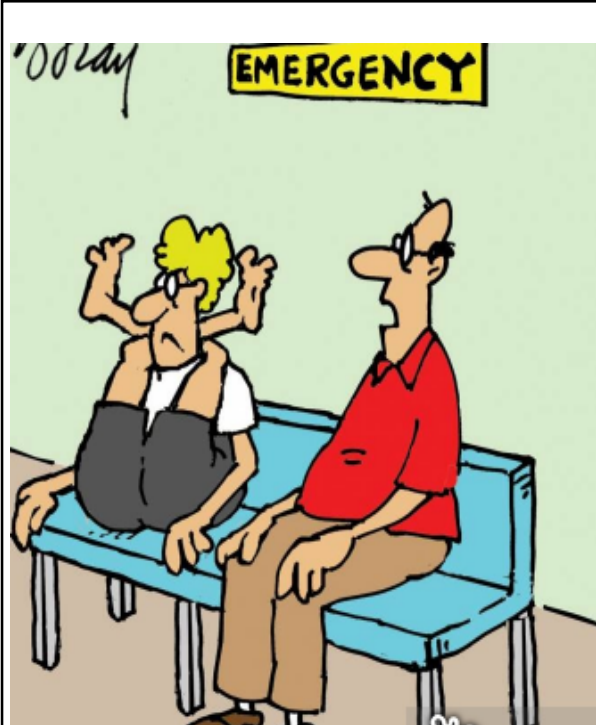
मात्र राहूचे आर्द्रा असल्याने आयुष्यात अनेक संकटाचा सामना करावा लागतो आहे. पराक्रमेश रवि लग्न स्थानात दिग्बली असूनही भरणी नक्षत्रातील शनिच्या दृष्टीत असल्याने कर्मसिद्धी दृष्टीक्षेपास येत नाही. तसेच दशमेश कर्मकारक गुरु ग्रहाला पंचम हे उत्तम शुभ / कोन स्थान मिळूनही तुळ राशीत गुरु ग्रहाला कर्म नसल्याने व दशमेश गुरुवरही भरणी नक्षत्रातील शनिची दृष्टी असल्याने त्यांच्या कार्यक्षेत्राला गती व प्रसिद्धी मिळणे दुरापास्त आहे.

श्री. राहुल गांधी यांच्या सहजीवनाचा विचार करतांना सप्तमेश गुरु पंचम स्थानी वर्गोत्तम असूनही अष्टमेश, भरणी नक्षत्रातील शनिच्या दृष्टीत व प्रतियोगात असल्याने विवाहात मोठे विघ्न निर्माण झाल्याचे दर्शविते तर विवाहकारक शुक्र कर्क राशीत कन्या या वंध्या नवमांशी असल्याने विवाहयोग नसल्याचे स्पष्ट होते. विवाहकारक शुक्र हा पुष्य नक्षत्रामुळे बाह्य वातावरणाचा त्या विशिष्ट गोष्टीवर काहीही परिणाम होत नाही म्हणजेच अविवाहीत

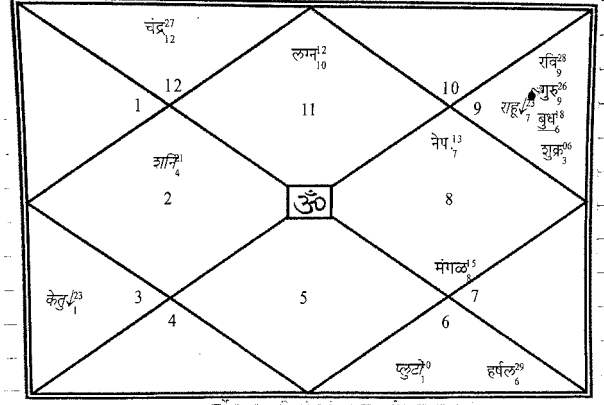
ठेवण्यामागे पुष्य नक्षत्र आहे हे स्पष्ट होते. एकंदरीतच श्री. राहुल गांधी यांचे नशिबी सहजीवन नसल्याचे स्पष्ट होते.

९) योगगुरु श्री. रा. रा. बाबा रामदेव

योगगुरु रामदेव बाबा यांच्या लग्न कुंडलीचा अभ्यास करतांना वायूतत्वाची सर्वश्रेष्ठ बुद्धिमान रास कुंभ लग्न स्थानी असून योग अभ्यास हा पृथ्वीतत्वाचा भाग असल्याने मकर नवमांश अत्यंत उचीत असल्याचे स्पष्ट होते. पंचम या क्रीडा क्षेत्र, व्यायाम याचाशी निगडीत असलेल्या भावावर स्वगृही, वर्गोत्तम असलेल्या समाज कल्याणकारी गुरुची दृष्टी असल्याने योग क्षेत्रात जागतिक दर्जा व प्रसिद्धी मिळविण्यात यश प्राप्ती झालेली आहे. त्याचप्रमाणे दशमेश, वर्गोत्तम भूमिकारक मंगळाचीही पंचमावर दृष्टी असल्याने अलौकिक नांव प्राप्त झाले. चंद्र कुंडली कडूनही धर्म - कर्माधिपती योगाने योगासने

तुझी अजून अॅडव्हान्स योगासाठी तयारी नाहीए
असं मी आधीच बजावलं होतं

व प्रचंड व्यवसाय वृद्धि लक्षात येते. सर्व सामान्यांच्या कारक चंद्र त्याच्याशी निगडीत सर्वसमावेशक मीन राशीत वर्गोत्तम असल्याने अफाट प्रसिद्धी मिळाली. दशमातील अग्नि व जल तत्वांमुळे नवनविन प्रयत्नांना हमखास यश प्राप्ती झाली.

रामदेव बाबांच्या सहजीवनाचा विचार करतांना सप्तमातील सिंह राशीचा स्वामी रवि हा धनु राशीत वर्गोत्तम नवमांशी असल्याने आपल्या ज्ञानाचा व कर्तबगारीचा उपयोग समाजासाठी करण्याचा दृढ संकल्प दिसतो आहे. विवाहकारक शुक्र मूळ नक्षत्री असून ते नक्षत्र आहे. त्या क्षेत्रात संपन्नता देणारे असून विवाहा संदर्भात अडचणी निर्माण करणारे आहे. शुक्र हाही मिथुन या वंध्या नवमांशी असल्याने विचार होण्यास बाधक ठरला आहे. शुभशीर्वाद देणारा गुरु अस्तंगत असल्याने स्पतमावर दृष्टी असूनही विवाहात अडचणी निर्माण झाल्या. एकंदरीतच लाभ स्थान बलवान होऊनही विवाह मात्र होऊ शकला नाही व सहजीवनास मुकावे लागले.

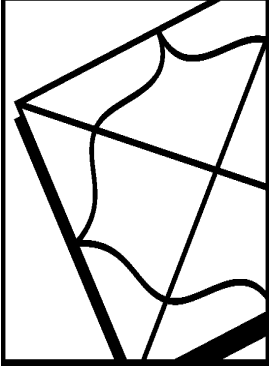
वरील सर्व कुंडल्याच्या सविस्तर अभ्यासावरून हे सिद्ध होते की कुंडलीतील ग्रहस्थिती हि व्यक्तिच्या जीवनाचा अविभाज्य भाग आहे. गरज आहे ती तज्ञ ज्योतिष अभ्यासकांची

चित्तरंजन कुलकर्णी

डोंबिवली (पूर्व)

ज्योतिष शास्त्री, होरा मार्तंड

९८६९५ ०४७५५ / ९८६९९ ०३६००

ज्योतिष

भारतातील पहिली महिला डॉक्टर डॉ. आनंदी गोपाळ

सौ. अमिता स. नेवे

‘कधी शारदा तू, कधी लक्ष्मी तू
कधी भाविनी वा कधी रागिणी
सहस्रावधी सूर्य झुकतात जेथे
स्वयंभू अशी दिव्य सौदामिनि
तुझ्यावाचूनी शूनय अवघे चराचर
अशी सर्वव्यापी तुझी चेतना
तुझी थोरवी वर्णल काय कोणी
तुला ज्ञात उमलायच्या वेदना’

अशीच एक सौदामिनी म्हणजे डॉ. आनंदी गोपाळ जोशी ह्या पहिल्या भारतीय महिला फिजीशियनने १८ व्या शतकात वैद्यकीय क्षेत्रात घेतलेली उंच भरारी. समाजाने आखून दिलेल्या लक्ष्मण रेषेचे उल्लंघन करण्याचे धाडस फारच थोड्या महिलांमध्ये असते. स्वतःला ओळखण्यासाठी कराव्या लागणाऱ्या धाडसाबरोबर संघर्ष हा ठरलेलाच

असतो पण त्याचबरोबर पहिल्यांदा लक्ष्मणरेषा ओलांडण्याचा मान काही वेगळाच असतो. ही लक्ष्मणरेषा ओलांडण्याने इतर महिलांनाही ही घटना प्रेरणादायी ठरली. कर्तृत्व आणि काळ हा गगनभरारीच्या दृष्टीने महत्वाचा ठरतो. त्यांच कर्तृत्व स्वातंत्र्यपूर्व काळात ब्रिटीशांच्या राजवटीतील अज्ञान, अंधश्रद्धा यांचे सावट असलेल्या समाजात त्या काळात महिलांनी पुस्तकाला स्पर्श करणेही पाप समजले जायचे अशा काळातील हे कर्तृत्व होय.

कर्म आणि कर्तृत्व यांचा पार जवळचा संबंध आहे. कर्तृत्व हा गुण आहे आणि कर्मातून कर्तृत्व निर्माण होते. कर्तृत्व दाखविण्याची महत्वाकांक्षा हा अनीतत्त्वाचा गुण कर्तृत्व करण्यासाठी लागणारे गुण स्वतःत असणे हा पृथ्वीतत्त्वाचा गुण - कर्तृत्व मिळवण्याकरीता मी केलेली धडपड. प्रयत्न हा वायूतत्त्वाचा गुण - मी केलेले कर्तृत्व जगासमोर, समाजासमोर येणे हा आकाशतत्त्वाचा गुण - आणि त्या कर्तृत्वाने मला स्वतःला, माझ्या

ग्रहवेध

आईवडिलांना, नातेवाईकांना, समाजाला मिळालेला आनंद हा जलतत्वाचा गुण म्हणून कर्तृत्व हा गुण पंचतत्वाच्या माध्यमातूनच व्यक्तीला कर्तृत्ववान बनवतो.

डॉ. आनंदी गोपाळ जोशी यांचे बालपण ठाणे जिल्ह्यातील कल्याण येथे गेले. वयाच्या ९व्या वर्षी त्यांचे लग्न ठाणे येथील पोस्ट ऑफिसमध्ये काम करत असलेल्या गोपाळराव जोशी यांच्याशी झाले. गोपाळराव आनंदीबाईपेक्षा वयाने २० वर्षे मोठे होते. स्त्रियांनी शिक्षण घेतले पाहिजे अशा विचारसरणीचे ते असल्याने लग्नानंतर आनंदीने शिक्षण घेतले पाहिजे अशी अटच त्यांनी घेतली होती. थोड्याच दिवसात आनंदी एकपाठी व तल्लख बुद्धीची असल्याची जाणीव त्यांना झाली आणि तिला अमेरिकेतून डॉक्टर बनवण्याचे स्वप्न त्यांनी बघितले. मराठी, संस्कृत, इंग्रजी भाषेवर आनंदीबाईंनी प्रभुत्व मिळवले. १४व्या वर्षी त्यांना पुत्रसंतती झाली परंतु योग्य डॉक्टरही इलाज न मिळाल्याने ती जगली नाही हीच घटना त्यांना डॉक्टर बनवण्यास कारणीभूत ठरली. अमेरिकेत जाऊन डॉक्टर होण्याचा त्यांनी ध्यास घेतला. समाजाला विरोध, अनेक अडचणींशी संघर्ष करत गोपाळरावांनी बघितलेल्या स्वप्नांची त्यांनी पूर्तता केली.

ज्योतिषशास्त्र नेहमी ग्रह, तारे, नक्षत्र यावरून भविष्य शोधण्याचा प्रयत्न करते परंतु आजकाल नवीन

संशोधन करण्याच्या वृत्तीमुळे ज्योतिषशास्त्र सूक्ष्म व अचूक भविष्य शोधण्याचा प्रयत्न करीत आहे. याच कुतूहलातून निर्माण झालेले डॉ. आनंदी गोपाळ जोशी यांच्या रविकुंडली व चंद्रकुंडली वरून त्यांच्या आयुष्यात घडलेल्या घटनांचा आढावा व पडताळा घेण्याचा माझा हा छोटासा प्रयत्न डॉ. आनंदी गोपाळ जोशी

वृषभ रास ३०-० - १८६५ - १२-०४

मिनिटापासून ते १-०४-१८६५ - १५-४६

मिनिटापर्यंत

वसंत ऋतू - चंद्र महादशा ३१.०३.१८६५ ते

२५.१२.१८७४

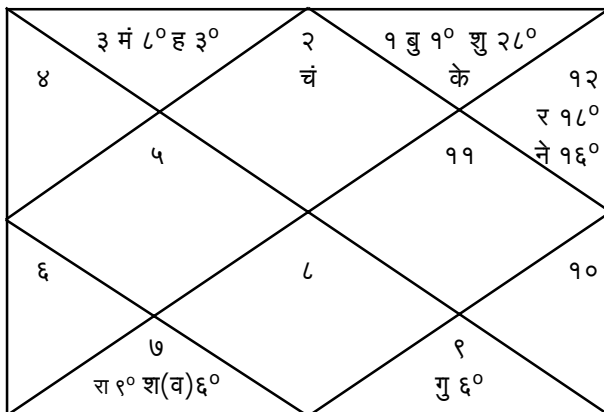
घटना

- १) परदेशात शिक्षणाचे योग
- २) डॉक्टरी होण्याचे योग
- ३) अल्पायुषी
- ४) संततीसौख्य नाही
- ५) क्षयरोगाचे मृत्यू

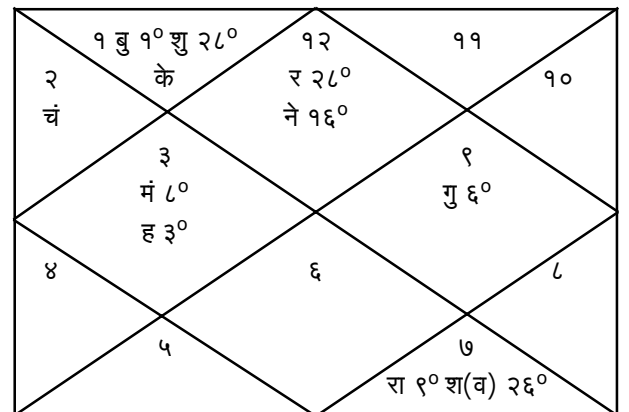
वृषभ रास ही शुक्राच्या अंमलाखालची, पृथ्वी तत्वाची, स्थिर वैश्यवर्णाची रास आहे. चिकाटीने मेहनत करण्याच्या वृत्तीमुळे स्वप्न पूर्ण करण्यासाठी अतोनात कष्ट करून आनंद, समाधान मिळवण्याची या राशीच्या

जन्मतारीख ३१ मार्च १८६५ - कल्याण

चंद्रकुंडली

रविकुंडली

लोकांची धडपड असते. आब्यांच्या मोहराचा सुंगध कोकीळेचे सुरेल गायन करुन सृष्टीत घडणाऱ्या परिवर्तनाची सूचना वसंत ऋतू देज असतो याच ऋतूतील आनंदीबाईचा जन्म म्हणजे समाजातील महिलांची वैद्यकीय क्षेत्रातील प्रगतीची सूचनाच ठरली.

परदेशात शिक्षणाचे योग - नवमस्थानात मकर ही चर राशी असून त्यावर व्ययेश मंगळाची दृष्टी भाग्येश दशमेश राजयोगी शनी तूळ या चर राशीत वक्री उच्चीचा राहूच्या युतीत असून त्यावर चर राशीतल्या शुक्राची दृष्टी शनिवर शिक्षणाशी संबंधित पंचमेश वर्गोत्तम बुधाची दृष्टी - रवि कुंडलीकडून उच्च शिक्षणाशी संबंधित विचार केल्यास भाग्येश मंगळावर स्वराशीतल्या गुरुची दृष्टी व्ययेश शनि राहूयुक्त असून त्यावर तृतीयेथ शुक्राची दृष्टी राहू परदेशात शिक्षण घेण्यासाठी कारणीभूत ठरतो.

डॉक्टर शिक्षण -

लग्नेश षष्टेश शुक्र पंचमेश बुधाच्या साहचर्यात व्ययस्थानात असून त्याची रोगस्थानावर दृष्टी तसेच अष्टमेश कृत्तिका या अग्नी नक्षत्रातल्या गुरुची बुध, शुक्रवार दृष्टी लग्नेश, षष्टेश, अष्टमेश संबंध, व्ययस्थानातील ग्रहांशी संबंधामुळे परदेशात डॉक्टरी शिक्षण झाले पण हेच योग त्यांच्या अल्पायुषी मृत्यूसही कारण ठरले कारण अष्टमातील कृत्तिका नक्षत्रातील गुरुवर, रोगस्थानातील शनिची ३री दृष्टी अष्टमेश गुरु अष्टमात अल्पायुषी ठरतो. राहू महादशेतील राहूच्या अंतर्दशेत त्यांची तब्येत बिघडायला सुरुवात झाली आणि मृत्यू गुरुच्या अंतर्दशेतच झाला.

रविकुंडली कडून विचार केल्यास आरोग्याचा कारक - षष्टेश रवी लग्नात - अष्टमात व्ययेश शनि राहूयुक्त शनिची लग्नेश गुरुवर दृष्टी अष्टमेश शुक्रावर दृष्टी

संततीसौख्य -

पंचमात कन्या ही पृथ्वीतत्वाची रास पंचमेश बुध व्ययस्थानात म्हणजे पंचमाच्या अष्टमस्थानात मेष या शत्रू राशीत, गुरुदृष्ट असून त्यावर राहूयुतीत असलेल्या राजयोगी वक्री शनिची दृष्टी संततीचा कारक ग्रह गुरु अष्टमात कृत्तिका या अग्नी नक्षत्रात रविकडून विचार केल्यास

गुरु चंद्र षडाष्टक योग व शनि चंद्र षडाष्टक योग पंचमाचा अष्टमेश शनी राहूयुक्त पंचमात जलतत्वाच्या राशीमुळे संतती झाली पण लगेच मृत्यू पावली. बुध हा पृथ्वीतत्वाचा ग्रह असल्याने स्थूलरूपाने संतती देतो तर गुरु हा आकाशतत्वाचा ग्रह असल्याने संततीसाठी अवकाश तयार करुन देतो. पण येथे बुध, गुरु अशुभ योगात असल्याने संतती झाली पण जगली नाही.

अरे, मृतात्म्यांबरोबर एक वेळ संवाद साधता येतो पण आपल्या घरातल्या माणसांबरोबर संवाद साधणे फार कठीण! केवळ अशक्य!! माझ्या वैयक्तिक अनुभवावरून सांगते मी!!!

क्षयरोगाने मृत्यू -

रोगस्थानातील वायूतत्वाचा उच्च राशीतला वक्री शनी दीर्घकालीन आजाराचा कारक ठरतो राहूमुळे आजाराचे निदान लवकर झाले नाही त्यामुळे इलाजही करता आले नाही लग्नेश शुक्रावर शनिची दृष्टी - शनिची अष्टमातील गुरुवर दृष्टी

सप्तमेश मंगळ हर्षलयुक्त त्यावर गुरुची दृष्टी - शुक्राच्या सप्तमात शनि राहू - रविचा सप्तमेश बुध राहूयुक्त शनिच्या दृष्टीत अवघ्या २१ वर्षांच्या आयुष्यात संसारसुख, सतंतीसौख्य त्यांच्या वाटणीवर आलेच नाही पण कर्तृत्वाने त्यांना यशाच्या उत्तुंग शिकरावर नेऊन सोडले होते.

‘मी कोण’ असा प्रश्न विचारल्यावर स्वतःच स्वतःची करून घेतलेली ओळख, महत्वाकांक्षा त्या दृष्टीने केलेले प्रामाणिक प्रयत्न व्यक्तीला कर्तृत्ववान बनवते. महत्वाकांक्षा हे देखील एक मानवी मूल्य आहे.

विद्यार्जनासाठी, कर्तृत्वासाठी, स्वयंप्रेरणेसाठी ते आवश्यक असते. महत्वाकांक्षा स्पर्धात्मकता वाढवते. कष्ट करायला प्रेरणा देते. चिकाटी निर्माण करते प्रत्येकाला कमी अधिक प्रमाणात दैवाने प्रतिभाशक्ती मिळालेली असते. ध्यासपूर्तीच्या आकांशेची जिधीची, परिश्रमाची जोड या प्रतिभाशक्तीला मिळाली की यश आपोआपच आपल्याला मिळते.

सौ. अमिता स. नेवे

ज्योतिषशास्त्री, होरामार्तंड

अ/१२, नवशकुंतला सोसायटी,

छेडा क्रास रोड, स.वा.जोशी हायस्कूल जवळ,

डोंबिवली (पूर्व) - ८९७६१३७३७९

□□□

‘महल’ नावाचं गारूड !

प्रकाश अकोलकर

प्रकाश अकोलकर

akolkar.prakash@gmail.com

रात्रीची नीरव शांतता.

डोळ्यावरची झोप अनावर झालेली... आणि दूरवरून कुठून तरी... कोणी तरी गुणगुणल्यासारखे शब्द कानी येतात...

दुःखाच्या मंद स्वरांनी

हलकेच जाग मज येते

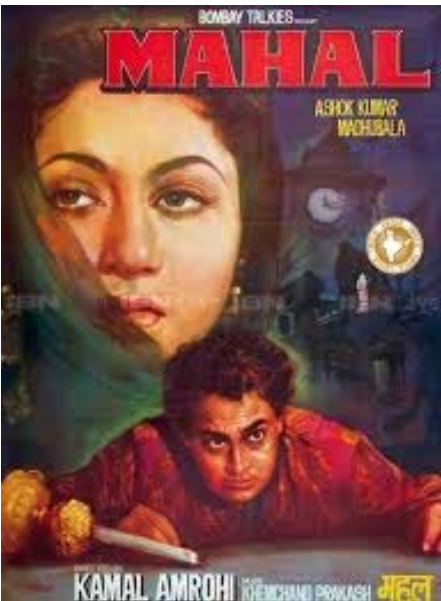
या कवी ग्रेस यांच्या पंक्तीची आठवण करुन देणारे ते शब्द सांगू पाहत असतात...

आयेगा... आयेगा... आयेगा आनेवाला...

थेट सत्तर वर्षे मागे घेऊन जाणारे आणि पुढची सत्तर वर्षे मनात भिरभिरत राहणारे हे लताच्या तेव्हाच्या कोमल आवाजात साद घालणारे शब्द.

सगळं वातावरणच कसं हूरहूर लावणारं. खेमचंद प्रकाश यांचं ते भूलवून टाकणारं संगीत आणि नक्शाब साहेबांचे ते शब्द...

कोई नही चलाता, और तीर चल रहे है...

तडपेगा कोई कब तक बे-आस, बे-सहारे...

लेकिन ये कह रह है, दिल के मेरे इशारे...

आयेगा... आयेगा... आयेगा आनेवाला...

||| ||| |||

त्या काळात भारतात निघत असलेल्या हिंदी सिनेमांपेक्षा ‘महल’ हा अनेकांसाठी वेगळा होता आणि या सिनेमानं केवळ सिनेजगतालाच नव्हे तर आपल्या देशाला दोन मोठे ‘स्टार’ दिले. हे या सिनेमाचं मोठं योगदान म्हणायला हवं. स्वरूपसुंदरी मधुबाला आणि गानसम्राज्ञी लता मंगेशकर हे ते दोन स्टार! लतादीदींनी खरं तर १९४९ मध्ये निघालेल्या ‘महल’ च्या आधीच काही वर्षे पार्श्वगायन सुरू केलं होतं आणि मधुबालानंही

त्यापूर्वी काही सिनेमात कामं केलीच होती. मात्र, 'आयेगा... आनेवाला!' हे लतादीदींचं गीत या सिनेमाला सत्तर वर्षे झाल्यानंतरही केवळ जुन्या पिढीतील सिनेरसिकांच्याच नव्हे तर तरुणांच्याही मनाला आजही भूलवून टाकतं... आणि छाय-प्रकाशाच्या या सिनेमातील गूढ खेळात ती दूरवरून हातात दिवा घेऊन येणारी मधुबाला... हाय!

सिनेमाचा 'हिरो' आहे अशोक कुमार. अशोक कुमार 'महल' च्या आधीच मोठा 'हिरो' म्हणून प्रस्थापित झाला होता. एक कहाणी अशी आहे की या सिनेमात काम मिळावं म्हणून मधुबालानं हट्ट धरला होता. अशोककुमारसोबत नायिका म्हणून काम केल्याशिवाय कोणीही त्या काळात एस्टॅब्लिशमेंट होत नसे. अशोक कुमार स्वतःच या सिनेमाचा सावक वाच्छा यांच्याबरोबर निर्माता होता. त्यानं मधुबालाचा हा हट्ट पुरवला आणि मधुबालानंही त्या भूमिकेचं सोनं केलं.

पुनर्जन्मावर आधारित असा हा आपल्या देशातील पहिला सिनेमा. पुढे 'पाकिझा' या चित्रपटामुळे दिगंत कीर्ती मिळवणारे प्रख्यात दिग्दर्शक कमाल अमरोही यांनी आपल्या एका अर्थानं उमेदवारीच्या काळात हा सिनेमा लिहिला होता आणि दिग्दर्शकही तेच होते. मात्र, या गूढ आणि रहस्यमय चित्रपटाचं कथानक मात्र इथं सांगता येणार नाही. एकदा या कथानकातील गोम कळली की मग हा सिनेमा बघण्यातील सारी मजाच संपून जाते. अर्थात असं असलं तरी एकदा ती गोम सिनेमा बघून कळल्यावर मात्र हा सिनेमा आपल्याला वारंवार त्याची पारायणं करायला लावतो. आज 'यू ट्यूब'च्या कृपेनं हा सिनेमा कोणालाही आणि कधीही बघता येतो. तेव्हा वाचकांपैकी ज्या कोणी तो बघितलेला नसेल, त्यांनी तो

प्रत्यक्षच बघून त्यातील रहस्याचा शोध घेत जवळपास तीन तास त्या गूढरम्य वातावरणाचा अनुभव घ्यायला हवा.

||| ||| |||

'महल' हा सिनेमा अनेक कारणांनी गाजला. त्यातील रहस्य, पुनर्जन्म की भूत या सवालानं मनावर केलेलं गारूड, लतादीदींबरोबरच राजकुमारीनं गायलेली 'घबराकर जो हम सीर को टकराये...' आणि 'एक तीर चला दिल पे लगा...' ही गीतं, अशोककुमारचा संयत अभिनय आणि मधुबालाचे आस्मानी, हुरळ घालणारे सौंदर्य... अशी अनेक कारणं या चित्रपटाच्या लोकप्रियते-मागे होती. पण त्यात भर घातली ती चित्रपट प्रदर्शित होण्याआधीच त्याबाबत सुरु झालेल्या किश्शांनी.

चित्रपटाची निर्मिती 'बॉम्ब टॉकिज' या १९३० च्या दशकात मुंबईत हिमांशु राय यांनी उभ्या केलेल्या ख्यातकीर्त बॅनरखाली झाली असली, तरी तोपावेतो रायसाहेब काळाच्या पडद्याआड निघून गेले होते. मात्र,

या बॅनरचा करिष्मा तरीही अदभूतच होता. सुप्रसिद्ध लेखक अंबरीश मिश्र म्हणतात : 'रणजित'नं हिंदी चित्रपटसृष्टीला पैसा दाखवला. 'बॉम्ब टॉकीज'नं तिला रुबाव दिला, ऐट दिली. चित्रपटसृष्टीला दोन्ही गोष्टींची गरज असते. प्रतिष्ठेशिवाय पैसा छचोर वाटतो आणि निर्धन प्रतिष्ठा अनाथ असते. (सुंदर ती दुसरी दुनिया)

याच 'बॉम्ब टॉकीज'नं अशोककुमारला बॉलीवुडच्या पडद्यावर खंबीरपणे उभं केलं होतं. अद्ययावत जर्मन तसंच ब्रिटीश साधनसामग्रीबरोबरच तेथील तंत्रज्ञही हिमांशु राय यांनी युरोपमध्ये सिनेमाचे धडे घेतल्यानंतर भारतात परतताना सोबत आणले होते. प्रतिभेची वानवा तर बिलकूलच नव्हती आणि मुख्य म्हणजे देविकाराणी यांच्यासारखी चतुरस्त्र अभिनेत्री साथीला होती. १९३५ मध्ये स्थापन झालेल्या 'बॉम्ब टॉकीज'नं काढलेलं अछूतकन्या, कंगन, बंधन, झुला वगैरे चित्रपट कमालीचे गाजत होते. मात्र हिमांशु राय यांचे १९४० मध्ये अकाली निधन झाले. आता कंपनीची मालकी ही देविकाराणी यांच्याकडे आली होती आणि शशधर मुखर्जी तसेच दस्तुरखुद्द अशोक कुमार हे व्यवस्थापक म्हणून काम बघत होते. त्याच काळात १९४३ मध्ये 'किस्मत' सारखा प्रवाहाच्या विरुद्ध जाणारा चित्रपट याच बॅनरखाली निघाला होता. त्यात अशोक कुमारनं एका गुन्हेगारी प्रवृत्तीच्या

नायकाची भूमिका वठवली होती. त्या काळातील 'नायका'च्या रुढ प्रतिमेला धक्का देणारी अशी ही भूमिका होती आणि दिग्दर्शक ग्यान मुखर्जी यांनी तो चित्रपट कमालीचा रंगतदार केला होता. मात्र, त्यानंतर कंपनीचा बोजवारा उडाला आणि अशोक कुमार तसंच अन्य सहकारी 'बॉम्ब टॉकीज' मधून बाहेर

पडले आणि त्यांनी 'फिल्मिस्तान' असे बॅनर घेऊन नवी कंपनी स्थापन केली. या कंपनीनंही कमालीच यश मिळवलं: पण अशोक कुमारचं मन मात्र 'बॉम्बे स्टुडिओ'च्या आठवणीतच रुंजी घालत होतं. त्याच दरम्यान देविकाराणी या मुंबईबाहेर निघून गेल्या आणि पुढे यथावकाश अशोक कुमार यांनी 'बॉम्ब स्टुडिओ'चे सगळे शेअर्स विकत घेऊन कंपनीवर कब्जा केला.

आता सिनेमाला गोष्ट हवी होती आणि त्याच दरम्यान दोन एकापेक्षा एक अदभूत आणि चित्तचक्षु-चमत्कारी घटना घडल्या.

'महल'ची गोष्ट याच दोन घटनांचा आधार घेत लिहिली गेली आहे.

||| ||| |||

अशोक कुमार 'बॉम्ब टॉकीज'चा मालक म्हणून मुंबईच्या पश्चिम उपनगरातील त्या विस्तीर्ण परिसरात विसावलेल्या परिसरात परत आला. त्यानंतरची ही गोष्ट आहे. यथावकाश नव्या सिनेमाचं चित्रिकरणही सुरु झालं आणि अचानक स्टुडिओच्या कर्मचाऱ्यांमध्ये भूमिका पसरली. हिमांशु राय यांचं भूत रात्री-अपरात्री स्टुडिओच्या त्या विशाल परिसरात भटकत असतं, म्हणून. हळूहळू या भूमिकेचं रुपांतर चर्चेत झालं आणि नाही म्हटलं तरी

कर्मचाऱ्यांमध्ये भीतीचं वातावरण निर्माण झालं. प्रकरण अशोककुमारपर्यंत गेलं आणि क्षणार्धात त्याला नेमकं काय घडतंय, याची कल्पना आली. 'बॉम्ब टॉकीज'च्या सेटींग विभागात बी.एन.टॅगोर नावाचा एक इसम होता. त्याची गुबगुबीत म्हणजेच स्थूल अशी देहयष्टी, अंगात शार्कस्किनचा कोट, मागे वळवलेले केस आणि हातात सिगरेटचा डबा, तोंडात सिगरेट... या अवस्थेत तो कायम वावरायचा आणि त्याला पाठमोरं बघितलं की थेट हिमांशु राय यांचा भास व्हायचा. अशोककुमारनं तातडीनं या टॅगोरला बोलवून घेतलं आणि त्याची उलटतपासणी सुरु केली, तेव्हा स्टुडिओच्या अनेक कर्मचाऱ्यांचं वास्तव्य हे स्टुडिओच्या आवारातच असायचं. तो रात्री दोन-अडीचला झोपायचा आणि रात्रीच्या त्या अंधारात तो दुसऱ्या दिवशीच्या सेटचं काम पूर्ण झालंय का नाही ते बघायला सगळीकडे भटकायचा. शार्कस्किनचा कोट घालून आणि हातात सिगरेटचा टीन घेऊन...

अंबरीष मिश्र यांनी घेतलेल्या एका प्रदीर्घ मुलाखतीत हा किस्सा दस्तुरखुद्द अशोककुमार यांनी अगदी रंगवून सांगितला आहे. टॅगोरनं घाबरून विचारलं, या सान्या गोष्टी आपण का विचारता आहात, साहेब? अशोककुमारनं अगदी शांतपणे त्याला सांगितलं, 'अरे! तुला लोक रायसाहेबांचं भूत समजताहेत!' मग तो कसा घाबरला आणि गयावया करून आपण टॅगोरच आहोत... भूत नाही... असं अशोककुमारना समजावत कसा राहिला, त्याचं तपशीलवार वर्णन या मुलाखतीत आहे...

ओके. कट्.

नेक्स्ट सीन.

एकदा सहज म्हणून अशोककुमार खंडाळ्याला गेले होते. तेथे एका बंगल्यात भुतांचं वास्तव्य असतं, अशी वदंता होती. त्यांनी मुद्दाम तोच बंगला भाड्यान घेतला आणि तेथेच मुक्काम ठोकला. रात्री ते एकदा

मद्यपान करत असताना, अचानक बेल वाजते. आपल्या ड्रायव्हरला सोबत घेऊन एक प्रौढ महिला आलेली असते. आमची गाडी बंद पडलीय, असं ती सांगते. अशोककुमार तिला आदबीनं एका खोलीत बसवतात. थोड्या वेळानं तो ड्रायव्हर येतो आणि गाडी सुरु झालीय, असं सांगतो. ते दोघे निघून जातात. आणखी दोन पेग मारून अशोककुमार झोपी जातात आणि मध्यरात्रीनंतर 'वाचवा... वाचवा...' असा आवाज येतो. त्याच महिलेचा तो आवाज असावा, असंच त्यांना वाटतं आणि ते बंगल्याच्या बाहेर येतात. तर त्या स्त्रीची तीच गाडी तेथेच उभी असते... ते गाडीपाशी जातात आणि बघतात तो काय! दरवाजा उघडा आणि आत त्या स्त्रीचा रक्ताच्या थारोळ्यातील मृतदेह. थरथरत ते परत घरात येतात... कसेबसे अंथरुणावर पडतात. सकाळी अशोककुमारांचा नोकर त्यांना उठवतो. ते त्याला रात्रीचा प्रकार सांगतात. तो म्हणतो, साहेब, बाहेर एकही गाडी नव्हती. तुम्हाला भास झाला असेल...

अशोककुमार धडपडत पोलिस ठाण्यावर जातात आणि सारा प्रकार सांगतात,

पोलिस इन्स्पेक्टरनं अशोककुमाराना ओळखलेलं असतं. तो म्हणतो, साहेब, तुम्ही सांगताय तसा प्रकार त्या जीजीभांय बंगल्यात १४ वर्षांपूर्वी झालेला आहे... चौदा वर्षांपूर्वी अशा स्वरुपाची केस झाली होती...

||| ||| |||

कट

या विषयावर सिनेमा तर होऊ शकतोच... अशोककुमार यांच्या मनात विचारांच चक्र सुरु होतं.

भुताखेतांवर सिनेमा काढायचा काय, असा प्रश्न मग 'बॉम्बे टॉकीज'च्या स्टोरी डिपार्टमेंटमध्ये सुरु होतो... अखेर भुताखेतांऐवजी पुनर्जन्म अशी कलाटणी कथानकाला देण्याचा निर्णय होतो.

अशोककुमार यांच्या मूळ कल्पनेवर कमाल अमरोही काम करतात. एकदम भक्कम पटकथा तयार होते... हाच तो 'महल' सिनेमा!

आता यापुढे या सिनेमाची गोष्ट ती काय सांगणार? एक मात्र खरं. या सिनेमानं हिंदी सिनेजगतात एक नवा 'जॉन्स' आणला. पुनर्जन्म या विषयाचा बॉलीवूडच्या रुपेरी पडद्यावर जन्म झाला. पुढे सुप्रसिद्ध

दिग्दर्शक म्हणून ख्यातकीर्त झालेल्या बिमल रॉय यांनी या चित्रपटाचं एडिटिंग केलं होतं. त्यांच्या मनावर तेव्हापासून पुनर्जन्म या विषयानं गारुड केलं होतं. आठवा १९४९ मध्ये रिलीज झालेल्या 'महल'नंतर तब्बल नऊ वर्षांनी म्हणजे म्हणजे १९५८ मध्ये आलेला बिमलदांचा 'मधुमती' हा सिनेमा. आठवा 'आयेगा... आयेगा... आयेगा आनेवाल..' हे महल मधील गीत आणि 'मधुमती' मधील 'आ जा रे परदेशी...' हे गीत... मग आपोआपच 'महल' ही काय चीज आहे, ते ध्यानात येईल.

आज 'महल' रिलीज होऊन तब्बल सत्तर वर्षे झाली आहेत. अशोककुमार, मधुबाला, कमाल अमरोही, बिमल रॉय सारेच काळाच्या पडद्याआड गेले आहेत. मात्र, त्यांनी पडद्यावर साकारलेला 'महल' आजही नुसत्या आठवणींनी मनातल्या मनात या साऱ्यांना दाद द्यायला लावतो आणि आपण गुणगुणू लागतो... 'आयेगा... आयेगा...'

.....पूर्ण.....

□□□

राजेन्द्र रं. शहाणे
(नासिक)

मोबाईल नं. :
९९२२६२६२०९ /
९३२५९२८५०९

सात दशकांपूर्वीचा अविस्मरणीय 'महल'

राजेन्द्र शहाणे

९९२२६२६२०९ / ९३२५९२८५०९

भूतखेत - अतृप्त आत्मे यांना अमावस्या फार प्रिय! आमची आजी लहानपणी अमावस्येचे महात्म्य गोष्टी रुपात सांगायची. सगळी भूते मोकळी असतात अमावस्येला! अश्याच एका अमावस्येला १९४९ साली 'महल' नावाचा चित्रपट प्रदर्शित झाला. त्याला यंदा ७० वर्षे होताहेत. आजही 'महल'चे नाव जरी कुणी काढले तरी 'अरे! हा तर त्या अतृप्त आत्म्याचा सिनेमा! आयेगा आयेगा.. आयेगा आनेवाला हे लताचे गाणे त्याच पिकचरंचे...' अशी प्रतिक्रिया आपण ऐकतो.

१९४० - १९६० या हिन्दी सिनेमासृष्टिच्या 'सुवर्णकाळात' येवून गेलेला 'महल' माणसाच्या पंचज्ञानेंद्रीयांपैकी निदान तीन ज्ञानेंद्रीये ताब्यात हा सिनेमा. अक्षरशः हॅक व हॅग एकाच वेळेस परिणाम घडवतो.

ऑक्टोबर १९४९ च्या दिवाळीला 'महल' release झाल्याचे त्याकाळी सिनेपोस्टर्स रंगविणाऱ्या जाणत्या आजोबांनी सांगितल्यावर काही शोधाशोध केल्यानंतर तारीख मिळाली.

तारीख होती २१ ऑक्टोबर १९४९

वार : शुक्रवार

नक्षत्र : चित्रा नक्षत्र

पंचांग : आश्विन अमावस्या / शुक्रवार /
विष्कंभयोग / चतुष्पाद करण / शालिवाहन शके
१८७९ / चित्रा नक्षत्र

प्रदर्शनासाठी शुक्रवारचा राहु काळ 'महल' च्या निर्मात्याने म्हणजेच त्याकाळच्या सुपरस्टारने कटाक्षाने टाळला असणार. कारण ज्योतिष शास्त्राचा आस्थेने विचार करणारा निर्माता आहे 'महल' चा!

११	गु १०	९	८
			शु
१२	रा	६	७
		बु के नेप चं	२
१	३	५	४
२	ह	श	मं
		प्लु	

दुपारी १२.३० पर्यंतच्या राहुकाळ टाळून चित्रपट सुरु झाला त्यावेळची कुंडली अभ्यासू

‘महल’ (वास्तु) मध्ये म्हणजे कथावस्तुतले अतृप्त आत्म्याचे अस्तित्व कुंडलीतील चतुर्थस्थानात असणारा राहु दर्शवित आहे. चंद्रनक्षत्र (चित्रा नक्षत्र) स्वामी मंगळ हा भाग्यभावात असून तोच महादशा कालनाथही आहे. भाग्यस्थ मंगळाची पूर्ण दृष्टी पराक्रम

‘महल’ कुंडली : नक्षत्र कुंडली व ग्रहांची विभागणी
जन्म : चित्रा धनिष्ठा मृग : चंद्र, रवि, केतु
संपत : स्वाती शततारका आर्द्रा : हर्शल
विपत : विशाखा पूर्वाभाद्रपदा पुनर्वसु :-
क्षेम : अनुराधा उत्तराभाद्रपदा पुष्य
प्रत्यर : जेष्ठा रेवती आश्लेषा :- शुक्र, राहु, प्लूटो
साधक : मूळ आश्विनी मघा : मंगळ
नैधन : पूर्वाषाढा भरणी पू. फा : लग्न, शनि, भाग्यसहम
मैत्र : उत्तराषाढा कृत्तिका उ. फा. : गुरु
परम-मैत्र : श्रवण रोहिणी हस्त : बुध, नेपच्यून

भावावर (धाडस विचार करण्याची पद्धत इ.) असल्याने पुनर्जन्मा सारख्या occult विषयावर सिनेमा होवू शकतो हा धाडसी विचार व्यक्त होतो.

येथे मंगळ हा मित्रराशीत असून त्रिकोणस्थानात आहे. नवमभाव हा अत्यंत शुभफलदायी असतो. चंद्राच्या नक्षत्रस्वामीचा भाग्यस्थ भाव जोरदार फले देतो.

याच स्थानातील शनि हा दीर्घकाल फल निर्मिती करतो. या कारणामुळे आजही ‘महल’ लोकांच्या स्मरणात आहे.

सप्तमभावातील हर्शल हा ‘महल’ च्या जगावेगळ्या कथेचा बाज सांभाळतो.

Suspense - Horror - Thriller असा Gothic fiction चा feel कायम राखण्यात या हर्शलचा भूताचा वाटा आहे असे समजण्यास काही हरकत नाही. लग्नभाव हा हर्शलच्या दृष्टित असल्याने नाट्य व अद्भुततेचा संगम ‘महल’ मध्ये दिसतो. तो काळ धार्मिक, प्रणयाधारीत व युद्धांवर बेतलेल्या कथांचा होता. रामायण - महाभारत, पहिले - दुसरे महायुद्ध, दुष्काळ, रोगांच्या साथी आणि सौम्य प्रणयकथांवर चित्रपट येत. अश्या वेळेस भूताला स्पर्श करण्याचे धारिष्ट्य दर्शवणारा ‘महल’ हा पहिलाच ठरला. चित्रपट पुढे सरकत असतांना प्रेक्षकांना भूत-अतृप्त आत्मेदेखील सुंदर असतात हा नवीनच धक्का होता. (मधुबाला) आत्मा असुन इतक्या स्वर्गिय स्वरात गातो, गाऊ शकतो हा तर त्यापुढील आणखी एक shock!

पुनर्जन्म, आत्मा यांना उत्थान देण्यास कारण ठरला तो ‘महल’! silver screen मिळाल्यामुळे भूते कुणाकुणास कशी प्रसन्न झाली ते पाहू या !

गुरु शुक्र या शुभग्रहांच्या कर्तरीत ‘महल’ चा लग्नभाव असून लग्न भावातील भाग्यसहम हा गुरुच्या धनु राशीत व शुक्राच्या पूर्वाषाढा नक्षत्री आहे.

गुरु नीच राशीचा (मकरेचा) असुनदेखील ‘महल’ Boxoffice वर hit झाला. लग्नेश गुरु धनभावात व वर्गोत्तम असल्याचे हे श्रेष्ठ फल आहे. दशमभावातील (किर्ती, प्रसिद्धि, नावारुपास येणे, प्रतिष्ठा प्राप्ती) उच्च

बुधामुळे चित्रपट संबंधीत अगदी नवोदितांनाही त्वरेने प्रतिष्ठा, नावलौकिक प्राप्त झाला.

गीतकार, संगीतकार, गायिका, दिग्दर्शक, नायिका अशी एक ना अनेक उदाहरणे देता येतील.

१) दिग्दर्शक कमाल अमरोही

ज. दि. १७.०१.१९१८

ज. वे. संध्या ५.१०

ज. स्थल : अमरोहा (उ.प्र.)

पंचांग : पौष शुक्ल ६ / गुरुवार / उत्तराभाद्रपदा नक्षत्र- १ले चरण / परिघयोग / कौलव करण

नक्षत्र गुणधर्म : योग्यता संपन्न, भाषाचातुर्य

५ भा.स.	श(व) नेप ४	३ प्लूटो केतू	२ गुरु(व)	१
७	मं ६	१२ चंद्र	११ शुक्र	१० हर्षल सूर्य
८	९ राहू, बुध			

कमाल हे मुळात शब्दांवर हुकूमत गाजविणारे लेखक. त्यांच्या सिद्धहस्त लेखणीतून जे शब्दभांडार मुक्त झाले ते रजिया सुलतान, पाकिजा या चित्रपटांतील Dialogues कसे मुघल-ए-आजम सहज आठवतात त्यावरून लक्षात येते.

चंदेरी दुनियेसाठी लिहिण्याची आपली खुमखुमी वडिलांना बिलकुल पसंद नाही, हे लक्षात येताच घर सोडून लाहोर गाठण्याचा धोका पत्करणारे कमाल अमरोही वय अवघे १६, धोक्याचे वर्ष तिथे त्यांची भेट महान गायक के.एल.सैगल यांच्याशी झाली. सैगलजींच्या

मार्गदर्शनानुसार मुंबई गाठली. मुंबापुरीत सुपरस्टार अशोककुमार ची भेट झाली. निसर्ग महान असणाऱ्यांची गाठ-भेट अशीच घडवून आणत असतो. पुनर्जन्मावर आधारित अश्या कथेच सुतोवाच अशोककुमारकडे केल्यानंतर Bombay Talkies चा मालक असणाऱ्या अशोककुमारनेही या कथेवर चित्रपट काढण्याची तयारी दर्शविली. प्रणय युद्ध, गरीबी, बेकारी, धार्मिक एवढ्याच चौकटीत असणाऱ्या हिंदुस्थानी सिनेमात अचानक अतृप्त आत्म्यांनी प्रवेश केला. प्रस्थापित चौकट मोडून टाकली. रातोरात मधुबाला ही सौंदर्यसम्राज्ञी सुपरस्टार झाली! संघर्ष करणारी लता मंगेशकर स्वर्गीय स्वरांनी सगळ्यांच्या हृदयस्थ झाली! लताच्या नावाला महात्म्य लाभले. ते या 'महल'मुळेच! कमाल अमरोही यांचा 'महल' हा Debut Adventure ठरले! अमरोही दिग्दर्शक म्हणूनही सिद्ध झाले. लेखकाचा दिग्दर्शक झाला! हा पालट 'महलने' केला.

ग्रहवेध

कमाल अमरोहीची नक्षत्रकुंडली व ग्रहांची विभागणी :-

जन्म :- उत्तराभाद्रपदा पुष्य अनुराधा - चंद्र, नेप

संपत :- रेवती आश्लेषा ज्येष्ठा - शनि

विपत :- आश्विनी मघा मूल - बुध, राहू

क्षेम :- भरणी पू.फा पूर्वाषाढा -

प्रत्यर :- कृत्तिका उ.फा. उत्तराषाढा - रवि मंगळ गुरु
भाग्यसहम्

साधक :- रोहिणी हस्त श्रवण

नैधन :- मृग चित्रा घनिष्ठा - शुक्र, हर्शल

मैत्र :- आर्द्रा स्वाती शततारका - केतु, प्लुटो

परममैत्र :- पुनर्वसु विशाखा पूर्वाभाद्रपदा - लग्न

‘संपत’ विभागणीतील शनि : निर्मिती कमी परंतु श्रेष्ठतम, आश्लेषा या बुध नक्षत्र शनिने लेखनाबरोबरच दिग्दर्शनात यश. चाकोरीबाहेरचा विषय घेवुन cinema दिग्दर्शित करणे हे धाडसच आहे. त्यांच्या कुंडलीतील सप्तमस्थ राहु हा नक्षत्रकुंडलीत ‘विपत’ या विभागणीत आहे.

मूल नक्षत्रीच्या चतुर्थचरणातल्या बुधाने त्यांना भाषा, शब्द, कल्पनाशक्ती याद्वारे कर्तृत्ववान, प्रतिष्ठावान केले.

उत्तराभाद्रपदा नक्षत्रीच्या चंद्राने त्यांना बालपणी अपमानीत केले. त्यांना स्वतःतला ‘कमाल’ शोधण्यास भाग पाडणारा नक्षत्रस्वामी शनि आहे. अंधार, सावल्या, गुढता, पुनर्जन्म, अतृप्तता यांचा कारकग्रह शनिच आहे. पुष्य या श्रेष्ठ नक्षत्रीच्या वक्री नेपच्यूनमुळे वेगळेपण सिद्ध करणारे त्यांचे चित्रपट कमी असले तरी देखील सर्वच्या सर्व चित्रपट हे श्रेष्ठतम कलाकृती spontaneity चे अविष्कार आहेत. भावभावनांना शब्दात साकारणे व मनावरील प्रतिमा (images) स्पष्टपणे पहाण्याची कुवत

त्यांना सिद्धहस्त लेखक व दिग्दर्शक म्हणून प्रतिष्ठेस आणते याचे कारण म्हणजे त्यांच्या कुंडलीतील शनि, गुरु आणि सप्तमस्त बुध होय.

भूताने झपाटुन टाकण्याचे सामर्थ्य असणारे कमाल अमरोही प्रेक्षकांच्या अंगावचा भीतीचा काटा उभाच राहिल याची काळजी घेणारा दिग्दर्शक! आजच्या Digital जमान्यात असला occult मसाला computer च्या मदतीने कुणीही करू शकेल पण ‘महल’ राहिल. तो Ghostly feel अन् thrill देणारा कमाल कमालच राहिल.

सत्तर वर्षे अबाधित कमाल!

‘महल’ चा वेग संथ नाही. संयत - संयमित असल्याने दीर्घकाळ परिणामकारकता साधतो. हेही महलचे एक वैशिष्ट्यच आहे. चंद्रनक्षत्रस्वामी शनिचीच ग्वाही समजण्यास हरकत नसावी.

२) गीतकार : नक्शाब जार्चवी

जन्म : १९२५, स्थळ : उत्तर प्रदेश, जार्चा

मृत्यू :- २४ ऑगस्ट १९६७ कराची पाकिस्तान

कुठल्याही गीतकारासाठी त्याचे शब्द, बोल हेच व्यक्त-प्राण असतात. लताच्या स्वरातील ‘आयेगा... आयेगा... आयेगा... आयेगा आनेवाला...’ हे ठसठसणारी विरह वेदना आणि त्यापोटीच जन्मणारा दुर्दम्य आशावाद व्यक्त करणारे शब्द ज्यांच्या लेखणीतून झरले ते गीतकार नक्शाब जार्चवी.

‘महल’ च्या या थीम - साँग बरोबर लताने अजुन एक गीत गायले ती देखील नक्शाब-जीच्या लेखणीची

करामत आहे.

मुश्किल है बहुत मुश्किल...

चाहत का भुला देना...

अजर-अमर अशा या गीतांनी लता मंगेशकर या नावास उत्थान आणले ते नक्शाबजी मात्र वयाच्या ४२व्या वर्षीच इहलोक सोडून गेले. 'महल' च्या यशाची १८ वर्षे यांच्या वाट्यास आली. अल्पायुषी नक्शाबजी त्यांच्या शब्द व गीतांनी दिव्य झाले.

३) संगीतकार : खेमचंद प्रकाश

गुढकथेला संगीत कुठले देणार ? जे कथानकाशी प्रेक्षकांना बांधून ठेवील असे संगीत 'महल' ची गुढता टिकवून ठेवण्यात यशस्वी झाले. त्यामागचे जादुगार आहेत खेमचंद प्रकाश.

जन्म :- १२.१२.१९०७

मार्गशीर्ष शुक्ल / गुरुवार / पूर्वा-भाद्रपदा नक्षत्र / सिद्धयोग / बवकरण शालिवाहन शक १८२९

मन मेंदु काबीज करणारे Music!

स्वर - सुर - संगीत अश्या त्रयीस अमर करणारी द्वयी म्हणजे लता मंगेशकर आणि खेमचंद प्रकाश होय. संगीत हेही 'महल' च्या अनेक वैशिष्ट्यांपैकी एक अंग.

जन्मचंद्रनक्षत्र गुरुचे पूर्वा-भाद्रपदा, कुंडलीतील गुरु देखील उच्च राशीत कर्केत आहे. संगीतातील गुरुत्व महलच्या थीमसाँगपासून प्रेक्षक अनुभवत रहातो. श्रेष्ठत्वाला काळ-वय यापैकी काहीही बंधन घालू शकत नाही. हेच कानावर आयेगा.. आयेगा आनेवालांच्या ओळी पडल्या तरी आज ७० वर्षांनंतरही, सहजी दिपक वगैरे

कैसे... परवान जल रहे है.. गुणगुणावेसे वाटते. उच्च गुरु हा आश्लेषा या बुधाच्या नक्षत्री आहे. तसेच स्वनक्षत्रीचा शुक्र हा हर्शलच्या समांशयुतीमध्ये आहे. भयपट आणि त्यातही पुनर्जन्मासारख्या occult subject ला खेमचंद्रजी संगीत देवू शकले यात त्यांचे थोरपण व अधिकार लक्षात येतो.

'महल' च्या रिलिजच्या दोन महिने आधीच (दिनांक १० ऑगस्ट १९४९) खेमचंदजी बुध महादशा सुरु असतांना शनि अंतर्दशेत नक्षत्रलोक निघून गेले.

नियती निष्ठुर का असते ? असा प्रश्न मनास सलत रहातो व महल चे संगीत मन व्यापून टाकते.

वयाच्या ४१व्या वर्षी खेमचंदजी 'महल' चे भव्यदिव्य यश पाहण्या आधीच निघून जावेत... ईश्वरेच्छा.

त्याकाळी कुणा नतद्रष्टाने केवळ Music मुळ 'महल' flop होईल असे व्याख्या केली होती. परंतु खेमचंद्रजीच्या हृदयांतरात जे भावले तेच त्यांनी केले.

'महल' च्या यशात सिंहाचा वाटा त्यांच्या Music चा आहे हे कोण नाकबुल करेल ?

Listen to your inner voice!

४) Editor : बिमल रॉय

'महल' च्या editing चे जिकिरीचे कार्य बिमल रॉय यांनी केले. Horror - Suspense ची continuity राखणे, सोपे काम नसते. ती continuity, सुसंगतता राखण्याचे अत्यंत मोलाचे कार्य केल्यामुळे आपणास महल बघताना suspense thrill चा feel मिळतो.

५) सिनेमॅटोग्राफर - Joseph Wirsching

‘महल’ पाहिल्यानंतर मनात त्यातल्या अंधार सावल्या व प्रकाश यांच्या एकत्रित परिणाम करणाऱ्या frames च्या trailing memories अवतरत रहातात.

कथानकाच्या गुढतेत भर घालणारे हे कसब आहे Joseph Wirsching यांचे.

'Chiaroscuro' या तंत्राचा त्यांनी अप्रतिम वापर ‘महल’ मध्ये केला. ‘महल’ ला एका वेगळ्याच उंचीवर नेवून ठेवण्याचे Wirsching यांचे योगदान अगदी हटकून मान्य करावे लागते.

अतृप्त कामिनी चा आत्मा या त्यांच्या कसबी तंत्रामुळे प्रत्येक सावलीतून बाहेर येतो की काय? असा भयगंड प्रेक्षकांच्या हृदयाला स्पर्शत असे.

६) सुपरस्टार अशोक कुमार

ज. दि. १३ ऑक्टोबर १९११

ज. वे. दुपारी २.५५

कधीतरी ऐकलेल्या भयकथेवर चित्रपट काढण्याची हिंमत वयाच्या ३८व्या वर्षी दाखवणारा अशोककुमार यांची दूरदृष्टि ‘महल’ च्या यशाकडे पाहता चटकन् ध्यानी येते.

हिंदुस्थानी सिनेमाचा हा तेव्हाचा सुपरस्टार अचुक निर्णय घेण्याची क्षमता, लोकमानसाचा योग्य अभ्यास वेगवेगळ्या शास्त्रांचा (गुढशास्त्रे, ज्योतिष, होमिओपॅथी इ.) यथायोग्य वापर हे सर्व सद्गुण या सुपरस्टार दादामुनीत होते.

‘भयपट’ हा हिंदी सिनेमाचा आत्मा नव्हताच कधी. धर्म, प्रेम त्रिकोण इ. भोवती घुटमळणारा हिंदी सिनेमा ‘महल’ च्या निमित्ताने चाकोरीतून मुक्त झाला. ‘महल’ हा हिंदी चित्रपट सृष्टितला पहिला हॉरर - सिनेमा आहे. बॉम्बे टॉकिजचा अशोककुमार मालक होता. निर्माता म्हणून ‘महल’ ची निर्मिती अशोककुमारने केली.

पंचांग : आश्विन कृ ६ / शुक्रवार / मृग-४थे चरण / परिघयोग / वाणिज करण कुंडली

राशीस्वामी बुध हा पंचमेश (पंचमभावावरून कुशलता, मनोरंजन, उपासना, धार्मिक कल, विध्याव्यासंग इ. विचार) अष्टमभावात उच्चराशीत हस्त नक्षत्रात आहे.

हा बुध व्यवहार कौशल्य व कमालीचा उत्साह देतो. बुधाची पूर्ण दृष्टि वाणीस्थानावर आहे त्यांची स्वतंत्र अशी Dialogue style सर्वांच्याच परिचयाची आहे.

चंद्रनक्षत्रस्वामी मंगळ आहे.

भाग्यस्थ शनिच्या महादशेत व बुधाच्या अंतर्दशेत महल रिलिज झाला.

१ (व)श रा	१०	११	१० ह	९
२ मं			८	
३ चं प्पु(व)	४ नेप	५ शु	६ र बु	७ भा.स. के गु

नक्षत्रकुंडली व ग्रहविभागणी :-

जन्म :- मृग चित्रा धनिष्ठा - चंद्र प्लुटो
 संपत :- आर्द्रा स्वाती श.ता. - लग्न केतु, भाग्यसहम्
 विपत - पुनर्वसु विशाखा पू.भाद्र - गुरु, नेपच्यून
 क्षेम - पुष्य अनुराधा उ. भाद्र
 प्रत्यय :- आश्लेषा ज्येष्ठा रेवती -
 साधक :- मघा मूळ आश्विनी - राहु
 नैधन :- पू. फा. पूर्वाषाढा भरणी - शनि, शुक्र
 मैत्र :- उ. फा. उ. षाढा कृत्तिका - हर्षल
 परममैत्र - हस्त श्रवण रोहिणी - मंगळ, बुध
 अनेकांच्या भाग्योदयास कारण ठरणारा हा स्फुल्लींग
 असला तरी कधीही आपला समतोल ढळू दिला नाही.
 याचे कारण म्हणजे लाभेश गुरू. हा भाग्यभावात तुळा
 (समतोल, संयमी वृत्ती) राशीत आहे. गुरू धनेशही असून
 तो कारकस्थानी (नवमस्थानी) आहे. भाग्यसहम बिंदुच्या
 युतीयोगावर आहे. संपर्कात आलेल्या कित्येकांचे भाग्य
 अशोककुमारच्या या योगांमुळे उदयास आले. लता

मंगेशकर, एस.डी.बर्मन, बी.आर. चोप्रांसारखे मोठमोठे
 प्रथितयश दिग्दर्शक निर्माते या सर्वांच्या उत्थानास कारण
 ठरलेला अशोककुमार यांचे हे कार्य म्हणजे एखादया
 ऋषिप्रमाणेच आहे.

मधुबालाने 'महल' मध्ये (कामिनीची केलेली)
 अतृप्त आत्म्याच्या भूमिकेने तर रातारात ती सुपरस्टार
 झाली.

अतृप्त आत्मा इतका सुंदरही असू शकतो, याची
 प्रेक्षकांना जाणीव झाली ती अशोककुमारमुळेच वयाच्या
 ८व्या वर्षी सिनेजगतात प्रवेशलेल्या मधुबालाला खरा
 Break मिळाला तो वयाच्या १७व्या वर्षी!

'महल'च्या चमत्काराआधी 'मधुबाला' हे नाव
 देखील कुणास ठावुक नव्हते.

Midas Touch of Ashok Kumar!

७) मधुबाला :- जन्म १४.०२.१९३३

जन्मस्थळ :- दिल्ली

जन्मसमय :- सकाळी ७.००

१२ हर्षल	११	१०
१	रवि बुध राहु	शुक्र शनि ९
२		८
३	५	७
चव प्लु	गुरु (व) केतु नेप मंगळ (व)	६
४		चंद्र भाग्यसहम्

पंचांग :- माघ कृष्ण ४ / सोमवार / हस्त २
शुलयोग / बालवकरण / अनंत कालसर्पयोग भौमदोषाची कुंडली आहे.

मधुबालाची 'महल'च्या दरम्यानची महादशा राहुची असुन गुरुची अंतर्दशा चालू होती. राहु हा लग्नी असल्याने मधुबालाचे सौंदर्य मादक न ठरता लोभस ठरले. गुरु हा सप्तमभावात वक्री अवस्थेत असुन तो धनेश व लाभेश आहे. एकदम सुपरस्टार झालेली ही मधुबाला याआधी कुणाही आंडुपांडु हिरोबरोबर काम करीत असे. यावर आपला विश्वास बसेल ?

'महल' च्या चमत्काराने व अशोककुमारच्या मिडास टचने हि जादू केली. मधुबालाचा हा प्रवास खऱ्या अर्थाने महल मुळेच सुरु झाला हे खुद्द ती देखील जाहीर कबुल करीत असे.

नक्षत्रकुंडली व ग्रह-विभागणी

जन्म :- हस्त श्रवण रोहिणी - चंद्र, शुक्र, शनि, भाग्यसहम्

संपत :- चित्रा धनिष्ठा मृग - लग्न, रवि

विपत :- स्वाती शततारका आर्द्रा - बुध, राहु

क्षेम :- विशाखा पू.भाद्र पुनर्वसु - प्लूटो

प्रत्यर :- अनुराधा उ. भाद्र पुष्य

साधक :- ज्येष्ठा रेवती आश्लेषा - हर्षल

नैघन :- मुळ आश्विनी मघा

मैत्र - पू.षा. भरणी पू.फा. - मंगळ, केतु, नेपच्यून
परम मैत्र :- उ.षा. कृत्तिका उ. फा. - गुरु

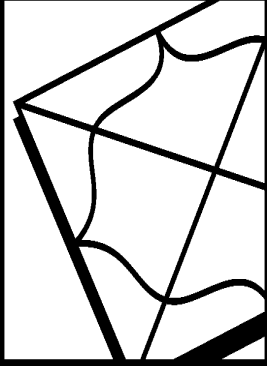
मधुबालाच्या कुंडलीचे वैशिष्ट्य म्हणजे चंद्र व भाग्यसहम हे दोन्हीही एकाच नक्षत्राच्या एकाच चरणात आहे. (हस्त - २ रे चरण)

मधुबालाला 'Venus of the Indian film Industry' असे आजही मानतात. 'अनंत' या नावाच्या कालसर्पयोगामुळे तिला मरणोत्तरही लोक विसरले नाहीत. 'महल' च्या अतृप्त आत्म्यानेच तिला कायमसाठी लोकांच्या हृदयात अढळपद देवून अमरत्व बहाल केले की काय ?

भूत कृपालु असतात ?

स्वनक्षत्रीचा चंद्र या venus शी नवपंचमयोग करतो आहे. अगदी समांश अशा या नवपंचम योगाने तिला सुपरस्टार केले असणार ! आयेगा - आयेगा - आयेगा आनेवाला ह्या गाण्यात ती 'महल' मधल्या अंधार - सावल्यात दिसते ते विसरणे केवळ अशक्य !

महादशा व त्यांचे भारतावरील परिणाम

क्षितिज मुंबईकर

भारताला १४/१५, १९४७ या दिवशी स्वातंत्र्य मिळालं. स्वातंत्र्यावेळची भारताची पत्रिका सर्वाना माहित आहेच, सदर लेखात १९४७ पासून महादशांचा परिणाम कसा होत गेला याची चर्चा केली आहे. ज्योतिषशास्त्राच्या अभ्यासकांनी याचा अवश्य अभ्यास करावा.

१९६५ पर्यंत (शनि महादशा)

१९४७ - १९६५ या कालावधीत शनिची महादशा होती. याकाळात भारतीय राज्यकर्ते विविध उद्योगाची पायाभरणी करण्यात व्यस्त होते. विशेषतः सार्वजनिक क्षेत्रात अनेक उद्योग उभे करण्यात आले. कांही लोकप्रिय कार्यक्रम आखण्यात आले. (यात यश आले का? त्यांचे पुढे काय झाले वगैरे वगैरे हा स्वतंत्र विषय आहे सदर लेखात त्याची चर्चा नाही) शनि हा कठोर परिश्रम, कमतरता व ज्याकडे दुर्लक्ष होते अशांचा कारक समजला जातो. भारतात या काळात अनेक उद्योग, आय आय टी, विद्युत महामंडळे, धरणे वगैरेची योजना करण्यात आली. बहुतेक सर्व सार्वजनिक क्षेत्रातील उपक्रम याच काळात सुरु झाले.

तथापि शांततेचा सतत पुरस्कार करणाऱ्या जवाहरलाल नेहरू यानी संरक्षण क्षेत्राकडे पूर्णपणे दुर्लक्ष केले. शनि या ग्रहास अशा प्रकारची बेफिकिर वृत्ती व दुर्लक्ष जराही चालत नाही. यामुळे शनिने १९६२ च्या युद्धात (चीन युद्ध) भारतास याची मोठी किंमत द्यावी लागली. १९६२ नंतर काहीशा सावरलेल्या भारताने १९६५ च्या युद्धात भारताने यश मिळविले, एवढेच नाही १९७१ चा विजयही भारताने शनि महादशेनंतर युद्धात मिळविला. संरक्षण क्षेत्राप्रमाणे १९४७-१९६५ या काळात कृषीक्षेत्राकडेही दुर्लक्ष झाले परिणामी अन्नाच्या दुर्भिक्षतेचा, टंचाईचा सामना या काळात करावा लागला. अन्नधान्यात स्वयंपूर्ण होण्याची आवश्यकता असल्याची जाण प्रथमच झाली.

बुध महादाशा (१९६५ - १९८२)

बुध हा ग्रह शिक्षण, क्रीडा, दूरसंचार, प्रचार याचा कारक आहे. याकाळात भारतीय मोठ्या संख्येने उच्च शिक्षणाकरिता परदेशात जाऊ लागले. उपग्रह सोडण्यात आले व रंगीत दूरचित्रवाणीचा प्रारंभही देशात झाला. अणुस्फोटामुळे भारताची एक वेगळी प्रतिमा निर्माण झाली. आशियाई स्पर्धेचे आयोजनही या काळात झाले. बुध हा अनेक प्रकारचे करार दर्शवितो. तसेच अनेक प्रकारचे वादही बुधामुळेच निर्माण होतात. याच काळात घटनादुरुस्ती करण्यात आली व आणबिबाणी घोषित करण्यात आली. बुधाची ही महादशा देशात मोठे स्थित्यंतर घडविणारी ठरली यात शंका नाही.

केतू महादशा (१९८२- १९८९)

केतू यास शिर नसलेला ग्रह असे संबोधले जाते. अनाकालनीय हिंसक घटना, दहशतवाद, अतिरेकी

कारवाया याच काळात प्रामुख्याने झाल्या. १९८४ची इंदिरा गांधींची हत्या, शिखांनी सुरु केलेली खलिस्थान चळवळ व त्यातून झालेला हिंसाचार, १९८४ चे ऑपरेशन व्यूस्टार वगैरे घटना या काळात घडल्या. सप्तमस्थान हे विरोधकाचे असते केतू सप्तमस्थानात असल्याने या सर्व प्रकारच्या दहशतवादाच्या मागे पाकिस्तानचा हात होता.

शुक्र महादशा (१९८९ - २००९)

शुक्र भारताच्या पत्रिकेतील लग्नस्थानाचा स्वामी आहे. या काळातली शुक्राची महादशा अनुकूल अशीच होती. शुक्र हा सौंदर्य, किर्ती, प्रसाधने, चित्रपटव्यवसाय व खर्च याचा कारक मानला जातो. याकाळात मोठ्या प्रमाणात परकीय गुंतवणुकीला वाव मिळाला, अर्थव्यवस्था मुक्त झाली, परदेशातील गुंतवणुकीस प्राधान्य मिळाले. परिणामी अद्ययावत यंत्रसामुग्री, कापड उद्योग, दागिने, वाहनक्षेत्र, संगणक यांचे पाश्चिमात्य देशातून आगमन झाले. भारतातील मोठ्या उद्योगात परदेशी कंपन्यांनी गुंतवणूक केली. ग्राहकांची खरेदी करण्याची क्षमता वाढली. भारतीय चित्रपट जागतिक दर्जाचे ठरू लागले. अनिवासी भारतीयांना महत्त्व प्राप्त झाले.

विविध चित्रवाहिन्या, भुयारी रेल्वे, वातानुकुलीन रेल्वे, मोबाईल संच, यात मोठी वाढ झाली. शेअरबाजारात विदेशी गुंतवणूक सुरु झाली. इलेक्ट्रॉनिक ट्रेडिंगला याच काळात सुरुवात झाली. तीन-चार टक्क्यावरून भारताची अर्थव्यवस्था दहा टक्कापर्यंत वाढली. विदेशी चलनात ३०० अब्ज डॉलर्स पर्यंत वाढ झाली. या उलट १९७९ साली सोने गहाण ठेवून कर्ज काढण्याची पाळी भारतावर आली होती.

याच काळात अनेक घोट्याळे सुरु झाले.

भ्रष्टाचाराची अनेक प्रकरणे घडली व कारगिलचे युद्धही झाले. असे असले तरी या महादशेताला काळ उत्तम मानला जातो.

रवि महादशा (२००९ - २०१५)

केतूच्या महादशेचा काळ सोडला तर शनि बुध व शुक्र यांच्या महादशात चांगली फले मिळाली कारण लग्नेश शुक्राला शनि, बुध, शुक्र यांच्या महादशा अनुकूल होत्या.

भारताच्या पत्रिकेत रवि हा चतुर्थेश आहे. चतुर्थ स्थान हे सत्ताधीशाचे आहे. या काळात जनतेत असंतोष वाढला. अनेक घोट्यांच्या चौकशी सुरु झाली. खासदार, आमदार यांना तुरुंगात जावे लागले. स्पेक्ट्रम लिलाव, कोळसा घोट्या, राष्ट्रकूल स्पर्धातील घोट्या यामुळे सत्ताध्यांविषयी प्रतिकूलता वाढत चालली. भ्रष्टाचार विरोधी चळवळ सुरु झाली. लोकपाल करिता जनता रस्त्यावर उतरली. सर्वोच्च न्यायालयाने आपल्या अधिकारात भ्रष्ट नेत्या विरोधात कारवाई सुरु केली. सीबीआय केसेस सुरु झाल्या व सत्ताधारी पक्षाती प्रतिमा मलीन झाली व २०१४ च्या निवडणूकीत जेमतेम १० टक्के जागा काँग्रेस पक्षास मिळाल्या. भारतीय जनता पक्षास पूर्ण बहुमत मिळाले व भ्रष्टाचारविरोधात कडक कायदे करणे नव्या सरकारला भाग पडले. सूर्य हा उर्जेचा कारक असल्याने सौर उर्जेला मोठे महत्व प्राप्त झाले. अनेक खाजगी वीज उद्योगाची कोळश्याएवजी सौर उर्जेला प्राधान्य दिले.

चंद्र महादशा (२०१५ - २०२५)

रवि सत्ताध्यांचा कारक समजला जातो तर हा जनतेच्या भावनांचा कारक समजला जातो. भावना, जनता, आनंद वगैरेचा चंद्राशी संबंध आहे. भारताच्या

कुंडलीत चंद्र तृतीयात स्वराशीत आहे. तृतीय स्थानात कर्क रास आहे, संवाद, क्रीडा, शेजाऱ्यांशी संबंध या स्थानावरून कळतात. दहा वर्षांचा हा कालावधी महत्वपूर्ण असा आहे. सत्ताधारी जनतेशी संवाद साधण्याकरिता निर्णय घेताना दिसतील. ३७० कलम रद्द केल्याने संपूर्ण भारतात सत्ताध्यांविषयी जनतेची अनुकूलता दिसून आलेली आपण पाहिली. गेली सत्तर वर्षे अनेक समस्यांनी देशाला ग्रासले आहे व काश्मीरची समस्या ही सर्वात मोठी आहे. स्वातंत्र्यानंतर आजवर जवळजवळ दोन लाख कोटी रुपये सरकारचे खर्ची पडलेत. अनेक फुटीरतावादी नेत्यांना केन्द्रसरकारच्या पैश्याने न पोसले गेले. या सर्वा विरुद्ध भारतात जनमत होतोच. कितीही प्रकारच्या आर्थिक समस्या व आर्थिक आघाडीवरील सरकारला म्हणावे तसे न मिळालेले यश याबद्दल जनतेला काही वाटत नाही. राष्ट्रवादापुढे सर्व समस्या मागे पडल्या आहेत व महत्वाचे म्हणजे विरोधी पक्षाचे संपूर्णपणे खच्चीकरण झाले आहे. या दशाकाळात जातीधर्मातील तेढ मात्र वाढणार आहे. जनतेच्या अपेक्षा वाढतील व त्यांचा सामना करणे सरकारला अवघड जाईल. चंद्र हा तृतीयात व चतुर्थ स्थानाच्या द्वादशात असल्याने सरकारला मोठी कसरत करावी लागेल. जनतेमध्ये असंतोष वाढण्याची शक्यता आहे. आता या दशाकाळात सरकारला कोणकोणत्या समस्यांना सामोरे जावे लागेल हे पाहू

१) पाण्याची समस्या

सौर उर्जास रवि दशेत महत्व मिळाले तसेच महत्व पाण्याला चंद्रदशेत मिळेल. पाणी, दूध, निद्रा, आनंद, निवास यांना चंद्र महादशेत महत्व प्राप्त होईल. पिण्याच्या पाण्याचे दुर्भिक्ष्य या दशेत जाणवेल. जमिनीतील पाण्याची पातळी खोल जाईल. पाण्याच्या समस्येमुळे अन्नधान्याची

ग्राह्येध

कमतरता निर्माण होईल. मोठ्या शहरात पाण्याची कमतरता निर्माण होईल खाण्याच्या पदार्थाच्या किमतीत वाढ होईल.

या दशकाळातील जमेच्या बाजू म्हणजे, पावसाचे पाणी वाचविणे (Rain water Harvesting) जलसंधारण, नदीजोड प्रकल्प, नद्यांची स्वच्छता याना महत्त्व मिळेल. जलव्यवस्थापनावर अधिकाधिक लक्ष दिले जाईल. जलसमस्येचे निराकारण करण्यासाठी नवे उद्योग उभारले जातील.

२) करविषयक कायदे कडक होतील.

न्यायव्यवस्था, पोलीयंत्रणा यांचे संगणकीकरण याकाळात यशस्वी होईल. कायद्याचे पालन न करणाऱ्यांवर कारवाई केली जाईल. भ्रष्ट सरकारी अधिकाऱ्यांत दहशत पसरले. न्यायव्यवस्थेत होणाऱ्या बदलामुळे जलदगतीने

प्रलंबित खटले निकालात काढले जातील. भविष्यात न्याय मिळण्यास विलंब होतो ही प्रतिमा पुसली जाईल. भविष्यात अनेक क्षेत्रात कराची अंमलबजावणी होईल. कर वाढविले जातील. ऑनलाईन पद्धतीने करनियंत्रण केले जाईल. कर चुकविणे अशक्य होईल. करविषयक कायद्यांच्या कडक अंमलबजावणीमुळे मोठ्या प्रमाणात कर वसूल करणे शक्य होील. जी.एस.टीची अंमलबजावणी कठोरपणे केली जाईल. आयकरावरील सवलती कमी केल्या जातील. कॅपिटल गेन टॅक्समुळे विविध वस्तूंमध्ये दरवाढ होईल. विकसित देशातील लाईफ स्टाईलशी आपल्या देशाची तुलना होईल. सरकारी क्षेत्रात नोकऱ्या कमी होतील व सरकारी नोकरीचे आकर्षण जनसामान्यांना राहणार नाही.

३) शेजारील देशाशी असलेले संबंध

चंद्र तृतीयेस असल्याने शेजारी देशाशी असलेले

With Best Compliments
From

We welcome you all to Ivy Estate's very own Amul Ice Cream Parlor, newly opened at Shop B2 Ivy Botanica..

We would be storing a wide range of Amul products starting from Ice creams, Milk, Bread Spreads, Cheese, Paneer, Dahi, Ghee, Mithai Range, Chocolates, Fresh Cream, Pouched Butter Milk, Ready To Eat Frozen food like French fries, paneer nuggets, etc..

Please do visit and try our wide range of Amul Products

Scoops n Smiles

Amul Ice cream Parlour

Shop no.B 2, Ivy Botanica

Ivy Estate, Wagholi, Pune 412207

Proprietor Ujwala D'costa

..... ग्रहवेध .....

संबंध तणावाचे असतील. भारताची प्रगती शेजारी देशाना पहावणार नाही. चांगले संबंध असलेली शेजारी राष्ट्रे ही भारताच्या स्थितीचा फायदा उठवतील. भारतावर दबाव टाकण्याकरिता शेजारी राष्ट्रे अमेरिका, चीन व अन्य देशांशी जवळीक साधतील. भारताच्या विरोधकांना प्रसंगी हे देश आश्रय देतील. जोपर्यंत भारताकडून मदत मिळते तो पर्यंत हे देश गप्प बसतील व संधीची वाट पहात बसतील.

४) दळणवळण व संपर्क क्षेत्रात क्रांती

चंद्र हा तृतीयेत असल्याने, राजमार्ग, दूर अंतरावरील रेल्वेमार्ग, विमानसेवा यात लक्षणीय बदल घडतील. खाजगी क्षेत्राशी सहकार्य करून या उद्योगात परिवर्तन घडविले जाईल. येत्या दहा वर्षात मोठ्या प्रमाणात विमानतळांची निर्मिती होईल व विमानप्रवास करणाऱ्यांची संख्या मोठ्या प्रमाणात वाढेल. चंद्र हा पाण्याचा कारक आहे. जलवाहतूकीस प्राधान्य मिळेल. या क्षेत्रात नव्या उद्योगांचे आगमन होईल. S.G., विडियो कॉल, टी.व्ही.चॅनेल्स यांची वाढ मोठ्या प्रमाणात होऊन टेलीफोन कंपन्या बंद होतील. ऑनलाईन सुविधा सर्वत्र मिळेल. टेली कॉन्स्युकेशन, टेलीमेडिसिन याचा प्रसार मोठ्या प्रमाणात होईल.

५) मातृत्वास महत्त्व

चंद्र महादशा काळात विशेषतः मध्यमवर्गीयांना दिलासा मिळेल. प्रसूतीविषयक कायदे अनुकूल होतील व मातृत्वास महत्त्व प्राप्त होईल. या काळात सरोगसी विषयक कायद्यात बदल होतील. सरकारकडून भ्रूण हत्या होऊ नये याकरिता खास सवलती दिल्या जातील.

६) बहु राष्ट्रीय कंपन्या दुग्ध उद्योगात

विदेशातील मोठे दूध व्यवसायातील उद्योग

भारतात येतील. यामुळे या क्षेत्रात मोठी क्रांती होईल. येत्या दहावर्षात भारतातील दूग्ध व्यवसायात मोठी प्रगती होईल.

७) मनोरुग्णांची संख्यावाढ

चंद्र हा निद्रेचा कारक आहे. या काळात अनेकाना असुरक्षित वाटेल. एकावेळी अनेक गोष्टीकडे लक्ष असेल. जीवन वेगवान बनल्यामुळे मानसिक आजार वाढतील. स्मार्टफोनच्या अतिवापरामुळे त्याचा परिणाम निद्रेवर होईल. रक्तदाब, हृदयरोग, नैराश्य, कर्करोग यात मोठ्या प्रमाणात वाढ होईल. घटस्फोटाचे प्रमाण वाढेल, आत्महत्यांचे प्रमाणही या दशकात वाढलेले दिसेल. थोडक्यात चंद्राची दशा भारतातला प्रगतीवर नेईल व आपले एक वेगळे स्थान जगाच्या क्षितीजांवर निर्माण करील असे असले तरी आपल्या देशातील अंतर्गत समस्यांमुळे तणावाचा प्रत्यय सर्वांना येईल. याआधी जेवढ्या महादशा येवून गेल्या त्या दशामध्ये कधीही न जाणवलेला तणाव चंद्राच्या महादशेत जाणवेल

- क्षितिज मुंबईकर

अध्यात्म

ओंकार मातृका विलक्षण अनुभूती

प्रकाश कृष्णाजी प्रसादे

माझ्या जन्मानंतर ६ महिन्यात १९४९ मध्ये माघ महिन्यात आईचे निधन झाले. नंतर वडिलांनी जीवापाड सांभाळून अतिशय खडतर परिस्थितीत वाढवले शिक्षण दिले. १९५६ मध्ये मुंज झाल्यावर काशी हरिद्वार गया ते कलकत्ता यात्रा केली. १९६९ मध्ये माझा विवाह करुन दिला येथून पुढे माझा ओंकार मातृका याचा अभ्यासाचा व अनुभूतीचा प्रवास सुरु झाला.

१९६८ च्या मे महिन्यात एस.पी. कॉलेजमध्ये असताना कॉलेजच्या शैक्षणिक सहली बरोबर काश्मीरला गेलो होतो. (त्यातील काही जण आता शि.प्र.मं.च्या संचालक मंडळात आहेत) जम्मूहून श्रीनगरला बसने जाताना वाटेत मटण नावाचे गाव होते. तेथे बराचवेळ बस थांबणार होती तेव्हा आम्ही सर्वजण दर्शनासाठी तेथील प्राचीन जागृत शंकराचे मंदिरात गेलो. ते पहात असताना तेथे बसलेल्या संन्यासी वेषातील साधूनी, बहुधा नाथपंथी असावेत मला बोलावले. आम्ही सर्व १८ जण, त्यात आमचे प्रोफेसर श्री. सोमण सर होते, तेथे गेलो असता मला त्या साधूनी डोळे बंद करुन समोर बसवले. हिंदी भाषेत आदेश देताना त्यांचे हातातील झांजा असलेला लांब चिमटा माझ्या मस्तकावर मारत असताना, **जागो। अब जाग जाओ। ओंकार परब्रह्म से याद करो। तुम्हारे अंगुठे पे ओंकार विराजमान है। जल्द ही गुरु दीक्षा मिलेगी।** असा आदेश देवून स्तब्ध झाले. काही वेळाने मी डोळे उघडले असता डोळ्यासमोर अंधार होता. नंतर सर्व हळूहळू दिसू लागले. श्वास मंद झालेला, पाठीच्या कण्यातून काहीतरी सळसळत खालीवर होत असल्याचे जाणवत होते, शरीर हलके झालेले व डोळे शांत झाले होते, प्रवासाचा थकवा पार निघून गेला होता. बस निघण्याची वेळ झाल्याने त्या साधूंना नमस्कार करुन आम्ही सर्वजण गाडीत बसलो तेव्हा सर्वजण मला जागो जागो प्रकाश महाराज असे म्हणत चिडवत होते. पण मी वेगळ्याच विश्वात दंग होतो.

१९६९ मध्ये माझा विवाह झाला. १९७० मध्ये मी, पत्नी व मुंबईचे नातेवाईक

..... ग्राह्येध .....

आळंदीला श्री ज्ञानेश्वर माऊलींच्या दर्शनास गेलो असताना प.पू.श्री गुळवणी महाराजांच्या दर्शनाचा योग आला. सर्वजण दर्शन घेऊन बाजूला झाले. मी हार नारळ पेढे देवून दर्शन घेत असताना त्यांनी मला त्यांचे समोर बसवून घेतले व डोळे बंद करण्यास सांगितले, माझ्या मस्तकावर हात ठेवून दीक्षा दिली तसेच ओंकाराची आठवण करून दिली. फारच अद्भूत अनुभूती व आनंददायक घटना होती. आळंदीला प्रसादे घराण्यास श्री ज्ञानेश्वर माऊलींच्या पूजेचा मान होताच पण मला वयाचे बाविसाव्या वर्षी अशा महान विभूती कडून आकस्मिक स्पर्शमंत्रदीक्षा व असीम कृपा प्राप्त झाली हे माझे भाग्य. १९७१ मध्ये केंद्र सरकारची नोकरी मिळाली तीही फिरतीचीच असल्याने भारतातील अनेक जागृत देवस्थाने, साधू, संत, योगी यांच्या दर्शनाचा लाभ होऊन ओंकाराचे कार्य अजाणता सुरु झाले.

पुढील सर्व घटना सत्य घडलेल्या अनुभवलेल्या असलेने गूढ अतर्क्य वाटण्यासारख्या आहेत. मे १९७८ मध्ये धाकट्या मुलीचा जन्म झाला. ऑगस्ट १९७८ पासून पत्नी अचानक वेगळेच वागू लागली. तिन्हाईता सारखी वागू लागली. झोपून राही लहान मुलीस बाजूला करी. अनेक उपाय योजना केल्या सर्व प्रकारचे डॉक्टर झाले त्यांनाही काही सांगता येईना नक्की काय झालेय. असे ५ महिने झाले. पुढे १९७९ जानेवारीत संक्रांतीला तिने ९ वारी साडी नेसली तशी कधीही तिने नेसलेली नव्हती. तिने संक्रांतीला वाण वसा केला. मी कोण आहे मला ओळखले का? असे माझ्या वडीलांना विचारले. त्यांनी तू माझी सून आहे असे म्हटल्यावर देह तिचा आहे पण मी प्रकाशची आई आहे असे सांगून माझ्या जन्माच्या आधीच्या घटना सांगितल्या. तेव्हा माझे सासूसासरे

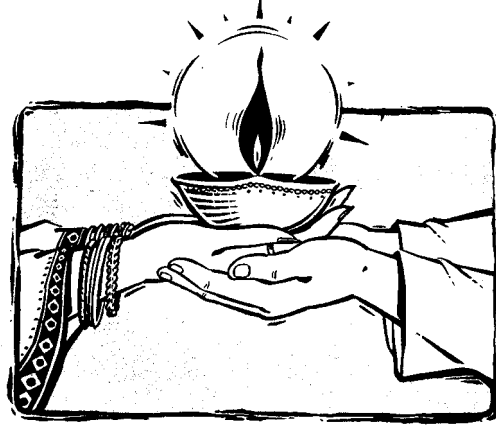

उपस्थित होते. तसेच तिचे मामा पण होते. त्यांना आश्चर्य वाटले. आईचे लग्न १९३८ मध्ये झाले तेव्हा पासूनच्या घटना बोलत होती. वडील अचंबित झालेले होते.

नंतर माझ्या डोक्यावर तिने हात ठेवून सांगितले की तुला दीक्षा मिळाली आहे त्याप्रमाणे ओंकाराचे ध्यान कर. तुझ्यावर अनेक संकटे येणार आहेत, जवळचेच लोक तुझ्या व जिच्या देहात मी आलेय तिच्या जीवावर उठतील. अत्यंत कठीण वेळी माझे ओंकार लावून स्मरण कर तेव्हा मी परत येईन. आता माघ शुक्ल चतुर्थीला माझे श्राद्ध करा तोपर्यंत मी जाणार नाही. मोठी मुलगी १९७२ ची तर मुलगा १९७४ चा व धाकटी १९७८ मे मधील त्यामुळे लहान मुलीला मेव्हेणा सासू सासरे, राम मंदिरात येणारे अनेकांनी सांभाळले. सहकार्य केले ऑफिसच्या सहकारी त्यांना हे समजल्यावर त्यांना विलक्षण वाटले. त्या घटना संबंधित डॉक्टरांना सांगितल्या. त्यांनाही नवल वाटल. आणि खरोखर श्राद्ध झाले व नंतर एकदम शुद्धीवर आल्या सारखी लहान मुलीला घेतले व

..... अह्वेध .....
.....

With best compliments from

Vishnu Sakharam Jewellers

**Prop. Purushottam D. Kale
Harshad Purushottam Kale**

GOVT. APPROVED VALUERS

230/36, Anand Niwas, Mangal Wadi,
J.S.S.Road, Girgaon, Mumbai - 400 004.

Tel. : 2388 9882 / 2388 4336

Time : 10.30 to 7.30 Friday Closed

..... ग्राह्येध .....

अरेच्या ही मोठी झाली की असे म्हणून मी कुठे होते ? आपण इकडे म्हणजे तिच्या माहेरी का आलो हे विचार लागली. मधील ६ महिन्याचा कालखंड तिला अजिबात आठवत नाही. मग संबंधीत डॉक्टरांकडे तिला घेऊन गेलो तेव्हा त्यांनाही ओळखले नाही. प्रथमच भेटतोय असा भाव चेहऱ्यावर दिसत होता. डॉक्टरही अचंबित झाले. पहिल्यासारखी वागत होती व मधले काहीही आठवत का नाही हे विचारत होती. भेटायला येणारेही हे पाहून खूपच चकीत झाले.

पुढे माझ्यावर आईने वर्तवल्या प्रमाणे कठीण प्रसंगाची मालिका सुरु झाली. माझ्या सासऱ्यांवर मंदिर विकू देत नाही म्हणून त्यांच्या चुलत भावाने केस केली, दिवाणी व पोलीस केस केली. फार त्रास दिला. वकील कोण द्यावा याचा विचार करताना रात्री ओंकाराचे ध्यान करून आईला आवाहन केले. तेव्हा मिसिस डोके जड झाले म्हणून झोपली व मला हळू आवाजात हाक मारत होती. कान जवळ नेऊन मी ऐकू लागलो. पोलीस केस रद्द होईल. दिवाणी केस अनेक वर्षे चालेल.

श्री रामभाऊ म्हाळगी वकीलांकडे जा. घाबरु नका. तुझे ओंकाराचे कार्य चालू ठेव. मला स्वर्ग लोकातील इकडचे नियम पाळावे लागतात. तेव्हा निकड असेल तेव्हाच बोलवत जा. काळजी करु नका. बोलायला जास्त उर्जा जाते तेव्हा लिहून देत जाईन. मी व तेव्हा हजार असलेले सर्वांनी तिला नमस्कार केला. तिने दूध मागितले. घोटभर घेतले बाकीचे मला पिण्यासा सांगितले. तिकडचे विश्वाचे नियम वेगळे आहेत. त्यातील काही गोष्टी मला सांगितल्या. तुला जे जे लोक त्रास देतील, फसवतील, लुबाडतील ते त्यांचे स्वतःचे व त्यांच्या घराण्याचे न्हासास कारणीभूत होईल. मागिल जन्मात तू श्री दत्त महाराजांच्या

सेवेत घालवले, असे खूप काही सांगितले, आणखी प्रचिती येईलच, नंतर कुंकू लाव म्हणाली मग गेली. नंतर पत्नी जागी झाली व डोके फार दुखत आहे असे म्हणत हे कुंकू कशाला लावलेय, काय झाले होते. तिच्या आईने तिला समजावले व वेळ मारून नेली. आणि खरोखरच तसे घडले, श्री रामभाऊ म्हाळगींनी केस पेपर वाचले, तेव्हा ते आमदार होते. त्यांच्या एका फोनवर पोलीसांनी आमच्या वरील केस काढून टाकली. कारण त्यात काहीही तथ्य नव्हते.

दिवाणी केस बरेच वर्षे चालली होती. त्यात माझ्यावर व मेव्हण्यावर परतं पोलीस खात्यातील माणसाच्या मदतीने रामनवमीच्या वेळी खोट्या पोलीस केसेस केल्या, मेव्हण्याला अटकही झाली, पण माझी केंद्र सरकारची नोकरी असल्याने मला हात लावला नाही पण केस मध्ये नाव घेतले होते. पुढे एक वर्षाने ज्या पोलीसाने आमच्यावर केस लावली त्याचाच मुलगा देवळातील एका मुलीच्या संबंधात गंभीर आरोपांमुळे पोलीस कस्टडीत १० दिवस रहावे लागले व नंतर ही केस मागे घ्या मग तुमच्यावरील सर्व केसेस मागे घेऊ असे म्हणाले व घेण्यास तयार झाले. त्याच रात्री हिच्या तोंडून आई बोलली की ते फसवण्याचा प्रयत्न करतायेत. आधी आपल्यावरील केसेस मागे घ्यायला लावा मगच त्यांची केस मागे घेण्यास सही करा. एवढे सांगून निघून गेली. त्याप्रमाणेच करून घेतले, त्यांनी आढेवढे घेतले पण नाईलाजाने तयार झाले. प्रकरण एक संपले. दरम्यान दिवाणी दाव्यात तिच्या काकांनी मोडीतील दानपत्र कोर्टात दाखल केले. त्याचा अर्थ मराठीत करावा लागणार होता माझ्या वडीलांना मोडी येत होते ते वाचले. पण कोर्टात अधिकृत त्रयस्थ व्यक्ती पाहिजे होती, तशी कोर्टात मिळाली. ते वाचताच

ग्रहवेध

ते दानपत्र निघाले व संपूर्ण केसचे पारडे फिरले. काकांच्या विरुद्ध निकाल गेला. घराचा मालक श्री राम आहे असा निकाल झाला. तेव्हा आमचे श्री भिरंगे वकील होते. ह्या सर्व प्रकरणात मला व मिसेसला खूपच मानसिक व आर्थिक त्रास सहन करावा लागला. पण मुलांना झळ लागू दिली नाही.

कामाच्या ठिकाणी काही त्रासदायक अधिकारी आले. विनाकारण मला छळू लागले, त्याचा परिणाम माझ्या हार्टवर झाला, अॅटॅक आला, परंतू स्वर्गस्थ आईने पुन्हा मार्ग दाखवला. डॉक्टरांनी अॅजिओग्राफी व प्लास्टी करावयास सांगितले पण करू नकोस असे आईने सांगितले व ते संकट टळले. नवनाथ पोथीची ७ पारायणे करायला सांगितले. सलग सात दिवस सात पारायणे केली व खरोखरच ऑफिस मधील अधिकाऱ्यांचा जाच थांबला. ऑफिसमध्ये माझी असोसिएशनचा केंद्रीय पदाधिकारी म्हणून निवड झाली त्या निमित्ताने माझी भारत भर फिरती झाली.

एवढे झाले तरी मिसेसचे काका गप्प बसले नाहीत.

एका बिल्डरला देऊळ विकण्याचा घाट घातला व फ्लॅट बांधण्यास सही दिली. आमच्या सासऱ्यांनाही त्यात गुंतवले. परत पोलीस प्रकरणे दिवाणी दावे करणे आले. पुन्हा मनस्ताप सुरु. मिसेसने त्यावर सही करावी म्हणून दबाव तिच्यावर व माझ्यावर आणत होते. बिल्डर, जवळचे सर्व नातेवाईक आम्हाला छळत होते. माझी मुले पण घाबरून गेलेली होतीच, कोणत्याही वकीलाकडे आम्ही गेलो की ते सगळे वकील विरोधी पार्टीशी संगनमत करून आम्हालाच घाबरवत व सही करून टाकाना कशाला हे करता असे सल्ले देत. दरम्यान सासरे वारले, हा पण एक धक्का बसला.

एका रात्री ओंकाराचे ध्यान करत असताना मिसेस आली व माझ्या मांडीवर डोके ठेवले होते तेव्हाच स्वर्गस्थ आई आली. कागद पेन मागितला. त्यावर एका हाताने डोळे बंद असून लिहीत होती. बऱ्याच वेळाने तो कागद दिला कोणत्या दिशेचे वकीलांना भेटायचे तेही दिले. सर्व सुरळीत होईल काळजी करू नकोस, गुरुचरित्राची ७ पारायणे करावयास सांगितली. शंका

..... ग्रहवेध .....

माझी बोलून दाखवली की त्यांचे वकील नामवंत व एकही केस हारलेले नाहीत माझा पाडाव कसा लागणार ? ओंकार साधना वाढव, सर्व ठीक होणार आहे असे आईने सांगितले.

त्या दिशेला एक निवृत्त न्यायाधीस रहात होते. त्यांना सल्ला विचारला असता कागदपत्रे घेतली दुसरे दिवशी बोलावले. त्याप्रमाणे गेलो. त्यांनी खूप दिलासा दिला व सांगितले की ही केस तुम्हीच जिंकणार... लगेचच त्यांनी वकीलपत्र स्वीकारून कागदपत्राचे आधारे त्यांनीच कोर्टात दरखास्त दाखल केली. तेव्हा बिल्डरचे नामवंत वकील आमच्या वकीलांचे पाय धरायला आले माफी मागत होते व ही दरखास्त मागे घ्या असे दीनपणे आग्रह करू लागले. जे पोलीस आम्हाला धमकावत होते ते सलाम करू लागले. खरोखर देव आहे याची प्रचिती आली. निकालात त्या काकांना आम्ही म्हणू तेवढे दिवस जेल मध्ये ठेवायचा हुकूम झाला. फक्त आम्ही खावटी भरायची. सर्व पारडे फिरले शनिवार पेठेतील पेशवेकालीन श्रीराम मंदिर बिल्डर पासून वाचवायचे होते. त्यात यशस्वी झालो.

तिचे काका माफी मागायला आले. कारण जेल मध्ये जाण्याची वेळ आली होती. सर्व पैशाचा माज उतरला होता. आतापर्यंतचा आमचा सर्व कोर्टाचा खर्च देऊ करत होते. जो त्यावेळी लाखांच्या घरात होता. पण माझ्या आईने घेऊ नकोस असे बजावले होते. म्हणून काहीही न घेता त्यांना आम्ही माफ केले. अशा प्रकारे कठीण प्रसंगातून जात असतानाही माझी ओंकार साधना, ऑफिस काम, कोर्ट, संघटना कार्य, ज्योतिष अभ्यास चालू होता. सगळ्या नातेवाईकांची पारख झाली. जवळच्या माणसांची ओळख नव्याने झाली. ज्योतिष व ओंकार याची सांगड जमली. मिसेसची भूमिका व सहकार्य होते म्हणूनच मी हे सर्व करू शकलो. तिचे मनःपूर्वक आभार मानतो.

स्वर्गस्थ आईने परलोकातील वैतरणेच्या

पैलतिरावरील अनेक गूढ बाबींचा खुलासा केला, ज्योतिष शास्त्रातील गूढ रहस्ये सांगितली जी कोणत्याही पुस्तकांत नाहीत. ती पत्रिका पाहताना व ओंकाराची ट्रीटमेंट देताना मी वापरतो. माणसे प्रश्न विचारायला आली की त्यांचे कर्माचे ओझे त्यांच्या चेहऱ्यावर जाणवते. जे करायचे ते चांगल्यासाठी हा मंत्र माझा होताच, माझ्यावर कोणी कितीही उलटले अथवा त्रास दिला तरी त्यांस क्षमा करत आलो. त्यामुळेच ह्या सर्व हेतूंचा कृतींचा वापर करताना इतरांच्यावर त्या योगे शारीरिक मानसिक व्याधींवर कार्य करत असतो. माझ्या आध्यत्मिक प्रगतीस मार्गदर्शक ठरले. माझ्या नावावर असलेल्या वडीलोपार्जित घर जमीन याबाबतीत ही असाच विचार करत गेलो तेव्हा खूप मनःशांती मिळाली. कोणत्या कामासाठी काय काय उपाय कराचे, कसे व केव्हा करायचे याचे अध्ययनच आईने करून घेतले. या दरम्यान काही नतदृष्ट कृतघ्न लोकांनी खूपच त्रास दिला होता. त्यांचे न्हास होताना बघितले, याचा अनुभव आताही जे असे माझ्याशी खोटे वागत आहेत त्यांच्याही बाबातीत असे अनुभव अजूनही घेत आहे.

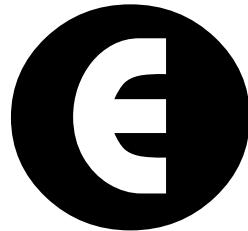
गेले पस्तीस वर्षे हे कार्य माझ्याकडून श्री दत्त गुरु, स्वामी समर्थ करवून घेत आहेत. जोपर्यंत ह्या देहात जीव आहे तो पर्यंत करत राहणार. अनेक डॉक्टर, वकील, पुढारी, आमदार, संतमहंत, श्री शंकराचार्य, बांधकाम व्यावसायिक, दुकानदार, सी.ए., पोलीस अधिकारी, अनेक प्रापंचिक व्यापाने व शारिरीक व्याधीने त्रस्त लोकांना याचा उपयोग झाला आहे होत आहे. ही सर्व सदगुरुंची कृपा आहे असेच मी मानतो.

॥ शुभंभवतू ॥

प्रकाश कृष्णाजी प्रसादे

सिंहगड रस्ता पुणे ४१. मो. ९८२२८४९८८०

With Best Compliments from

EASYSOFT

THE BEST IN SOFTWARE TECHNOLOGY

504, Vidhya Villa No. 1,
Old Nagardas Road,
Andheri (East), Mumbai - 400069.

Mobile : 9820080964 (Nitin S. Shah)
Phone : 91-22-28369637
Telefax : 91-22-28224455

Email : easysoftmail@gmail.com
Website : www.easysoftbiz.com

**One Point Solution
for
Software requirement
for
Corporate and Diamond Industry**

चित्तरंजन कुलकर्णी

ज्योतिष शास्त्री,
होरा मार्तंड
९८६९५०४७५५,
९८६९९०३६००

द्वंद : दोन अर्थमंत्र्यांचे !

चित्तरंजन कुलकर्णी

भारताचे अर्थमंत्री हे केंद्र सरकारमधील कॅबिनेट मंत्री असून अर्थमंत्रालयाचे सर्वेसर्वा आहेत. अर्थमंत्री हे देशाची आर्थिक व वित्तीय धोरणे ठरवण्यासाठी व देशाचा आर्थिक संकल्प तयार करण्यासाठी जबाबदार असतात. अर्थमंत्री हा लोकसभा वा राज्यसभेचा विद्यमान सदस्य असणे आवश्यक असते. पंतप्रधान व राष्ट्रपतीद्वारे अर्थमंत्र्यांची नियुक्ती केली जाते.

आत्ताच्या काळातील दोन अर्थमंत्री, नुकतेच स्वर्गवासी झालेले श्री. अरुण जेटली व दुसरीकडे सध्या सीबीआयच्या तुरुंगात असलेल्या पी.चिदंबरम यांच्या कुंडल्यांचा तुलनात्मक अभ्यास करणे अत्यंत रंजक ठरेल.

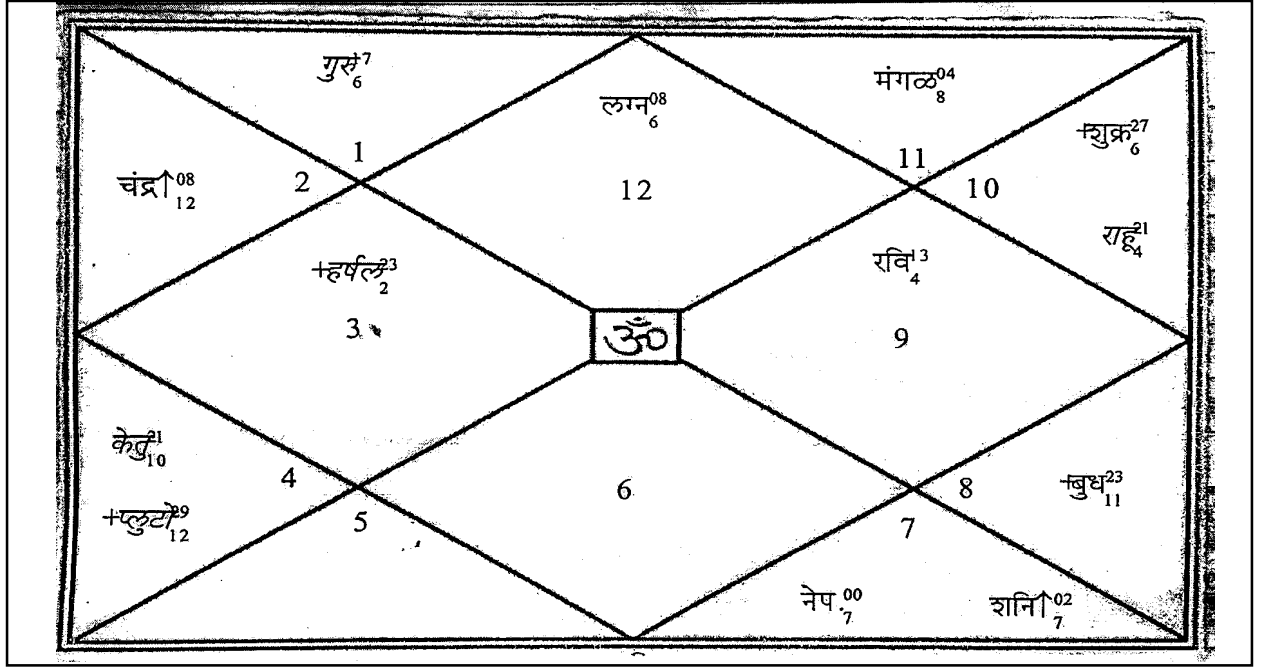
‘भारताचे अर्थमंत्री’ या अत्युच्च पदाची प्राप्ती होऊनही स्वकर्माने एकाने त्या पदाची शान वाढवली तर दुसऱ्याने स्वतःच्या फायद्यासाठी त्या पदाला काळिमा फासला. त्यांच्या कुंडल्यांवरून अभ्यासूया त्यांची आपआपली वाटचाल.

प्रथमतः विचार करणार आहोत भारतीय अर्थव्यवस्थेच्या ऐतिहासिक बदलाचे शिल्पकार स्वर्गीय श्री. अरुण जेटली यांच्या कुंडलीचा.

स्व. श्री. अरुण जेटली यांच्या जन्म स्वातंत्र्योत्तर काळात २८ डिसेंबर १९५२ रोजी दुपारी १२ वाजता नवी दिल्ली येथे झाला होता. दुपारी बारा वाजता जन्मलेल्या व्यक्तीला ‘कुलदिपक’ म्हणून संबोधिले जाते. स्व. श्री. अरुण जेटली यांनी सर्वाथाने या उक्तिला सार्थ ठरविले.

श्री. अरुण जेटली यांचे सर्व समावेशक कोषाध्यक्ष गुरुचे प्रभावशाली, जलतत्वाचे मीन लग्न असून समोरच्याची नस ओळखणाऱ्या कन्या नवमांशी असल्याने अर्थकारणात प्रचंड गती

मिळाली. श्री. अरुण जेटली यांनी वाणिज्य शाखेची पदवी घेतल्यानंतर विधी शाखेचीही पदवी संपादन केली. त्यांचे वडीलही वकीलच होते. वकीली करत असताना लोकनायक जयप्रकाश नारायण यांच्या संपूर्ण क्रांती आंदोलनाच्या वेळी गठित केलेल्या विद्यार्थी आणि युवा संघटनेच्या राष्ट्रीय समितीचे संयोजक होते. सुप्रीम कोर्ट व भारतातील विविध उच्च न्यायालयात त्यांनी वकीली केली. नार्कोटिक व काळा पैसा यांच्यावर प्रतिबंध आणण्यासाठी देशात कायदा करण्यासाठी संयुक्त राष्ट्र संघ संमेलनात त्यांनी भारताचे प्रतिनिधित्व केले होते. सन २००२ मधील ८४वी व २००४ मधील ९९वी भारतीय घटना दुरुस्ती श्री अरुण जेटली यांच्याद्वारे मांडण्यात आली. विधी व सर्व सामान्यांच्या प्रश्नावर श्री. जेटली यांनी अनेक पुस्तके लिहीली. जागतिक व्यापाराशी संबंधित आंतरराष्ट्रीय सभांमध्ये अत्यंत विश्वासाने, कुशलतापूर्वक व आत्मविश्वासाने भारताची बाजू मांडली. काही काळ भाजप पक्षाचे प्रवक्ते म्हणून ही त्यांनी काम केले. श्री. अरुण जेटली हे एक अत्यंत तडफदार, शिस्तप्रिय,

शक्तिमान, रणनीतीकार व संघटना कौशल्य असणारे व्यक्तिमत्व असून विरोधी पक्षनेता म्हणूनही त्यांनी काम वेगलेल आहे. कोर्टांमध्येही त्यांनी मोठमोठ्या राजकारण्यांच्या केसेस चालविल्या आहेत. कायदा व न्यायप्रणाली यांचा ध्वज हातात ठेवून राजकारण, समाजसेवा, भ्रष्टाचार निर्मलून, अपराधांचे निराकरण आणि इतरी लोकपयोगी कामे करण्यात जेटली हे नेहमीच अग्रेसर राहिले असून देशातील राजकारणाची दिशा नक्की करण्यात त्यांच्या बहुमोल विचारांना नेहमीच मान मिळाला आहे.

श्री. अरुण जेटली यांच्या कुंडलीचा नोटाबंदी व जी.एस.टी. या मुद्द्यांच्या आधारे विचार करताना अर्थाचा कारक व कोषाध्यक्ष गुरु अग्नितत्वाच्या शुद्धिकरणासाठी उपयुक्त असणाऱ्या मेष राशीत कन्या या पृथ्वीतत्वाच्या, अभ्यासू नवमांशी असून जन्मकुंडलीत गुरु पृथ्वीतत्वाच्या राशीत आल्यास त्या सकस बियाणाचे कालांतराने उत्तम फल देणाऱ्या वृक्षात रुपांतर होते. शिवाय गुरु भरणी नक्षत्रात असल्याने अश्या व्यक्ती अत्यंत प्रामाणिक व

ग्रहवेध

विश्वासपात्र असतात. भरणी नक्षत्रातील गुरु व्यक्तिला कायदेशास्त्रात निपुण बनवितो. गुरु ग्रहाची धनुरास ही जनतेशी नाळ जोडणारी रास श्री. जेटली यांच्या दशमात असून दशमांत ग्रहांचा राजा, संघटना कौशल्याचा कारकग्रह रवि मूळ नक्षत्री असल्याने श्री. जेटली अत्यंत बलवान, नम्रपणा, परोपकारी, न्यायी, दयाळू, सदैव मदतीस तत्पर असणारे, अन्यायाविरुद्ध लढणारे, कर्तृत्वान, सदाचारी, राजकीय उलाढालीत यश प्राप्त करणारे असे व्यक्तिमत्त्व समोर येते. शिवाय दशमेश गुरु व षष्टेश रवि यांच्यात अंशात्मक नवपंचम योग असल्याने अर्थकारणामध्ये क्रांती घडवून आणण्यास अत्यंत मदत झाली.

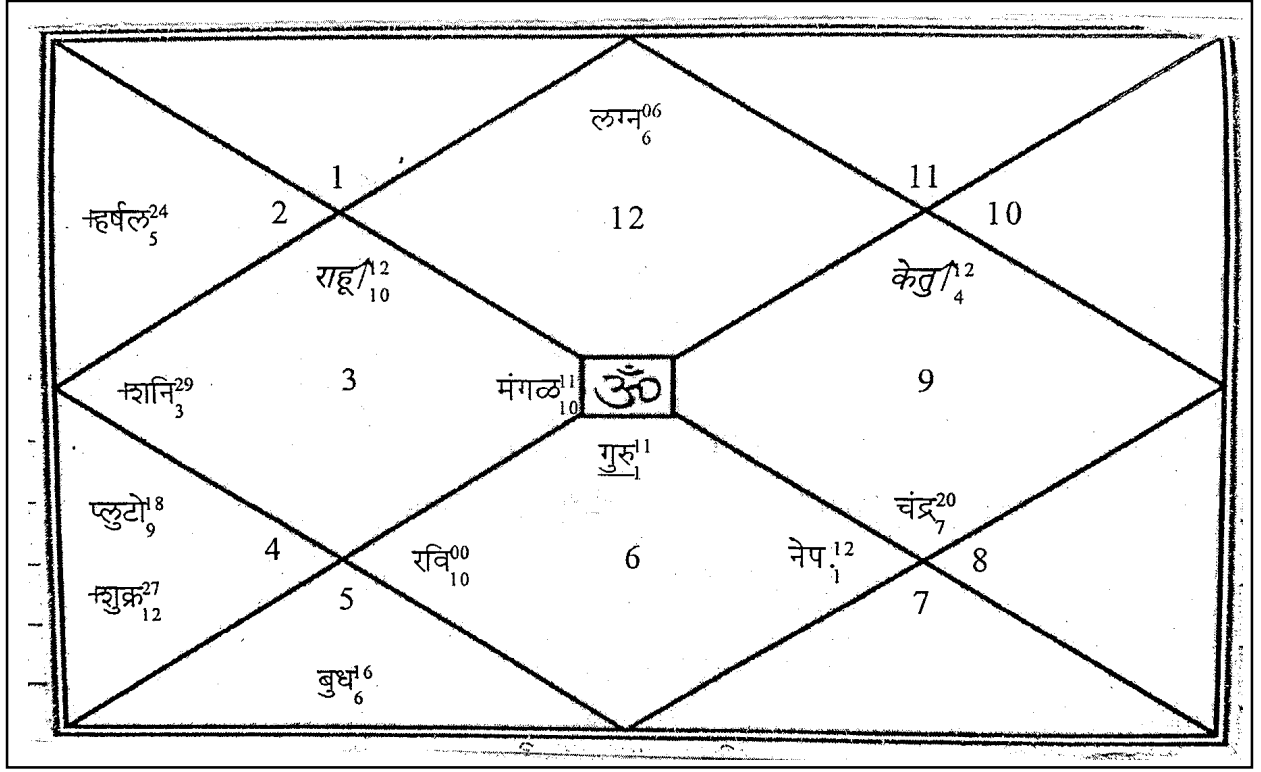
त्याचप्रमाणे जी.एस.टी. कारक बुध ग्रह भाग्यस्थानात, वृश्चिक या अत्युच्च निर्धार व्यक्त करणाऱ्या व त्यासाठी यश मिळेपर्यंत सातत्याने प्रयत्न करणाऱ्या राशीत कुंभ या बुद्धिमान नवमांशी व ज्येष्ठा या राक्षसगणी व क्रूरकर्मी नक्षत्रात आहे. ज्येष्ठा हे बुधाचेच नक्षत्र असून हे नक्षत्र अशुभ असूनही व्यक्तिला श्रेष्ठ पदाला नेणारे, अधिकार योगाची प्राप्ती करून देणारे, कार्यसिद्धीसाठी महत्वाकांक्षी, शूर, धाडसी, पराक्रमी, अत्यंत निश्चयी, कर्तृत्ववान, धडपड्या, मेहनती हे गुण विपुल असतात. बुधावर बुद्धी/मती प्रदान करणाऱ्या स्थानाधिपती व सामान्य जनतेच्या कारक चंद्राची दृष्टी असल्याने सर्वसामान्यांसाठी अत्यंत महत्वाचा ठरणारा जी.एस.टी.कर प्रणाली कायदा करण्यात श्री. जेटली यांच्या कुंडलीची मोलाची साथ मिळाली. शिवाय श्री. जेटली यांचा चंद्र वृत्तिका या क्रूर राक्षसगणी व अग्नितत्वाचे असल्याने प्रचंड कार्य करणारे, उच्च शिखरावर नेणारे नक्षत्र आहे. कृत्तिका या नक्षत्रामुळे 'जरा

हटके' म्हणजेच इतर कोणीही साध्य न करू शकणाऱ्या गोष्टी या व्यक्तींना साध्य होतात. एखाद्या कार्याची अंमलबजावणी करणे, आगीशी झुंज घेणे हे या व्यक्तींना सहज जमते.

नोटाबंदी व जी.एस.टी. कायद्याची सुरुवात होत असतांना श्री. अरुण जेटली यांच्या कुंडलीप्रमाणे लाभेश शनीची महादशा असून पंचमेश, गतिकारक चंद्राची अंतर्दशा असल्याने अतिशय विचाराने स्वातंत्र्योत्तर काळातील सर्वात मोठ्या आर्थिक बदलासाठीचे केलेले वेळापत्रक अचूक साध्य झाल्याचे स्पष्ट दिसते. याचे कारण शनिची विचारी वृत्ती तर कालनिर्णयाचा कारक चंद्र व या दोन ग्रहांच्या आशिर्वादाने श्री. अरुण जेटली ऐतिहासिक बदलाचे शिल्पकार बनण्यात यशस्वी झाले.

श्री. अरुण जेटली यांच्या लग्न कुंडलीचा आरोग्य या विषयासंबंधात विचार करतांना असे लक्षात येते की षष्ठ या रोग स्थानात सिंह ही आरोग्याधिपती रवी ग्रहाची रास रवि ग्रह मूळ नक्षत्री, आरोग्य बिघडवण्यास कारणीभूत ठरणार्या जलतत्वाच्या कर्क नवमांशी व व्ययेश शनिच्या दृष्टित आहे. अष्टमल तुळ रास जलतत्वाच्या नेपच्यून व उच्चीच्या शनिची अंशात्मक चित्रा या राक्षसगणी नक्षत्रातील युती ही त्यांच्या किडनीच्या आजारास कारणीभूत ठरली. लग्न व लग्नेश विपुलता देणारा गुरुग्रह कन्या नवमांशी असल्याने अनेकविध गुंतागुंतीच्या आजाराने त्रस्त केले.

२४ ऑगस्ट, २०१९ रोजी श्री. अरुण जेटली यांनी दिल्ली येथे अंतिम श्वास घेतला. त्यावेळी जन्मस्थ रोगेश रवी व व्ययेश, गोचरीचा शनि हे दशमात साहचर्यात होते. या साहचर्यावर जन्मस्थ अष्टमातील व्ययेश शनिची दृष्टी व चतुर्थातील गोचरी राहूची दृष्टी व दशमातील

रवि-शनि-केतू यांची एकाधिकारशाही श्री. जेटली यांना देवाज्ञा होण्यास कारणीभूत ठरली.

आता श्री. अरुण जेटली यांच्यापेक्षा ७ १/२ वर्षांनी ज्येष्ठ असणाऱ्या, भारताचे दुसरे अर्थमंत्री श्री. पी. चिदंबरम, जे आता आर्थिक घोट्याळे प्रकरणात सी.बी.आय च्य कोठडीत आहेत. त्यांच्या कुंडलीचा विचार करू या

श्री. चिदंबरम यांचा जन्म स्वातंत्र्यपूर्व काळात १६ सप्टेंबर, १९४५ रोजी संध्याकाळी ६.३० वाजता तामिळनाडूत झाला.

श्री. चिदंबरम यांनी विधी शाखेतील पदवी घेतल्यानंतर हॉवर्ड विद्यापीठातून एम.बी.अ. केले १९८४ साली प्रथमतः त्यांनी शिवगंगा येथून निवडणूक लढवली व तेथून ते जिंकून आले. त्याकाळी असलेले पंतप्रधान श्री. राजीव गांधी हे श्री. चिदंबरम यांच्यावर प्रभावित झालेले होते. श्री. राजीव गांधी हे श्री. चिदंबरम यांना दिल्ली येथे घेऊन आले होते. १९९६ साली श्री. चिदंबरम

यांनी काँग्रेस पक्ष सोडून तामिळमनिला काँग्रेस पक्षात प्रवेश केला होता. टी.एम.सी. पक्षही सोडून २००१ मध्ये स्वतःचा काँग्रेस जननायक नामक तामिळनाडूतील राज्यस्तरीय राजकारणासाठीचा पक्ष स्थापन केला. परंतु काँग्रेस जननायक हा पक्ष स्थानिक व राष्ट्रीय या दोन्हीही स्तरांवर सपशेल आपटला. २००४ मध्ये त्यांनी स्वतःचा पक्ष काँग्रेसमध्ये विलीन केला.

२००८ साली श्री. शिवराज पाटील यांनी भारताचे संरक्षण मंत्रिपद सोडल्यावर श्री. चिदंबरम यांना काही काळ भारताचे संरक्षणमंत्री म्हणून नेमण्यात आले होते. त्यावेळी नक्षली विरुद्ध सैन्य व एअर फोर्सने कारवाई करण्यासाठीचा मुद्या खूपच गाजला होता व श्री. चिदंबरम यांच्या विरुद्ध मोठे जनमत तयार झाले होते. अरुंधती रॉय यांनी त्यावेळी नक्षलाईट भागांचा दौरा करून त्या भागात असलेल्या वेदांत खाण समूहात श्री. चिदंबरम यांची गुंतवणूक असल्याचा आरोप केला होता. २००९ साली ते काँग्रेस पक्षाचे प्रवक्ते असताना एका प्रेस कॉन्फरसमध्ये त्यांच्यावर बूट फेकला गेला होता. हा

..... ग्रहवेध .....

प्रकार १९८४ मधील शीख लोकांविरुद्ध केलेल्या कारवाई विरुद्ध एक पत्रकार जर्नेलसिंह यांनी केला होता. चिंदबरम यांनी काही विशिष्ट हेतू ठेवून त्यांना माफ केले.

चिंदबरम हे सुरुवातीला काही काळ एम.आर.एफ. या कंपनीत युनिअन लिडर म्हणूनही होते. आजपर्यंत चिंदबरम यांनी सात वेळा भारताचे वित्तीय बिल सादर केले असून त्यातील ५ वेळा यु.पी.अ. चे अर्थमंत्री म्हणून बिल सादर केलेले आहे.

सध्या चिंदबरम यांच्या कार्ति चिंदबरम या मुलाने फार मोठे आर्थिक घोटाळे केलेले असून परदेशात अनेक ठिकाणी फार मोठी संपत्ती गोळा केलेली असून त्या प्रकरणांची सध्या कसून चौकशी चालू आहे.

श्री. चिंदबरम यांचेही सर्वसमावेशक जलतत्वाचे द्विस्वभावी मीन लग्न असून कन्या या द्विस्वभावी, कूटकारस्थानी, पृथ्वीतत्वाच्या नवमांशी असून लग्नेश गुरु, षष्ट या गुप्त कारवाया करणाऱ्या भावाच्या रवी या भावाधिपतीबरोबर साहचर्यात असून या साहचर्यावर मारकेश मंगळाची दृष्टी असल्याने योग्य महादशेत त्यांच्या गुप्त कारवाया उघडकीस येणार हे अगदी स्पष्ट होते. चिंदबरम यांच्या चतुर्थ या मनाच्या कारक भावात व्ययेश शनि मारकेश मंगळाच्या साहचर्यात तर या साहचर्यात उच्चैचा राहूची साथ असल्यामुळे चिंदबरम यांची मानसिक अवस्था अत्यंत गुंतागुंतीची आहे असे दिसते. पंचम या संतती स्थानात कर्क हि जलतत्वाची ममत्व जाणारी रास असल्यामुळे प्रेमापोटी पुत्र कार्तिच्या चुकांवर पांघरुण न घालता त्याला साथ दिल्यामुळे अर्थाचा कारक शुक्र पंचमात आश्लेषा या क्रूर व राक्षसगणी नक्षत्रात राशी गंडातर व नक्षत्र गंडातरात असल्याने अत्यंत कठीण अवस्था आहे. तुरुंगाधिपती व्ययेश शनि उच्च नवमांशी असलेल्या मंगळाच्या साहचर्यात असल्याने दीर्घ काळ तुरुंगवास, मालमत्तेचा न्हास, प्रचंड आर्थिक नुकसान व मानसिक त्रास तर समोर येतोच आहे पण त्याशिवाय

आरोग्यावर अत्यंत प्रतिकूल परिणाम समोर येतो आहे. २०२२ च्या दिवाळी नंतरची ३/४ वर्षे चिंदबरम यांच्याकरिता खूपच धोकादायक ठरतील.

जी.एस.टी. कायदा लागू करण्यात श्री चिंदबरम यांना कायदाकारक बुधाची साथ न मिळाल्याने पूर्ण अपयश आले. चतुर्थेश बुध षष्ट या त्यांच्या कारकस्थानी परंतु व्ययेश शनीच्या दृष्टीत तर सप्तमेश बुध त्याच्या व्यय स्थानात असल्यामुळे चिंदबरम यांचे प्रयत्न तोकडे पडले शिवाय मानसिक दृष्टीनेही जी.एस.टी.कायदा आणण्याकरीता ते खूपच गोंधळलेले होते.

सध्य श्री. चिंदबरम यांची शनि महादशा सुरु असून शनि त्यांचा लाभेश/व्ययेश असल्याने येणारी वर्षे खूपच त्रासदायक जातील. शिवाय व्ययेश शनिबरोबर असलेले उच्च नवमांशी असलेल्या मंगळाचे व उच्चैच्या राहूची अंशात्मक युती जोरदार दणका देईल हे निश्चित.

वरील दोन्ही कुंडल्यांचा तुलनात्मक अभ्यासावरून हे स्पष्ट होते की दोन्हीही लग्न कुंडल्या मीन राशीच्या व कन्या या लग्न नवमांशी असूनही श्री.अरुण जेटली यांचा मनाचा कारक चंद्र मीन या जगाशी नाळ जोडणाऱ्या नवमांशात व उच्च राशीत आणि कर्तव्यनिष्ठुर कृतिका नक्षत्रात तर श्री. चिंदबरम यांचा मनाचा कारक चंद्र शुक्राच्या मोहमयी तुळ नवमांशी असून केतुच्या साहचर्यात असल्याने मानसिक संतुलन बिघडले व ध्येय लक्ष ठरविण्यात अक्षम्य चूक घडली.

खरोखरच ज्योतिष-शास्त्र किती प्रभावी ठरते याची प्रचीती अश्या तुलनात्मक अभ्यासाने अत्यंत सुस्पष्ट होते.

चित्तरंजन कुलकर्णी

ज्योतिष शास्त्री, होरा मार्तंड

डोंबिवली (पूर्व)

९८६९५ ०४७५५ / ९८६९९ ०३६००

□□□

चित्तरंजन कुलकर्णी

ज्योतिष शास्त्री, होरा
मार्तंड

डोंबिवली (पूर्व)

९८६९५ ०४७५५ /

९८६९९ ०३६००

चांद्रयान-२ ज्योतिषाच्या दुर्बिणीतून

चित्तरंजन कुलकर्णी, ज्योतिष शास्त्री, होरा मार्तंड

मी ग्रहवेध २०१४ च्या मासिकात भारताने 'मोहिम मंगळावरीच' हा लेख लिहीला होता. या लेखात स्वातंत्र उत्तर काळात भारताचा सुरुवातीपासूनचा अवकाश संशोधनाच्या इतिहासासह यशस्वी मंगळावरच्या मोहिमेची कुंडल्याच्या माध्यमातून विवेचन केले होते.

या लेकाची सांगता करतांना, 'एकंदरीत भारतीय वैज्ञानिकांनी बुद्धिमतेच्या जोरावर, तंत्रज्ञानाने मार्गक्रमणा करीत प्रयत्नपूर्वक साध्य केलेली भारताच्या 'मंगळ मोहिमेची' ही यशोगाथा भावी काळातही प्रेरणादायक ठरणार आहे.' असे म्हटले होते. आज हे भाकित तंतोतंत खर ठरत असून याचा पुढचा अध्याय म्हणजेच चांद्रयान - २ हे महत्वाकांक्षी व जगातील सर्वात पुढचा टप्पा म्हणजेच चंद्राच्या दक्षिण ध्रुवावर रोव्हर उतरवून तेथील परिस्थितीचा सविस्तर अभ्यास चांद्रयान-२ या मोहिमेने करणार आहोत. साधारणपणे ७ सप्टेंबरच्या सुमारास लँडर चंद्रावर उतरवण्याची प्रक्रिया सुरु होणार आहे.

डॉ. विक्रम साराभाई, डॉ. सतीश धवन व डॉ. राधाकृष्णन या अवकाश वैज्ञानिक यथीच्या मार्गावर चालत जाऊन इस्त्रो या संस्थेने चंद्र मोहिमेची आखणी केलेली असून चांद्रयान हे भारतीय अंतराळ संशोधन संस्थेने चंद्रावरील मोहिमेचे नाव ठेवले आहे. या मोहिमेत चांद्रयान १ हे मानवरहित अंतराळयान चंद्राभोवती प्रदक्षिणा मारत असून २२ ऑक्टोबर, २००८ रोजी प्रक्षेपण करण्यात आले.

याच मोहिमेचा महत्वाकांक्षी टप्पा म्हणजेच

..... ग्रहवेध .....

चांद्रयान-२ होय. चांद्रयान-२ ची अनेकविध वैशिष्ट्ये आहेत.

१) चांद्रयान-२ ची जवळ जवळ ४ टन वजनाची क्षमता.

२) चांद्रयान-२ द्वारा पूर्ण भारतीय बनावटीची उपकरणे घेऊन प्रेक्षपण.

३) भारत हा चंद्राच्या दक्षिण ध्रुवावर पोहोचणारा जगातील प्रथम व सद्यस्थितीतील एकमेव देश.

४) चांद्रयान-२ चंद्राच्या सर्वच भागापर्यंत पोहोचणारा प्रथम देश.

५) चांद्रयान १३ भारतीय पेलोड, ८ ऑबिटर, ३ लँडर व २ रोवर आहेत.

६) भविष्यातील अनेक अवकाश मोहिमासाठी चांद्रयान-२ हे एक उत्तम उदाहरण ठरणार आहे.

अशा या महत्वाकांक्षी व इतिहास निर्माण करणाऱ्या मोहिमेची सुरुवात १५ जुलै, २०१९ ला होणार होती परंतु पहाटे २ वाजून ५२ मिनिटाला झेपावणाऱ्या यानाचे प्रेक्षपण ५६ मिनिटे २४ सेकंद आधीच तांत्रिक कारणामुळे थांबवण्यात आले. नंतर २२ जुलैला दुपारी २ वाजून ४३ मिनिटांनी प्रेक्षपण यशस्वीपणे पार पडले. पुढील ४८ दिवसाचा जवळ जवळ ३ लाख ८० हजार कि.मी.चा प्रवास करून चंद्राच्या दक्षिण ध्रुवावर उतरणे अपेक्षित होते.

दुर्दैवाने २.१ कि.मी. असताना विक्रम लँडरशी असलेला संपर्क खंडित झाला. परंतु तरीही ९५ टक्के मोहिम यशस्वी झालेली असून पुढे काय याची उत्सुकता सगळ्यांनाच आहे.

आता चांद्रयान-२ च्या मोहिमेच्या काही निवडक घटनांच्या वेळेच्या कुंडल्यांचा विचार करू या.

१) चांद्रयान-२ मोहिमे अंतर्गत प्रेक्षपणाची प्रथमतः ठरविलेली वेळ किती योग्य होती?

१५.७.२०१९ / ०२५१ / श्रीहरीकोटा

४ रवि ^{२८} बु ^६	३ राहू ^{२३} मं ^{१४}	२ शु ^{१९} लग्न ^{२१}	१ ह ^{१२}
५	५	५	१२
६	६	६	११
७	७	७	१०
८	८	८	९
९	९	९	के चं श प्लु

वरील कुंडलीचा अभ्यास करताना सर्वात स्पष्टपणे समोर येते ते कर्मस्थानातील सर्वात बुद्धिमान व वायूतत्वाची कुंभ रास असून कर्मेश व वायूतत्वाचा शनि माय अष्टम या अडचणी दर्शविणाऱ्या स्थानी असून शनिची दशमावरील दृष्टी पुढे येणाऱ्या संकटांची मालिका दर्शवित आहे. प्रवासाचा कारक, तृतीयेश चंद्राची कर्मेश शनिबरोबरचे अष्टमातील साहचर्य व व्ययेश मंगळाची कर्मस्थानावरील दृष्टी व या ग्रहस्थितीमुळे या मुहूर्तावर प्रेक्षपण हे अपयशी ठरले असते.

२) चांद्रयान-२ मोहिमेच प्रेक्षपण थांबविले.

१५.७.२०१९ / ०१५४३६ / श्रीहरीकोटा

४ रवि ^{२७} बु ^६	३ रा ^{२३} मं ^{१४}	२ शु ^{१९} लग्न ^{१०}	१ ह ^{१२}
५	५	५	१२
६	६	६	११
७	७	७	१०
८	८	८	९
९	९	९	के ^{२३} चं ^४ श ^{२२} प्लु ^{२७}

..... ग्रहवेध .....

या कुंडलीचा विचार करताना असे लक्षात येते की जरी दशमावर दशमेश शनिची अष्टमातून दृष्टी अडचणी निर्माण करणारी असली तरी बुद्धिचा कारक पंचमेश बुध पुष्प या विचारी शनिच्या देवगणी नक्षत्रात असल्याने प्रक्षेपणाच्या ठरलेल्या वेळेआधी ५६ मिनिटे २४ सेकंद आधी प्रक्षेपण स्थगित करण्यात आले. लग्न नक्षत्र कृतिका हे राक्षसगणी, क्रूर नक्षत्राने अग्निदिव्य करावयास लावून स्वतःची सत्वशीलता सिद्ध केली. लग्न नवमांश मकर रास असून उपरोक्त कुंडलीत मकर रास भाग्यस्थानातील रास असल्याने भाग्याची उत्तम साथ मिळाली व अत्यंत सुयोग्य निर्णय निश्चिती साध्य झाली.

३) चांद्रयान-२ प्रक्षेपण

२२.७.२०१९ / १४४३ / श्रीहरीकोटा

१०	प्लु ^{२७} के ^{२२} श ^{२२}	८	७
	९	लग्न ^{१०}	६
	११	गु ^{२१}	५
	नेप ^{२४}		
१२		२	४
चं ^५			मं ^{१८} बु ^८
	१	३	रा ^{२२} शु ^{२८}
	ह ^{१२}		

उपरोक्त कुंडली अभ्यासताना प्रथम लक्षात येते कि कर्माधिपती व ग्रहांचा राजा साक्षात रवि असून रवि हा भाग्यस्थानी व मित्र राशीत कठोर मेहनत करणाऱ्या व चिकाटी असणाऱ्या शनिच्या देवगणी पुष्प नक्षत्रात असून दशमेश नवमात हा धर्म - कर्माधिपती योग आपसूकच जुळून आलेला आहे. या योगामुळे प्रचंड यश पदरी पडणार यात शंकाच नाही. परंतु विघ्नजननीकर्ता अष्टमेश व कम्युनिकेशन स्थापित करणारा बुध मात्र अस्तंगत, वक्री असल्याने व भावचलीत कुंडलीत व्ययेश शुक्र व अष्टमेश बुध हे युतीत असल्याने संदेशवहन यंत्रमेत

बिघाड निर्माण होणारा याचे संकेत प्राप्त झालेले होते हे निश्चित.

४) चांद्रयान-२ यानाची चंद्रावर उतरण्याची योजलेली वेळ

७.९.२०१९ / ०१५३ / श्रीहरीकोटा

५ मं ^{१८}	४	३	२
शु ^{२६} बु ^{२२}		लग्न ^{२७}	१
रा ^{२०}	६	रा ^{२०}	ह ^{१२}
		१२	
७		९	११
	८	के ^{२०} श ^{१९} प्लु ^{२६}	१०
	गु ^{२१} चं ^{२८}		नेप ^{२४}

५) चांद्रयान-२ यानाची संदेशवहन यंत्रणेत बिघाड

७.९.२०१९ / ०१५० / श्रीहरीकोटा

५ मं ^{१८}	४	३	२
शु ^{२६} बु ^{२२}		लग्न ^{२६}	१
रा ^{२०}	६	रा ^{२०}	ह ^{१२}
		१२	
७		९	११
	८	के ^{२०} श ^{१९} प्लु ^{२६}	१०
	गु ^{२१} चं ^{२८}		नेप ^{२४}

वरती दिलेल्या ७.९.२०१९ रोजीच्या दोन कुंडल्यांपैकी ०१५३ च्या वेळेची कुंडली हि चांद्रयान-२ चंद्रावर उतरण्याच्या योजिलेल्या वेळेची असून ०१५० च्या वेळेची कुंडली हि यानाच्या संदेश वहनात आलेल्या त्रुटीची असून आपण दोन्हीही कुंडल्यांचा एकत्रित विचार करणार आहोत.

०१५३ च्या वेळेच्या कुंडलीत यानाच्या प्रक्षेपण झालेल्या २२.७.२०१९/१४४३/श्रीहरीकोटा या कुंडलीतील अष्टमातील मिथुन रास हि लग्नी आलेली आहे. अष्टमावरून अडचणीचा पाढा समोर येतो. म्हणजेच

चांद्रयान उतरण्याची वेळ हि चुकीची होती. दुसरा मुद्दा म्हणजे संदेशवहनाचा कारक लग्नेश बुध हा अस्तंगत व व्ययेश मंगळाच्या अंशात्मक युतीत असल्यामुळे अनपेक्षित अडचणीमध्ये मोठी वाढ लक्षात येते. एकंदरीतच यान उतरण्याची योजिलेली वेळ पूरक नव्हती.

०१५० च्या वेळेची कुंडली संदेश वहन बंद पडल्याच्या वेळेची असून प्रक्षेपणाच्या वेळेच्या वृश्चिक लग्नाच्या कुंडलीतील अडचणीचे माहेरघर असलेल्या अष्टम भावातील मिथुन रास उदीत होती. संदेश वहनाचा कारक बुध अस्तंगत असून व्ययेश शुक्राच्या युतीत असल्यामुळे संपर्क यंत्रणा बंद पडली. सविस्तर अभ्यासाअंती असे दिसते की तृतीय स्थान हे प्रवासाचे स्थान असून तृतीयात सिंह हि अग्नितत्वाची रास असून अग्नितत्वाच्या रविला अग्नितत्वाच्याच व अपघातास कारणीभूत ठरणाऱ्या मंगळाबरोबर अंशात्मक युतीत तत्वाच्या नवमांशात असल्याने चांद्रयान-२ हे चंद्रावर आढळले असल्याने संपर्क यंत्रणेत बिघाड व ईप्सित साध्य मिळवण्यात अपयश आले आहे.

दोन्ही कुंडल्यांचा विचार करता योजलेल्या उतरण्याच्या वेळेच्या कुंडलीतील व्ययातून यानाचे भ्रमण होत असताना अपघाताने मोहिमेस अपयश प्राप्त झाले.

यान उतरवण्याची वेळ थोड्या वेळानंतरची व विशेषतः कर्क लग्न उदित असण्याची असली असती तर भारतास व चांद्रमोहिमेस अभूतपूर्व यश प्राप्त झाले असते.

□□□

कुंडली तर आपली जुळवून पाहायला हवी होती.

निर्गर्भी हेमंतकुमार !

अभय जोशी

(१९८७१५७७६६)

अभय जोशी

(१९८७१५७७६६)

जवळपास पाव शतकापूर्वीचा हा किस्सा... अंधेरीचा शहाजी राजे क्रीडा संकुलात लता मंगेशकर यांचा बहुचर्चित 'लाईव्ह शो' अनेक दशकांनंतर आयोजित करण्यात आला होता. नेहमीप्रमाणे लोकप्रिय गाणी सुरु होती. लतादीदींनी गाण्यांची मेलडी सुरु केली. पाच दशकांतल्या गाजलेल्या अभिनेत्रींसाठी त्यांनी गायलेल्या, लोकप्रिय गाण्यांच्या तरल ओळींद्वारे लतादीदी रम्य भूतकाळाचा सांधा वर्तमानाशी जोडत होत्या. ही गीतयात्रा सुरु असताना, शर्मिला टागोरच्या 'अनुपमा' मधलं गीत सुरु झालं. ते होतं, 'कुछ दिल ने कहा, कुछ भी नहीं...' दीदींनी याही गीताच्या काही ओळीच सादर केल्या. परंतु त्या ऐकूनही प्रचंड थरारलो. कारण ? एकतर 'अनुपमा' मध्ये एवढं सुंदर, तरल गीत आहे, याचा तोपर्यंत मला तरी पत्ताच नव्हता. या चित्रपटातली इतर गीतं चांगली माहित

होती. पण हे गीत ? त्यापूर्वी कधीच ऐकलेलं नसल्यामुळे मनाला चुटपूट लागून राहिली. बरं त्या काळात आजच्यासारखी 'यू-ट्यूब', 'गुगल' सारखी माध्यमंही सर्वदूर फैलावलेली नव्हती. त्यामुळे कॅसेटशिवाय पर्यायच नव्हता. ती आणली आणि नंतर या गाण्याची अनेक दिवस पारायणं च केली, असं म्हटलं तर वावगं टरणार नाही. नंतर तीन वर्षांनी दीदींनी त्याच ठिकाणी सादर केलेल्या कार्यक्रमात हेच गीत पूर्ण स्वरूपात गायलं आणि या गाण्याच्या अधिकच प्रेमात पडलो.

लतादीदींनी सादर केलेलं हे गीत ज्या आदरणीय संगीतकारांनी तयार केलं, त्याला एवढी सुंदर चाल लावली, ते ज्येष्ठ आणि श्रेष्ठ गायक, संगीतकार हेमंतकुमार मुखर्जी. हेमंतदा स्वर्गवासी होऊनही आता तीन दशकांहून अधिक काळ लोटलाय... (१६ जून १९२० ते २६ सप्टेंबर १९८९) परंतु त्यांनी संगीत दिलेली गीतं, स्वतः गायलेली गीतं यांचा अनमोल ठेवा आजही आपल्याकडे आहे, हे गानरसिकांचं भाग्यच !

तत्कालीन इतर अनेक संगीतकारांप्रमाणेच हेमंतदा पण कोलकात्याहून मुंबईला आपलं नशीब आजमावण्यासाठी आले. आपल्या संगीतात 'रवींद्र संगीता'चा मुक्त वापर ही हेमंतदांची खासियत. 'रवींद्र संगीताची' त्यांनी कधीही साथ सोडली नाही.

त्यांची आधीची कारकीर्द कोलकत्यातच सुरु झाली. बंगाली गीतांमधून ते लोकप्रिय झाले होतेच. परंतु मुंबईचं भव्य क्षेत्र खुणावत होतं. ते इथं आले तेव्हा, जे बडे बडे संगीतकार हिंदी चित्रपटसृष्टीत सुस्थापित झाले होते, त्यामध्ये शंकर जयकिशन, एस.डी.बर्मन, खेमचंद प्रकाश, नौशाद, अनिल विश्वास, सी. रामचंद्र, ओ.पी. नय्यर आदींचा समावेश होता. या मांदियाळीत आपलं नाणं खणखणीतपणे सिद्ध करणं, ही बाब सोपी नव्हती. परंतु हेमंतदांनी हे आपल्या कामातून सिद्ध करून दाखवलं. त्यांना सुरुवातीला, १९५१ च्या सुमारास 'फिल्मिस्तान'

या त्यावेळच्या प्रसिद्ध संस्थेचा 'आनंदमठ' हा चित्रपट संगीत दिग्दर्शनासाठी मिळाला. त्यातली गाणी कमालीची लोकप्रिय झाली. लतादीदींनी गायलेलं 'वंदे मातरम्' या गाण्यानं लोकप्रियतेचे सर्व उच्चांक मोडले आणि हेमंतदांचा प्रवास सुरु झाला.

त्यानंतर आलेल्या 'नागीन' (१९५४) या चित्रपटातल्या गाण्यांनी आजच्या भाषेत 'धूम मचवली'! 'मन डोले तेरा तन डोले' आणि 'मेरा दिल ये पुकारे आज' ही लतादीदींचीच गीतं आजही, जवळपास ६५ वर्षांनीही तितकीच लोकप्रिय आहेत. विशेष म्हणजे, त्यावर्षी इतर बलदंड संगीतकारांची अत्यंत लोकप्रिय गाणी स्पर्धेत असतानाही 'मन डोले' या गाण्याला अत्यंत प्रतिष्ठेचा 'फिल्मफेअर' पुरस्कारही मिळाला.

याच काळात हेमंतदांनी हिंदी चित्रपटसृष्टीत गायक म्हणूनही यशस्वी जम बसवायला सुरुवात केली.

संगीतकार म्हणून ते काम करती असले तरी, इतर संगीतकार त्यांना गाणी गाण्यासाठी पाचराण करीत होतेच. 'ये रात ये चांदनी फिर कहाँ', 'न ये चांद होगा, न तारे रहेंगे', 'याद किया दिलने कहा हो तुम', 'जाग दर्दे इश्क जाग', 'रुलाकर चल दिये एक दिन', 'नैन सो नैन नाही मिलाओ', 'नींद न मुझको आए', 'तेरी दुनिया में जीनेसे', 'हैं अपना दिल तो आवारा', 'चली गोरी पीसे मिलन को चली', 'ये नयन डरें, डरें', 'तुम पुकारर लो', 'या दिलकी सुनो दुनियावालो', 'जाने वो कैसे लोग थे जिनसे प्यार को प्यार मिला', 'बेकरार करके हमें यूँ न जाईए', 'निशाना चूक न जाए, जरा नजरोसे कहदो जी' आदी गाणी प्रचंड लोकप्रिय ठरली, तीही मुकेश, महमंद रफी, तलत मेहमूद, किशोरकुमार अशा तेवढ्याच ताकदीच्या गायकांच्या स्पर्धेत! यातही 'हैं अपना दिल तो आवारा' हे जवलपास ६० वर्षांपूर्वीचं सोलो गाणं तेव्हापासून तरुणांच्या हृदय सिंहासनावर बसलं, ते आजतागायत ! या गाण्यानं लोकप्रियतेचे उच्चांक मोडले, तरुणांना प्रियतमेपाशी आपली हळुवार प्रेमभावना, मनातली खळखळ व्यक्त करायला या सुंदर गाण्याच्या माध्यमातून एक सुंदरशी अभिव्यक्तीच मिळाली... हिंदी चित्रपटांमधल्या 'सोलो' गाण्यांमध्ये हे सदाबहार 'आवार दिल' गाणं कायमच पहिल्या क्रमांकावर विराजमान झालं. 'न ये चांद होगा,

न तारे रहेंगे' या काहीशा उदास, परंतु तितक्याच हळुवार संवेदनाक्षम गाण्यानंही तरुणांच्या मनात मानाचं स्थान पटकावलं आहे.

त्या काळात प्रामुख्याने रफी, किशोर आणि मुकेश हे चांगलेच सुस्थापित झाले होते. अनुक्रमे दिलीपकुमार, देव आनंद आणि राज कपूर यांच्यासाठी या गायकांचा आवाज अविभाज्य घटक ठरला होता. विविध चित्रपटांमध्ये किशोरकुमार अभिनय करीत असताना त्यानं इतरांसाठी गाणी गाणं बंद केलं. तेव्हा संगीतकारांनी मुख्यत्वे देव आनंदसाठी रफीच्याच आवाजाचा वापर करून लोकप्रिय गाणी सादर केली. याच काळात देव आनंदसाठी हेमंतदांनीही गाणी गायलेली आहेत. मात्र, असं असलं तरी, विशिष्ट गायकासाठी 'हेमंतदांचाच स्वर' हे समीकरण काही रूढ होऊ शकलं नाही. काही प्रमाणात 'फिल्मिस्तान' वगळता, त्या वेळच्या प्रस्थापित बॅनरचे ते संगीतकार नव्हते.

हेमंतदा यांचा स्वर कमालीचा भारदस्त आणि उठावदार. त्यामुळे त्यांनी गायलेली गाणी लोकप्रिय झाली. परंतु याचा त्यांना काहीसा तोटाही झाला, असं मानायला जागा आहे. कारण हेमंतदा हे संगीतकारही होते, त्यांची गाणी लोकप्रिय ठरली होती. त्यामुळे त्यांच्या समकालीन संगीतकारांनी त्यांच्याकडे काहीशा स्पर्धात्मक नजरेनं बघितलं. तरीही हेमंतदांची अनेक गाणी प्रचंड लोकप्रिय ठरून बिनाका गीतमालेमध्ये 'सरताज गीता'चं मानाचं स्थान पटकावून बसली. संगीतकार हेमंतदांच्या चालीही काही संगीतकारांनी आपल्या म्हणून वापरल्या. परंतु हेमंतदांनी त्यावर कधीच हरकत घेतली नाही. इथं त्यांचं मोठेपण ध्वनित होतं.

गायक आणि संगीतकार म्हणून त्यांच्या कारकीर्दीचं नीट मूल्यमापन झालं नाही. गाजलेले, लोकप्रिय

ग्रहवेध

संगीतकार किंवा गायकांच्या पहिल्या फळीत त्यांना स्थान द्यायला काहीसा हात आखडताच घेण्यात आला. अर्थात, त्यामुळे त्यांच्या कर्तृत्वाला कुठेही उणेपणा आला नाही. अगदी नौशाद (गंगा जमना), ओ.पी.नय्यर (संबंध) यांनीही हेमंतदांच्या आवाजाचा अपवादात्मकरीत्या का होईना पण वापर केलेला आहे. संगीतकार रोशन यांनीही 'ममता' चित्रपटात हेमंतदांकडून लतादीदींबरोबर असंच एक सुंदर गाणं गाऊन घेतलंय. ते आहे, 'छुपा लो दिलमें यूं प्यार मेरा' अत्यंत शांत अशा पार्श्वभूमीवरचं चित्रपटात धीरगंभीर अशोककुमार आणि प्रगल्भ सुचित्रा सेन यांच्यावर चित्रित झालेलं हे गीत तेवढंच परिणामकारकता वाढवतं. 'दूर का राही' चित्रपटातही संगीतकार किशोरकुमारनं गायक हेमंतदांकडून एक धीरगंभीर गाणं गाऊन घेतलं होतं. एकलव्याच्या निष्ठेनं हेमंतदा एक संगीतकार आणि गायक म्हणून संगीतशारदेच्या सेवेत कायम व्यग्र राहिले.

हेमंतदा यांनी अनेक हिंदी, बंगाली चित्रपटांना

संगीत दिलं, हे सर्वश्रुतच आहे. हिंदीत ५० हून अधिक चित्रपटांना मधुर संगीत देतानाच ते बंगालीतही तितकेच व्यस्त होते. १०० हून अधिक बंगाली चित्रपटांना यशस्वी संगीत देणारे हेमंतदा बंगाली बंधूमध्ये प्रचंड लोकप्रिय होते आणि म्हणूनच कामासाठी अनेकदा ते दररोज सकाळी कोलकात्याहून विमानानं मुंबईत येऊन इथलं काम संपल्यावर लगेचच दुपारचं विमान पकडून पुन्हा कोलकात्यात रवाना होत असत, तिथल्या चित्रपटांच्या संगीत दिग्दर्शनासाठी ! ही त्यांच्या व्यस्ततेची खरी पावती म्हटली पाहिजे. दुर्गापूजेनिमित्त हेमंतदा दरवर्षी नवीन गाणी तयार करीत असत. या गाण्यांमध्येही त्यांना लतादीदींनी चांगली साथ दिली आणि त्याही गाण्यांना तसाच तडाखेबंद प्रतिसाद लाभला. खरं म्हणजे, हेमंतदांच्या बंगाली संगीतसेवेचा कोणीतरी जाणकार समीक्षकानं स्वतंत्र आढावा घ्यायला हवा, एवढं मोठं त्यांनी काम केलं आहे.

मुंबईत 'मिस मेरी', 'साहिब बिबी और गुलाम' आदी चित्रपटांच्या संगीत दिग्दर्शनाबरोबरच नंतरच्या काळात स्वतःच्या 'गीतांजली पिक्चर्स' या संस्थेतर्फे निर्मिती केलेल्या 'बीस साल बाद', 'कोहरा', 'साहब बीबी और मकान', आणि 'खामोशी' या चित्रपटांमधली गाणी आजही लोकप्रिय आहेत. हेमंतदांनी 'नायकिणीचा सज्जा' या मराठी चित्रपटालाही संगीत दिलं होतं.

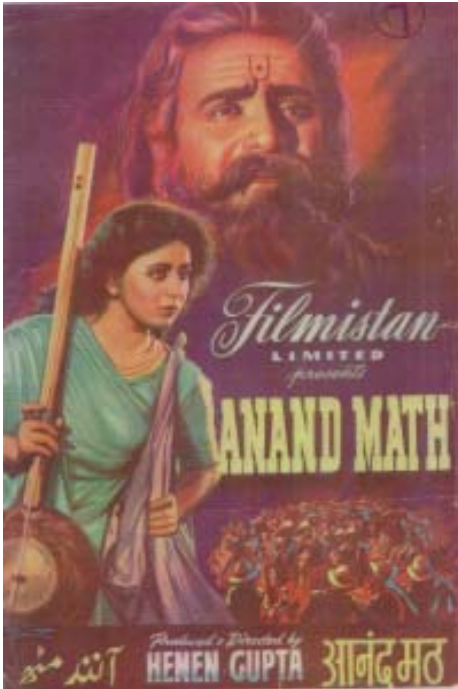

ग्रन्थ

१९५० नंतर एकूणच हिंदी चित्रपटसंगीताला सुवर्णयुगाचा परीसस्पर्श झाला. विविध गायक, गायिका, गीतकार, संगीतकार, वादक यांच्या सृजनाचा प्रत्येक गाण्याच्या निर्मितीत जणू कस लागावा, अशी परिस्थिती अनेक वर्ष होती. राजकारण असलं तरी, निकोप स्पर्धाही मोठ्या प्रमाणावर होती आणि याच भूमिकेतून हेमंतदांच्या कामगिरीचा विचार करावा लागतो. यात मुख्यत्वे त्यांना संगीत साथ दिली, ते गायक कलाकार लता मंगेशकर, आशा भोसले, गीता दत्त, महंमद रफी आणि किशोककुमार 'साहिब बीबी और गुलाम' मधली बहुतेक गाणी आशा भोसले आणि गीता दत्त यांच्याच आवाजात असून त्या गाण्यांना गानरसिकांच्या हृदयात एक वेगळंच स्थान आहे. 'मेरी बात रही, मेरे मनमें', 'न जाओ सैय्या', 'भवरां बडा नादान है', आणि सगळ्यात 'मास्टरपीस' म्हणता येईल असं 'साकीयां आज मुझे निंद नहीं आएगी' या गाण्यांनी लोकप्रियतेचे उच्चांक मोडले.

तशीच बाब लतादीदी आणि हेमंतदा यांच्या गाण्यांची... सी.रामचंद्र, मदन मोहन, शंकर जयकिशन,

नौशाद, एस.डी.बर्मन, सलील चौधरी नंतर जयदेव, हृदयनाथ मंगेशकर या संगीतकारांसमवेत दीदींनी गायलेल्या गाण्यांचे लक्षणीय मापदंड तयार झाले. त्याचवेळी हेमंतदांच्या संगीत दिग्दर्शनाखालीही लतादीदींनी अनेक लोकप्रिय गाणी गायली आहेत. परंतु इतर संगीतकारांप्रमाणे त्या गाण्यांची घ्यायला हवी, तशी दखल घेतली गेली नाही! (हे माझं मत...) अगदी 'आनंदमठ' पासून ते थेट 'खामोशी' पर्यंत... काही उदाहरणं बघा! 'छूप गया कोई रे, दूरसे पुकार के' (चंपाकली), 'नागीन' च्या गाण्यांचा उल्लेख वर आलेलाच आहे. 'मिस मेरी' मधलं आशाताईबरोबरचं 'सखी ते सुन बोले, पपीहां उस पार'. त्याच चित्रपटातलं रफीसाहेबांबरोबरचं 'वृंदावन का कृष्ण कन्हैया सबकी आखोंका तारा', 'बीस साल बाद' मधली 'कहीं दीप जले, कहीं दिल', 'सपने सुहाने लडकपनके', 'कोहरा' मधलं 'ओ बेकरार दिल', अनुपमामधली 'धीरे धीरे मचल, ऐ दिले बेकरार' आणि 'कुछ दिलने कहा' (याच चित्रपटातली आशाताईंनी गायलेली 'भिगी भिगी कहां', 'क्यूं मुझे इतनी खुशी देते, के घबराता हैं दिल' ही दोन गाणी), आणि या सर्वांमध्ये कमालीचं तरल, संवेदनाक्षम, आजही ALL TIME HIT असं 'खामोशी' मधलं 'हमने देखीं है उन आखोंकी

महक की खूशबू'... ही सगळी गाणी म्हणजे मौल्यवान ऐवजच म्हणायला हरकत नाही! (हे गाणं आजही सरासरी दोन दिवसांनी तरी एकदा ऐकण्याचा आनंद घेतो...)

लतादीदींचा उल्लेख झालाच आहे, म्हणून आणखी एक खास बाब आवर्जून नोंदवावीशी वाटते. ज्येष्ठ गायिका सुमन कल्याणपूर या लतादीदींच्या स्वराशी साधर्म्य असलेल्या म्हणून ओळखल्या गेल्या. कारण काहीही असतील, परंतु या दोघींनी एकत्र गाणं गाण्यासाठी कोणी संगीतकारानं कधी प्रयत्न केला नाही. हेमंतदांच्या नावावर मात्र हा विक्रम नोंदला गेलाय! १९५९ मध्ये आलेल्या 'चांद' या चित्रपटाला हेमंतदांचं संगीत होतं आणि याच चित्रपटात लतादीदी आणि सुमनताईंनी 'कभी आज कभी कल, कभी परसो' हे एकमेव गीत एकत्र गायलेलं आहे. यानंतर मात्र या दोघींचं एकत्रित गाणं ऐकिवात नाही.

लतादीदींना हेमंतदांविषयी कमालीचा आदरभाव, आपुलकी होती. या दोघांनी गायलेलं 'मी डोलकर, डोलकर डोलकर दर्याचा राजा' हे गाणं मराठी माणसाच्या मनातल्या 'हार्ड डिस्क' मधून कधी पुसलं जाईल, असं वाटत नाही! हेच गीत बंगालीतही त्यांनी तशाच ताकदीनं सादर केलं आहे. हेमंतदांनी गायलेली अन्य काही मराठी आजही तितकीच रसिकप्रिय आहेत. 'दर्यावानी रं, चरली होरी रं', 'गोमू संगतीनं, माझ्या तू येशील का', 'प्रीतीच्या चांदराती, घेऊन हात हाती', 'मराठी पाऊल पडते पुढे'

या गाजलेल्या गाण्यातला प्रारंभीचा श्लोक... अशी अनेक गाणी आहेत. लतादीदी आणि हेमंतदा यांची बंगाली भाषेतली अनेक द्वंद्वगीतंही रसिकांच्या पसंतीला उतरलेली आहेत. हेमंतदांचा स्वर ऐकल्यावर एखादा साधुपुरुष मंदिरात बसून भजन गात असल्याचं वाटतं, अशी दीदींची प्रतिक्रिया कमालीची योग्य आहे, यात शंकाच नाही.

इथं दुसरी एक लक्षणीय बाब म्हणजे, हेमंतदा हे स्वतः यशस्वी गायक असले तरी, संगीतकाराच्या भूमिकेत गेल्यानंतर 'नायकाचं प्रत्येक गीत मीच गाणार' असा दुराग्रह न धरता हेमंतदांनी गाण्याची मागणी ओळखून किशोरकुमार, मन्नाडे, महंमद रफी या गायकांचाही योग्य वेळी योग्य वापर करून घेतला. हे कठिण असतं. परंतु हेमंतदाना ते लीलया साधलं. गाण्यासाठी अन्य पुरुष गायकाची निवड करताना त्यांनी कधीही प्रतिष्ठेचा मुद्दा केला नाही.

'खामोशी' मधल्या 'वो शाम कुछ अजीब थी'

या गाण्याचा एक किस्सा... हे गीत प्रारंभी हेमंतदाच गाणार होते. परंतु 'आराधना' पासून किशोरकुमारशी झालेल्या युतीवर शिक्कामोर्तब झाल्यामुळे राजेश खन्नां हेमंतदांना आग्रह करुन हे गाणं किशोरकुमारला गायला द्यायची विनंती केली. त्यांनीही ती दिलखुलासपणे मान्य केली. पुढे काय झालं, हा इतिहास सर्वश्रुतच आहे. सांगायाचा मुद्दा असा ही, हेमंतदा हे कायम सगळ्यांना 'ओपन' राहिले!

अशा या थोर संगीतकाराचं हे जन्मशताब्दी वर्ष सुरु असून त्यांच्या कारकीर्दीचा आढावा आतापर्यंत काही ठिकाणी निश्चितपणे घेण्यात आलाय. हिंदी चित्रपटसंगीतावर अनेक संगीतकारांनी आपल्या लखलखीत कार्याची सुवर्ण मोहोर उमटवली. परंतु गायक आणि संगीतकार या दोन्ही भूमिकांवर हेमंतदांनी आपलं नाव कायमपणे कोरलं. सी.रामचंद्र, किशोरकुमार असे गायक, संगीतकार येथे होऊन गेले. परंतु हेमंतकुमार

मेट्रोचा सुखकर प्रवास होणार. पण तिथे पोहोचण्यासाठी खड्ड्यांचा सामना करावा लागणारच!

यांचं स्थान निश्चितपणे वेगळं आहे, राहील. चित्रपटसृष्टीत दीर्घकाळ कारकीर्द करूनही हेमंतदा कधीही वादग्रस्त ठरले नाहीत किंवा त्यांनी वादही निर्माण केले नाहीत. एखाद्या व्रतस्थ सत्पुरुषाप्रमाणे त्यांनी जीवनभर संगीत साधना केली. जे संगीतकार त्यांच्या मार्गदर्शनाखाली तयार झाले. त्यांना पद्मश्री, परमभूषण किताब मिळाले. (कल्याणजी आनंदजी, लक्ष्मीकांत प्यारेलाल, रवि व अन्य कितीतरी) पण हेमंतदाना डावलेले गेले. जेव्हा पद्मश्री, पद्मभूषण जाहीर झाले तेव्हा ते स्वीकारण्यास त्यांनी नकार दिला. त्यांचे फक्त रवीन्द्र संगीतातील योगदान त्यांना 'भारतरत्न' देण्याच्या पात्रतेचे होते अशा या थोर गायक, संगीतकाराच्या शताब्दीनिमित्त मनःपूर्वक आदरांजली!

संपर्क - ९९८७९५७७६६

□□□

हेमंत कुमार : संगीत क्षेत्रातील अनमोल हिरा!

चित्तरंजन कुलकर्णी

डोंबिवली (पूर्व) ९८६९५ ०४७५५, ९८६९९०३६००

चित्तरंजन कुलकर्णी

हेमंत कुमार मुखोपाध्याय अर्थात सर्वांचे लाडके हेमंत कुमार यांचा जन्म वाराणसी येथे १६ जून १९२० रोजी झाला. पश्चिम बंगाल मधील बहारु गावचे मुखोपाध्याय कुटुंब विसाव्या शतकाच्या सुरुवातीला कलकत्त्याला येऊन स्थायिक झाले.

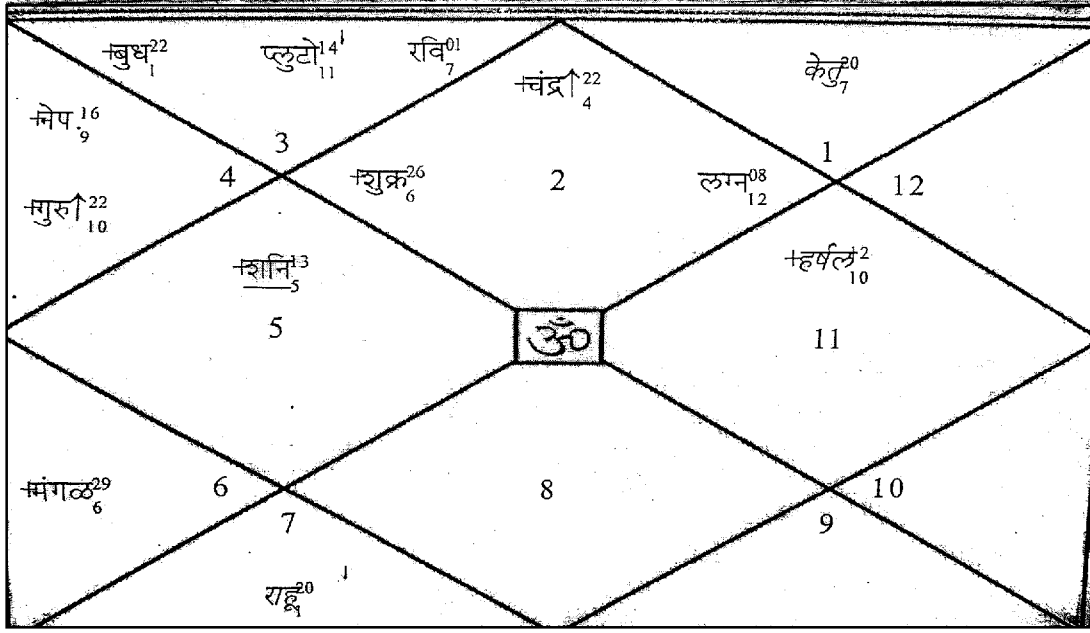
हेमंत कुमार यांचे बालपण व शिक्षण कलकत्ता येथेच झाले. हेमंतकुमार यांनी अभियांत्रिकी शाखेत प्रवेश घेतला होता. परंतु संगित क्षेत्रातच स्वतःचे कार्यक्षेत्र करण्यासाठी अभियांत्रिकी शिक्षणास सोडचिठ्ठी दिली. काही काळ त्यांना पत्रलेखनही केले.

१९३३ साली हेमंत कुमार यांनी ऑल इंडिया रेडियोवर आपले प्रथम गीत रेकॉर्ड केले. बंगाली संगीतकार शैलेश दासगुप्ता यांच्याकडून त्यांना खुपच प्रेरणा मिळाली. हेमंतकुमार यांनी उस्ताद फैय्याज खान यांच्याकडून शास्त्रीय संगीताचे धडे घेतले.

तलत महमूद, सुधीरलाल चक्रवर्ती, धनंजय भट्टाचार्य, सत्य चौधरी, रोबिन मुजुमदार, धनजंय मित्र हे त्यांच्यावेळचे गायक होते. सलिल चौधरी यांनी हेमंतकुमार यांच्याबाबतीत, देव जरी गायला असता तर तो हेमंत कुमार यांच्या आवाजात गायला असता असे म्हटले होते.

हेमंतकुमार हे जरी शास्त्रीय संगीत शिकू शकले नाही तरी संगीत क्षेत्रात देवदत्त गुणामुळे प्रतिभासंपन्न असे व्यक्तिमत्व होते. हेमंतदा यांनी अत्युत्तम संगीतही दिले व अप्रतिम गाणीही गायली. त्यांनी संगीतबद्ध केलेली व गायलेली गाणी इतकी श्रवणीय आहेत की ऐकणारा संगीतातील भावाशी ऋणानुबंध जुळवून घेतो. लता मंगेशकर यांनीही हेमंतकुमार गात असताना असे वाटते की देवळातील पुजारी मंदिरात बसून गातो आहे असे गौरवोद्गार काढले होते. हेमंतकुमार यांची 'हर्मिंग' हि शैली म्हणजेच हेमंतकुमार यांची 'सिग्नेचर स्टाईल' बनली होती.

आता अभ्यासूया हेमंतकुमार यांची राशी कुंडली. हेमंतकुमार यांचा जन्म १६ जून, १९२० ला वाराणसी येथे झाला.

हेमंतकुमार यांच्या राशी कुंडलीचा विचार करतांना असे सहज लक्षात येते की तृतीयेश हा

लिखाणाचा कारक, कलेचा कारक व मनाची तरलता व संवेदना जपणारा चंद्र राशी स्थानी लग्न भावात असून भाव्याधिपती, जलतत्वाच्या आपुलकी जिह्वाळा, प्रेम व मनाशी मनाचे नाते जोडणाऱ्या वृषभ या राशी स्थानी अंशात्मक युतीत व मीन या सर्वसमावेशक व जगाशी नाळ जोडणाऱ्या नवमांशी असल्याने अतिशय संवेदनशील मनाने जगाशी आपसूकच जोडले गेले. राश्याधिपती चंद्रावर शनि दृष्ट असल्याने सुरुवातीच्या काही काळात अपयशी सामना करावा लागला परंतु त्याच शनिच्या चिकाटी, मेहनत व शनि वर्गोत्तम असल्याकारणाने उच्चासनावर आरूढ होता आले. दशमस्थानातील वायूतत्वाची व सर्वात बुद्धिमान रास कुंभ असल्याने व दशमात हर्षल हा अवाढव्य गोष्टीचा कारक मकर या भाग्यस्थानातील नवमांशी असल्याने भाग्याने एकदा साथ दिल्यावर हेमंतदा यांनी मागे वळून बघितले नाही. पंचमेश व करमणूक क्षेत्राशी संबंधित बुध हा द्वितीय भावात, वाचास्थानी, स्वगृही असल्याने गाण्याची एक अद्भुत शैली निर्माण केली. विशेषतः 'हमिंग' ही शैली खूपच परिणामकारक ठरली व

केवळ त्या शैलीमुळे चित्रपटही खूप गाजले.

हेमंतकुमार यांच्या कुंडलीतील कालसर्प योग, कृष्ण चतुर्दशीचा जन्म, अग्निदिव्य करावयास लावणारे कृतिका नक्षत्र, मकर नवमांशी असलेला उच्चीचा गुरु या ग्रहयोगांमुळे संमिश्र फलप्राप्ती झाली.

हेमंतकुमार यांच्या गीतांमध्ये व गायकीमध्ये एक अंतर्मुख करणारी कारुण्याची झालर ऐकावयास मिळते. प्यासा मधील 'जाने वो कैसे लोग थे जिनके', अनुपमा मधील 'या दिल की सुनो दुनियावालो', खामोशी मधील 'तुम पुकार लो, तुम्हारा इन्तजार है', नागिन मधील 'ओ, जिंदगी के देने वाले, जिंदगी' के लेने वाले या सारख्या गीतांमुळे सध्याच्या संगीताच्या नावाखाली धुडगूस घालणाऱ्या गीतांपेक्षा हेमंतकुमार यांची गीते ऐकल्यावर ऐकणाऱ्याच्या मनात चाललेली घालमेल थांबून एक सात्विक समाधान मिळते.

हेमंतकुमार यांच्या राशीकुंडलीतील अष्टमेश व शब्दांचा कारक तृतीय या कलाक्षेत्री, मनाच्या कारक कर्क राशीत उच्चीचा असून हळवेपणा व संवेदना जागवणाऱ्या नेपच्युनच्या युतीत असल्याने मनाची तरलता, कारुण्य निर्माण झाले आहे.

असा हा महान संगीतकार व गायक 'हमे बेकरार करके' २६ सप्टेंबर १९८९ ला देवाची आळवणी करण्यासाठी हे जग सोडून गेला. त्यांच्या कधीही न विसरणाऱ्या आठवणी व नियमीतपणे ऐकू येणारी त्यांची अवीट गोडीची गाणी, हेमंतकुमार यांच्या आठवणी नेहमीच जागवित ठेवतील. त्यांना सदाबहार गीतांचा शहनशाह असे संबोधिले जाते. हेमंतकुमार यांची गीते ऐकणाऱ्याच्या आयुष्यात शांती व समाधान निश्चितपणे निर्माण करतात.

चित्तरंजन कुलकर्णी

वर्ष भविष्य

भारती काळे

ज्यो.शास्त्री, वास्तु विशारद, पुष्पौषधी डिप्लोमा, हस्तसामुद्रिक प्रविण
७२०८४९२७४२, ९८९९३२९३४९

ऑक्टोबर २०१९ ते ऑक्टोबर २०२० या काळातील वार्षिक भविष्य
गुरु : ४ नोव्हेंबरला धनु राशीत प्रवेश करणार, २९ मार्च २०२० ते २८ जून २०२० मकर राशीत, २९ जून २०२० ते १९ नोव्हेंबर २०२० धनु राशीत
शनि : २३ जानेवारी २०२० पर्यंत धनु राशीत, २४ जानेवारी २०२० पासून मकर राशीत
राहू : १८ सप्टेंबर २०२० पर्यंत मिथून राशीत त्यानंतर १९ सप्टेंबर २०२० पासून वृषभेत
केतु : १८ सप्टेंबर २०२० पर्यंत धनु राशीत त्यानंतर १९ सप्टेंबर २०२० पासून वृश्चिकेत
हर्षल :- संपूर्ण वर्ष मेष राशीत
नेपच्यून :- संपूर्ण वर्ष कुंभ राशीत
प्लुटो :- ७ मार्च २०२० ला मकर राशीत, १५ जून २०२० ला धनु राशीत (वक्री)

मेष

ऑक्टोबर - २०१९

पहिल्या पंधरवाड्यात नोकरीच्या ठिकाणी तेजस्वीता दिसून येईल. आपले व्यक्तिमत्त्व खुलून येईल. वरिष्ठ आपल्या कामाची प्रशंसा करतील. नोकरी नसणाऱ्यांना नोकरीची संधी येईल. धावपळीमुळे तब्येतीच्या कुरबुरी वाढतील. वातजन्य व पित्ताचे आजार वाढीस लागतील. मुलांशी पटणार नाही. मतभेद होतील. कायदा व सार्वजनिक विषय यावर केलेल्या लिखाणामुळे अडचणीत येण्याची शक्यता. त्यात पुन्हा स्वभाव जरा लहरी, चिडचिडा होईल. समाजात सुधारणा होणे गरजेची यावर मते मांडाल. परंतु ऑक्टो, नोव्हें मध्ये ही मते अंगाशी येऊ शकतात. गणेश उपासना या महिन्यात आरोग्यासाठी ठीक राहील.

नोव्हेंबर - २०१९

विवाह इच्छुकांचे विवाह जुळतील. नोकरी व्यवसायात उत्तम यश. पण कधी कधी भाग्य धोका देईल. इतरांचे बरे झालेले पाहून आपले कधी होईल ही चिंता लागेल. कितीही मिळाले तरी अतृप्तच राहाल. वैवाहिक आयुष्यात थोडा विरह सहन करावा लागेल. मुलांना परदेशाच्या संधी येतील. लेखन किंवा करारमदाराने अडचणीत येऊ

शकाल. नातेवाईक, मित्र त्रासदायक ठरतात. मित्राकडून फसवणुकीची शक्यता असते. मोठ मोठ्या उलाढालीत फायदा होत नाही व्यवसायासाठी लहान उलाढाली स्वीकाराव्यात. स्त्रियांसाठी हा काळ दगदगीचा जाईल. मौल्यवान वस्तु आणि दागिने यांची काळजी घ्यावी.

डिसेंबर - २०१९

तिर्थयात्रा कराल. देवाची ओढ लागेल. या महिन्यात धार्मिक प्रवृत्ती वाढेल. लोकांना उत्तम सल्ले द्याल. व्यवसायात यश. मित्रांपासून धोका, जोडीदार व मुले यांची साथ मिळेल. परिवारासोबत धार्मिक ठिकाणी प्रवास कराल. मुळव्याधीचा त्रास असणाऱ्यांना त्रास होईल. पित्ताचा त्रास वाढेल. काटकसर करावी. महिन्याच्या सुरुवातीला सतत वाद घालाल. खाण्यापिण्यात काळजी घ्यावी. विषबाधा होण्याची शक्यता. स्त्रियांचा खरेदीत उत्साह ओसंडून जाईल. पैशांची बचत करणे गरजेचे आहे.

जानेवारी २०२०

उद्योग व्यवसायात यश मिळेल. मानसन्मान मिळेल. व्यवसायात आर्थिक उलाढाली होतील. मार्केटिंग क्षेत्रातील लोकांना फायदा होईल. नोकरीत यश व प्रमोशन मिळेल. बेरोजगारांना नोकरीची संधी येईल. वाताचा त्रास होईल.

..... ग्राह्येध .....

गुडघेदुखी डोके वर काढेल. पितृसुख प्राप्त होईल. पित्याकडून फायदा होईल. व्यावसायिकांना जोडीदाराची व्यवसायात साथ मिळेल. स्त्रीयांना (नोकरीत असणाऱ्या) मान-सन्मान व प्रमोशन मिळतील. गृहिणींना आर्थिक आवक वाढल्याने शानशौकीच्या वस्तुंची खरेदी करता येईल. गुडघेदुखी जाणवेल.

फेब्रुवारी २०२०

व्यावसायिकांना व्यवसायाच्या दृष्टीने गुंतवणूक करावी लागेल. घरात व स्त्रीयांवर तसेच भागीदारावर फालतू खर्च वाढेल. नोकरीत उच्च अधिकार मिळेल. पगारात वाढ होईल. पोटाचा त्रास, अपचनाचे विकार, खांदेदुखी, कानाचे दुखणे किंवा त्रास संभवतील. वाहने जपून चालवावीत अपघाताची शक्यता. मित्रांपासून सावध रहा. स्त्रीया अनाटायी खर्च करतील. विद्यार्थ्यांची मनःस्थिती चलबिचल असेल. धार्मिक यात्रा कराल.

मार्च २०२०

या महिनाभरात आपली वागण्याची तऱ्हा बदलेल. त्यामुळे शरीरप्रकृतीकडे दुर्लक्ष करून चैन करण्याकडे कल राहिल. गुढ शास्त्रांच्या अभ्यासाकडे ओढले जाल. मित्र सोडून जातील. हेवा करतील. मित्रांसाठी जामिन राहू नका, अंगाशी येईल. मित्रांमुळे व्यवसायात नुकसान होण्याची शक्यता. मित्र व्यसनाधिन बनवतील. स्थावर मालमत्ता खरेदीचे योग संभवतात. धार्मिक कार्य कराल. विद्यार्थ्यांनी अभ्यासावर लक्ष केंद्रित करावे. स्त्रीया स्वतः नटण्यात व्यस्त राहतील. स्वतः टापटीप राहण्यासाठी खर्च करतील.

एप्रिल २०२०

कोणत्याही विषयाचा पूर्ण अभ्यास असल्याशिवाय बोलणे धोकादायक राहिल. तुरुंगवासाची शक्यता, नीच माणसांच्या संगतीने नुकसान होईल. मित्रांवर विश्वास ठेवू नये. फसगत होईल. शत्रूंना नमवणार, नोकरीत मोठा अधिकार मिळेल. कलाकारांची शेवटच्या पंधरवड्यात प्रतिभा उंचावेल. व्यावसायिकांना व्यवसायात अडथळे येतील. वैवाहिक जीवन चांगले राहिल. ह्या महिन्याच्या पहिल्या पंधरवड्यात जन्मलेल्या बाळांना मृत्युशी झुंज द्यावी लागेल. पायाच्या, पाठीच्या किंवा छातीच्या

दुखण्यामुळे पहिल्या पंधरवड्यात हॉस्पिटलमध्ये राहावे लागण्याची शक्यता.

मे २०२०

सरकारी नोकरदारांना मोठा दर्जा प्राप्त होईल. नोकरीत कष्ट पडतील. पण त्याचे अपेक्षित यश मिळेल. बोलण्यात वजन येईल. मित्रांपासून सावध राहावे. इतरांचे दोष बोलून दाखवाल. टीका कराल. स्वतःच्या जीदीपणामुळे स्वतःचेच नुकसान कराल. डोळ्यांचा त्रास संभावतो. डोळे, नाक, कान, घसा यांची काळजी घ्यावी. खाण्यापिण्याकडे लक्ष द्यावे. नोकरी करणाऱ्या स्त्रीयांना नोकरीत बढती मिळेल. त्यांच्या सुचनांकडे लक्ष दिले जाईल.

जून २०२०

लेखकांना व प्रकाशकांना चांगला काळ. महिन्याचा सुरुवातीला डोळ्यांना त्रास होईल. पराक्रम गाजवाल. खर्चिकपणा, उदारपणा वाढेल. व्यापारात हुशारी दाखवाल. महिन्याच्या सुरुवातीला पत्नीच्या आजाराकडे लक्ष द्या. कर्णरोग होण्याची शक्यता. अल्पशा लाभासाठी कुणाच्या तरी नादी लागाल. मित्रांसोबत वाद होतील. व्यसन वाढीस लागेल. नोकरी करणाऱ्या स्त्रीयांबाबत अधिकारांची पायमल्ली होवू शकते. त्यांचे अधिकार त्यांच्याकडून काढून घेण्यात येतील.

जुलै २०२०

मित्रांमुळे त्रास. व्यावसायिकांना लाभ होईल. दुसऱ्यांवर सहज छाप पाडाल. स्वभाव, दृढनिश्चयी व उद्योगशील बनेल. राजकारणी पराक्रम गाजवतील. सत्ता मिळेल. नोकरदारांना नोकरीत चांगले काम केल्यामुळे उच्चपद मिळेल. ज्योतिषाचा व्यासंग लागेल. लेखक व प्रकाशक यांना खुप चांगला काळ. व्यापारी लोकांशी मैत्री होईल. बँक व रेल्वेत काम करणाऱ्यांना चांगला काळ. सुंदर वस्तुंचा संग्रह कराल. वायुमुळे (गॅसेस) छाती दुखू शकते. मित्र आयुष्यात बऱ्याच घडामोडी घडवतील. मित्र फसवण्याची शक्यता. मित्रांसोबत व्यवसाय करू नये.

ऑगस्ट २०२०

सुरुवातीला स्वभावात चंचलता वाढेल. मागच्या महिन्यात घडून गेलेल्या घटनांचा परिणाम जाणवेल. त्यामुळे आळस

..... ग्राह्येध .....

वाढेल. व्यवसाय बंद करण्याकडे कल जाईल. वादविवादात सामर्थ्य वाढेल पण आळशीपणामुळे कामे मागे राहतील. मत्सर वाढेल. क्रूरपणा वाढेल. व्यवसायात नोकरांवर अवलंबून राहाल. वाहने जपून चालवावीत. नोकरी, व्यवसायानिमित्त फिरणे होईल. शत्रु निर्माण होतील. स्त्रीया नोकरी व्यवसाय सांभाळून धार्मिक कार्य करतील. परंतु रोजच्या कामात आळशीपणा वाढेल.

सप्टेंबर २०२०

जिद्दीपणा, आपलेच म्हणणे खरे करणे या गोष्टी वाढीस लागतील. त्यामुळे आर्थिक ओढाताण होईल. घरात तसेच बाहेर कामाच्या ठिकाणी कुणाशीच पटणार नाही. सतत घाई राहिल. वाहने जपून चालवा. अपघाताची शक्यता. धार्मिक कार्यात मन लागणार नाही. दुसऱ्यांची निंदा करण्यात वेळ घालवाल. स्वतःच्या चूका अमान्य कराल. स्वतःच्या चुकांचे खापर दुसऱ्यावर फोडाल. त्वचेचे आजार, दातांचे आजार होण्याची शक्यता.

ऑक्टोबर २०२०

वडिलोपार्जित प्रॉपर्टीतून लाभ. हा महिना आपणास मिश्र फलदायी आहे. काही त्रास तर काही ठिकाणी फायदा होईल. खाण्यापिण्याच्या आवडी बदलतील. चैनीकडे कल जाईल. स्त्रीयांसाठी खरेदी कराल. बायको व्यवसायात मदत करेल. पण वैवाहिक जीवनात भांडणे वाढतील. स्त्रीयांनी स्वतःला सांभाळावे. त्यांच्याबद्दल कोणी गैरसमज पसरवत नाही ना? याची काळजी घ्यावी.

वृषभ

ऑक्टोबर २०१९

कितीही कर्तबगारी दाखविली तरी मनासारखे यश मिळणार नाही. विरोधी लोक पैशांसाठी तंटे उपस्थित करतील. अडचणीत सापडाल. महत्वाकांक्षा वाढेल. भांडणे वाढतील. आईचे ऐकाल. प्रॉपर्टीत त्रास निर्माण होतील. पशुपासून अपघाताची शक्यता. शिक्षणात स्वतःला अडचणी आल्याने इतरांचा द्वेष कराल. मित्र साथ देणार नाही. मनाला समाधान मिळणार नाही. पत्नीमुळे भांडणे

होतील. पत्नीचे नातेवाईक फसवण्याची शक्यता. विद्यार्थ्यांनी अभ्यासाकडे लक्ष द्यावे.

नोव्हेंबर २०१९

अविवाहितांचे विवाह जुळतील. राहत्या ठिकाणापासून दूर गेल्यास भाग्योदय होतो. बिनचूक कोणतेही काम कराल. तीव्र बुद्धीचा उपयोग दुसऱ्याची वर्मे बोलून दाखवण्याकडे कराल. जळाऊवृत्ती त्यामुळे टोमणे माराल. नोकरीत कितीही मिळाले तरी असमाधानी राहाल. व्यवसायात इतरांच्या अनुषंगाने चालाल. खाण्याच्या आवडी निवडी वाढतील. त्याचा परिणाम आरोग्यावर जाणवेल. अँसिडीटी, उष्णता सारखे आजार डोके वर काढतील. रोग प्रतिकार शक्ती कमी होईल. स्त्रीया नातेवाईकांच्या लग्नाच्या खरेदीत मग्न राहातील.

डिसेंबर २०१९

ऐषआरामासाठी पैसे खर्च कराल. दुसऱ्याची खोड मोडण्यासाठी पैसे खर्च कराल. कमी श्रमात धन मिळेल. तरीही मन उदासीन राहिल. मित्रांपासून सावध राहा. त्रास संभवे. अविवाहितांचे विवाह मोडतील. नोकरीत व व्यवसायात साधारण काळ. प्रेमभंग होण्याची शक्यता. स्त्रीयांची दगदग वाढेल. वैवाहिक सौख्य मिळणार नाही. वडिलोपार्जित प्रॉपर्टी मिळेल.

जानेवारी २०२०

मनाची चिडचिड वाढेल. रागीटपणा वाढेल. अहंकार वाढेल. पहिल्या पंधरवाड्यात कोणी कितीही चांगले वागले तरी अहंकाराला स्वाभिमानाचे रूप देऊन क्रोध कराल. मनाचे समाधान राहणार नाही. नोकरीत यश मिळेल. गुढशास्त्राचा अभ्यास करण्यात मन रमवाल.

फेब्रुवारी २०२०

धर्मकार्य करणार, यज्ञयाग करणार, भाग्य व यश प्राप्त होईल. मित्र शत्रु बनतील. विद्वतेमुळे व कर्तबगारीमुळे किर्ती मिळेल. लोकप्रियतेचे बळ मिळेल. हुद्दा, अधिकार व सरकारी नोकरी या पासून लाभ होतील. पण मोठा हुद्दा मिळणार नाही. भांडखोरपणा वाढीस लागेल. जोडीदारासोबत भांडणं होतील. वैवाहिक सौख्यात तु तु मै मै राहिल. अपघाताची शक्यता. व्यापारी लोकांना

..... ग्राह्येध .....

व्यापारात फायदा होईल.

मार्च २०२०

धार्मिक प्रवृत्ती वाढतील. नातेवाईकांशी वैर वाढेल. व्यसन वाढतील. आशेचे मनोरे ढासळून पडतील. नोकरीत अधिकार मिळणार नाही. कलेत आवड निर्माण होईल. वाहनांपासून भीती निर्माण होईल. त्वचारोग, नेत्रविकार, दंतारोग होऊ शकतात. कलाकारांसाठी खुप चांगला काळ राहिल. व्यावसायिकांना चांगल्या संधी येतील. व्यवसायात भरभराट होण्याची शक्यता. विद्यार्थ्यांनी अभ्यास करावा. चांगले यश मिळेल.

एप्रिल २०२०

कलेतून फायदा होईल. घराच्या माध्यमातून मिळकत मिळेल. घर विकून नविन घर विकत घ्याल. हाताखालच्या लोकांवर जरब ठेवाल. नावलौकिक मिळणार. घर, ऑफिस टापटीप ठेवण्याकडे कल राहील. त्यावरून घरात, ऑफिसात वाद निर्माण कराल. शारिरीक कष्ट वाढतील. सर्दीसारखे आजार त्रास देतील. स्त्रीया स्वतःच्या दिसण्यावर पैसे खर्च करतील. कपडे घेणे, दागदागिने घेणे तसेच पार्लरचा खर्च करतील. त्यांचा आकर्षक व सुंदर दिसण्याकडे कल राहिल.

मे २०२०

कल्पकता वाढेल. शेतीवाडी मिळेल पण त्यासाठी पुष्कळ पैसा खर्च कराल. वाहन खरेदी कराल. घराच्या खरेदीचे योग आहेत. कलाकारांना आपली कला सादर करण्याच्या संधी येतील. कलेसाठी खर्च कराल. मुलांवर प्रेम कराल. त्यांच्यासाठी खरेदी कराल. त्यांच्या आवडी निवडी जपाल. नोकरीत अधिकार मिळणार नाहीत. म्हणून चिडचिड होईल. केलेल्या कामाचा मोबदला योग्य प्रमाणात मिळणार नाही. स्त्रीया शान-शौक यांची खरेदी करतील पैसे जास्त खर्च होतील म्हणून काळजी निर्माण होईल.

जून २०२०

नावलौकिक वाढेल. आवक चांगली राहील. कलाकारांना, खेळाडूंना उत्तम आवक असेल. पण खेल देशहितासाठी हवा. नोकरीत अधिकाराच्या जागेची अपेक्षा कराल. धार्मिक कार्ये कराल. घर सजवाल. घरात नवीन सजावटीच्या

वस्तु घेण्याकडे कल असेल. घरात रंगरंगोटी कराल. सौंदर्याची आवड निर्माण होईल. धर्मासाठी कार्य कराल. खाण्यापिण्याच्या आवडी जपाल. त्यातून पोटाचा त्रास विषबाधा होण्याची शक्यता. डोळे, दातांचे रोग उद्भवतील.

जुलै २०२०

कौटुंबिक धन व वडिलोपार्जीत धनाचा लाभ होईल. पैशांच्या देवघेवीत फायदा होईल. उत्तम पदार्थांचे भोजन कराल. व्यावसायिकांना व कलाकारांना उत्तम धनप्राप्ती झाली असल्याने घर, प्रॉपर्टी खरेदी कराल. नोकरीत कामचा मोबदला आतापर्यंत चांगला मिळाला आहे. पण अधिकार मात्र नाहीत. स्वभावातला मत्सरीपणा मात्र वर्षभर कमी होणार नाही. तब्येत नरम गरम राहिल. डोळ्यांचा व दातांचा त्रास अजून सुरुच राहिल. मत्सरीपणामुळे स्वतःच स्वतःचे शत्रु बनाल. विद्यार्थ्यांची स्मरणशक्ती चांगली राहील. स्वतःच्या हुशारीचा खोटा अभिमान असेल.

ऑगस्ट २०२०

देवघेवीच्या व्यवहारात कुशलता दाखवाल. व्यवसायात उत्तम यश मिळेल. उत्तम आर्थिक लाभ होतील. नोकरी व्यवसायानिमित्त फिरतीचा योग. वाहने व श्वापदे यांच्यापासून अपघाताची शक्यता. पाण्यापासून धोका संभवू शकतो. त्यामुळे पाण्याच्या ठिकाणापासून दूर रहा. पुरुष, स्त्रीया व विद्यार्थ्यांना त्यांचा अति आत्मविश्वास नडेल.

सप्टेंबर २०२०

मुखपणाने वागाल. स्वार्थाने वागाल. अपमान लक्षात ठेवून सूड उगवाल. वातविकार व डोकेदुखीचा त्रास होईल. झोपाळू व आळशी बनाल. दिनवाणे भाषण कराल. शत्रूंचा त्रास होईल. अविवाहितांचे विवाह जुळणे कठीण. नोकरीत उच्च अधिकार मिळणे कठीण. व्यवसायात थोडी मंदी जाणवेल. वातविकार, पोटाच्या कुरबुरी चालू होतील. डोळ्यांच्या तक्रारी वाढतील. ऑपरेशनची शक्यता. मुलांचे लक्ष अभ्यासातून विचलित होईल.

ऑक्टोबर २०२०

मुखपणाने वागाल, स्वार्थाने वागाल. अपमान लक्षात ठेवून सूड उगवाल. झोपाळू व आळशी बनाल. थोडक्यात काय

..... ग्राह्येध .....

तर मागच्या महिन्यात झालेले स्वभावातील बदल तसेच राहतील. फक्त या महिन्यात चतुर्थातील शुक्रामुळे मध्येच आनंदाची लहर येत जाईल. कामात टापटीपपणा व पूर्ण करण्याकडे लक्ष द्याल. तिर्थयात्रा कराल. नोकरीत व व्यवसायात या बदललेल्या स्वभावाचा परिणाम होणार नाही. श्वासाचे आजार वाढतील. हृदयाचा त्रास, वातविकार, पाठदुखी यांसारखे त्रास उद्भवतील.

मिथुन

ऑक्टोबर २०१९

आळस वाढेल. किमान वर्षभर तरी विपरीत परिस्थितीला तोंड द्यावे लागेल. मन उदास होईल. जाणूनबुजून हटवादीपणा कराल. वैवाहिक जीवनात विचित्र पणा येईल. व्यवसायात फायदा, नोकरीत प्रतिस्पर्ध्यांशी टक्कर द्यावी लागेल. प्रॉपर्टीमध्ये पैसा गुंतवाल. नातेवाईकांचा त्रास निवारण करण्यात वेळ घालवाल. पाठीचे दुखणे वाढेल.

नोव्हेंबर २०१९

आळस वाढेल. मन उदास राहील. वैवाहिक सौख्याची हानी व्यावसायिकांना, नोकरदारांना कामानिमित्त बाहेर गावी जावे लागेल. तब्येतीची काळजी घ्यावी. रोगप्रतिकारक शक्ती कमी राहील. विद्यार्थी विद्याभ्यासात चमक दाखवतील. वैद्यकिय व्यावसायिकांना मोठ्या संधी येतील. संतती आजारी राहील. संततीची चिंता लागेल.

डिसेंबर २०१९

आळस राहील. मन आनंदित व उत्साही राहील. व्यवसाय व नोकरीनिमित्त परदेशगमन होऊ शकेल. मित्र-मैत्रिणीपासून सावध राहावे. विद्यार्थी अभ्यासात भरारी घेतील. स्वतःच स्वतःचे शत्रु याप्रमाणे काहिशी वर्तुणूक असेल. रोगप्रतिकारक शक्ती कमी होईल. वाताचा व पित्ताचा त्रास होईल. त्वचेचे आजार होतील. रुक्ष त्वचा असणाऱ्यांनी त्वचा अधिक रुक्ष होणार नाही याची काळजी घ्यावी. स्त्रीयांसाठी मिश्र स्वरूपाचा काळ.

जानेवारी २०२०

शरीर प्रकृती सुदृढ राहिल. दगदग वाढेल. भांडखोरपणा

वाढेल. किर्ती वाढेल. डोळ्यांचा त्रास वाढेल. नातेवाईकांशी पटणार नाही. प्रवास घडेल. वादात व भांडणात विजयी व्हाल. नातेवाईकांची गैरसमजूत होईल. गर्भपाताची शक्यता. व्यवसायात मंदी - नोकरीत फिरतीचे योग. विद्यार्थ्यांचे लक्ष अभ्यासातून विचलीत होईल. मन अशांत राहिल. गोंधळलेली मनःस्थिती राहिल. भावंडांचे सुख मिळणार नाही.

फेब्रुवारी २०२०

पराक्रमात यश नाही. भावंडांचे सुख मिळणार नाही. आप्तेष्टांचा विरोध असेल. वाहन योग आहेत. प्रॉपर्टीच्या व्यवहारांत नुकसान होईल. कलाकरांना उत्तम काळ. आपली कला वाढवण्याकडे कल. स्त्रीमुळे भांडणे होतील. भागीदारीत तंटे होतील. मानसिक कष्ट. नोकरीत मनासारखे यश नाही. व्यवसायात जैसे थे परिस्थिती राहील. विद्यार्थी मात्र अभ्यासात चमकतील.

मार्च २०२०

कोणत्याही गोष्टीवर सहज विश्वास बसेल. धार्मिकता वाढेल. विद्वान लोक मान देतील. अनेक प्रकारचे लाभ होतील. कलाकारांना उत्तम संधी येतील. कलाकारांच्या कलेला नावलौकिक मिळेल. नोकरीत दगदग वाढेल. काम वाढेल. योग्य मोबदला मिळेल. अधिकार वाढतील. घरात नरम गरम स्थिती राहिल. व्यवसायात फायदा बरा राहील. भागीदारांपासून सावध राहावे. संततीची प्रगती वाखाणण्याजोगी असेल.

एप्रिल २०२०

आळशीपणा वाढेल. अयोग्य पदार्थांचे सेवन कराल. व्यसनाकडे आकर्षित व्हाल. स्वच्छंदीपणाने वागाल. विशेष प्रसंगी विशेष खर्च कराल. उत्तम रित्या लोकांचे परिश्रम कराल. भिन्न लिंगी लोकांकडे आकर्षिले जाल. मित्र शत्रु होतील. मन चिंताग्रस्त होईल. नोकरीत वरिष्ठांची मर्जी राखाल. अधिकार मिळतील. अपघाताची शक्यता. काळजी घ्यावी. व्यावसायिकांना हा काळ थोडा कष्टदायक. कलाकारांना आपल्या कला दाखविण्याच्या संधी मिळतील. स्त्रीयांनी मैत्री जरा जपून करावी.

मे २०२०

प्रॉपर्टीसाठी कर्ज घ्याल. नोकरीत उच्च अधिकार प्राप्त होतील. आवक वाढेल. व्यावसायिकांची नवीन गुंतवणूक होईल. कलाकारांसाठी खूप चांगला काळ. डोळ्यांचे विकार होतील. अपघाताची शक्यता काळजी घ्यावी. संतती त्रास देतील. उत्तम शिक्षणाच्या संधी संततीला उपलब्ध होतील. पण त्यांचा जिद्दीपणा व हेकेखोर वृत्तीमुळे नुकसान होईल. गुद्दवाराशी निगडित आजार होतील.

जून २०२०

अनिश्चितपणाचे वर्तन कराल. कला कौशल्यात रस घ्याल. महत्वाकांक्षा वाढतील. स्वतःची बढाई स्वतः कराल. गूढ शास्त्रांच्या अभ्यासाकडे कल वाढेल. पण सगळं अर्धवट सोडाल. तीव्र बुद्धिमत्ता व उत्तम वक्तृत्व या महिन्यात लोकांच्या आकर्षणाचे केंद्रबिंदु ठरतील. लोक तुमची प्रशंसा करतील. डोळ्यांची काळजी घ्यावी. नेत्रविकार होतील.

जुलै २०२०

घरात बरेच धार्मिक विधी चालतील. मनाजोगा विवाह घडेल. सार्वजनिक कामात कलाहा निर्माण होतील. अधिकार सुरळीत चालणार नाही. श्रमाशिवाय धन मिळेल. गुप्त कारस्थाने कराल. मानसिक त्रास होईल. लोक अपकिर्ती करण्याचा प्रयत्न करतील. व्यावसायिकांना परदेशात व्यापारात यश येईल. व्यसनात खर्च कराल. नोकरीत बरेच कष्ट उपसावे लागतील.

ऑगस्ट २०२०

उधळेपणा कराल. वेडेपणाने भलत्याच गोष्टीत खर्च कराल. कोर्ट व भागदारीच्या धंद्यातून आवक येईल. संतती सौख्य, मित्र सौख्य चांगले राहिल. तरीही मित्रांशी भांडणे होतील. प्रॉपर्टी घ्याल. आप्तेष्टांचे व कुटुंबाचे सुख मिळेल. साहस, हट्टीपणा व स्वतंत्रवृत्ती दिसून येईल. कुटुंबात भाऊबंदकी वाढेल व त्यात फसगत होईल. डोळ्यांची व दातांची काळजी घ्यावी.

सप्टेंबर २०२०

व्यावसायिकांना व्यवसाय बदल करण्याचे विचार मनात येतील. मनाची चंचलता वाढेल. वाहन सौख्य मिळेल. जमिनीच्या व्यवहारात चांगले यश येईल. लेखन, गायन,

वादन या गोष्टी आकर्षित करतील. गुंतवणुकीतून चांगली मिळकत येईल. प्रवास कराल. वाहन खरेदी कराल परंतु वाहनांपासून धोका संभवे. मित्रमंडळी लहरी असतील. मित्रांमुळे अडचणीत याला. परदेश योग संभवतील. मोठे अधिकार मिळतील.

ऑक्टोबर २०२०

परदेश प्रवास घडतील. मोठे अधिकार मिळतील. कलाक्षेत्रात प्राविण्य मिळवाल. खेळाडूंना बक्षिसे मिळतील. दुसऱ्यांना तुच्छ लेखणार, व्यर्थ उर्मटपणा निर्माण होईल. गर्व वाढेल. तिर्थयात्रा घडतील. बऱ्याचदा आरंभशूरपणा दाखवाल. उपसाना कराल. पण त्याची घमंड कराल. आळसामुळे कामे मागे राहतील.

कर्क

ऑक्टोबर २०१९

विद्येसंबंधी पराक्रम गाजवाल, वादविवादात यशस्वी व्हाल. परोपकार कराल. पुण्यकृत्य कराल. ईश्वराची भक्ती कराल. दृढनिश्चयी व उद्योगशील राहाल. व्यापारांतील हुशारीमुळे व्यावसायिकांची समोरच्या व्यक्तीवर चांगली छाप पडेल. नोकरदारांना नोकरीत मान-सन्मान मिळेल. दगदग होईल. डोळ्यांचे व कानाचे आजार वाढतील. विद्यार्थी अभ्यासात चांगली प्रगती कराल.

नोव्हेंबर २०१९

नोकरदारांनी नोकरीत बदल करतांना घरात बसायची वेळ येणार नाही याची काळजी घ्यावी. गृहविक्रेत्यांना फायदा होईल. खादाडपणा वाढेल. शत्रुंपासून व मत्सरी लोकांपासून त्रास होईल. मोठ्या लोकांशी मैत्री होईल. शत्रुंचा पराजय चातुर्याने कराल. संधिवात, दमासारखे आजार होण्याची शक्यता. व्यावसायिकांना व्यवसायात चांगले यश येईल. तिर्थयात्रा कराल. कलाकारांना व खेळाडूंना चांगला काळ.

डिसेंबर २०१९

नोकरीत महत्वाचे निर्णय घ्यावे लागतील. त्यातून आर या पारची स्थिती राहिल. कलाकार, खेळाडू व व्यावसायिक

..... ग्राह्येध .....

यांच्यासाठी चांगला काळ. गृविक्रेत्यांना फायदा होईल. खाण्यापिण्याच्या विलक्षण राहतील. संधिवात, दमा, डायबेटिस, ब्लडप्रेसर यांसारखे आजार मागे लागतील. अति खाण्यामुळे वजन वाढण्याची शक्यता राहिल. वैवाहिक जीवनात वरचेवर भांडणे राहतील. धार्मिक कार्ये करण्याकडे कल राहीला.

जानेवारी २०२०

कापड व कन्स्ट्रक्शन लाईन मधील लोकांना खूप फायदेशीर काळ. व्यावसायिकांचे व्यवसाय भरभराटीला येतील. संततीसोबत मतभेद होतील. विशिष्ट कार्यावर खर्च कराल. वास्तूची खरेदी कराल. नोकरी विषयक इंटरव्यूमध्ये यश मिळेल. अविवाहितांचे ओळखीतून विवाह ठरतील. खाण्यापिण्यामुळे तब्येत नरम गरम राहिल. पोटाच्या तक्रारी राहतील.

फेब्रुवारी २०२०

आरोग्याच्या तक्रारी वाढतील. नेत्रपिडा उद्भवेल. वृद्धांच्या शस्त्रक्रिया होतील. यंत्राच्या, उपकरणांचा त्रास वाढेल. बिघडतील. अविवाहितांचे विवाह जुळतील. मुलांशी वाद होतील. नोकरीत उत्तम काळ. व्यवसायात मनाजोगा काळ. स्त्रीयांची खरेदी वाढेल. विद्यार्थी अभ्यासात आळस कराल. थोड्या थोड्या गोष्टींची चिंता कराल.

मार्च २०२०

कोणतेही काम कुशलतेने कराल. वागण्यात, बोलण्यात विलक्षण आकर्षकता आणि मोहकता येईल. मुलांपासून वृद्धांपर्यंत सर्वत्र लोकप्रिय व्हाल. विवाह अचानक जुळून त्यापासून लाभ होईल. नाना प्रकारचे खेळ, मोठमोठे व्यवसाय, सार्वजनिक कार्ये, कलाकौशल्य यात प्रगती होईल. प्रकृती चांगली राहिल. घरासाठी खर्च कराल. नोकरीत नावलौकिक वाढेल. व्यावसायिकांचे व्यवसाय नावरुपास येतील.

एप्रिल २०२०

अनेक प्रकारचे लाभ होतील. सुरूपता, शालीनता, ऐश्वर्य, तेजस्वीपणा प्राप्त होईल. मौल्यवान वस्तुंची प्राप्ती होईल. संतती व भावंडे यांवर प्रेम कराल. कंजूष वृत्ती राहिल. मनाविरुद्ध खर्च करायचे प्रसंग येतील. द्रव्यप्राप्ती चांगली

राहिल. कुळाला शोभा आणणारी कामे कराल. वाहन सुख चांगले राहिल. जमिन जुमला, प्रॉपर्टी यातून धनप्राप्ती होईल. व्यावसायिकांना कामानिमित्त बाहेरगावी जावे लागले. मुलांच्या शुभवार्ता कळतील. मुलांचे विवाह जमतील.

मे २०२०

सरकारी नोकरीत असणाऱ्यांना उच्चपद मिळेल. प्रगती होईल. काव्य, गायन, साहित्य, नाटक, चित्रकला यांत विशेष रस घ्याल. विलासी साधनांची व सौंदर्याची आवड निर्माण होईल. स्त्रीयांबरोबर गप्पा-विनोद कराल. मधुर भाषणे कराल. व्यवहार दक्ष राहाल. महत्वाकांक्षा राहिल. नोकरीत उच्चाधिकार मिळतील. अनेक लोकांना साहाय्य कराल. व्यवसायात यश गाठाल. मान-सन्मान मिळेल. आकस्मिक लाभ होतील.

जून २०२०

गुप्त विद्या, मंत्रशास्त्र, शस्त्रास्त्रज्ञान यांमध्ये प्राविण्य मिळवण्याकडे कल राहिल. अंगी एक प्रकारचे अद्वितीय सामर्थ्य राहिल. भाग्यीच साथ मिळेल. महत्वाकांक्षा वाढतील. काव्य, गायन, साहित्य, नाटक, चित्रकला यांत रस घ्याल. कला कौशल्य संपादन करण्याकडे कल राहिल. सुचक स्वप्ने पडतील. नोकरीत व्यवसायात अनेकांना मदत कराल. नोकरीत, व्यवसायात खास करून स्त्रीयांमध्ये लोकप्रिय व्हाल.

जुलै २०२०

एकंदरीत चांगलाच जाणार आहे. मित्रांपासून सावध राहा. नुकसान होईल. तब्येतीची काळजी घ्या. वैवाहिक आयुष्यात थोडा दुरावा येईल.

ऑगस्ट २०२०

हा महिनापण एकंदरीत चांगलाच जाणार आहे. प्रॉपर्टीत गुंतवणूक कराल. अधिक केलेल्या गुंतवणुकीतून फायदा होईल. नोकरीत व्यवसायात आनंदाचा काळ विद्यार्थ्यांना मनासारखे शिक्षण घेता येईल.

सप्टेंबर २०२०

विधायक आणि क्रांतिकारक कामगिरी कराल. राजकारणात रस घ्याल. लहानमोठे प्रवास घडतील. एकंदरीत हा

महिनापण चांगलाच जाईल.

ऑक्टोबर २०२०

मौल्यवान वस्तु, सोने, चांदी याची खरेदी कराल. कपडे, सौंदर्यप्रसाधने यांवर खर्च कराल. लोकप्रियतेचा ताज खासकरून महिलावर्गात कधी कामांच्या ठिकाणी तर कधी घरी आपल्या डोक्यावर एप्रिल पासून विराजमान राहिल. मार्च महिन्यापर्यंतची मरगळ नाहिशी होऊन स्वारी उत्साही राहील.

सिंह

ऑक्टोबर २०१९

माणसांचे आरोग्य साधारण चांगले राहील. स्वाभिमानी राहाल. मित्रवर्गाच्या लोकांपासून फायदा होईल. यवन लोकांकडून किर्ती लाभेल. वादात विजयी व्हाल. इंद्रियसंयमन कराल. कुटुंबाचे सुख भोगाल. सुखाने अन्नाचे भक्षण कराल. देवघेवीच्या व्यवहारात कुशलतेने काम कराल. स्वतंत्र कर्तबगारी दाखवाल. आग्रही राहाल. हट्टीपणा, अनाठायी, उधळेपणा कराल. स्त्रीयांच्या स्वभावात उद्धटपणा व संतापीपणा येईल. अविवाहित मुलींचे विवाह जुळतील. पती उच्चधिकारी व कर्तृत्ववान मिळेल.

नोव्हेंबर २०१९

आग्रही, साहसी राहाल. कौटुंबिक धनाचा लाभ. घर, शेती विकत घ्याल. नातेवाईकांचे घोळ सोडवाल. देवाची उपासना कराल. दगदग वाढेल. मनाला समाधान मिळणार नाही. संततीकडून त्रास वाढेल. नाव होईल. आरोग्य चांगले राहील. व्यावसायिकांना व्यवसायात हुशारी दाखवाल. प्रगती कराल. नोकरीत दगदग वाढेल. बॉससोबत वैचारीक मतभेद होतील.

डिसेंबर २०१९

कलाकारांसाठी खुप प्रगतीचा काळ. नवीन संधी येतील. पण कुठे तरी कमतरता राहील. प्रसिद्धी मिळेल पण गालबोट लागेल. व्यावसायिकांसाठी समाधानकारक काळ. आरोग्य चांगले राहील. घर सजावटीसाठी किंवा नविन वस्तु

घेण्यासाठी खर्च होईल. घरात एखादे धार्मिक कार्य कराल. अग्निपासून सावध राहावे.

जानेवारी २०२०

अनेक आजार उद्भवतील. धर्माचरण कराल. अचानक पाण्याची भीती वाटायला लागेल. लोकांना प्रोत्साहन द्याल. पण स्वतः उदास राहाल. उपासना वाढेल. तिर्थयात्रा कराल. परदेशात भाग्योदय होईल. अनेक मनोरथ सिद्धीला जातील. खादाडपणा वाढेल. शत्रुंना चातुर्याने नमवाल. राजकीय कामात यश मिळेल.

फेब्रुवारी २०२०

अभिमान वाढेल. कटुभाषण कराल. खादाडपणा राहील. त्यामुळे अनेक आजारांना निमंत्रण द्याल. तिर्थयात्रा घडतील. धर्माचरण कराल. उपासना वाढेल. विवाह इच्छुकांचे विवाह जुळतील. चिकित्सापुर्ण लेख लिहिण्याचे विचार मनात घोळतील. वाहन लाभ, भूमी, घर या गोष्टींचा लाभ होईल. महिन्याच्या उत्तरार्धात मित्रांपासून सावध राहावे.

मार्च २०२०

अविवाहितांचे विवाह ठरतील. पत्नीसाठी खर्च कराल. मित्रांपासून सावध राहावे. नातलगांच्या भेटी होतील. तिर्थयात्रा घडतील. धर्मासंबंधी, शास्त्रासंबंधी कार्य कराल. नोकरीत अपेक्षित यश मिळेल. व्यवसायात थोडा चढ-उतार राहील. स्त्रीयांचा काळ आनंददायक राहिल. संततीच्या अभ्यासात लक्ष घालावे.

एप्रिल २०२०

नोकरीत प्रगती होईल. व्यवसायात बऱ्यापैकी यश मिळेल. वैवाहिक सौख्यात अडथळे येतील. कामानिमित्त घराबाहेर राहाल. स्थावर इस्टेटीत त्रास होतील. सार्वजनिक कार्य कराल. मोठ्या उलाढाली घडतील. आर्थिक संकटे येतील. दगदग वाढेल. व्यसन लागेल. गुप्त साधनांनी पैसा मिळविण्याची हौस कराल.

मे २०२०

परोपकार कराल, भाग्य लाभेल. सुरवातीच्या काळात संतसमागम किंवा तीर्थयात्रा कराल. उत्तरार्धात सार्वजनिक

..... ग्राह्येध .....

कार्य कराल. व्यापारी लोकांना व्यापारात यश येईल. नोकरीत मानमरातब, बढती मिळेल. कामाच्या ठिकाणी आनंदासाठी पैसे खर्च कराल. अविवाहिताचे विवाह होतील.

जून २०२०

व्यावसायिकांसाठी सध्याचा काळ खूप चांगला आहे. चांगले लाभ मिळतील. त्यांच्या सर्व इच्छा पूर्ण होतील. नोकरदारांना सुद्धा हा महिना यशदाई आहे. चांगल्या वार्ता ऐकायला मिळतील. विद्यार्थ्यांना मनासारखे यश मिळेल व मनासारख्या कॉलेजमध्ये ॲडमिशन मिळेल. सगळी मनोरथ पूर्ण होतील.

जुलै २०२०

गेले २/३ महिने काळ खूप चांगला होता. आताही ह्या महिन्यातही काळ चांगलाच राहणार आहे. फक्त दगदग, काम वाढल्याने चिडचिड वाढेल. थोडे आजार डोकावतील. आर्थिक आवक चांगली राहील. आईच्या तब्येतीची काळजी घेणे. घरापासून आईपासून कामानिमित्त दूर जावे लागेल.

ऑगस्ट २०२०

विद्यार्थ्यांची प्रगती होईल. उपासना कराल. महिन्याच्या उत्तरार्धात वाहन सौख्याची प्राप्ती होईल. कामात दगदग वाढेल. कामानिमित्त वारंवार बाहेरगावी जावे लागेल. मान-सन्मान मिळेल. पायांचे दुखणे वाढेल. स्वतःच्या स्वभावात थोडा विचित्रपणा जाणवेल. लॉटरीकडे मन ओढा होईल.

सप्टेंबर २०२०

दगदग चालूच राहील.. अध्यात्म्याकडे ओढा वाढेल. प्रवासयोग घडतील. स्वपराक्रमाने सर्व परिस्थितीवर मात कराल. नोकरीत कामाच्या अपेक्षा वाढतील. व्यवसायात नविन गुंतवणुक कराल. तब्येतीची काळजी घ्यावी. खाण्यावर नियंत्रण ठेवावे.

ऑक्टोबर २०२०

व्यावसायिकांसाठी चांगला काळ. स्वतंत्र कर्तबगारी दाखवाल. प्रत्येक गोष्टीसाठी आग्रही राहाल. भावंडांच्या भेटी घ्याल. अध्यात्मात उत्तम प्रगती कराल. घरातील वातावरण आनंदी राहिल. संततीकडे लक्ष द्यावे. भावी

तिर्थयात्रांची आखणी कराल. वैराग्याकडे मन झुकेल.

कन्या

ऑक्टोबर २०१९

स्वार्थी, लोभी वृत्ती वाढेल. आरेरावी कराल. ऐकून न घेतल्यास भांडणे उकरून काढाल. मत्सर, द्वेष, हेवा कराल. आर्थिक स्थिती चांगली राहिल. विचारशक्तीचे गांभीर्य राहणार नाही. दुसऱ्याच्या वर्मी लागेल असे बोलाल. स्थावर इस्टेटीसंबंधी भांडणे होतील. नोकरीत मान, पैसा मिळेल. कामाचे कौतुक होईल. स्त्रीया धर्मासाठी खर्च कराल. विद्यार्थ्यांचे मन अभ्यासात रमणार नाही.

नोव्हेंबर २०१९

नोकरीत केलेल्या कामाचे कौतुक होईल. मान-सन्मान मिळेल. बक्षिस मिळेल. कुटुंबात भाऊबंदकी वाढेल व त्यात फसगत होईल. व्यावसायिकांना व्यवसायात यश प्राप्त होईल. पशुंपासून पीडा उद्भवेल. उदारता या महिन्यात जरा जास्तच दाखवाल. आणि या उदारतेचा लोक फायदा घेतील. स्त्रीयांचे घराकडे जास्त लक्ष राहील.

डिसेंबर २०१९

लढाऊवृत्ती राहील. देवतेच्या कृपेने पराक्रमाची स्फूर्ति येईल. आपलेच म्हणणे खरे करण्याचा अट्टाहास वारंवार धराल. स्वपराक्रमाने यश मिळवाल. लेखकांना व प्रकाशकांना किर्ती मिळेल. जमिन, जुमला व सांपत्तिक लाभ होतील. शेती-वाडीपासून फायदा होईल. आप्तांकडून त्रास होईल. व्यवसायात यश मिळेल.

जानेवारी २०२०

देवधर्माचा व्यासंग जडेल. उपासना वाढेल. मित्रांसाठी अनाटायी खर्च कराल. कलाकार आपल्या कलेत पराक्रम गाजवतील. खेळाडूंना सुद्धा उत्तम यश येईल. नोकरीत चढ उतार राहतील. समाधान मिळणार नाही. व्यवसायात यश साधारण असेल. मित्रमंडळीत महिन्याच्या उत्तरार्धात व्यसनाधीनता वाढेल. पाटर्न कराल. स्त्रीया स्वतःसाठी वेळ व पैसा खर्च कराल. विद्यार्थ्यांचा अभ्यासातील व्यासंग वाढेल.

ग्रहवेध

फेब्रुवारी २०२०

धंद्यात फायदा होईल. कलाकारांसाठी व खेळाडूंसाठी चांगला काळ. नविन काल व नविन खेळ दाखवाल. नोकरदारांना साधारण काळ. अपघाताची शक्यता. पत्नीसाठी खर्च होईल. अविवाहितांचे विवाह ठरतील. विद्येचा अपव्यय कराल. मुले पैसा उधळतील. शत्रुबरोबर भांडणात बराच काळ खर्ची घालाल. महिन्याच्या उत्तरार्धात तब्येत थोडी नरम गरम राहील.

मार्च २०२०

वाहन सौख्याचा लाभ होईल. स्थावर इस्टेटाचा उपभोग घ्याल. पण थोडी उणील राहील. कलाकारांना व खेळाडूंना चांगला काळ. स्त्रीयांसाठी व माममावशीसाठी खर्च कराल. पत्नीसाठी खर्च होईल. खाण्यात काळजी घ्यावी. अन्नातून विषबाधा होण्याची शक्यता. उदररोग होतील. मित्रांशी भांडणे होतील. स्त्रियांनी खाण्याची काळजी घ्यावी. विद्यार्थ्यांच्या अपेक्षा पूर्ण होतील.

एप्रिल २०२०

नेहमी गेले वर्षभर दुसऱ्यांचे दोष बाहेर काढत आहात त्यामुळे बंधुसौख्य मिळणार नाही. मित्रवर्गाकडून, घरच्या लोकांकडून वारंवार अपमान सहन करावा लागेल. लेखकांना वादांना तोंड द्यावे लागेल. संततीचा पराक्रम दिसेल. संततीसौख्य चांगले मिळेल. संततीची विद्याभ्यासात चांगली प्रगती होईल. विद्यार्थ्यांना विद्याभ्यास उत्कृष्ट यश मिळेल. आचरण पवित्र राहिल. पत्नीच्या अनुषंगाने चालाल.

मे २०२०

दगदग वाढेल. सट्टे - जुगारासारखे दुर्व्यसन लागण्याची शक्यता. सार्वजनिक धर्मादाय गोष्टीत पैसा खर्च होईल. घरात मंगलकार्य घडेल. नातेवाईकांना प्रसन्न ठेवण्यासाठी खर्च कराल. नोकरीत बढती मिळेल. पण त्रासही वाढेल. देवतेची उपासना कराल. भारी कपडे खरेदी कराल. विद्यार्थ्यांच्या अपेक्षा पूर्ण होतील.

जून २०२०

धंद्यात अंदाज चुकतील. त्यामुळे आर्थिक नुकसान होईल. संततीकडून खेळात व कलेत पराक्रम दाखविला जाईल.

चांगले यश मिळेल. नोकरीत कामाचा व्याप वाढेल. उपासना वाढेल. एखादी यात्रा घडेल. विद्यार्थी नविन अभ्यासक्रमात आघाडी घेतील.

जुलै २०२०

नोकरीत मान-सन्मान मिळेल. व्यापारात यश मिळेल. स्थावर इस्टेटाचा लाभ होईल. वाहन सौख्य मिळेल. ऐषआराम भोगाल. उपासनेत मन रमवाल. संततीकडून सुख मिळेल. प्रतिपक्षावर नेहमी विजय मिळवाल. पुष्कळ प्रवास घडतील. विद्यार्थी विद्याभ्यासात उत्कृष्ट प्रगती करतील.

ऑगस्ट २०२०

प्रेमविवाहात फसगत होईल. वैवाहिक चिंता उत्पन्न होतील. धंद्यात शत्रु निर्माण होतील. व्यापारात चिंता वाढतील. भागीदारासोबत भांडणे होतील. कलाकारांना मनाविरुद्ध वागावे लागेल. नोकरी, व्यवसायानिमित्त बाहेर जावे लागेल. मनाची शांती ढळणार नाही याची काळजी घ्यावी. अपघाताची शक्यता आहे. सावधगिरी ठेवावी. विद्यार्थ्यांचे इतर गोष्टीकडे लक्ष भरकटेल.

सप्टेंबर २०२०

खाण्या पिण्यात काळजी घ्यावी. शस्त्रापासून व विषापासून सावधगिरी बाळगावी. इजा होऊ शकते. नेत्ररोग त्रास देतील. अतिआत्मविश्वास घात करेल. सरकारी अधिकारी व वरिष्ठ लोक यांच्यापासून त्रास होईल. स्वतःच्याच दुर्वर्तनाने आपले नाव खराब कराल. प्रवास घडतील. नेत्ररोग होतील. धंद्यातील ढासळलेली परिस्थिती सुधारेल. स्त्रीया घराकडे, घर सजवण्याकडे लक्ष घालतील. विद्यार्थ्यांनी अभ्यास भरून काढावा.

ऑक्टोबर २०२०

गर्विष्ठपणा वाढेल. दुराग्रहीपणा वाढेल. नेत्ररोग राहतील. अचानक स्वभाव फार खर्चिक व उदार होईल. व्यापारात यश येईल. लेखकलेमध्ये चांगले प्राविण्य मिळेल. महिनाभर कायम चिंता राहतील. वैवाहिक चिंता सतावतील. प्रेमात फसगत होईल. अतिखर्चांमुळे बरेच द्रव्य संपेल. विद्यार्थ्यांनी अभ्यासात लक्ष घालावे.

तुळ

ऑक्टोबर २०१९

विचार व वर्तन यात ताळमेळ नसेल. संधिवाताचा त्रास वाढेल. व्यवसायांत प्रगती होईल. थोर लोकांचा आश्रय मिळेल. भाग्यवृद्धी होईल. सामाजिक व राजकीय प्रतिष्ठा मिळेल. कमी परिश्रमांत जास्त फायदा होईल. विवाहापासून लाभ घडतील. आत्मिक बल प्राप्त होईल. जीवनशक्ती चांगली राहील.

नोव्हेंबर २०१९

औदार्य, धाडस, आरोग्य, कर्तबगारी, अधिकारी व थोर लोकांशी मैत्री, अधिकार संपन्नता ही फले मिळतील. व्यवहारात दक्ष राहाल. महत्वाकांक्षा वाढेल. कलेची आवड राहील. लेखनाची आवड राहील. नोकरीत बढती मिळेल. सामाजिक प्रतिष्ठा मिळवणार. निश्चयपूर्वक मोठमोठी कार्ये तडीस नेणार. मोठमोठ्या योजनांची प्रमाणबद्ध आखणी कराल. वैवाहिक सुखात अडथळे येतील. स्त्रीयांत तापटपणा वाढेल. मुले कला व खेळ यांत प्रगती कराल.

डिसेंबर २०१९

मैत्रीमध्ये कटुता येईल. स्वभावात विचित्रपणा येईल. पैसे खर्च कराल. व्यवसायात उत्तम यश मिळेल. आतापर्यंत केलेली गुंतवणूक फायदेशीर ठरेल. नोकरीत जैसे थे परिस्थिती राहील. कलाकरांना, खेळाडूंना, लेखकांना व संपादकांना फायदेशीर महिना राहील. विद्यार्थ्यांचे अभ्यासाकडे लक्ष लागणार नाही.

जानेवारी २०२०

भावंडाची जबाबदारी अंगावर येईल. स्थावर इस्टेटीचा नाश होईल. नातेवाईकाडून फसवणूक होईल. संततीकडे लक्ष द्यावे. वाईट मार्गावर जाण्याची शक्यता. व्यावसायिकांना व्यवसायात चांगला प्रतिसाद मिळेल. नोकरीत चांगले यश मिळेल. अविवाहितांचे विवाह ठरतील. विद्येत प्राविण्य मिळवाल. वाहनसौख्य मिळेल.

फेब्रुवारी २०२०

व्यवसायात उत्तम प्रगती. बागा, शेती, गुरांचे कळप पाळणे

यातून लाभ होईल. वाहनसौख्य मिळेल. हट्टीपणा वाढेल. पराक्रम गाजवाल. फुफ्फुसांचे आजार त्रास देतील. दगदग वाढेल.

मार्च २०२०

रोग प्रतिकार शक्ती कमी होईल. नोकरीत वरिष्ठांची मर्जी राखावी लागेल. व्यावसायिकांना उत्तम यश. अविवाहितांचे विवाह होतील. पत्नी मनासारखी मिळेल. पाठदुखी वाढेल. व्यसनापासून सावध राहावे. जोडीदारासाठी खर्च करावा लागेल. विद्यार्थ्यांनी अभ्यासात लक्ष घालावे. कलाकारांना व खेळाडूंना उत्तम काळ. नविन तंत्र आत्मसात कराल.

एप्रिल २०२०

स्थूल व्यक्तींनी एकदा आपली शुगर टेस्ट करून घ्यावी. ब्लड प्रेशर व डायबेटीसची शक्यता. जमिनजुमला, शेतीवाडी, स्थावर इस्टेट यामध्ये फायदा होईल. सहकारी संस्थेतील गुंतवणुकीतून फायदा होईल. संधिवाताचा त्रास वाढेल. शरीरावर गाठ आढळल्यास दुर्लक्ष करू नये.

मे २०२०

विवाहामुळे भाग्योदय होईल. धार्मिकवृत्ती वाढेल. भाग्य सध्या जोरावर आहे याची प्रचिती येईल. परंतु आजारांच्या बाबतीत निष्काळजीपणा नको. नोकरी, व्यवसायानिमित्त प्रवास घडतील. नातेवाईकांकडून आनंदवार्ता कळतील.

जून २०२०

संततीची सतत चिंता राहिल. संततीसाठी घरात धार्मिक कार्य कराल. नोकरी, व्यवसायानिमित्त प्रवास घडतील. संततीसाठी, आजारासाठी खर्च वाढतील. मन उदास राहील.

जुलै २०२०

जोडीदाराची वागणूक विक्षिप्त असेल. आर्थिक आवक चांगली राहील. आजचे काम उद्यावर ढकलण्याची वृत्ती राहील. आळस वाढेल. जोडीदाराकडून धनप्राप्ती. स्त्रीयांनी बोलण्यात संयम बाळगावा. विद्यार्थ्यांचा गुढ गोष्टीची उकल करण्याकडे कल राहिल.

ग्राह्येध

ऑगस्ट २०२०

महत्वाकांक्षा वाढतील. सगळी कर्तव्ये पार पाडाल. स्फूर्ती कायम असेल. जोडीदारामुळे त्रास उद्भवतील. धार्मिक कार्य कराल. समाज कार्यात, राजकारणात, विधायक कामगिरी कराल. नोकरीत चमकाल. वरिष्ठांकडून स्तुतिसुमने उधळली जातील. स्त्रियांनी स्वतःवर नियंत्रण ठेवावे. विद्यार्थ्यांचा अभ्यासापेक्षा टंगळमंगळ करण्याकडे कल असेल.

सप्टेंबर २०२०

नवरा-बायकोत भांडणे होतील. मतभिन्नता वाढेल. जोडीदारासाठी पैसे खर्च होतील. व्यवसायातील किंवा नोकरीतील प्रतिस्पर्धी त्रास देतील. सामाजिक गोष्टीत पुढाकार घ्याल. इच्छा आकांक्षा पूर्ण होतील. पण महिन्याच्या उत्तरार्धात आर्थिक हानी होईल. धार्मिक आचरण कराल. तिर्थक्षेत्रांना भेट द्याल.

ऑक्टोबर २०२०

मातृसौख्य नष्ट होईल. उष्णतेचे रोग तोंड वर काढतील. नोकरीतील किंवा व्यवसायातील प्रतिस्पर्ध्याला नमोहरम कराल. वाहनसौख्य मिळेल. आर्थिक महत्वाकांक्षा पूर्ण कराल. पूर्वार्ध थोडा अडचणीचा जाईल. उत्तरार्ध समाधानकारक राहिल. स्त्रीयांना उत्साहवर्धक काळ. नवीन संकल्पना सुचतील.

वृश्चिक

ऑक्टोबर २०१९

व्यवसायात उत्कृष्ट धनलाभ होईल. फसवे, कुमार्गी राहतील. पैशाला फसले जाणार. आर्थिक लाभ उत्कृष्ट होतील. पैसा मिळवण्यासाठी वाटेल ते कष्ट करण्याची तयारी ठेवाल. संततीवर अनन्यसाधारण प्रेम राहिल. नोकरीत पगारवाढ, बक्षिस मिळेल. वैवाहिक जीवनात गैरसमजुती होतील.

नोव्हेंबर २०१९

आरोग्याच्या कुरबुरी वाढतील. काळजी कराल. मन कमकुवत राहिल. नोकरीत बढती मिळेल. पण समाधान

राहणार नाही. सतत कोणती तरी चिंता सतावत राहिल. नेत्ररोग, मेंदूचे आजार उद्भवतील. डोकेदुखीचा त्रास होईल. गायन, कला या क्षेत्रातील लोकांना उत्तम यश मिळेल. मुलींना उच्चपदस्थ अधिकारी पती मिळेल.

डिसेंबर २०१९

आतापर्यंतच्या गुंतवणूकीत पैसा मिळेल. अचानकपणे सगळीकडे पैशांचा ओघ होईल. स्वभावात विचित्रपणा येईल. दुसऱ्याला वर्मी लागेल असे शब्द वापराल. दुसऱ्यांचे उणेदुणे काढाल. रागावर, क्रोधावर नियंत्रण ठेवणे गरजेचे राहिल.

जानेवारी २०२०

आपल्या स्वभावातील विचित्रपणा फेब्रुवारी पर्यंत जैसे ते राहिल. त्याकरीता आपण स्वतःवर नियंत्रण ठेवणे गरजेचे राहिल. प्राणायाम व ओंकार जप करावा. जवळपासचे प्रवास घडतील. गृह खरेदीचे योग येतील. कलाकारांना उत्तम धनयोग. पैशांच्या स्वरूपात बक्षिस मिळेल.

फेब्रुवारी २०२०

प्राणायाम व ओंकार यांना निदान या वर्षापुरता तरी आपल्या दिनचर्येचा भाग बनवणे आपल्यासाठी हिताचे राहिलराहिल. प्रत्येक गोष्टीचा पूर्ण विचार करुन निर्णय घ्या. घाई गडबडीत निर्णय घेऊ नका. प्रेमविवाह थोड्या अडचणीत येतील. अडचणी तुम्ही स्वतःच निर्माण कराल. कलाकारांना उत्तम काळ. देवतेची उपासना कराल. विद्यार्थ्यांनी अभ्यासाकडे लक्ष द्यावे.

मार्च २०२०

व्यवसायात उत्तम धनप्राप्ती. छोटे प्रवास घडतील. भावंडांपासून लाभ. नकरीत यश. नवीन संधी प्राप्त होतील. स्वतःच्या कष्टाने यश व धनप्राप्ती कराल. स्थावर इस्टेट मिळेल. स्त्रीयांना उत्तम संधी येतील. कलेतून धन प्राप्ती कराल. डॉक्टरांना, वैद्यकिय व्यावसायिकांना हे वर्ष जरा चांगलेच जाईल. विद्यार्थ्यांना उत्तम यश मिळेल. बक्षिसे व प्रमाणपत्र मिळतील.

एप्रिल २०२०

कलाकारांना विशेष संधी येतील. कलेत प्राविण्य संपादन करतील. पराक्रम गाजवाल. खेळाडूंना उत्तम यश.

ग्रहवेध

सरकारी पदवी मान - सन्मान मिळेल. स्त्रीयांसाठी खर्च कराल. घरापासून आर्थिक लाभ होतील. रोग प्रतिकार शक्ती कमी होईल. खांद्याचे दुखणे वाढेल. कानाचे त्रास होतील. विद्यार्थ्यांना उत्तम यश येईल. अभ्यासात प्रगती चांगली

मे २०२०

व्यावसायिकांना उत्तम काळ. नोकरदारांना थोडे कष्ट पडतील. भावंडांशी सख्य होईल. कला, क्रीडा या संबंधित व्यवसायातील गुंतवणूक फायदेशीर ठरेल. स्त्रीयांना लाभ होतील. एखाद्या ठिकाणी आपली छाप पाडण्यात यशस्वी व्हाल. शेतीवाडीतून उत्तम प्राप्ती.

जून २०२०

भावंडांना सुख द्याल. परोपकार कराल. वादविवादात यशस्वी व्हाल. घरात अपमान होईल. दगदग वाढेल. मित्र दगा देतील. स्त्रीयांसाठी गुंतवणूक कराल. व्यवसायात गुंतवणूक वाढवाल. नोकरीत कष्ट. विद्यार्थी ज्ञानसंपादनासाठी धडपड करतील.

जुलै २०२०

शास्त्रीय माहिती व्यवहारांत प्रत्यक्ष आचारून मानवी जीवन सुधारण्याचा प्रयत्न कराल. उष्णतेचे विकार होतील. अविचाराने वागल्याने अपघाताची शक्यता. नोकरीत वरिष्ठांकडून त्रास होईल. विद्यार्थ्यांनी अभ्यासात घाई करू नये. विषय नीट समजून घ्यावा.

ऑगस्ट २०२०

धार्मिक कार्य कराल. धार्मिक कार्य, उपासना, देव-देवता, तिर्थयात्रा (छोट्या) यात पैसा खर्च कराल. छोट्या किंवा जवळपासच्या देवस्थानांना भेट द्याल. साहसीवृत्तीमुळे बरीच कार्ये साधतील. अपघाताची शक्यता सावधगिरी ठेवावी. विद्यार्थ्यांनी अभ्यासात टाळाटाळ करू नये.

सप्टेंबर २०२०

तिर्थयात्रा घडतील. स्वकष्टाने धन मिळवाल. नोकरीत मानसन्मान मिळेल. नोकरीत कामानिमित्त परदेशात जाण्याचे योग येतील. मनात कायम भीती राहिल. चिंता राहतील. वाताचे आजार उद्भवतील. खाण्यातून विषबाधेची शक्यता. दुधाचे पदार्थ खातांना सावधगिरी

बाळगावी. विद्यार्थ्यांना स्पर्धा परीक्षेत यश गाठता येईल. ऑक्टोबर २०२०

गर्विष्ठपणा वाढेल. आत्मविश्वासाची कमतरता असेल. नोकरीत उत्तम संधी येतील. पण सावधगिरी ठेवावी. व्यवसायात उत्तम लाभ. खाणे - पिणे वाढेल व त्यामुळे त्रास उद्भवतील. स्त्रीयांनी वाद वाढवू नये. विद्यार्थी अभ्यासाची टाळाटाळ कराल. आळस कराल, द्वेष टाळा.

धनु

ऑक्टोबर २०१९

नवे परिचय होतील. धावपळ वाढेल. व्यसनाकडे आकर्षित व्हाल. तिर्थयात्रा घडतील. धार्मिक कृत्ये करण्याकडे कल राहिल. उद्योगधंद्यात गुंतवणूक कराल. त्यामुळे पैशांची चणचण जाणवेल. वातावरण थोडे तंग राहिल. घरातल्यांची समजूत काढावी लागेल. स्त्रियांनी संयम ठेवावा. विद्यार्थ्यांनी इतर गोष्टींतील व्यापकता कमी करून अभ्यासात लक्ष घालावे.

नोव्हेंबर २०१९

आत्मविश्वास चांगला राहील. ह्या महिन्यात उत्तम धनयोग आहे. महत्वाकांक्षा राहील. धार्मिक कृत्ये करण्याकडे कल राहिल. मुलांसाठी शिक्षणासाठी पैसा खर्च कराल. धार्मिक ठिकाणी एखादी कला दाखवण्याची संधी येईल. त्यातून धन प्राप्ती होईल. वाहन घ्याल. इस्टेट, प्रॉपर्टी खरेदी कराल. व्यवसायातून उत्तम धनप्राप्ती होईल. स्त्रीयांचे मन अतृप्त असेल. मनात संशय राहील. विद्यार्थ्यांना मनासारख्या कोर्सला ॲडमिशन मिळेल.

डिसेंबर २०१९

धार्मिक कामांसाठी खर्च कराल. व्यवसायात गुंतवणूक कराल. परंतु व्यवसायात थोडे नुकसान पत्करावे लागेल. कला शिकण्यासाठी पैसे खर्च कराल. तरुण मुले प्रेम प्रकरणात अनाटायी खर्च करतील. नोकरीत कामाचा व्याप वाढेल. स्त्रीया स्वतःसाठी व घरासाठी खर्च करतील. विद्यार्थ्यांनी अभ्यासात लक्ष घालावे.

जानेवारी २०२०

प्रकृती उत्तम राहिल. महत्वाकांक्षा वाढतील. सहजजीवन जगाल. पण मन काहिसे निराशाजनक, उदास राहील.

..... ग्राह्येध ..... १११ .....

स्वकष्टने नाव कमावणार. धार्मिक कार्याकडे मन ओढ होईल. महिन्याच्या उत्तरार्धात डोळ्यांचे विकार व फुफ्फुसांचे विकार त्रास देतील.

फेब्रुवारी २०२०

नोकरी, व्यवसायानिमित्ताने प्रवास कराल. व्यापारीवृत्ती राहिल. धर्म-कर्म दोन्ही गोष्टी एकाच प्रवासात साधाल. लेखन-वाचनात अभिरुची वाढेल. सूचक स्वप्ने पडतील.

मार्च २०२०

मातेकडून फायदा होईल. वाहन सुख चांगले मिळेल. मानसिक चिंता वाढतील. विषय-वासना वाढतील. अविचाराचा अतिरेक कराल. आत्मविश्वास भरपूर. साहसीवृत्ती राहिल. वैवाहिक जीवनात अस्थिरता निर्माण होईल.

एप्रिल २०२०

कमी बोलाल. तर्काने गंभीर, मृदु व स्वतःचा दर्जा ठेवून भाषण कराल. उजव्या डोळ्यांचा त्रास वाढेल. मानसिक चिंता वाढतील. कलाकारांना चांगल्या संधी मिळतील.

मे २०२०

मानहानी होईल. लोकांकडून उपद्रव होईल. धमक्या मिळतील. व्यापार व्यवसायात प्रगती होईल. नोकरीत थोड्या चिंता वाढतील. त्वचेचे आजार होतील. कलाकारांसाठी चांगल्या संधी येतील.

जून २०२०

व्यापार उद्योगासाठी चांगला काळ. घरासाठी खर्च कराल. संतती त्रास देईल. कलाकारांसाठी, खेळाडूंना चांगला काळ. विवोहच्छूंचे विवाह होतील. प्रेमविवाहाची शक्यता राहिल. मित्र फसवतील.

जुलै २०२०

मित्र फसवतील. आईकडून फायदा. आईचे ऐकाल. मार्केटिंग करणाऱ्यांना उत्तम धनप्राप्ती होईल. प्रेमविवाहाची इच्छा बाळगणाऱ्यांचे प्रेम विवाह होतील. व्यापारात उत्तम काळ. नोकरीत त्रास संभवे.

ऑगस्ट २०२०

धैर्य वाढेल. आत्मविश्वास वाढेल. साहसीवृत्ती राहिल. व्यवहारी व स्वतंत्र वृत्ती राहिल. प्रत्येक कामात घाई

केल्याने नुकसान होणार. त्वचेचे व उष्णतेचे आजार होण्याची शक्यता. नोकरीत मान सन्मान मिळेल.

सप्टेंबर २०२०

मातेकडून फायदा होईल. विद्या, वाहनातून फायदा होईल. संततीकडून चांगले कार्य होईल. स्वतःच्या उद्योगधंद्यात चांगली प्रगती होईल. अधिकारी लोकांच्या मर्जीत राहाल.

ऑक्टोबर २०२०

वडिलांबरोबर मतभेद होतील. गैरसमजूत वाढेल. नोकरीत मानसन्मान मिळेल. स्वतःच्या व्यवसायात प्रगती होईल. स्वकष्टाने पुढे जाल. खाण्यापिण्यात चैन वाढेल. त्यामुळे वजन वाढेल. भौतिक गरजा पूर्ण करण्यासाठी देवाचा धावा कराल.

मकर

ऑक्टोबर २०१९

नोकरीत त्रास होईल. तुम्ही केलेल्या कामाचे श्रेय दुसऱ्याला मिळणार. स्त्रीच्या नातेवाईकांकडून नुकसान होईल. उद्योगधंद्यात यशस्वी होणार. मनाची चलबिचल होईल. धार्मिक गोष्टीवर मोठा खर्च होईल. गुप्त शत्रूकडून त्रास व फसवेगिरी होईल.

नोव्हेंबर २०१९

स्वतःच्या नातेवाईकांकडून मान मिळणार नाही. गुप्त शत्रूकडून त्रास होईल. फसवेगिरी होईल. जातकाचे नुकसान होईल. खोटे आक्षेप येतील. व्यापारधंद्यात तोटा सहन करावा लागेल. मनःस्वास्थ्य मिळणार नाही. भटकरी प्रवृत्ती असेल.

डिसेंबर २०१९

मित्रमंडळीकडून या महिन्यात कधी खूप चांगले तर कधी खूप वाईट अनुभव येतील. अनेक प्रकारचे लाभ होतील. नोकरीत, व्यवसायात लाभ होतील. दुसऱ्यावर सहज छाप पडेल. सढळ हाताने खर्च कराल.

जानेवारी २०२०

नोकरीत व्यवसायात लाभ होतील. परंतु अडचणीही येतील. व्यवसायात गुंतवणूक होईल. छोट्या मोठ्या तिर्थयात्रा कराल. घरासाठी गुंतवणूक कराल. कुटुंबासाठी खर्च कराल. संततीबद्दल चांगल्या बातम्या मिळतील.

संततीचे विवाह ठरतील.

फेब्रुवारी २०२०

स्थावर इस्टेटीपासून भानगडी उपस्थित होतील. सांपत्तिक अडचणी येतील. व्यापारात चांगला लाभ होईल. शत्रू नमतील. नोकरीत पराक्रम गाजवाल. खर्चिकपणा कराल. खेळाडूंना आणि कलाकारांना चांगल्या संधीचा फायदा होईल. विद्यार्थी अभ्यासात पराक्रम गाजवतील.

मार्च २०२०

कलाकारांना आणि खेळाडूंना उत्तम संधी येतील. घरासाठी गुंतवणुक कराल. स्थावर इस्टेटीत भानगडी राहतील. खर्च वाढतील. मुलांवर खर्च कराल. नोकरीच्या ठिकाणी खर्च कराल. नानाप्रकारचे खेळ खेळणाऱ्यांना मोठमोठ्या व्यावसायिकांना, सार्वजनिक कार्यात भाग घेणाऱ्यांना कला कौशल्य दाखवणाऱ्यांना उत्तम प्रगती साधता येईल.

एप्रिल २०२०

सन्मान मिळेल. व्यवसायांत यशस्वी होणार. उच्चधिकार मिळतील. अनेक लोकांना मदत कराल. गुढ शास्त्रांच्या संशोधनात भाग घ्याल. नवीन विधायक कल्पना कराल. अविश्रांत परिश्रमांनी मोठमोठी कामे नेटाने तडीस न्याल. कला कौशल्याची आवड राहिल.

मे २०२०

गायक, साहित्यिक, नाट्य, चित्रकला या क्षेत्रातील लोकांना उत्तम संधी राहतील. व्यापारात, प्रत्येक क्षेत्रात, नोकरीत व्यवहारदक्ष राहाल. महत्वाकांक्षी राहाल. विचारपूर्वक, निश्चयपूर्वक मोठमोठी कार्ये तडीस न्याल. मोठ मोठ्या योजनांची प्रमाणबद्द आखणी कराल.

जून २०२०

आत्मविश्वासाने वागाल. व्यवहारी राहाल. कष्ट करायची तयारी ठेवाल. यशस्वीरित्या अनेक उलाढाली कराल. महत्वाकांक्षा जबरदस्त राहिल. स्वभावात मानीपणा जाणवेल. भावंडांच्या भेटी होतील. संतती मानमरातब मिळवून देईल. स्त्रिया स्वतःचे निर्णय स्वतः घेतील. विद्यार्थी टाईमपास करतील.

जुलै २०२०

आरोग्य चांगले राहिल. आत्मविश्वासाने वागाल. नोकर

चाकरांचे सुख लाभेल. मामांचे सुख मिळेल. व्यापारात फायदा होईल. कलाकारांना उत्तम संधी मिळतील. घरापासून प्रॉपर्टीतून मिळकत होईल. गुडघे दुखी व त्वचेचे विकार संभवतील.

ऑगस्ट २०२०

शत्रूंचा पराभव होईल. चिंतातूर राहाल. प्रवास कराल. वाहनांपासून धोका. अपघाताची शक्यता - थोडा आळस वाढेल. सुस्तपणा वाढेल. अति खाणे-पिणे टाळावे. व्यवसाय, व्यापारात चांगले योग राहतील. अनपेक्षितरित्या जबाबदाऱ्या, नवीन संकटे येतील. स्वभाव चिडचिडा, तापट, हेकट होईल. परमार्थाकडे विरक्ति मन धावले.

सप्टेंबर २०२०

आत्मविश्वास वाढेल. आनंदीवृत्ती राहिल. वाहन सौख्य लाभेल. कुटुंबात शांतीसमाधानाचे वातावरण असेल. विवाह इच्छुकांचे विवाह जमतील. जोडीदार उच्च कुळातील मिळेल. सुस्वभावी असेल वडिलांशी विचार जुळणार नाहीत. विद्यार्थी अभ्यासात प्रगती करतील.

ऑक्टोबर २०२०

ह्या महिन्यात थोडी माघार घ्यावी लागेल. नोकरीत कष्ट होतील. वरिष्ठ लोकांचा त्रास होईल, पण हाती घेतलेल्या कार्यात यश येईल. नोकरीत, व्यवसायात सर्व गोष्टी मंदपणे उशीरा होतील.

कुंभ

ऑक्टोबर २०१९

कुंभ राशीच्या व्यक्तीमध्ये वर्षभर ऑक्टोबर २०१९ ते ऑक्टोबर २०२० पर्यंत मानसिक संवेदना या अति शीघ्र असतील. भावनाप्रधानता राहिल. अंतर्ज्ञान शक्ती व कल्पना शक्ती चांगली राहिल. संशोधक वृत्ती राहिल. स्वभावात मानीपणा राहिल. नोकरीत व्यवसायात उत्कृष्ट प्रकारचा मान, दर्जा, अधिकार प्राप्त होईल. स्त्रीया अतिशय भावना प्रधान होतील.

नोव्हेंबर २०१९

आपले अस्तित्व जगाला दाखवण्यात गुंतलेले राहाल. किर्ती हुद्दा, मान, अधिकार ह्यासाठी सतत प्रयत्न कराल. आपल्या महत्वाकांक्षा पूर्ण कराल. सरकारी नोकरधाराकांना

उच्चाधिकार प्राप्त होतील. पैशांसाठी अनेक कष्ट कराल. कायद्याचे ज्ञान घेण्यासाठी धडपडाल. आपल्या स्वतःच्या क्षेत्रातील कायद्याचे ज्ञान चांगले राहील.

डिसेंबर २०१९

व्यावसायिकांना व्यवसायात उत्कृष्ट नफा मिळेल. नोकरदारांना अधिकार योग आहेत. अधिकार, किर्ती प्राप्त होईल. वैद्यकीय व्यवसाय करणाऱ्यांनी औषधे देतांना खातरजमा करून घ्यावी. जीवाभावाचे सुसंस्कृत, सज्जन मित्र मिळतील. संपत्तीच्या अपेक्षा पूर्ण होतील.

जानेवारी २०२०

व्यापारी, व्यावसायिकांसाठी हा महिना चांगला जाईल. मोठमोठ्या लोकांच्या ओळखी होतील. वरची पोस्ट मिळवण्यासाठी धडपड कराल. झुंजारवृत्ती राहील. हुकुमत गाजवाल. वरिष्ठांशी जमणार नाही. नोकरीत संघर्ष करावा लागेल. जोडीदारांसाठी, मुलांसाठी खर्च कराल. वाहन खरेदी कराल.

फेब्रुवारी २०२०

मिलिटरी खाते, पोलीस खाते येथे नोकरी करणाऱ्यांना अधिकार योग संभवतो. व्यावसायिकांच्या व्यवसायात नोकरीत अनपेक्षित बदल घडतील. पैसे मिळविण्याची प्रबळ इच्छा राहील. आर्थिक स्थैर्य चांगले राहिल. नैराश्य लवकर येईल. भावनाप्रधान होतील.

मार्च २०२०

भावनाशील राहाल. कलाकारांना उत्तम संधी प्राप्त होतील. आर्थिक स्थिती वर खाली होत राहतील. नोकरी व्यवसायानिमित्ताने तर काही फिरायच्या निमित्ताने परदेशात जातील. खेळाडूंना आपले गुण दाखवण्याच्या संधी येतील. दैवीशक्ती, अंतर्ज्ञानशक्ती, कल्पनाशक्ती मदतीला येतील.

एप्रिल २०२०

उदार, खर्चिक राहाल. बोलण्यात अहंपणा राहील. नेत्ररोग, मुखरोग, दंतारोग होतील. स्वतंत्रवृत्ती राहिल. आत्मविश्वासाने स्वकर्तृत्वाने पुढे जाल. कुणाची मदत घेणे आवडणार नाही. एखाद्या आजारासाठी हॉस्पिटलमध्ये भरती व्हावे लागेल. वैवाहिक सौख्यात अडथळे येतील.

मे २०२०

सांपत्तिक अडचणी येतील. खेळाडू, कलाकार आपल्या क्षेत्रात पराक्रम गाजवतील. व्यवसायात उत्तम यश. विक्रेते घराचे एजंट, विमा एजंट, औषधांचे विक्रेते यांना उत्तम पराक्रम गाजवण्याची संधी येतील. कानाचे आजारे डोके वर काढतील. स्त्रीयांचा गर्भपात होण्याची शक्यता.

जून २०२०

स्वतःहून कलह निर्माण कराल. रोग प्रतिकार शक्ती कमी होईल. व्यवसायात प्रगती. नोकरीत आर्थिक बाजू वाढेल. घरासाठी गुंतवणूक कराल. गर्भवती स्त्रीयांनी आपली काळजी घ्यावी. गर्भपाताची शक्यता राहिल. स्त्रीयांना गर्भाशयाचे त्रास संभवतील.

जुलै २०२०

प्रत्येक गोष्टीत विलंब उशीर होईल. आसा-निराशाचे द्वंद चालू राहील. जामिन राहू नये. जामिन राहण्यामुळे नुकसानीची शक्यता. चोरी होण्याची शक्यता. आर्थिक फसवणुक होण्याची शक्यता.

ऑगस्ट २०२०

कामाचा उरक राहील. सरकारी नोकरदारांना अधिकारयोग अपघाताची शक्यता. अपघातात हाडांची मोडतोड होण्याची शक्यता. छातीचे विकार संभवतील.

सप्टेंबर २०२०

व्यापारात अपयश येण्याची शक्यता. नोकरीत शिथिलता येईल. कफविकार, मेंदूविकार संभवतील. भ्रमिष्टपणा जाणवेल. अपघाताची शक्यता. स्त्रीयांना शारिरीक श्रम होतील. आईला आजार संभवतील.

ऑक्टोबर २०२०

उद्योगधंद्यासाठी उत्तम काळ. अनेक लाभ होतील. नोकरीत उच्चाधिकार प्राप्त करण्यासाठी कष्ट करावे लागतील. प्रत्येक गोष्टीत अपयश येईल. इच्छा, आकांक्षा पूर्ण होणार नाहीत. स्त्रीया स्वतःसाठी कपडेलेत्ते, सौंदर्य प्रसाधने खरेदी करण्यात मशगुल राहतील.

मीन

ऑक्टोबर २०१९

अनपेक्षित खर्च, आर्थिक संकटे येतील. पैशाची योग्य

ग्रहवेध

गुंतवणूक करावी. शारिरीक त्रास, खोटे आळ येतील. मानसिक चिंता सतावतील. रोगप्रतिकार शक्ती कमी होईल. वडिलांशी पटणार नाही. मतभेद राहतील.

नोव्हेंबर २०१९

मान-सन्मानाची अभिलाषा राहिल. हुकुमशाहीवृत्ती राहिल. अहंपणा, हटवादीपणा राहिल. स्वतःबद्दल नसत्या कल्पना राहतील. भ्रमिष्टपणा येईल. अतिविचार कराल. बौद्धिक क्षेत्रात व्यवसाय कराल. व्यवसायाची चिंता कधी पडणार नाही.

डिसेंबर २०१९

मान, किर्ती, नावलौकिक मिळेल. व्यवसायाची चिंता कधी पडणार नाही. डॉक्टर, शास्त्रज्ञ लोकांना मानसन्मान, किर्ती मिळेल. व्यवसाय, उद्योगधंद्यात चांगली प्रगती होईल. स्वकष्टाने भाग्योदय कराल. वैद्यकीय व्यवसायात प्रगती होईल. धार्मिक यात्रा कराल.

जानेवारी २०२०

सर्वांचे उत्तम सहकार्य मिळेल. प्रवास होतील. प्रवासातून लाभ होतील. नवीन परिचय होतील. व्यवसायात अनेक लाभ होतील. प्रलोभनांपासून दूर राहा. समाजात लोकप्रिय व्हाल. मोठमोठ्या लोकांच्या ओळखीमुळे फायदा होईल.

फेब्रुवारी २०२०

जीवनाकडे पहाण्याचा दृष्टीकोन आनंदी राहिल. गायन, सिनेमा यांची आवड निर्माण होईल. आर्थिक चणचण राहिल. पण त्या गोष्टीचा बाऊ होणार नाही. गणपतीची उपासना आपल्या समस्या कमी करेल. स्त्रीयांना कपड्याची, नटण्याची, फॅशनची हौस राहिल.

मार्च २०२०

स्थावर इस्टेट मिळेल. फायदा होईल. व्यवसायात गुंतवणूक वाढेल. नोकरीत वरिष्ठांची मर्जी संपादन करावी लागेल. यश मिळेल. भाग्य साथ देईल. फायद्यासाठी काम करा. अर्धशीशी, मायग्रेन सारखे आजार संभवतील.

एप्रिल २०२०

मीन राशीच्या लोकांना वर्षभर घरातील बाधीतपणाला सामारे जावे लागेल. आजारांचा सामना करावा लागेल. स्त्रीयांना नोकरीत लाभ होईल. डोळ्यांचे विकार त्रास

देतील. घरासाठी काम कराल. रोगप्रतिकार शक्ती कमी झाल्याची जाणवेल. नोकरीनिमित्ताने प्रवास घडतील.

मे २०२०

वैद्यकीय व्यवसाय करणाऱ्यांची भरभराट होईल. औषध विक्रेत्यांचे व्यवसाय तेजीत राहतील. कलाकारांना खेळाडूंना आपले गुण दाखवण्यास उत्तम संधी. अचानक धनलाभ. पैशांची योग्य गुंतवणूक करावी. अनपेक्षित खर्च कराल.

जून २०२०

वैद्यकीय व्यवसाय करणाऱ्यांची तेजी राहिल. स्वतंत्रवृत्ती राहिल. हृदय विकाराची शक्यता. काळजी घ्यावी. वाहनांचे अपघात होतील. आर्थिक व्यवहारात जास्त विचार करणार. पैशासाठी अनेक कष्ट होणार. दुसऱ्यावर हुकुमत गाजवण्याची इच्छा राहिल.

जुलै २०२०

दुसऱ्यावर हुकुमत गाजवण्याची इच्छा राहिल. आत्मविश्वास प्रत्येक बाबतीत ओसंडून वाहिल. उत्साही, आनंदी राहाल. मनाजोगे घडत राहिल. मागचा पुढचा विचार करणार नाही. पैशांचे नियोजन करावे. योग्य गुंतवणूक करावी. व्यावसायिकांचे व्यवसाय तेजीत राहतील.

ऑगस्ट २०२०

नोकरीत उच्च अधिकार प्राप्त होतील. पैसे कमावण्यासाठी उद्योगी, खटपटी राहाल. यांत्रिक-तांत्रिक ज्ञान मिळवाल. व्यावसायिकांचे व्यवसाय तेजीत राहतील. पैसे खर्च करताना मागचा पुढचा विचार राहणार नाही. पैशांचे नियोजन करावे.

सप्टेंबर २०२०

नोकरीत फायदा. भाग्याची साथ मिळेल. व्यवसायात फायदा होईल. अचानक धनलाभ व्यापारात फायदा होणार. वैवाहिक सौख्यात हानी. मानाचे स्थान प्राप्त होईल.

ऑक्टोबर २०२०

नोकरीत यश, मनासारखे घडेल. व्यावसायिकांना खूप चांगला महिना. आर्थिक यश उत्तम राहिल. वैद्यकीय, व्यावसायिकांना यश मिळेल. संधिवाताचा त्रास वाढेल. स्त्रियांना यश मिळेल. ....सौ. भारती काळे

Nadir Gorimar

Health & Ayurveda

Nadir Gorimar

Ayurveda is based on Indian Philosophy, whereas Modern medicine is based on physics, Chemistry, Botany, and Zoology.

Ayurveda, a science that teaches us what is good or bad in terms of what causes disease. The basic principal of Ayurveda are pancamahabhuta or the five element theory – Agni, Vayu, Akash, Prithvi, Jal together combine the entire living & nonliving in the world. The five elements are further grouped into three called the tridosha–vata (a combination of space and air), pitta (fire), and kapha (water and earth).

Everyone inherits a unique mix of the three doshas. But one is usually stronger than the others. Each one controls a different body function. It's believed that your chances of getting sick -- and the health issues you develop -- are linked to the balance of your dosha.

Just as the body is governed by the three doshas, the mind is also governed by three attributes - Satva, Rajas and Tamas.

#. Satva is responsible for righteous and kind thoughts and feelings.

#. Rajas is for arrogance, desire, love and passion.

#. Tamas is for sleep, stupor and ignorance.

Let's see the main functions of the 5 basic elements in our Body

Agni (Fire):-

This element is mainly responsible for the body temperature & metabolism (good digestion, waste is thrown out of our body, good vision etc).

Vayu (Air):-

This element is basically for movement of our body & within the body. Waste material is thrown out of our body, thoughts , emotions.

Akash (Space):-

Akash elements creates room in our body, so that other elements can act

..... अहो ....

properly. Space is everywhere in our body to main smooth blood circulation, space in ears, nose, heart, bones, thoracic cavity, abdomen cavity. We have many bags like organs in our body which needs space (ie; stomach, spleen , gall bladder, liver, kidneys heart), hence balance of space is very much needed.

Prithvi (Earth):-

Our full body represents earth elements skin, hair,nails,bones, cartilages, muscles etc. An excess earth elements can cause obesity.

Jal (water):-

This element represent water contain in our body, like blood, tears, saliva sweat, urine. Disorders of water metabolism like dehydration or water retentions can be helped by this water element.

Where are these 5 elements does resides in our body.

Agni:- Heart, circulation, digestive system, especially small intestine, urinary tract.

Vayu:- Mind, nervous system, heart functions, arteries, skin, hair.

Akash:- Space in our body, in our nose, ears, heart, bones, cavities. We have many bags like organs in our body which needs spaces (ie: spleen, gall bladder, liver, kidney, heart)

Prithvi:- Our full body, represents prithvi i.e.: skin, hair, nails bones, cartilages, muscles etc.

Jal:- Blood, saliva, tears, sweat, urine.

Imbalances of 5 elements can results into

Agni:- Circulatory dis orders, digestive dis order, urinary, breathing, coughing, coldness, fever, acidity, diabetes.

Vayu:- Restlessness, anxiety, insomnia, gas, bloating, BP problems, abdominal cramps, constipation with dry & hard stool, lungs problems.

Akash:- Mental disorders, speech disorders, memory malfunctioning, lack of concentration, Thyroid, throat problems, ear disorders.

Prithvi:- Malfunctioning of kidneys, spleen, fluids retentions, hyper tensions, enlargement of heart, Cholesterol, bone diseases.

Jal :- Disturb digestion, stomach problems, appetite is reduce, obesity, menstrual disorders, water deficiency leading to dehydration, dry skin, decrease in urination, sweating, constipation, lips & eyes become dry.

Doshas

According to Ayurveda, everything that exists in the universe is made up of the five elements; earth, water, fire, air and space (ether). All that exists in the universe exists within us. We all contain these same five elements in different amounts. When prana, the energetic equivalent of breath, mixes with the five elements, the doshas are formed. There are three doshas or constitutions: Vata, Pitta and Kapha.

● अह्वेध ●

They get disturb in our body because of the kind of food we eat & our life style. Our food habits either increase or decreases these doshas and creates diseases in our body. All our bodies are controlled by these doshas and they become susceptible when doshas become imbalanced. Therefore an balanced in all the three Doshas is very essential according to Ayurveda.

between various organs within our body. It also controls your breathing, blood flow, heart function, and ability to get rid of waste through your intestines. Things that can disrupt it include eating again too soon after a meal, fear, grief, and staying up too late. The elimination of waste from our body also depends on Vayu.

(2) Pitta : - This generate heat energy in our body is called Pitta dosha. This regulates hormones in our body. The food which we intake and the oxygen which we breath gets converted in this Dosha. This Dosha maintains our body temperature & also helps in digesting our food. This dosha also helps in keeping the color of our skin.

(3) Kapha:- This Dosha is coming from water aliment. This dosha makes our body joints lubricant, increase strength in our body, keeps our immunity power steady, provides vital energy in our body & protects our body tissues.

Dosha Location in our body:-

(1) Vata:- Vata, also known as vayu is the air aliment present in our body. Vayu is responsible for movements in our body. It controls our mind, digestive system & communication

(1) Vatta:- Below navel, intestine, thighs, bones.

(2) Pitta :- Stomach, blood.

(3) Kapha:- Throat, neck, joints ,stomach.

	Vatta	Pitta	Kapha
Aggravation	Suppressing natural urges like excretion, urination, sneezing. Eating meals before digesting earlier meals, sleeping late, bumpy rides, over eating dry fruits, feeling tense always, worries, too much of cold food	Insomnia, excessive sweating, burning sensation, darker skin color, anger ,yellowing of skin, nails & stool- urine,	Increased sleep, feeling cold, itchy , swelling, cough, depression
Remedies	Consumptions of ghee, bathing with warm water & oil massages.	Avoid spicy food, mutton, red meat, intoxicating drinks, cream of milk. Ghee is useful	Avoid curds, sea food, water chestnuts, coconut, eating before digesting previous meals. Eating honey will help. Exercise , swimming will also be of great help.

Factors which should determine our Diet.

- (1) We should eat only when we are hungry ie: If you feel if he food is spicy & has flavor then only you will eat, it means you are not hungry.
- (2) Never eat food when you are under mental or physical pressure.
- (3) Chew the food well so it gets mixed with our saliva, as well chewed food is easy to digests.
- (4) Over eating is very harmful, our stomach is like a bag which expand & contracts on its own using digestive juices. If there is no enough spaces left , then the food is not digested properly leading to Dosha aggregations.
- (5) Raw food helps in detoxification & body will remain healthy always.
- (6) It is always best to eat home cooked food which is made out of love & affection.
- (7) As far as possible fresh food is always recommended.
- (8) Avoid processed food as they may not be healthy .
- (9) Eating between the meals is harmful for our stomach.

- (10) Best way to eat is half of the stomach capacity & one quarter of liquid. Leaving one quarter free for digestion process.
- (11) Avoid meals alte night as the digestions get s slow.
- (12) Avoid or use less frozen foods, and heavy cold foods. Food values are lost when frozen.
- (13) Canned juices are no good for health so please avoid them totally.
- (14) Sweets made out of sugar are to be avoided as much as possible.

Straight from our kitchen - Natural Remedies

Nature has provided many herbs which are very useful as home remedies. Lemon, Amla, holy basil, ginger, mint, carrot, onion, garlic & coriander are few of them.

- (1) **Lemon:-** It has vitamin C, cures anemia, joint pains, cures flatulence, indigestion, vomiting, cure bowels movements, cures heart diseases.
- (2) **Amla :-** It has vitamin C, cures throat problems, acidity, purifies blood,dysentery. It also improves vision. Ageing is arrested by use of amla.

- (3) **Holy Basil** :- Phlegm & throat problems, cures earache, reduces cholesterol level, useful in gout.
- (4) **Ginger**:- Reduces cholesterol ,improves memory, asthma, joint pains, gas problems.
- (5) **Mint**:- hiccups, cold & cough, throat problems, useful in case of worms in our body,it improves iron in our body.
- (6) **Carrot**:- Improves vision, helps digestion, cures kidney problems, ulcers & cancer can be prevented, improves memory power.
- (7) **Onion**:- In fever onion juice is rubbed on palms and feet, onion juice can cure cholera, dysentery, and diarrhea. It also cures bronchitis, hiccups, tonsil & cough.
- (8) **Garlic**:- Good for heart, treating leukoderma, leprosy, worms, asthma, Cough, Cholesterol, prevents clot in the blood. Cures all kind of respiratory diseases.
- (9) **Coriander**:- Contains vitamins A,B,C& iron, cures disorder of lungs, heart problems, can prevent asthma.
- (10) **Asthma**:- When an asthma attack occurs try to stay calm, panic can worsen your asthma. Close your eyes as you inhale see your lungs expand and fill with white light & feel your breathing becomes easier. Repeat this 3 times & then open your eyes. One can make the asthma patient learn this practice when they do not have any attack. You can also inhale a jar of honey which can also reduce your though breathing during attacks.
- (11) **Arthritis**:- #Take ½ tsp of powdered ginger or fresh ginger once every day. Ginger root helps relive arthritis pain because of

its ability to increase blood circulation &thereby remove inflammatory chemicals away from joint pains. # Turmeric is said to help reduce the inflammation associated with rheumatoid arthritis. #Include it frequently in cooking. Oil your aching joints – eat more of oily fish with omega - 3 fatty acids found in salmon & mackerel. # As alternate to fish you can use 1 tsp of flaxseed.

- (12) **Cold & Cough** :- holy basil leaves along with ginger are to be mixed and boiled. Drink it warm to cure cold, cough & headache.
- (13) **Cholesterol**:- Eating fruits with their skin is very useful. There is a nutrient called pectin in the skin of the fruit which helps reduce cholesterol in the blood. Hence gauvas, apples, pears , cucumber, carrots all such fruits should never be peeled off. Soya bean products such as soya milk, tofu can reduce Cholesterol. Almonds & walnuts seems to be the best in lowering cholesterol in blood. Flaxseed are a great source of omega -3 fats . Grind whole flaxseeds & then add them to your yogurts or cereals. Porridge is a rich source of fiber, hence eating a bowl of porridge a day marked cholesterol lowering effect.
- (14) **Constipation**:- Flax seed are high in fiber and also contains omega -3 fats, have a tbsp. of flaxseed everyday till constipation last. As you increase your fiber intake also increase the water intake of at least 8 glasses a day. Get regular exercise, there is a good reason for morning walk as you move your body, you also help to move food through your bowels.
- (15) **Dandruff**:- Eating cucumber as salad and

of carrots, cucumbers, radish, or beetroot helps to tame the acid in the stomach due to their alkaline nature. Stay upright, when you stand, gravity keeps the acid in your stomach. Avoid bending after meals & don't lie down immediately after meals. Try to sleep on your left side , the stomach hangs down the fluids along the curvature.

- (22) **Hiccups:-** Take 9 to 10 quick sips in a row from glass of water. When you gulp a drink, contractions of the esophagus override spasms of the diaphragm. If you can block your ears when you drink, so much the better. Stick your fingers in your ears and sip through a straw. That's way you're pressing on the vagus nerve while also getting benefits of steady swallowing.
- (23) **Hemorrhoids:-** Fill a bath with warm water try adding Epsom salt to bath , as this helps to constrict hemorrhoids. For external hemorrhoids apply warm wet tea bags. You can do this while sitting in toilet. The warmth soothes & you get added benefits from tea's main component tannic acid. This will help to reduce the pain & swelling and promotes blood clotting which helps to stop the bleeding.
- (24) **Insomnia:-** Have a Banana before going to bed, as it contains tryptophan an amino acid which body uses to create serotonin. And Serotonin is a brain chemical that's helps you to fall sleep. A glass of warm milk with honey also helps you to fall sleep. Avoid large spicy meals at late evening. Wake up at same time each day no matter how late you sleep, follow the same routine every day, and you'll fall asleep faster.
- (25) **Irritable Bowel Syndrome(IBS):-** Stress is one of the main factor to trigger an IBS.

hence learn to cut off stress with Yoga, meditation or simple breathing exercise. Keep dairy products away when you are having IBS. Minimize fried foods, meats, & fatty food. They can cause your colon to contract violently which can lead to abdominal pain. Stay away from spicy food, caffeine, cabbage, & alcohol. Stop smoking as nicotine contributes to IBS flares-ups. Eat smaller more frequent meals. Taking in too much food at once can overstimulate your digestive system. When having IBS- related diarrhea eat plenty of bio-yogurts.

(29) Psoriasis :- As stress is known as major contributor in psoriasis outbreaks, regular exercise or 30 mins walk every day is a must. Practice a relaxing mental exercise such as meditation or breathing. Sunlight is an excellent remedy for Psoriasis. Everyday spend atleast 15 to 30 mins outdoor. Sunlight decrease the activity of the skin's T cell. These are specialized cells which produces cytokines which creates inflammation. When T cells are exposed to sunlight , it suppresses their activity, hence reducing more inflammations to occur.

- (26) **Kidney Stones:-** To flush kidney stones drink at least 3 liters of water everyday. Stick to low salt diet to reduce calcium in your urine which may reduce of forming new stones. Cranberry juice reduces the amount of calcium from urine. Boost your intake of fruits & vegetables, cut back on coffee.
- (27) **Migraine:-** Ginger has anti-inflammatory properties & has long been used as effective remedy for migraine. Take ½ tsp of ginger grinded, stir in one cup of hot water & drink. Allow the tea to cool a little & then drink this. You can also make strong black tea with few whole cloves added. Tea contains caffeine & cloves have anti-inflammatory properties to overcome headache & migraine.
- (28) **Muscle Cramps:-** Cramps are often caused by Dehydration, so if you get cramps frequently drink more water. Find the central point of the cramp. Press this spot with your thumb, hold pressure for 10 seconds and release. Repeat this for sometimes.
- Adding oils from inside:- Mix a tbsp of flaxseed oil in to your cereals or other food each day. This is not for flavoring your food but for your psoriasis. As flaxseed oil is high in omega-3s fatty acids which helps to block a chemical in our body “arachidonic acid” which causes inflammation. Always use electric shaver instead of razor if you have psoriasis on legs, face or any other parts of your body. A sharp razor can nicks your skin which increases new outbreaks of psoriasis. Shavers are gentler.
- (30) **Prostate Problems:-** For Prostate enlargement eating handful of unroasted pumpkin seed is found very helpful. This seeds are good source of zinc, a key nutrient for prostate health. Eat more of tomatoes or tomatoes based products as they are rich in Lycopene. This will help in decreasing inflammation & swelling of prostate glands. Watermelon & apricots are also rich in Lycopene
- (31) **Palpitation:-** If you are experiencing palpitation, its likely that stress is to be

- Adding oils from inside:- Mix a tbsp of flaxseed oil in to your cereals or other food each day. This is not for flavoring your food but for your psoriasis. As flaxseed oil is high in omega-3s fatty acids which helps to block a chemical in our body “ arachidonic acid” which causes inflammation. Always use electric shaver instead of razor if you have psoriasis on legs, face or any other parts of your body. A sharp razor can nick your skin which increases new outbreaks of psoriasis. Shavers are gentler.

- (31) **Palpitation:-** If you are experiencing palpitation , its likely that stress is to be blamed. Its our body's way of telling you

that your stress level has exceeded the safe range. As soon as you notice an irregular heartbeat sit down & prop your feet up. Breathe slowly & deeply, your heart beat will probably return back to normal. Cough forcefully as it increases the pressure inside your chest. Sometimes that's all you need to restore your heart to its regular rhythm. Take a few gulps of cold water, some people have instant relief. Alternatively splashing of cold water on your face, the shock might be enough to do the trick. Also avoid eating too much at single meal. Forcing your body to digest huge load of food diverts blood from heart to your digestive tract.

- (32) **Pimples:-** The juice of cucumber is very useful for application on face to remove pimples.
- (33) **Snoring:-** Buy an extra pillow & prop yourself up in bed, rather than lying flat on

your back.

- (34) **Urinary Tract Infection:-** Cranberry juice really does wonder to get rid of urinary Tract infection. It also helps in preventing them occurring. It contains chemical that prevents bacteria from sticking to the lining of urinary track. Parsley has natural diuretic properties & so helps flush the bladder of problem-causing bacteria. Take 2 tsp of chopped parsley in 1 ltr of water, steep for 15 mins & strain. Drink this liquid to give your bladder a good flushing out. Avoid spinach, beetroot, carrot, citrus fruits, strawberries, red meat & milk. Eat Yogurts which contains friendly bacteria each day.
- (35) **Warts:-** Rub a juicy freshly cut slice of raw potato over a wart. Apply freshly chopped garlic directly to the wart & cover with bandage. The caustic effect of garlic will cause the wart to blister & fall off in a week. Apply new garlic crush everyday, avoiding contact with healthy surrounding of skin. Tape a piece of banana skin / lemon skin inner side down, over the wart, every night before going to bed. The chemical in banana skin will slowly dissolves the wart.
- (36) **Water Retention:-** It may sound strange but drinking more water could solve the problem of fluid retention. If you are dehydrated your body stores water to cope with it. Also when you drink water more, you pass more urine & pass more salt out from your body. Eat less salt and more fruits & vegetables that are high in potassium like banana, potatoes, oranges & yogurts. Take regular exercise to relieve swelling in the legs which is a common result of fluid retention. □□□

ॐ लोकाः समस्ताः सुखिनो भवन्तु

माता अमृतानंदमयी देवी

ParamTeela Solutions Private Limited

वैकल्पिक
चिकित्सापद्धती

सौ. परिणिता स. मित्तल
स्फिरिच्युअल हिलर

विस्मयकारक मेणबत्या व त्यांचा प्रभावी उपयोग

सौ. परिणिता स. मित्तल

रंगाचा मानवी जीवनाशी खूप जवळचा संबंध आहे. प्रत्येक रंगाची स्पंदने वेगळी असतात. रंगांशी संबंधित भावना उद्देश निरनिराळ्या रंगाच्या मेणबत्या वापरून प्रभावी ठरतात. विदेशात Candle Magic असे म्हटले जाते. काही मंडळी या विद्येचा संबंध काळी विद्या चेटूक विद्या या समाजात भय उत्तन्न करणाऱ्या अघोरी विद्येशी जोडतात तथापि याचा सकारात्मक वापर करणे सहज शक्य आहे.

सदर लेखात विविध प्रकारच्या मेणबत्या त्यांचे अर्थ व एखाद्याच्या शरिरातील उर्जा व संबंधित चक्रे याचा विचार मांडला आहे. आपल्यातील सकारात्मक वैश्विक उर्जेशी जोडून त्याचे अिप्सित परिणाम साधणे सहज शक्य असते. यामुळे वैश्विक उर्जा एखाद्या सकारात्मक कार्यासाठी केन्द्रीभूत करता येणे शक्य होते.

विस्मयकारक मेणबत्यांचे गूढ

रंगीत मेणबत्यांच्या उर्जेचे तत्त्व रंग चिकित्सा पद्धतीशी जुळणारे आहे. प्रत्येक रंगाची स्पंदने वेगळी असतात व त्याचे परिणाम मानवी मनावर होत असतात. याचा सकारात्मक उपयोग करून आपल्या मनशक्तीचा प्रभाव आपण वाढवू शकतो. कांही मेणबत्या या सुवासिक असतात. हा सुवास विविध व्यक्तीवर विविध प्रकारे प्रभाव टाकतो. अशा प्रकारे आपण मेणबत्यातून बाहेर पडणारी उर्जा रंग व सुवास याचा एकत्रित परिणाम घडवून आणू शकतो. या मेणबत्यांचा वापर करण्याआधी एखाद्याची मूळ समस्या काय आहे हे समजून घेणे महत्वाचे असते. या मेणबत्यांना विस्मयकारक म्हटले जाते, याचे कितीतरी प्रयोग पाश्चात्य देशात करण्यात आले आहे. भारतात या विस्मयकतेचा म्हणावा तितका प्रसार झाला नाही. वाचकाना सदर लेखावरून हे गूढ लक्षात येईल अशी अपेक्षा आहे. मी स्वतः अनेकांना त्यांच्या समस्या जाणून त्यांच्या आवश्यकतेनुसार अशा मेणबत्या तयार करून दिल्या आहेत व याची प्रचिती अनेकाना आली आहे. ही प्रक्रीया २० ते ४० दिवसापर्यंतची असते व याकरिता आपली समस्या सांगावी लागते, समस्येनुसार रंग व सुवास यांचा मेळ घालावा लागतो. विविध रंग हे विविध ग्रहांशी संबंधित आहेत याचाही विचार करावा लागतो. इतकचे नाही या मेणबत्या वापरताना वाराचा विचारही आवश्यक असतो. कोणत्या वारी कोणत्या रंगाची मेणबत्ती वापरावी हे ठरलेले आहे व अनेक प्रयोगांती हे ठरविलेले आहे. वार व त्यानुसार वापरण्याच्या मेणबत्या पुढीलप्रमाणे

रविवार :- सोनेरी किंवा पिवळा रंग

सोमवार :- चंदेरी, करडा किंवा पांढरा

मंगळवार :- लाल

बुधवार :- जांभळा

गुरुवार :- निळा

शुक्रवार :- हिरवा

ग्रहवेध

शनिवार :- काळा किंवा जांभळा

विविध प्रकारच्या शारिरीक व्याधीकरिता विविध प्रकारच्या

मेणबत्या वापरणे हितकारक व प्रभावी ठरते.

ऑलर्जी :- जांभळा

चिंता :- गुलाबी

सर्दी :- हिरवा / जांभळा

नैराश :- भगवा / गुलाबी

निद्रानाश :- निळा

अपचन :- पिवळा

ज्वर :- निळा

डोकेदुखी :- हिरवा / निळा

मधुमेह :- पिवळा

मेणबत्यांचे रंग व त्यापासूनची उर्जा यांचा संबंध

पांढऱ्या रंगाच्या मेणबत्या : नकारात्मक उर्जेचे उच्चारण शांतता, सत्य, शुद्धता

जांभळ्या रंगाच्या मेणबत्या : आध्यात्मिक जागृती, ज्ञान

लव्हेंडर रंगाच्या मेणबत्या : अंतर्ज्ञान, शांती, उपचार

निळ्या व गडद निळ्या मेणबत्या : ध्यान, उपचार, प्रेरणा, आनंद, सुसंवाद

हिरव्या रंगाच्या मेणबत्या : पैसा, नशिब, आरोग्य, संपत्ती, यश (कर्क रोग असल्यास या रंगाचा वापर टाळावा)

गुलाबी रंगाच्या मेणबत्या : सकारात्मकता, स्वयंशिस्त, मित्रता, आनंद, आत्मियता

पिवळ्या रंगाच्या मेणबत्या : विचारांचे स्पंदन व संक्रमण आत्मविश्वास, योजना कार्यान्वित करणे, सृजनशिलता, बुद्धी, मानसिक स्थैर्य एखाद्याच्या मनाचा वेध घेणे

भगव्या रंगाच्या मेणबत्या : आनंद, उर्जा, शिक्षण

लाल व गडद लाल रंगाच्या मेणबत्या : भावना, उर्जा, प्रेम, वासना संबंध, धाडस, उत्साह

काळ्या रंगाच्या मेणबत्या : सुरक्षा, नकारात्मक उर्जेचे शोषण करून नष्ट करणे व इतराकडून येणाऱ्या नकारात्मक उर्जेस प्रतिबंध करणे

चंदेरी रंगाच्या मेणबत्या : दैवी उर्जा, नकारात्मकता नाहिशी करणे, मनःशक्ती वाढविणे

सोनेरी रंगाच्या मेणबत्या : धन उर्जा, सौर उर्जा, भविष्य, आध्यात्मिक काळ

मेणबत्या वापराची पद्धती

या मेणबत्या मिळविण्याच्या वेळी आपले नाव, जन्म दिनांक, जन्म ठिकाण व उद्देश हे सर्व मेणबत्यावर लिहिले जाते. मेणबत्या विक्री करणाऱ्याला हे सर्व ज्ञान असणे अत्यंत आवश्यक असते.

या मेणबत्या विशिष्ट प्रकारच्या तेजाने भारल्या जातात याकरिता मुख्यत्वे ऑलिव्ह तेलचा वापर प्रामुख्याने केला जातो. विविध प्रकारचे तेल वापरण्यात येतात या तेलांना मेणबत्यांना लावताना त्या कशाकरिता वापरल्या जाणार आहेत या विचाराने केन्द्रीत केल्या जातात.

मेणबत्यांवरील मेणावर तेल लेपन केले जाते. याकरिता विशिष्ट पद्धत अवलंबण्यात येते हा एक प्रकारचा विधी असतो.

या मेणबत्यांचे विविध प्रकार आहेत.

Double Action, Reversible, 7 knob, Coloured figure, Adam & Eve, Witch candle

मेणबत्यांच्या रंगानुसार यांचा वापर केला जातो. पुढील प्रकारे उद्देश बोलून याचा वापर करतात. ही एक प्रकारची आज्ञा असते.

१) **Double Action Black or Green Candle**
नकारात्मक उर्जा नाहिशी करणे, भाग्यकारक घटना घडणे, सांपत्तिक स्थिती सुधारणे

ग्राह्येध

२) **Double Action Red Candle** प्रेमसंबंध चांगले होणे, वितुष्ट निर्माण न होणे

३) **Double Action white or black candle. To Enhance Spiritues Energy**

४) **Reversible black on the outside and Red inside**

सकारात्मक उर्जेच्या आत्म्याना आवाहन करणे

५) **7 knob Green coloured candle** यश, विजय, उत्तम नोकरीकरिता

६) **7 knob white** गृहशांती, उद्योगात यश

७) **Red witch candle** एका कागदावर आपला उद्देश लिहून त्यावर ही मेणबत्ती ठेवावी.

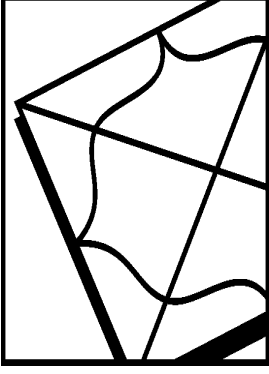

८) **Adam & Eve candle** Red colour नात्यामध्ये भावनात्मक सौख्य निर्माण होणे.

या विषयावर खूप कांही सांगण्यासारखे आहे, तथापी अधिक विस्तार न करता वाचकांना या विषयाचे प्राथमिक ज्ञान व्हावे हाच या लेखा मागचा उद्देश आहे.

□□□

भारतीय ज्योतिषशास्त्र एक संकल्पना

डॉ. गीता भा. पेंडसे

आपल्या प्रत्येकाच्या आयुष्यात सुखदुःखाचे प्रसंग येतात. त्यात दुःखाचे प्रमाणच जास्त असते. एक धागा सुखाचा शंभर धागे दुःखाचे हे कविवर्य ग.दि.माडगुळकरांचे बोल अगदी खरे आहेत. सुखाचे क्षण आयुष्यात येतात आणि झर्कन निघून जातात. दुःख मात्र आपली सोबत करत असते. दुःखाशी झगडतांना आणि ते सहन करतांना माणूस हतबल होतो. अशा वेळी दुःखावर मात करण्यासाठी जे काही प्रयत्न करता येईल तो, मानव करत रहातो. त्यावर जो काही उपाय करता येईल तो करण्याची त्याची तयारी असते. कुणी सांगतात कर्मफळ भोगावे लागते. कुणी सांगतात जारणभारण मंत्रतंत्र करा. कुणी देवाची भक्ती करायला सांगतात. कुणी देवाला नवस करा म्हणतात. कुणी म्हणतात - ज्योतिषाकडे जा. पत्रिका दाखवा. अशा वेळी ज्योतिषाकडे जायला तयार होतात. कुणी स्वतः न जाता इतरांकडून आपले भविष्य जाणून घेण्याची इच्छा करतात. काहींना वाटते हे शास्त्र खरे आहे कां? थोतांड आहे कां? आकाशातल्या ताऱ्यांचा आणि आपला काय संबंध? ज्योतिषशास्त्र म्हणजे आकाशात फेकून दिलेले शास्त्र आणि तारे! ते काय आपले भविष्य सांगणार?

एखादा विषय जेव्हा शास्त्र म्हणून ओळखला जातो. तेव्हा त्यामागे काही निश्चित विचार मांडलेले असतात. शास्त्र हे नेहमी प्रयोगांवर आधारित असते. या प्रयोगातून काही निष्कर्ष काढले जातात. अनुभवांच्या आधारावर ते निश्चित केले जातात. ज्योतिषशास्त्र हे असेच एक शास्त्र आहे. मूलतः शास्त्र हे चुकीचे नसते. त्या शास्त्राचा अवलंब कसा केला जातो यावर त्याचे परिणाम दिसून येतात. सखोल अभ्यास करणाऱ्या लोकांना त्यात येणारे अनुभव हे शास्त्राचे महत्त्व पटवून देणारे असतात. ज्योतिष शास्त्राचा सखोल अभ्यास करणाऱ्या लोकांनी काढलेले निष्कर्ष अचूक ठरतात.

ज्योतिषशास्त्र हे विकसनशील शास्त्र होते. त्याचा उगम खूप प्राचीन काळात झाला. सूर्य हा ज्योतिर्मय आहे. तेज स्वरूप आहे. ज्योतिस् म्हणजे प्रकाश. असा हा

..... ऋग्वेद .....

सूर्य एकच आहे की अनेक सूर्य आहेत ? आपल्याला ज्या आकाशात हा सूर्य दिसतो ते आकाश म्हणजे काय ? रात्रीच्या शांतवेळी आकाशाला अनंत तारे प्रकाशात असतात ते पाहून आपण मंत्रमुग्ध होतो. हे आश्चर्यकारक विश्व कुणी निर्माण केले असेल ? आपल्या भोवती जी सृष्टी आपण पहातो ती कशी निर्माण होतात ततसेच ते प्राचीन ऋषिमुनींच्या मनातही निर्माण झाले होते. त्यावर त्यांनी विचारमंथन केले, तपश्चर्या केली आणि त्यांना जे ज्ञान झाले ते त्यांनी आपल्या काव्यातून व्यक्त केले. या सृष्टीचे रहस्य उलगडून दाखवले. त्यातील सर्वात प्राचीन काव्य म्हणजे ऋग्वेद.

ऋग्वेदात निरनिराळ्या देवतांचे आणि निसर्गाचे वर्णन केलेले आहे. निसर्गाची विविधरूपे म्हणजे शांत, सुखद, रौद्र, गंभीर इत्यादीचे वर्णन केले आहे. ऋग्वेदाच्या दहाव्या मंडलात पुरुषसूक्त आहे. त्यात सृष्टिची उत्पत्ती कशी झाली त्याचे वर्णन केलेले आहे. ज्ञानेश्वर माऊलींचा विश्वात्मक देव म्हणजेच सर्व प्राणीमात्रांच्या ठिकाणी चैतन्यरूप असलेला पुरुष-परमात्मा.

वेदव्यासांनी वेदाचे चार भाग केले ते म्हणजे ऋग्वेद, यजुर्वेद, सामवेद आणि अथर्ववेद. या वेदांचा अर्थ जाणून घेण्यासाठी या वेदपुरुषाची सहा अंगे आहेत. ती म्हणजे शिक्षा, कल्प, व्याकरण, छंद आणि ज्योतिष व निरुक्त छंदशास्त्र हे वेदपुरुषाचे पाय आहेत. कल्प हे त्याचे हात आहेत. शिक्षा हे त्याचे नाक आहे. व्याकरण हे त्याचे मुख ज्योतिष हे त्याचे डोळे आहेत आणि निरुक्त हे त्याचे कान आहेत. त्याविषयी असा श्लोक आहे.

छन्दः पादौ तु वेदस्य, हस्तौ कल्पोऽथ पठ्यते ।।

शिक्षा घ्राणं तु वेदस्थ, मुखं व्याकरणं स्मृतम् ।।

ज्योतिषामयनं चक्षुः निरुक्तं श्रोत्रमुच्यते ।।

पुरुषसूक्तात वर्णन केल्याप्रमाणे पुरुष हट विराट स्वरूप असून त्याच्या मानसतत्वातून चंद्राची उत्पत्ती झाली आणि नेत्रांपासून सूर्याची उत्पत्ती झाली असा हा विराट पुरुष यज्ञस्वरूप झाला त्यावेळी तीन ऋतु निर्माण झाले त्यापैकी वसंत ऋतु हा यज्ञात आहूती देण्यासाठी घृत म्हणजे तूप स्वरूप होता. ग्रीष्म हा समिधा स्वरूप झाला. शरद ऋतू हा यज्ञात देण्यासाठी आहूती स्वरूप झाला.

सृष्टिविषयीच्या तत्त्वज्ञानाचा विचार मांडणारे ऋग्वेदाच्या दहाव्या मंडलातील एक महत्त्वपूर्ण सूक्त म्हणजे नासदीय सूक्त यातही सृष्टीची उत्पत्ती आणि त्याविषयीचे तत्त्वज्ञान सांगितले आहे.

यजुर्वेद हा यज्ञविषयक वेद आहे. ऋग्वेदातील काही सूक्तांचा त्यात अंतर्भाव आहे. परंतु हा वेद गद्यमय आहे. यजुर्वेद काळात यज्ञसंस्था उदयाला आली. तसेच त्याची परिपक्वता देखील या वेदांत आढळून येते. यज्ञ आणि यज्ञाचे प्रकार त्यांचे विधिवत् कार्य कसे करावयाचे ते सांगितले आहे. यज्ञप्रक्रिया करण्यासाठी लाभदायक नक्षत्रे, विधि, त्यासाठी लागणारे साहित्य, तिथी, तारका या सगळ्यांचा विचार केलेला आहे. दिवसा आणि रात्री केल्या जाणाऱ्या यज्ञांचा उल्लेख या वेदात विस्तृतपणे आहे. यज्ञकर्मासाठी ग्रह नक्षत्र, तारे यांचा विचार सुरू झाला. तेव्हा पासून ज्योतिष शास्त्राचा उदय झाला. त्याच बरोबर नक्षत्रां विषयी कथांची निर्मिती झाली. चंद्र आणि रोहिणी नक्षत्र, वसिष्ठ अरुंधती आणि सप्तर्षी यांच्या विषयी कथा प्रचलित होऊ लागल्या. अथर्व वेदातही वनस्पती आणि नक्षत्र विचार केलेला दिसतो. शतपद ब्राम्हण, ऐतहेथ ब्राम्हण इत्यादि ब्राम्हण ग्रंथ, उपनिषदे, याज्ञवल्क्यस्मृती, मनुस्मृती, सुश्रुतसंहिता, सूत्रग्रंथ उदा. पारस्क सूत्र, बौधायन सूत्र इत्यादि मत्स्यपुराण, मार्कंडेय

ग्रहवेध

पुराण, इत्यादि पुराणे, रामायण, महाभारत इत्यादि ग्रंथात देखील ग्रह, नक्षत्र, तारे यांचा विचार केलेला आढळतो.

ऋग्वेद काळी सूर्याविषयी बरीच सूक्ते रचलेली आहेत. ऋग्वेदाच्या चौथ्या मंडलात सूर्याविषयी एक महत्वाचा सिद्धांत सांगितला आहे. तो म्हणजे सूर्य हा संपूर्ण चराचराचा आत्मा आहे. दर्शनशास्त्रात देखील सृष्टीविषयी विचार केलेला आहे. सौख्यदर्शनानुसार सृष्टी ही पंचमहाभूतात्मक तत्वांनी युक्त आहे. मूळतत्त्व हे ब्रह्म असून त्यापासून अहंकार निर्माण झाला. त्यातून सत्त्वरजतय हे गुण आणि पंचमहाभूतांची निर्मिती झाली. प्रथम आकाशाची निर्मिती झाली. आकाशातून वायू, वायूपासून तेज, तेजापासून जल आणि जलापासून पृथ्वीची उत्पत्ती झाली.

वेदज्ञानाची परिपक्वता म्हणजे दर्शनशास्त्रे असे म्हटल्यास वावगे होणार नाही. ऋग्वेदकालीन ऋषींना सूर्याचे

महत्त्व कळले होते. दर्शनकारांच्या मते सूर्य हा तेज तत्त्व आहे. ऋषींच्या मते सूर्य हा आपल्या दैनंदिन जीवनाशी निगडीत आहे. त्यावर आपले जीवन अवलंबून आहे म्हणून त्याच्या गतीचा विचार ते करू लागले. दिवसरात्र ऋतूंची निर्मिती त्याचा पर्जन्याशी संबंध, ह्या सर्व गोष्टी त्यांना कळल्या आणि त्याच बरोबर आकाशातील इतर ग्रह तारकांचा आपल्या जीवनाशी असलेला संबंधही त्यांना ज्ञात झाला. सूर्योपासना सुरु झाली. सूर्याचा पर्जन्याशी संबंध आणि आकाशातील ग्रहताऱ्यांचा संबंध यांचा विचार करून त्यांचे निरीक्षण सुरु झाले. सूर्याला प्रसन्न करण्यासाठी यज्ञ-विचार पुढे आला. यज्ञ केव्हा करायचे, कसे करायचे, कां करायचे याविषयी नियम तयार झाले. ऋतुचक्र कालगणना संवत्सर, निधी, दिवस याविषयी नियम निश्चित झाले होते. खगोलाच्या निरीक्षणातून खगोल शास्त्राची निर्मिती झाली.

संवत्सर ही कालगणना पद्धती वैदिक काळा पासून होती. शरद, हेमंत इत्यादि शब्द संवत्सरवाचक आहेत. संवसन्ति ऋतवः यत्र इति संवत्सरः ऋतु ज्यात निकस करतात ते संवत्सर मधु, माधव हे संवत्सरातील महिने आहेत.

ऋग्वेदा-यजुर्वेदांग-ज्योतिषा प्रमाणे पांच संवत्सरे म्हणजे एक युग ही कल्पना त्यात आहे. ऐतरेय ब्राह्मण आणि तैत्तिरीय ब्राह्मण यात विषुववान दिन काढण्याची पद्धत दिली आहे. तशी ती ज्योतिष विषयक ग्रंथात मुद्दाम अशी दिलेली नाही. वेदांग ज्योतिषात 'धर्म' हा शब्द 'दिवस' या अर्थाने आलेला आहे. नंतर तो अर्थ लोप पावला इ.स.पूर्व १२०० ते ६०० च्या कालावधीत वेदांग ज्योतिषाची रचना झाली असावी. त्यात मेष इत्यादि राशी आणि अर्वाचीन नक्षत्रांची नांवे देखील आढळतात.

ग्रहवेध

या वार्षिकाचे स्वामित्व व त्याविषयी इतर विवरण वृत्तपत्र नोंदणी नियम १९५६ (नियम ८) प्रमाणे

१) प्रकाशन स्थळ : बेडेकर सदन क्र. ९
१३-बी, तात्या धारपुरे पथ,
गिरगांव, मुंबई - ४.

२) प्रकाशनाचा ठराविक अवधी : वार्षिक - प्रती दिवाळीस

३) संपादक : डॉ. उदय ह. मुळगुंद

४) मुद्रक, प्रकाशक यांची नावे, पत्ते व राष्ट्रीयत्व:

डॉ. उदय ह. मुळगुंद
बेडेकर सदन क्र. ९
१३-बी, तात्या धारपुरे पथ,
गिरगांव, मुंबई - ४.
भारतीय

५) मालक : सौ. अस्मिता उदय मुळगुंद

मी, डॉ. उदय ह. मुळगुंद, याद्वारे असे प्रकट करतो की, वर दिलेली माहिती आमच्या माहितीप्रमाणे व समजुतीप्रमाणे खरी आहे.

- डॉ. उदय ह. मुळगुंद

ग्रहवेध

यांत आकाशात होणारी ग्रहस्थिती आधीच सांगितली आहे.

ज्योतिष गणितातील सर्वात प्राचीन ग्रंथ म्हणजे सूर्या सिद्धांतादि पांच सिद्धांत आहेत ते म्हणजे पितामह सिद्धांत, वासिष्ठ सिद्धांत, रोमक सिद्धांत, पुलिश सिद्धांत आणि सूर्य सिद्धांत हे अपौरुषेय म्हणजे मानव निर्मित नसलेले असे आहेत, असे मानतात. हा ग्रंथ अतिशय त्रोटक प्रमाणात उपलब्ध आहे.

अर्वाचीन सूर्य सिद्धांत पंचकात, सूर्य सिद्धांत, सोम सिद्धांत, वसिष्ठ सिद्धांत, रोमश सिद्धांत आणि शाकव्य सहितेत सांगितलेला ब्रह्म सिद्धांत यांचा समावेश होतो. वराहमिहिराच्या पंच सिद्धांतिकेत सौर इत्यादि पाच सिद्धांत आहेत. त्यात मान म्हणजे मोजणे ह्याचे प्रमाण दिले आहे. ग्रह इत्यादिचे भ्रमण, गति इत्यादिचे विवेचन प्राप्त आहे.

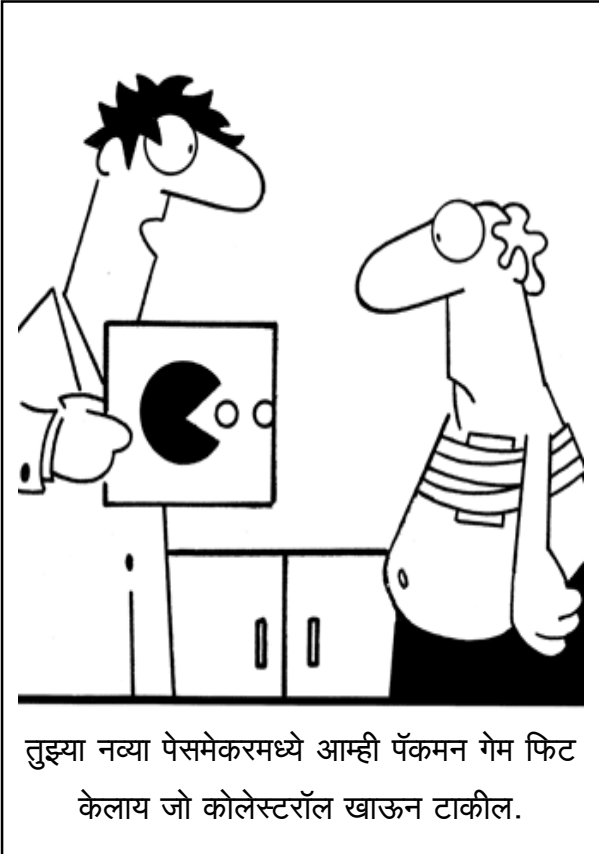
सध्या उपलब्ध असलेल्या सूर्य सिद्धांत ग्रंथात

चौदा अधिकार प्रकरणे असून पाचशे श्लोक आहेत. त्यातील आरंभीच्या श्लोकांवरून हा ग्रंथ पौरुषेय म्हणून समजला जातो. त्यात आणखी एक गोष्ट लक्षात येते की, हा ग्रंथ कृत युगाच्या शेवटी, सूर्याच्या आज्ञेने सूर्याशभूत पुरुषाने मय नावाच्या असुराला सांगितला. शके १८१० च्या आरंभी त्याला २१६४९९६ वर्षे झाली असा त्यात उल्लेख आहे. या विषयाचा अभ्यास करणारे नंतरच्या काळात बरेच ज्योतिषाचार्य होऊन गेले. त्यातील प्रमुख -

पहिला आर्यभट - उपलब्ध असलेल्या पौरुष ग्रंथात प्रथम आर्यभट याचा ग्रंथ सर्वात प्राचीन मानला जातो. या ग्रंथाला त्याने 'आर्यभटीय' असे नांव दिले. नंतरच्या अनेक ज्योतिषांनी त्याला आर्यसिद्धांत असे नांव दिले. ज्योतिषकारांनी त्याला प्रथम आर्य सिद्धांत असे म्हटले आहे.

आर्यभटाचा जन्म शके ३९८ मध्ये बंगालमधील पाटणा (कुसुमपूर) येथे झाला. आर्यभटीय ग्रंथात ग्रह, नक्षत्रे यांच्या समूहांचा विचार केला आहे. यात गणित, कालक्रिया, गोल असे तीन पाठ आहेत. गणित या पादात शुद्धगणित, अंकगणित (पाटीगणित), बीजगणित, भूमिती आणि त्रिकाणामिती यातील काही सिद्धांत आहेत. बाकीच्या दोन पादात केवळ ज्योतिषशास्त्र विषय सिद्धांत आणि विचार मांडले आहेत.

वराहमिहिर - वराहमिहिर हा खगोलशास्त्रज्ञ इ.स.च्या सहाव्या शतकात होऊन गेला. याचा जन्म शाक द्वितीय ब्राह्मण घराण्यात झाला. त्या घराण्यात सूर्योपासना होती. वराहमिहिराचे बालपण कांपिल्य नगरी म्हणजे हल्लीचे कलापी येथे गेले. त्याचे वडील आदिपदास यांनी त्याचे नांव मिहिर म्हणजे सूर्य असे ठेवले. मिहिर

..... ग्रहवेध .....

हा देखील सूर्योपासक होता. सूर्योपासना करून त्याने प्रचंड ज्ञान मिळविले म्हणून त्याच्या वडिलांनी त्याला विष्णूचा तिसरा अवतार म्हणजे वराह हे विशेषण दिले. वराह या शब्दाचा दुसरा अर्थ आहे मेघ. वराहमिहिराच्या मुलाचे नाव पृथुयश असे होते.

वराहमिहिराचे पांच ग्रंथ प्रसिद्ध आहेत. ते म्हणजे पंचसिद्धांतिका, जातकार्णव, बृहज्जातक, लघुजातक आणि बृहत्संहिता ह्या ग्रंथांचा अभ्यास करून अनेक ज्योतिषचार्य निर्माण झाले. अल्बेरुनी याने त्याच्या ग्रंथाचे अरबी भाषेत भाषांतर केले आहे.

ब्रह्मगुप्त - ब्रह्मगुप्ताविषयी ज्योतिषशास्त्राचा अभ्यासक प्रो. साचो म्हणतो की, प्राच्य सुधारणेच्या इतिहासात ब्रह्मगुप्ताला महत्त्वाचे स्थान आहे. त्याने 'ब्रह्मसिद्धांत' आणि खंडखाद्य हे दोन ग्रंथ लिहिले आहेत. त्यांचे अरबी भाषेत भाषांतर झाले असून ते सिंधप्रांतात प्रसिद्ध होते.

या नंतरच्या काळात लल्ल, श्रीधर, बलभद्र, विश्वेश्वर, मुंजाल हे करण विषय ग्रंथकार होऊन गेले.

इ.स.च्या नवव्या शतकात श्रीपती ह्याने पाटीगणित, बीजगणित याविषयी ग्रंथ लिहिले. केशव ह्याने विवाह वृंदावन नांवाचा ग्रंथ लिहिला. महादेव याने ग्रहसिद्धी नांवाचा ग्रंथ लिहिला. तो मूळचा गुजरात प्रांतातील होता. आणखी एक महादेव नाशिक जवळील त्र्यंबकेश्वर येथे होता. त्याने कामधेनु करण नांवाचा ग्रंथ लिहिला. गंगाधर हा श्रीशैलच्या पश्चिमेस असलेल्या सगर नगरीचा रहिवासी होता. त्याने चंद्रभान या नांवाचा तंत्र विषयक ग्रंथ लिहिला. नृसिंह याने 'मध्यग्रहसिद्धि' नांवाचा ग्रंथ लिहिला.

भास्कराचार्य - इ.स.च्या दहाव्या शतकातील भास्कराचार्य प्रसिद्ध ज्योतिषकार होऊन गेले. यांचा जन्म

महाराष्ट्रातील धुळे जिल्ह्यातील चाळीसगांव तालुक्यातील पाटण येथे झाला. शके १०३६ मध्ये जन्म झाला. पाटणचे जुने नांव बिज्जबीड असे होते. त्यांनी वयाच्या ३६व्या वर्षी सिद्धांत शिरोमणि नांवाचा ग्रंथ लिहिला. शांडिल्य गोत्रोत्पन्न महेश्वर हे त्यांच्या वडिलांचे नांव होते. त्यांनी भास्कराचार्यांना ज्योतिष शास्त्राचे ज्ञान दिले. सिद्धांत शिरोमणि या ग्रंथात चार अध्याय आहेत. ते असे - १) लीलावती (पाटीगणित) २) बीजगणित ३) गणिताध्याय ४) गोलाध्याय यांपैकी गणिताध्याय आणि गोलाध्याय हे ज्योतिषशास्त्राशी संबंधित आहे. करणकुतूहल नांवाचा एक ग्रंथही त्यांनी लिहिला. भास्कराचार्यांच्या ग्रंथावर जेवढ्या टीका आहेत तितक्या कोणत्याही ज्योतिष ग्रंथावर नसतील.

दुसरा आर्यभट्ट आणि दुसरा भास्कराचार्य हे देखील प्रसिद्ध ज्योतिषशास्त्रज्ञ होते.

खगोल शास्त्राच्या विकासातून फलज्योतिष शास्त्राची निर्मिती झाली. आकाशातील सूर्याच्या भ्रमणाचा संबंध इतर ग्रहतारे नक्षत्र यांच्याशी कसा असतो याचा शोध प्राचीन ज्योतिष शास्त्रांनी लावला आणि त्यापुढील शास्त्रज्ञांनी मानवाशी ग्रहतारे नक्षत्रांचा कसा संबंध हे सिद्ध करून दाखविले.

जन्माला येणाऱ्या प्रत्येक जातकाच्या जन्मवेळी आकाशात असलेल्या ग्रहतारे नक्षत्रांची स्थिती कशी असते. नक्षत्रयुक्त राशीचा जातकाच्या आयुष्याशी काय संबंध असतो. त्यांचे परिणाम कसे होतात ते फलज्योतिषशास्त्र सांगते त्यालाच आपण भविष्यकथन असे म्हणतो.

डॉ. गीता भा. पेंडसे

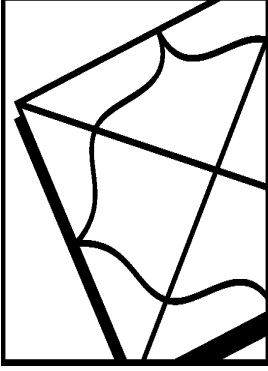
मोबाईल :- ९६९९०५५२४३

Wish Best Compliments

**SATYABHAMA NIWAS,
369 V. P. ROAD,
NEAR SAI DHAM MANDIR,
MUMBAI - 400 004.**

TEL.: 2386 1811, 2388 5395

ज्योतिषशास्त्र एक वैज्ञानिक दृष्टिकोन

डॉ. निमाई बॅनर्जी

संपादक भाग्यलिपी आणि प्लानेटस् अँड फोरकास्ट, कटक, ओरिसा

*Jyotirvid Dr. Nimai
Banerjee
(Viswayogi)*

Editor, 'Planets and
Forecast'
Pithapur, Cuttack-1,
Orissa

आपल्या देशातील विविध प्रांतात नामवंत ज्ञानी व संशोधक वृत्तीचे अनेक ज्योतिर्विद होऊन गेले. महान ज्योतिर्विद डॉ. बी.व्ही.रमण यांच्यामुळे भारतीय ज्योतिषशास्त्राची किर्ती जगभरात झाली. डॉ. बी.व्ही.रमण यांच्याच परंपरेतले दुसरे महान ज्योतिर्विद म्हणजे डॉ. निमाई बॅनर्जी. नुकतेच ओरिसा येथील कटक येथे त्यांचे निधन झाले. ग्रहवेध अंकाच्या स्थापनेपासून त्यांनी अभ्यासपूर्ण लेख ग्रहवेध अंकाकरिता लिहिले. वाचकवर्ग त्यांच्या लेखाची प्रत्येक वर्षी वाट पहात असे. लेख आवडला असल्याची अनेक पत्रं ग्रहवेधकडे यायची.

अुडिया भाषेत भाग्यलिपी व इंग्रजीतून प्लॅनेट अँड फोरकास्ट ही मासिके त्यांनी लोकप्रिय केली. इंग्रजी व अुडिया भाषेतील ज्योतिषविषयक ग्रंथ अभ्यासकांना आजही मार्गदर्शक ठरत आहेत.

ग्रहवेध परिवारातर्फे त्यांना आदरांजली व्यक्त करित आहे. त्यांचा एक महत्त्वपूर्ण लेख वाचकांकरिता सादर करित आहोत.

- संपादक

सूर्य व चंद्र यांच्यामुळे भरती-ओहोटी समुद्रात निर्माण होते. मानवी शरीरातील रक्त हे ८० सोडियम, ८ कॅल्शियम, ४ पोटॅशियम व मॅग्नेशियम यांनी युक्त असते. चंद्राच्या भ्रमणाचाही परिणाम मानवी शरीरावर होत असतो त्यामुळे शरीरातील हार्मोन्सवरही परिणाम होतो. चंद्राच्या भ्रमणाचे परिणाम मानवास खूप पूर्वीपासून ज्ञात आहेत.

ओरिसाच्या किनाऱ्यावर राहणारे लोक पौर्णिमेच्या दिवशी बांबू कापत नाहीत कारण त्यादिवशी त्या बांबूतून बाहेर येणारा द्रव बांबूना निरुपयोगी करून टाकतो व त्याचा उपयोग कुठेही करता येत नाही. ज्यांचा जन्म पौर्णिमेच्या दिवशी झालेला असतो अशाना रोगाची बाधा लवकर होते कारण त्यांच्या शरीरातील रक्तात असंतुलन असते. पौर्णिमेनंतरही एखादी व्याधी असल्यास ती चालू राहते पण अष्टमीच्या दिवशी मात्र शरीरातील द्रव संतुलित होतो. याकरिता अष्टमीस व्याधिनाशिनी म्हटलं गेलं आहे. याचा अर्थ व्याधीचा नाश करणारी असा होतो. चंद्राच्या भ्रमणाचा व त्याचा मानवी शरीरावर होणारा परिणाम ज्योतिषशास्त्रात सखोलपूर्ण अभ्यासला गेला आहे.

..... ग्रहवेध .....

आपले ज्योतिर्विद एखाद्या व्यक्तीची चंद्रराशी माहित असल्यास त्याच्या स्वभावाबद्दल, वृत्तीबद्दल बरंच काही सांगू शकतात. हजारो वर्षांपूर्वी या शास्त्राबाबत संशोधन आपल्या देशात झालं आहे. प्रत्येक राशीबाबतचे गुणधर्म विस्तृतपणे प्राचिन ग्रंथातून दिलेले आढळतात. मनोविकार तज्ञ एखाद्याच्या मानसिक वृत्तीचा विचार त्याला अनेक प्रश्न विचारून त्याचे निरीक्षण करून करतात तर ज्योतिर्विद केवळ पत्रिकेतील चंद्राचे स्थान पाहून त्याची मानसिक ठेवण जाणू शकतात.

उदाहरणार्थ - ज्याच्या पत्रिकेत चंद्र वृषभ राशीत आहे त्याला 'किम गर्भित भृशे' असं संबोधलं गेलं आहे. याचा अर्थ या राशीच्या व्यक्ती कोणत्याही परिस्थितीत इतरांचे दृष्टीकोन समजून घेत नाहीत. त्यांना जे माहित आहे तेच सर्व योग्य आहे अशी त्यांची भावना असते.

त्याचप्रमाणे 'कन्या च मायामसि' असं कन्या राशीस म्हटलय. याचा अर्थ कन्या राशीच्या व्यक्तीला विविध प्रकारचे भ्रम होतात व त्याची मानसिकता भ्रमिष्ठासारखी असते असं म्हटलय. मकर राशीस डिप्लोमॅटिक म्हटलं जातं. स्वतःच्या पत्नीशीही ते व्यवहारीपणाने वागतात.

धनु राशीच्या व्यक्तीना एखाद्या गोष्टीबाबतची माहिती विविध प्रश्न विचारून करून घेण्याची वृत्ती असते. तूळ राशीच्या व्यक्ती या समतोल वृत्तीच्या असतात. चंद्राचे पत्रिकेतील स्थान पाहून इतक्या सर्व गोष्टीचे आकलन शक्य होते.

आता वैज्ञानिक दृष्टीकोनातून वृषभ राशीचे उदाहरण पाहू, वृषभ राशीच्या वृत्ती अतिशय हेकेखोर असतात. वृषभेचा स्वामी शुक्र, वृषभ राशी ही कार्बन डाय ऑक्साईडने युक्त असते. कार्बन म्हणजे कोळसा आणि हिरा, हिरा हा कोळशात सापडतो व हिरा हा सर्वात कठीण रत्न आहे. या सर्वांचा परिपाक म्हणून वृषभ राशीची वृत्ती हेकेखोर व कठीण अशी समजली जाते. (बैल हा

प्राणी अशाच वृत्तीचे निदर्शक नाही का?)

आता तूळ राशीचे उदाहरण पहा. तराजू एका डोळे बंद असलेल्या स्त्रीच्या हाती दाखविला गेला आहे. एका संतुलित वृत्तीचे प्रदर्शन यातून होते. तुला ही स्त्री वृत्ती दर्शविते. प्रेम आंधळे असते हे दर्शविणारी तुला राशी आहे.

या सर्व राशी आकाशात दिसतात. प्राचीन काळातील विविध भागातल्या निरीक्षकांना या राशी सारख्याच दिसल्या आहेत. वृश्चिक राशीचे (विंचवाचे शेपूट) शेपूट आजही पूर्वेस रात्री १० नंतर दिसते.

आता उदाहरण सूर्याचे घेऊ. पृथ्वीवरील जीवन हे सूर्यामुळे आहे हे सर्वज्ञात आहे. आपल्या शरीरावर सकाळचे कोवळे किरण पडणे आवश्यक आहे हे डॉक्टर्सही सांगतात. कोवळ्या किरणांत अल्ट्रा व्हायोलेट किरण असतात व ते शक्तिस आवश्यक असतात. ज्या व्यक्ती सकाळी किंवा सायंकाळी सूर्य मावळताना जन्माला येतात त्यांना या किरणाची आवश्यकता भासते ज्योतिषशास्त्रानुसारही या काळात जन्मलेल्या व्यक्तींच्या मेंदूमध्ये काहीतरी कमतरता असते.

सूर्यावरील डागांचे विपरित परिणाम आपल्या ज्योतिर्विदांना खूप पूर्वीपासून ज्ञात आहेत. वराह मिहिराने याबाबत लिहिले आहे. फ्लूची साथ याच काळात पसरते. आपल्या वैज्ञानिकांनाही आता सूर्यावरील डागांचे महत्त्व कळायला लागले आहे. जपानच्या डॉ. तकाटा यांच्या मते सूर्यावरील डागामुळे काही विशिष्ट जंतूंची वाढ मोठ्या प्रमाणात होते. प्रो. टेहीजेवस्ले हे वराह मिहिराच्या मताशी सहमत आहेत. सूर्यावरील डागानंतर तीन वर्षांपर्यंत फ्लूच्या साथीचा धोका असतो.

वराह मिहिराने स्त्रीच्या गर्भधारणेबाबत म्हटले आहे, की स्त्रीची गर्भधारणा ही तिच्या जन्मतिथीच्या दिवशी होते. वराह मिहिराच्या संशोधनानंतर हजारो वर्षांनंतर झेकोस्लोवाकियाचे संशोधक डॉ. ई. जोन्स यांनी

ही गोष्ट सिद्ध केली. यावरून ज्योतिषशास्त्राची उपयुक्तता व वैज्ञानिकता दिसून येते.

शनिच्या साडेसातीची चर्चा सर्वत्र दिसून येते. पत्रिकेत चंद्र ज्या स्थानात आहे त्याच्या बाराव्या ठिकाणी शनिचे आगमन होताच साडेसातीस सुरवात होते. बारावे स्थान, प्रथम स्थान यामध्ये प्रत्येकी अडीच वर्षे शनिचे भ्रमण होते व असा हा साडेसातीचा काळ समजला जातो.

शनि हा सूर्यापासून दूर आहे व त्यामुळे तो थंड आहे. त्यामुळे चंद्राच्या मागे प्रथम, द्वितीय स्थानात शनि असता सामान्य कार्यातही विक्षेप येतात.

धर्म, अर्थ, काम, मोक्ष या चतुर्वर्गातील अर्थ व काम यावर शनिच्या साडेसातीत परिणाम होतो. एक प्रकारे परमेश्वराने अर्थ व काम यांचे नियंत्रण करण्याकरिताच साडेसाती निर्माण केली आहे. अर्थ व काम यावर नियंत्रण नसेल तर सर्वत्र हाःहाकार निर्माण होईल.

शनिचे आणखी एक महत्वाचे कार्य म्हणजे 'स्वच्छता' चंद्र हा मनाचा कारक आहे. त्याजवळ येणारा शनि एक प्रकारे मनाची स्वच्छता करतो व मन साडेसातीच्या काळात शुद्ध होते व साडेसातीनंतर पुन्हा व्यक्ती कर्म करण्यास सिद्ध होते. चंद्र हा परावर्तन करणारा आहे. शनिच्या थंडपणाचे ज्यावेळी परावर्तन होते तेव्हा मनुष्य निराशेच्या गर्तेत जातो व सर्व दोष शनिच्या साडेसातीला देतो.

त्याचप्रमाणे प्रत्येक महिन्यातील दोन दिवस कोणत्याही व्यक्तिला अतिशय अशुभ असे जातात. जन्मपत्रिकेतील ज्या ठिकाणी शनि आहे त्यावरून जेव्हा चंद्राचे भ्रमण होते त्यावेळी मनात निराशवाद निर्माण होतो. अशुभ घटना घडतात. अशुभ वर्तमान कानावर पडते. याउलट प्रत्येक महिन्यातील दोन दिवस शुभ ही असतात. जन्मपत्रिकेत ज्या ठिकाणी गुरु आहे त्यावरून चंद्राचे भ्रमण होत असता अंगात एक प्रकारचा उत्साह संचारतो.

सर्व कामात यश मिळते.

जेव्हा राशीतील चंद्रापासून आठव्या स्थानातून चंद्राचे भ्रमण होते त्यावेळी अशुभ घटना, अपयश यांची प्रचिती येते.

आठवे स्थान धोका, चिंता काळजी याचे निदर्शक आहे. चंद्राचे भ्रमण ज्यावेळी आठव्या स्थानातून होते अशावेळी सावधानता बाळगणे आवश्यक असते. आपल्या दैनंदिन जीवनात अनिश्चितता, तसेच अनाकलनीय घटना याच काळात होत असतात. अभ्यासावरून असं दिसून येतं की रेल्वे तसेच बसेस यांचे भीषण अपघात हे रेल्वे किंवा बसच्या चालकाच्या पत्रिकेत चंद्राचे भ्रमण आठव्या स्थानातून होत असता किंवा चंद्र शनिच्या स्थानात आहे त्यावरून होत असेल किंवा चंद्र अशुभ ग्रहावरून जात असेल त्यावेळी घडतात.

अपघातात कित्येकदा सर्वांचे बळी जातात, काही वेळा काही लोक मरण पावतात, काही जखमी होतात तर काही बचावतात. याचा ज्योतिषशास्त्राच्या दृष्टीकोनातून अभ्यास करणं आवश्यक आहे. या सर्वांच्या ग्रहमानांचा संशोधनात्मक विचार करणे आवश्यक आहे.

माझा याबाबतीतला अनुभव या ठिकाणी देत आहे.

मी स्वतः डून एक्सप्रेसने काही प्रतिनिधींसमवेत ज्योतिषशास्त्राच्या राष्ट्रीय अधिवेशनाकरिता वाराणसीला चाललो होते. वातानुकुलीत डब्याच्या बाजूच्या डब्यात आम्ही स्थानापन्न झालो होतो. एक योगायोगाची आश्चर्यकारक गोष्ट म्हणजे आमच्या डब्यातील सर्वच प्रतिनिधी मकरराशीचे व मकर लग्नाचे होते. इतकेच नाही तर प्रवाशीही मकर लग्न व मकर राशीचे होते. त्या दिवशी सिंह राशीतून चंद्राचे भ्रमण सुरु होते व मकर राशीला ते आठव्या स्थानातून होतो होते. चंद्र राहू आणि शनि यांनी बिघडला होता. माझ्या मनात शंकेची पाल चुकचुकली. काहीतरी अघटित घडणार अशा भावनेनं

..... ग्रहवेध .....

मन अस्वस्थ झालं मी माझ्या जागेवरून उठलो आणि सरळ दुसऱ्या डब्यात गेलो. त्याचवेळी सिंह लग्न सुरू झालं. अचानक काही आवाज झाला वातानुकुलीत डब्यात काही तरी बिघाड झाला आणि त्यानंतर मी आधी ज्या डब्यात बसलो होतो तो डबा रुळावरून घसरला आणि जवळजवळ सर्व सहप्रवासी व प्रतिनिधींना इस्पितळात दाखल करावं लागलं. सर्वाना कुठे ना कुठे मार बसला होता. अशा सामुहिक घटनांचा अभ्यास केला असता ग्रहांचे परिणाम सर्वांवर कशाप्रकारे झाले याचा प्रत्यय येतो.

आत मंगळाचे उदाहरण पहा. मंगळविषयक ज्ञान आपल्या ऋषीमुनींना हजारो वर्षांपासून होतं. मंगळ ग्रहावरून लाल रंगाचे किरण येतात याची त्यांनी माहिती होती. आता आधुनिक वैज्ञानिकांनी मंगळ हा ग्रह कॉपर ऑक्साईडचे भुवन असून त्यामुळे लाल रंगाचे किरण दिसतात हे सिद्ध केले आहे. हा ग्रह उत्साह, धाडस व रचनात्मक पात्रता दर्शवितो. आपण कोणत्याही इंजिनियरच्या पत्रिकेचे निरीक्षण केल्यास मंगळाचा पत्रिकेतील प्रभाव आढळून येईल. मंगळ हा रचनेकरिता तर शनि हा मजूरीकरिता मानला जातो. इंजिनियर्सच्या पत्रिकेत या ग्रहांची स्पंदने आढळून येतात. एखाद्या इंजिनियरच्या यशाचे गुपीत त्याच्या शनि व मंगळ या ग्रहांच्या परस्पर संबंधावरून दिसून येते. आपल्या ऋषीमुनींनी रत्ने व ग्रह यांचा परस्पर संबंध सोधला आहे. नवग्रह व त्यांची रत्ने यांचा त्यांनी सखोल अभ्यास केला होता. प्रत्येक ग्रहाचे रत्न त्यांनी निश्चित केले. पृथ्वीवरील रत्न व सूर्यमालेतील ग्रह यांचे स्पंदन सारखेच आहे हे त्यांनी दर्शविले. एक प्रकारे रत्न ही त्या त्या ग्रहाचे पृथ्वीवरील प्रतिनिधीच आहेत व त्यांचे परिणाम मानवी जीवनावर होतात. रवीकरिता माणिक हे रत्न आहे. रवी ग्रहाचे स्पंदन व माणिक या रत्नाचे स्पंदन सारखेच असल्याचे रवीची उपासना करताना माणिक या रत्नाला महत्त्व दिले गेले.

माणिक या रत्नाला अतिशय उच्च असा विद्युतप्रवाह दिला असता या रत्नातून लेसर किरण उत्सर्जित होतात हे वैज्ञानिकांनी नुकतेच सिद्ध केले आहे. लेसर किरण हे सर्व किरणामध्ये सर्वाधिक शक्तिशाली असतात. आपल्याला माहित आहेच की कमळ सूर्योदयाच्या वेळी उमलते व सायंकाळी सूर्यास्तानंतर पुन्हा पूर्ववत होते. जर माणिक सायंकाळच्यावेळी कमळामध्ये ठेवले तर कमळ उमलते यावरून रवी या ग्रहाचा संबंध माणिक या रत्नात असल्याचे सिद्ध होते.

परदेशात विवाहाआधी वधु व वर यांचा रक्तगट तपासला जातो कारण विवाहानंतर संतती ही बुद्धीमान व सुदृढ होण्याकडे त्यांचा कटाक्ष असतो.

आपल्या ऋषीमुनींनी वधु वर यांचे रक्तगट पहाण्याकरिता नाडीचा शोध लावला. दोघांचे रक्तगट जुळतात की नाही याचे निदान त्यावरून करता येते. नाडी यो तीन प्रकारच्या आहेत. वात, पित्त आणि कफ. एखादी व्यक्ती कोणत्या नक्षत्रावर जन्मली आहे. त्यावरून त्याची नाडी कोणती आहे हे पाहिले जाते. समान नक्षत्रावर जन्मलेल्या व्यक्तीचा रक्तगट सारखाच असतो. जर वधु व वराची नाडी एकच असेल तर दोघांच्या प्रकृतीत शारीरिक व मानसिक दोष सारखेच असतात व त्यामुळे संततीमध्ये हेच दोष असतात. याकरिता समान नाडी असताना विवाह करणे वर्ज्य मानले गेले आहे. काही ग्रंथातून 'एक नाड्यात् भवेत् मृत्यू' असंही म्हटलं आहे.

सजातीय ध्रुव एकमेकांपासून दूर जातात व विजातीय एकमेकांकडे खेचले जाता हे तत्त्व नाडीलाही लागू आहे. एक नाडी असल्यास त्यास नाग नाडी संबोधून विवाहास वर्ज्य मानले गेले आहे.

ज्योतिषशास्त्रास ताऱ्यांचे विज्ञान असे संबोधले जाते. हे शास्त्र म्हणजे वेळेचे विज्ञान आहे. (सायन्स ऑफ टाईम) ज्योतिष म्हणजे प्रकाशाचे विज्ञान आहे. सर्व शास्त्रांची गुरुकिल्ली ज्योतिषशास्त्र आहे. याकरिता

..... ग्राह्येध .....

भगवान श्रीकृष्णानी सांदिपनी ऋषींकडून ज्योतिषविद्या आत्मसात केली होती. श्रीकृष्णाला ज्योतिषशास्त्राचे ज्ञान होते. कुरुक्षेत्रावरील विजय हा ज्योतिषशास्त्राच्या मदतीनेच मिळविला गेला होता. या संदर्भात एक उदाहरण देतो.

महाभारताच्या युद्धाआधीपासूनच वातावरण तंग होते. युद्ध टाळण्याचे उपाय संपले होते. आता दोन्ही बाजूंनी युद्धाची तयारी करणे सुरु होते. आता नेमके युद्ध कोणत्या दिवशी सुरु करायचे एवढेच ठरायचे बाकी होते. दुर्योधन व कौरवानी या करिता पाच पांडवांपैकी सहदेव यास पाचारण केले. सहदेवाचे ज्योतिषविषयक ज्ञान अफाट होते. तसेच तो ज्योतिषशास्त्राशी अतिशय प्रामाणिक होता. दुर्योधनास त्याने युद्धाचा शुभमुहूर्त काढून दिला, ज्यायोगे त्याचा युद्धात विजय होईल. या मुहूर्तप्रमाणे पांडवांचा पाडाव होणार हे माहित असूनही सहदेवाने दुर्योधनास मुहूर्त काढून दिला. त्याने पुढील अमावस्येस ठराविक वेळी युद्ध सुरु करावे असे दुर्योधनास सांगितले. पांडवांना हे कळल्यानंतर ते अस्वस्थ झाले. त्यांनी त्वरेने श्रीकृष्णाची भेट घेतली व आपली समस्या अत्यंत चिंतातूर होवून सांगितली. भगवान श्रीकृष्णानी स्मित करून शांत राहण्यास सांगितले.

दोन्ही बाजूचे सैन्य कुरुक्षेत्रावर एकमेकांसमोर उभे राहिले. आता फक्त युद्ध सुरु होण्याचाच अवकाश होता. चतुर्दशीच्या दिवशी अमावस्येच्या आदल्या दिवशी पांडवांना घेवून श्रीकृष्ण नदी किनारी गेले. तेथे त्यांनी आपल्या पूर्वजांना नैवेद्य अर्पण केला. पांडवांना आश्चर्य वाटले कारण हे सर्व अमावस्येच्या दिवशीच करायचे असते. तथापि श्रीकृष्णावर विश्वास ठेवून सर्व जण नदी किनारी गेले होते.

कौरवांचे पांडवांच्या हालचालीवर बारीक लक्ष होते. श्रीकृष्णावर कौरवांचा राग होताच. तथापि तो ईश्वरी अवतार आहे तसेच अत्यंत बुद्धिमान आहे याबाबत त्यांना

कसलाही संशय नव्हता. म्हणूनच चतुर्दशीच्या सकाळी पितराना अर्पण केलेल्या नैवेद्याचे त्यांना आश्चर्य वाटले. संभ्रमात पडलेल्या कौरवांनी आपण तिथी मोजताना चूक केली असावी तसेच वाटू लागले. कारण श्रीकृष्ण अशा प्रकारे चूक करणार नाही अशी त्यांची धारणा होती. श्रीकृष्णाचे ज्योतिषविषयक ज्ञान त्यांना माहित होते व त्याला एखाद्या पंडितापेक्षा तिथीचे ज्ञान अधिक असणार याबाबत कसालाच संशय नव्हता.

दुर्योधनाने जास्त वेळ वाया घालविला नाही. आज निश्चितच अमावास्या आहे असेच त्याचे मत झाले. त्याने आपल्या सैन्याला आक्रमणाचा आदेश दिला भगवान श्रीकृष्णानी चतुर्दशीच्या दिवस हा अमावस्येचा दिवस असल्याचे भासविल्याने अमावस्येच्या मुहूर्त चुकला आणि पुढे जे झाले ते आपल्याला माहित आहे. ज्योतिषशास्त्र किंवा होराशास्त्र हे एखाद्याचे पूर्वकर्म दर्शविते. पत्रिकेतील ग्रह आपल्या पूर्वकर्माची फळे देत असतात. डॉ. बी. व्ही. रमण यांनीही कर्माचे नियम सांगताना जीवनातील शारीरिक वा भावनिक घटना या पूर्वनियोजित असतात तसेच एखाद्या घटनेची अखेर कशात होणार आहे हे विधिलिखित विशिष्ट नियमानुसार होत असते असे म्हटले आहे.

एखादे कर्म आपल्याकडून घडल्यानंतर त्याचे फळ हे मिळतेच. कधी ते मिनिटात मिळेल कधी एका दिवसात, कधी एका वर्षात तर कधी पुढील जन्मात. या काळात ते कर्म अदृष्ट असतं. कर्माचं फळ मिळाल्याशिवाय मुक्ती नाही मात्र निश्चित.

महाभारत व रामायण काळात ज्योतिषशास्त्राला अनन्यसाधारण महत्त्व होते. पुढेही अनेक वर्षे ज्योतिषशास्त्राला हा मान मिळत राहिला. अनेक राजे महाराजे विविध महत्वाच्या प्रसंगी ज्योतिर्विदांचा सल्ला घेत असत. वराह मिहिर, कालिदास वगैरे महापंडित त्याकाळात ज्योतिषविषयक मार्गदर्शन करीत असत.

..... ग्रहवेध .....

अगदी अलिकडच्या काळात न्यूटननेही ज्योतिषशास्त्राचा सखोल अभ्यास केला होता. त्याच्या संग्रहात उत्तमोत्तम ज्योतिषविषयक ग्रंथ होते. एकदा एका ज्योतिषविषयक नियमाबाबत त्याचा वाद झाला तेव्हा त्याचा मित्र हॅले याला त्यानं सुनावलं, “हे पहा मी ज्योतिषशास्त्राचं अध्ययन केलंय तू केलेलं नाहीस.”

अलेक्झांडरच्या दरबारातील हिंदू ज्योतिषाने अलेक्झांडरला त्याचा मृत्यू विषप्रयोगाने बॉबीलोन येथे होईल असे सांगितल्याची नोंद इतिहासात आहे.

ज्युलियस सिझर याच्या दरबारातील ज्योतिषांनी दिलेला सल्ला न मानल्याने त्याचा अंत झाला.

अलिकडच्या काळातील सम्राट नेपोलियन हा लिनॉर्म नावाच्या स्त्री ज्योतिषाचा सल्ला घेत असे. तिने त्याला मॉस्कोवर हल्ला न करण्याचा सल्ला दिला होता. त्याने तो न मानल्याने त्याचा अंत झाला.

मोंगल काळात मात्र ज्योतिषविषयक संशोधन व प्रसार कमी झाल्याचे आढळते. भारतीय संस्कृतीचा अधिकाधिक विनाश या काळात झाला. अपवाद म्हणजे अलबिरुनी, नावाच्या ज्योतिर्विदाचा! असे असूनही हिंदू ज्योतिषशास्त्राबाबत सर्वांना विशेषतः परदेशातील तज्ञांना आकर्षण वाटत होते. १९८० सालाच्या जागतिक परिषदेतही भारतात ज्योतिष विद्येला जो मान मिळत आहे याची विशेष नोंद घेण्यात आली होती.

सुदैवाने आज ज्योतिषविषयक संशोधन पुन्हा एकदा सुरु झाले आहे. ज्योतिषशास्त्राचे मानवी जीवनातील स्थान अतिशय महत्वाचे ठरत आहे.

ज्योतिषशास्त्रावर विश्वास ठेवणाऱ्या काही जेष्ठ राजकारण्यांची उदाहरणे या शास्त्राचे महत्व अधिकच वाढवितात. भारताचे पहिले पंतप्रधान पंडित नेहरु यांचा ज्योतिषशास्त्रावर विश्वास होता. आपल्या पहिल्या भाषणात ते म्हणाले होते, मध्यरात्रीच्या नंतर जेव्हा जग निद्रित असेल त्यावेळी भारत एक स्वतंत्र राष्ट्र म्हणून जन्माला आले असेल. ब्रिटिशांकडून सत्ता घेण्याची वेळ काशीच्या

पंडितांनी ठरविली होती. लॉर्ड माऊंटबॅटन यांनी आपल्या अधिकाऱ्यांच्या १५ ऑगस्टच्या पूर्वीच्या बैठकीत आपल्याकडे चांगल्या ज्योतिषविषयक सल्लागारांचा अभाव असल्याचे म्हटले होते. लॉर्ड माऊंटबॅटन वेळोवेळी ज्योतिषविषयक सल्ला घेत असे.

झुल्फीकार अली भुट्टो यांचा खास ज्योतिर्विद होता अबायाकून. त्याने भुट्टोना सांगितलं होतं की जनरलच्या पदावर झिया याना नेमू नये. झिया यांच्या पत्रिकेतील शनि-मंगळ यांची मांडणी अशा प्रकारे आहे की ज्यामुळे भुट्टोना धोका होवू शकतो. अबायाकून याने भुट्टोना १० जून १९७८ पर्यंत अत्यंत सावध रहायला सांगितलं होतं व लष्कराची सूत्रे दुसऱ्याकडे देण्यास सुचवलं होतं. तथापि या बाबतचे संभाषण टॅप केले गेले व काही निर्णय घेण्याआधीच भुट्टोना पकडण्यात आले व लष्कराची सत्ता आली, त्यानंतरचा इतिहास सर्वांनाच माहिती आहे.

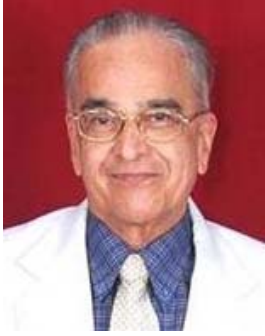
अनुसर्जन : डॉ. उदय ह. मुळगुंद

अध्यात्म मार्गावरील काही अनुभव

डॉ.प.वि.वर्तक

अध्यात्म मार्गाला मनुष्य का लागतो हा प्रश्न नेहमी लोकांच्या मनात डोकावत असतो. पुष्कळ विचारवंतांचा असा समज आहे की, संकटे कोसळली किंवा दुःख भोगावे लागले की मनुष्य अध्यात्म मार्गाला लागतो. मला हा सामान्य नियम म्हणून मान्य आहे. परंतु मी मात्र संकटामुळे किंवा दुःखामुळे अध्यात्म मार्गाला लागलो नाही. मृत्यू हा विषय डोक्यात घोळत असल्यामुळे मी या मार्गाकडे वळलो.

१९५६ साली मी एम.बी.बी.एस. पास झालो. वय अवघे २३ वर्षांचे. या वयात एम.बी.बी.एस. पास होऊन एम.एस.चा अभ्यास करू लागलो तेव्हा मला घमेंड निर्माण झाली होती की, मी आता आधुनिक सायन्सचा वापर करून मृत्यूवर मात करू शकेन. ही घमेंड बाळगूनच हाऊस सर्जन रूपाने मी ससून हॉस्पिटलमध्ये सर्जिकल युनिट 'ए' मध्ये डॉ.घारपुरे या प्रख्यात सर्जनच्या हाताखाली काम करू लागलो. पण उत्तम सर्जनने उत्तम ऑपरेशन करूनही रुग्ण मरतात हे मी एका महिन्यातच ओळखले आणि माझा घमेंड जिरली. विज्ञान मृत्यूवर मात करू शकत नाही, शकणार नाही हे मी मनोमनी ओळखले.

यानंतर माझे विचारचक्र चालू झाले. मृत्यू म्हणजे तरी नेमके काय हे कुठे आपल्या विज्ञानाला माहीत आहे हे माझ्या ध्यानी आहे. मृत्यूच्या वेळी हृदय बंद पडते, श्वासोच्छ्वास थांबतो, मेंदूचे कार्य थांबते ही लक्षणे आम्ही सांगतो पण त्यावेळी नेमके काय घडते हे कुठे सायन्सला माहीत आहे? मृत्यूच्या आदल्या क्षणापर्यंत शरीरात काय असते व पुढच्याच क्षणी काय नाहीसे होते? जीव जातो असे म्हणतात पण जीव म्हणजे तरी नेमके काय हे कुठे विज्ञानाला माहीत आहे?

आजच्या Transport ऑपरेशमध्ये हृदय, मूत्रपिंड, डोळे, आतडे, कातडे इ. एका मृत माणसाचे काढून दुसऱ्याला बसवता येतात. मेलेल्या माणसाच्या या अवयवांमध्ये जीव असतो तोपर्यंतच ते अवयव काढून दुसऱ्याला देता येतात. पण त्यातील जीव गेला तर तो अवयव दुसऱ्यास बसवणे निष्फळ व घातक असते. यावरून एक स्पष्ट होते की मेलेल्या माणसाच्या अवयवांमध्ये जीव असतो. मग मेला म्हणजे काय झाले? अर्थातच तो मेला तेव्हा त्याच्या शरीरांतील दिव्य शक्ती निघून गेली व जीव तेवढा बाकी राहिला. ही दिव्य शक्ती म्हणजेच आत्मा होय कारण तो आत्मा असेपर्यंतच तो प्राणी 'मी मी' म्हणत कार्य करत असतो. आपल्या आतील हा आत्मा

ओळखणे म्हणजे अध्यात्म होय. मृत्यू जवळून पाहिल्यामुळेच मला हे ज्ञान झाले व मी या मार्गाला संशोधन करण्याच्या भूमिकेतून वळलो.

चांगदेव चौदाशे वर्ष जगला. मार्कंडेय ऋषि चिरंजीव झाले या कथा पूर्वीच मी ऐकल्या होत्या. त्याचे स्मरण झाले व ध्यानी आले की या योगी व ऋषि मंडळींनाच मृत्यू आकलन झाला असला पाहिजे, म्हणूनच मी त्या दृष्टीने अभ्यास करू लागलो.

वास्तविक इतका खोल विचार करण्याचे त्यावेळी माझे वय नव्हते. तेवीस वर्षांची मुले असा कधी विचार करत नाहीत. नाटके, सिनेमे, चैन यातच ती मुळे रमलेली असतात. पण मी मात्र अध्यात्मकडे वळलो व अभ्यास चालू केला. इतर कुणीच कधी करत नाहीत, मग मीच ते का केले? या प्रश्नाचे उत्तर 'पूर्वसंचित' असेच आहे. मी पूर्वी, पूर्वजन्मी जी कर्म केलेली असतील त्याचे फळ म्हणूनच मी अध्यात्माकडे वळलो पाहिजे, असे मला आज वाटते.

असे वाटण्याचे कारण आहे. आता मला आठवते की, लहानपणी असे एक दोन प्रसंग झाले आहेत की त्यातून काही शक्तीचे अस्तित्व ध्यानी येते. मी पाच वर्षांचा असताना माझ्या पूज्य वडिलांनी काही मूर्ती परगावहून येताना आणल्या होत्या. सर्व मूर्ती स्थानापन्न झाल्या. पण श्री गुरु दत्तात्रेयाची मूर्ती कुठे ठेवावी हा प्रश्न आला. मी म्हटले, "नाना, माझ्या खोलीत दत्त ठेवा, मी रोज पूजा करीन," वडिलांना प्रथम भीती वाटली. पण विचार करून त्यांनी माझे मानले. मला म्हणाले "फोडायची नाही हं" मी हो म्हटले झाले. श्री दत्त माझ्या खोलीत आले. मी रोज आंघोळ करून त्याला फुले वाहत असे.

एकदा माझे वडील रात्रीच्या गाडीने निपाणीला निघाले. रात्री ८ च्या सुमारास टांग्यात बसून ते गेले. आम्ही त्यांना पोहोचवायला दारापर्यंत गेलो होतो. नंतर जेवणे आटोपली व माझे थोरले दोन भाऊ व दोन थोरल्या बहिणी पत्ते खेळत बसले. मी पाच वर्षांचा मुलगा काहीतरी करत बसलो होतो. अचानक ताईने मला जोरात चापट मारली. माझे काहीच चुकले

नसताना अचानक ताईने चापट मारली हा मला अन्याय वाटला, म्हणून रागाने मी 'नाना' म्हणून जोराने वडिलांना हाक मारली. मी इतक्या मोठ्याने ओरडलो की आमच्या समोर राहणारे वडिलांचे मित्र श्री. दादा वाघ त्यांच्या गॅलरीत आले व हाक मारून 'बाळाला काय झाले?' असे विचारू लागले. ताईने काहीतरी सांगून त्यांना शांत केले. त्यानंतर अर्धाच तास मध्ये गेला असेल आणि नाना खरोखरच परत आले. कराडला रेल्वे अपघात झाला होता म्हणून त्यांची गाडी सुटली नव्हती. मी हाक मारली म्हणून परत आले का? का बोलाफुलाला गाठ पडली?

त्यानंतरची एक सत्यकथा. मी इंग्रजी शाळेत शिकत होतो. माझा थोरला भाऊ बी.एस्सी.ला होता. थोरला भाऊ फार हुशार होता. मी सतत 'ए' तुकडीत होतो तरी हुशार नव्हतो. माझ्या अभ्यासावरून मला भाऊ ओरडायचा. एके दिवशी त्याने कळसच केला. आम्ही सगळे जेवत असताना तो मला अभ्यासावरून रागावू लागला. "तू नापासच होणार, नापासच होणार" असे मला अनेक वेळा बोलून त्याने मला रडवले. अचानक मला एकदम राग आला व त्या भरात मी बोलून गेलो की "मला नापास होणार म्हणतो आहेस तर मी नापास होणार नाहीच पण तूच नापास होशील." हा माझा शाप खरोखरच सत्य झाला. आता मी बोलाफुलाला गाठ पडली का? मला वाटते, नाही, अंतःकरणाच्या तळमळीने मी बोललो होतो म्हणूनच तो शाप खरा ठरला. साहजिकच माझी पूर्वपुण्याई काहीतरी असणारच. ही पूर्वपुण्याई होती म्हणूनच मी एम.बी.बी.एस.झाल्यावर तेविसाव्या वर्षी आध्यात्माकडे वळलो.

मी हाऊस सर्जन असताना माझा सहकारी डॉ.आपटे एक दिवस रजेवर गेला व त्याने मला त्याचा वॉर्ड सांभाळण्यास सांगितले. मी माझे वॉर्ड आटोपून त्याच्या वॉर्डमध्ये पेशंट बघण्यास गेलो. तेथे व्हरांड्यात एक पेशंट ठेवला होता. तो छताच्या एका कोपऱ्यात डोळे खिळवून बोलत होता की "अरे तू कशाला आला आहेस? मला इतक्यात नेऊ नकोस, माझी बायको वयाने लहान आहे. ती शिकलेली नाही. मुले अगदीच छोटी आहेत. इतक्यात नेऊ नकोस." वर वर पाहिले तर ही

असंबद्ध बडबड वाटत होती व तसेच माझ्या सहकाऱ्याने केसपेपरवर लिहून ठेवले होते. पण तो बघत होता तेथे कुणी व्यक्ती उभी आहे हे मान्य केले तर त्याचे भाषण सुसंगत वाटत होते. ते खरे की खोटे हे पाहण्यासाठी मी त्याची केस वाचली तर खरोखरच त्याची बायको वयाने लहान व मुले अगदीच छोटी होती. तेव्हा तो खरे बोलत होता, सुसंगत बोलत होता हे निष्पन्न झाले. त्यामुळे मी मानले की, खरोखरच त्याला कुणीतरी तेथे दिसत होते, पण इतरांना ते कुणीतरी दिसत नव्हते. कोण असेल ते कुणीतरी ? थोडाच विचार केल्याबरोबर ध्यानी आले की तो यमदूत असावा. साहजिकच त्याचा मृत्यू जवळ आला असावा. रात्री मी सहकाऱ्याला सांगितले की तो बाबा मरणार आहे. त्यावर तो म्हणाला, “शक्यच नाही, तो बरेच दिवस तेथे पडून आहे. अशीच अवस्था आहे.” रात्री खरोखरच तो पेशंट मेला. या घटनेवरून यमदूताची आपली कल्पना खरी असावी, असे माझे मत बनले.

याला पुष्टी देणारी आणखी एक घटना मी प्रॅक्टीस करू लागल्यावर घडली. रात्री अडीच वाजता मला व्हिजिटला बोलाविणे आले. मी लगेच गेलो पण तो पेशंट मृत्यू पावला होता. विचारल्यावर माहिती कळली की तो मनुष्य रात्री तीनपर्यंत जॉली क्लबमध्ये पत्ते खेळत होता. नंतर सायकलने घरी आला. वर येऊन आपल्या खोलीत गेला. कॉटवर झोपला व अचानक धाप लागली म्हणून पत्नीने मला फोन केला. मी जाईपर्यंत तो मेला सुद्धा.

पेशंटवर उपचार करणे शक्यच नव्हते म्हणून मी निघालो तेव्हा ती बाई गप्पा मारीत होती आणि अचानक त्या मुलीने पाहिले की, एक उंच, धिप्पाड, काळाकभिन्न पुरुष बाहेरून घरात आला व वडिलांच्या खोलीत शिरला. त्याचे कपडे काळे होते व डोक्यावर मुकुटही होता. ही घटना तिने लगेच आपल्या आईला व भावंडांना सांगितली. पण सर्वत्र होते तशीच टिंगल झाली. काहीतरी भास असेल म्हणून सगळेच ती गोष्ट पूर्ण विसरले पण नंतर लगेच ती मुलगी जास्त घाबरली. मृत्यू घडल्यामुळे खात्री पटली की तो यमदूतच आला होता. पेशंट येण्यापूर्वीच तो ठरलेल्या जागी येऊन उभा राहिला आणि

पेशंट आल्याबरोबर यमपाश त्याच्या गळ्यात टाकला. म्हणूनच पेशंटला धाप लागली व तो लगेचच मेला.

यमपाशाची ती कल्पना सत्य दिसत असल्याने आता मी मात्र सावध झालो आहे. मृत्यूशी झगडत असताना पेशंटच्या डोक्याजवळ आपले डोके येऊ नये याची मी काळजी घेतो कारण भीती वाटते की पेशंटच्या गळ्यात टाकलेला फास आपल्या गळ्यात चुकून पडला तर ? अर्थातच हा विनोद केला आहे. वेळ भरल्याशिवाय तो फास टाकत नाही याचीही खात्री आहे. असो.

१९५६ सालीच मी अध्यात्ममार्गाचा अभ्यास करू लागलो. त्यासाठी ‘योगसिद्धी व ईश्वरी साक्षात्कार’ हे डॉ.वि.म.भट यांनी लिहिलेले पुस्तक मी वाचले. श्री.भट डॉक्टर असल्यामुळे त्यांच्यावर माझा जास्त विश्वास बसला व अध्यात्म हे खरेच शास्त्र आहे त्याबद्दल माझी खात्री पटली म्हणून अभ्यासाला जोर चढला.

श्री.गोंदवलेकर महाराजांचे चरित्र त्याच वेळी मी वाचले. नामजप हा सोपा उपाय मला पटला. डॉक्टर असलेल्या मला नामजप करणे तेवढेच साधले असते. इतर उपासना शक्य नव्हत्या म्हणून मी तो मार्ग अनुसरला, महाराजांनी सांगितल्याप्रमाणे मी “श्रीराम जयराम जयराम” हा जप करू लागलो. पण माझे मन तेथे बसेना, म्हणून मी विचार करू लागलो. तेव्हा लक्षात आले की रामाबद्दल माझ्या मनात किंमिष आहे. रामाने लपून वालीला बाण मारला व सीतात्याग केला हे चुकले असे माझे त्यावेळी मत असल्याने असावी तशी श्रद्धा रामावर बसेना. मग माझ्या लक्षात आले की, आपण पूर्वी श्रीदत्ताची आराधना करत होतो. दत्त तर जगद्गुरु आहे मग दत्ताचीच उपासना का करू नये ? दत्तामध्ये ब्रम्हा, विष्णू, महेश तिघेही असल्यामुळे सर्वांचीच उपासना घडेल. म्हणून दत्ताचेच करायचे मी ठरवले.

१९४९ साली एस.एस.सी.ला असताना मात्रा-गण-वृत्त यांचा मी अभ्यास केला होता. त्याचा वापर करून मंत्र मीच बनविला. “श्रीदत्त, जय दत्त, जय जय दत्त”, हा जप मी

करू लागलो. हा जप सतत करण्याचे धोरण मी ठेवले होते, पण प्रत्यक्षात मात्र सतत होत नसे. आठवण होईल तेव्हा तेव्हा मी जप करू लागेल. हळूहळू त्याचा सराव झाला. हॉस्पिटलमध्येही मनात जप करू लागलो.

येथे एक तंत्र सांगितलेले बरे, जप मोठ्याने करावा का मनात हा एक प्रश्न सतत विचारला जातो, माझे मत आहे की, सुरुवातीला जप पुटपुटाल्याप्रमाणे स्वतःला ऐकू येईल इतक्या मोठ्याने करावा. त्यामुळे आपण जप करीत आहो, हे आपणाला समजते व मग हळूहळू जप मनात बसतो व त्यानंतर मात्र जप मनातच करावा. प्रथमपासून जप मनात करावयाचा ठरविले तर जप केव्हा विसरला हेच लक्षात येत नाही. जप थांबून मन विचारात भरकटत जाते.

जप करण्यामागचे मर्मसुद्धा त्याचवेळी माझ्या ध्यानी आले होते. जप करण्यामुळे मन एका विचारावर स्थिर होते. एरवी मन अनंत विचार करीत राहाते, त्यामुळे मनाला स्वस्थता लाभत नाही. जपामुळे ते एका विचारावर स्थिर राहू लागते म्हणून त्याला स्वस्थता लाभते व त्यामुळे मनाची शक्ती उगीचच खर्च होणे थांबते. मनाची शक्ती साठली की मन भक्कम होते व परिणामी शरीरही भक्कम राहते.

१९५६ साली प्रथम मी काही गुरूंकडे जाऊन आलो कारण सर्वांप्रमाणेच माझीही कल्पना होती की गुरुशिवाय सर्व व्यर्थ आहे. गुरूंकडे मी गेलो खरा पण त्यांचे-माझे काही पटले नाही. कारण माझ्या साध्या शंकांना ते उत्तरे देऊ शकले नाहीत. त्यांनी मला सांगितले की, आत्मज्ञान मिळवायचे असेल तर प्रथम आसनसिद्धी करा. पद्मासन किंवा सिद्धासन घालता आलेच पाहिजे. मी म्हटले 'मला येत नाही,' त्यानंतर मी विचारले की आत्म्याचा व देहाचा काय संबंध आहे? ते उत्तरले की काही संबंध नाही, म्हणूनच देहाने आत्मा मिळत नाही. त्यावर मी म्हटले की देहाचा जर आत्म्याशी संबंध कसा असू शकेल? शरीराचे आसन कुठेही असले तरी आत्मा मिळवायला अडचण भासू नये. यावर ते काही बोलू शकले नाहीच. मीही जास्त विचारले नाही, आसनाशिवाय मिळेल तेवढे मिळविण्याचा

निर्णय मी केला.

आपल्याला आसनसुद्धा घालता येत नाही. डॉक्टर व्यवसायात असल्यामुळे सोवळे ओवळे तर राहिले दूरच, अशा स्थितीत काय उपासना करणार आणि काय मिळणार? अर्थातच काही मिळणार नाही हे मी गृहीत धरले आणि त्याचाच मला सर्वात जास्त लाभ झाला हे आता मला कळले आहे, कारण अभिलाषा सुटली तरच अध्यात्मप्रसाद मिळतो.

काही गुरू चक्क फसवणूक करत असतात, काही गुरू फसवणूक करत नाहीत, पण ते अंधश्रद्धेचे बळी असतात. ते कार्यकारण मीमांसा करण्याच्या फंदात पडत नाहीत. त्यामुळे ते सांगितले ते खरे असेलच असे नाही, ते चुकीचे असेल तर आपले मात्र नुकसान होते. हा सर्व विचार करून मी ठरवले की कुणा माणसाला आपण गुरू करावयाचे नाही. श्री दत्तालाच गुरू मानू आणि उपासना चालू करू. त्यात आपले नुकसान होणार नाही. फसवणूक होणार नाही. जास्तीत जास्त वाईट काय होईल? तर आपणास काही मिळणार नाही एवढेच, असा विचार करून मी श्री.दत्ताला गुरू मानले आणि त्याच्यासमोर ध्यान करत किंवा त्याचाच जप करत मी बसू लागलो. बसणे थोडाच वेळ घडे कारण तेवढा वेळच नसे. जप मात्र मनात खूप होत असे. त्याचे फळ निश्चितच मिळाले पण ते कळले मात्र नाही. हे फळ उघड होण्याचा प्रसंग असा - १९ मे १९५९. माझ्या भाच्याची मुंज आमच्या घरी होती. रात्री मोठ्या मांडवात सर्व पाहुण्यांसह आम्ही गप्पा मारत बसलो होतो. रात्री १२-१ च्या सुमारास लहान मुलाचा रडण्याचा आवाज येऊ लागला. लवकरच आमचे दार ठोकले गेले. पेशंट आला म्हणून मी उठून गेलो. दारात एक जोडपे व रडणारे बालक होते. मी त्यांना दवाखान्यात घेतले व विचारले. त्यांनी सांगितले की, हे मूल दुपारपासून असे सतत रडत आहे. नेहमीच्या डॉक्टरांची व तज्ञांची औषधे, इंजक्शनने झाली पण उपयोग नाही. आता तर मूल डोळे फिरवू लागले आहे म्हणून तुमच्याकडे आणले आहे. 'हे बोलणे चालू असतानाही मूल रडतच होते. त्याला तपासण्यासाठी मी कॉटवर ठेवण्यास सांगितले व पोट तपासण्याकरिता त्याच्या पोटावर हात ठेवला मात्र. तत्क्षणी

त्याने एकदम चमकून माझ्याकडे पाहिले व रडणे थांबले. नंतर ते रडलेच नाही.'

मी परत घरात गेल्याबरोबर माझ्या डॉक्टर काका-मामांनी विचारले "अरे तू केलेस तरी काय ? अचानक कसे रडणे थांबले ? अगदी मार्फिनचे इंजेक्शन जरी दिले असते तरी प्रथम टोचल्यामुळे ते जास्त रडले असते व मग हळूहळू अर्ध्या तासाने ते झोपले असते." मी म्हटले, "तपासण्याआधी हात ठेवला व मूल थांबले." सर्वांनी एकमताने मान्य केले की हा हातगुणच ! हातगुण का यावा ? मला वाटले माझ्या उपासनेमुळे हातगुण लागला असावा. साहजिकच माझ्या उपासनेला जोर चढला.

अध्यात्मात प्रगती होत नाही. त्यामुळे पुढे दोन वर्ष तसे काहीच घडले नाही. माझीही अपेक्षा नव्हतीच. त्यामुळे उपासना चालू होती. त्यानंतर अचानक दुःखाचा एक डोंगर माझ्यावर कोसळला व त्याचवेळी एक विलक्षण अनुभूतीही मिळाली. १२ जुलै १९६१ ला पानशेत धरण फुटून पुण्यात पुराने हाहाःकार उडविला. आमचा वर्तकी तपकिरीचा कारखाना पाण्याखाली पूर्ण बुडाला. घरातही पाणी गुडघ्याइतके शिरले होते. पुण्यातील वीज, तारा, टेलिफोन्स सर्व बंद पडले होते. अशा स्थितीत १६ जुलैला रात्री माझे पूज्य वडील देवाघरी गेले. हृदयाचा झटका आला आणि मी योग्य उपचार करूनही वडिलांना मृत्यूने ओढून नेले रात्री १२ वाजता. त्यानंतर सर्वांना निरोप दिले. पण मुंबईला माझी एक बहीण, दोन काका होते त्यांना कसे कळविणार हा मोठा प्रश्न पडला. तारा व दूरध्वनी तर बंद होतेच. पण आगगाड्याही पुणे स्टेशन किंवा शिवाजीनगर स्टेशनवरून सुटत नसत वा येत नसत. टॅक्सी बंद होत्या अशा स्थितीत मुंबईला कसे कळवणार ? या विवंचनेत सगळे असताना रात्री दीडच्या सुमारास एकदम एक शिरशिरी माझ्या पाठीच्या मणक्यातून वर डोक्यापर्यंत गेली. क्षणभरच माझ्या मनात आले की शेजारी जाऊन फोन करून बघावा. आमच्या शेजारी सारडा लिथो प्रेस आहे तिथे फोन होता. आमच्याकडे नव्हता. मुंबईला दादरला माझे काका डॉ.के.ना.वैद्य यांच्याकडेही फोन होता. मी उठून घराबाहेर जाऊ लागलो म्हणून माझ्या थोरल्या

भावाचे दोन मित्र माझ्यापाशी येऊन विचारू लागले, मी फोनचे सांगितल्यावर म्हणाले, 'अरे वेड्या, आमच्यावर विश्वास नाही का ? आम्ही सगळे बघून आलो आहोत. ताराही बंद आहेत, टेलिफोन कसा करता येईल.' तरी मी जाण्याचा हट्ट धरला. दोघांनाही वाटले की पितृमरणाने माझे डोके फिरले असावे म्हणून ते दोघे मित्र माझ्या दोन्हीकडून माझे दंड पकडून माझ्याबरोबर आले. मी फोनजवळ गेलो. तेथील माणसाला म्हटले मला फोन करायचा आहे. तो म्हणाला, 'साहेब माहीत नाही का ? टेलिफोन बंद आहेत.' मी चिडून म्हटले की, 'तेच मला बघायचे आहे. किती पैसे देऊ सांग!' त्यावर तो वरमला आणि म्हणाला करा फोन. मी फोन करू लागलो. ते तिघे माझ्याभोवती उभे राहून माझा वेडेपणा पाहात होते आणि खरोखरच माझा फोन काकांना मिळाला. मी सर्व हकीकत सांगितली फोन बंद केला. ते तिघेही आश्चर्यचकित झाले. बहुधा त्यांना माझे बोलणेसुद्धा भ्रमात झाले असे वाटले असावे. मी परत घरी आलो. निरोप दिल्याचे सांगितले. जरा वेळाने माझी थोरली बहीण म्हणाली, 'घरच्या गाडीने या असे सांगितले का ? कारण रेल्वे तर खडकीलाच थांबतात.' तसे मी सांगितले नव्हते म्हणून सगळेच म्हणाले, जा पुन्हा फोन कर. मी पुन्हा गेलो, पण हा फोन मात्र लागला नाही. फोन डेड होता. नंतरही पंधरा दिवस पुण्यातील फोन बंद होते.

कुणाला वाटेल मी फोनवर बोललो ते भ्रमातच बोललो. परंतु माझे काका खरोखरच घरच्या गाडीने दुसऱ्या काकांना व बहीणीला तसेच मेहुण्यांना घेऊन पुण्याला आले. त्यांना नवा पूल वा संगम पूलावरून ते पुण्यात शिरले आणि उद्ध्वस्त झालेले पुणे बघतच घरी आले. आल्याबरोबर पहिला प्रश्न त्यांनी केला, तू फोन कसा केला ? मी म्हटले, काही सांगता येत नाही. तो एकच फोन लागला खरा. त्या दुःखद प्रसंगात अधिक विचार करणे शक्यच नव्हते पण नंतर समजले की आत्म्यानेच हे सर्व घडवले. आत्मा ही अचिंत्य शक्ती आहे. त्यामुळे विजेचे काम तिने सहज केले. आता तर वाटते की बंद फोन हा केवळ माध्यम होते, फोन नसता तर अन्य मार्गाने संदेश दिला गेला असता.

आत्म्याने हे घडविले हे मान्य केले की दुसरा फोन का लागला नाही याचे उत्तर मिळते, वडिलांचा मृत्यू कळविणे महत्त्वाचे होते. गाडीने या का आगगाडीने हा सोयीचा प्रश्न होता. म्हणून दुसऱ्या फोनच्या वेळी आत्म्याने फोन चालू केला नाही. गाडीने निघायचे हे काकांच्या मनातच घातले.

हे सगळे घडले आणि मी म्हणतो, मी घडवले असे म्हणत नाही. कारण “मी करीन” असे म्हणणारा मी अहंकारी मी असतो, मेंदू असतो, मन असते, बुद्धी असते, पण आत्मा नसतो. याचे प्रत्यंतर मला पुढे एका प्रसंगाने आले.

माझी मुले लहान असताना सिनेमाला जाऊ असे म्हणू लागली, त्यांच्यासाठी मी पॅरेमाऊंट (आताचे रतन) टॉकीजमध्ये लागलेला ‘गरम मसाला’ हा सिनेमा निवडला. त्यात मुलांना आवडणारे सगळे होते. पण पत्नीला काही तो आवडला नाही. ती मला म्हणाली, ‘दुसरा सिनेमा पाहू’ मी मुलांसाठीच सिनेमा निवडला असल्याने बदलण्यास तयार नव्हतो. मग ती म्हणाली, ‘मी मैत्रिणीबरोबर दुसऱ्या सिनेमाला जाईन.’ तिघा मुलांना घेऊन मी जायचे व हिने दुसरीकडे मैत्रिणीबरोबर जायचे हे मला अजिबात आवडले नाही. मी रागावलो, पण सहज तिला म्हटले ‘ठीक आहे. कर फोन. जर लागला तर’

आश्चर्य म्हणजे तिचा फोन लागेना. मग ती रागाने म्हणाली, तुम्हीच काहीतरी फोनला केले आहे. मी म्हटले तशी शंका असेल तर बहीणीला फोन कर. तिने बहीणीला फोन केला तो लागला. फोन चालू होता हे निष्पन्न झाले. पण तिला बहीणीबरोबर जायचे नव्हते. म्हणून तिने पुनःपुन्हा मैत्रिणीला फोन केले पण लागेना. शेवटी माझ्याबरोबर येण्याचे सौ.शोभनाने मानले. आम्ही बाहेर निघालो, दारापर्यंत आल्यावर तिला मी म्हटले, बघ आता फोन करून, आणि फोन लागला. पण आता मैत्रिणीच्या तयारीला वेळ नव्हता. त्यामुळे ती मुकाट्याने माझ्याबरोबर ‘गरम मसाला’ बघायला आली.

फोनवरचा हा ताबा आपोआप आत्मिक शक्तीने घडला. ‘मी करतो’ असे अहंकाराने म्हणून मी जर हा प्रयोग पुन्हा केला तर फसेल कारण या अहंकारी ‘मी’ च्या अधिपत्याखाली

आत्मा नसतो. आत्म्याला पटेल तेच तो करतो. म्हणूनच चमत्कार घडतात. हुकमीपणे दाखवता येत नाहीत.

आठवण झाली म्हणून याच संदर्भात आणखी एक चमत्कार सांगतो, माझे मित्र डॉ.पुराणिक (डेंटिस्ट) त्यांनी काढलेला दातांचा एक एक्सरे घेऊन तो डेव्हलप करण्यासाठी माझ्याकडे आले. आम्ही दोघे अंधाऱ्या खोलीत होतो. ‘फोटो डेव्हलप झाला व आता फिक्सरमध्ये टाकायचा’ असे मी म्हटले मात्र, त्यांनी एकदम दिवा लागला, फिल्म वाया जाणे स्वाभाविक होते, पण त्यामुळे मला, डेंटिस्टना, पेशंटला सर्वांनाच त्रास झाला असता. मी चटकन दिवा मालविला, मनात प्रार्थना केली व फिल्म फिक्सरमध्ये टाकली. प्रार्थना करत राहिलो. दोन मिनिटांनी फिल्म फिक्सरमधून बाहेर काढली आणि आश्चर्य म्हणजे फोटो फिल्मवर उजेड पडला तर ती लगेच काळी पडते पण येथे प्रकाश पडूनही काही झाले नव्हते. डॉक्टरांनी दिवा लावला, तो मला कळला, मग लगेच माझा हात बटणापाशी नेऊन मी दिवा मालवला. या घटनाक्रमात एक सेकंद तरी नक्कीच उलटला. मग प्रकाशाचा परिणाम फिल्मवर का नाही झाला ? परमात्म्याची लीला हेच खरे.

माझे वडील गेल्यानंतर माझे लग्न झाले. त्यावेळी मी ज्योतिषशास्त्राचा अभ्यास करू लागलो होतो व माझ्या लग्नाची तारीख मी २० डिसेंबर १९६१ अशी घरी सगळ्यांना सांगून ठेवली होती. आश्चर्य म्हणजे १८ डिसेंबर ६० ला माझे लग्न ठरले आणि १ जानेवारी १९६१ रोजी लग्न झाले. संबंध आयुष्यात दहा दिवसांची चूक ही नगण्यच नव्हे का ?

यावेळी लो.टिळक आयुर्वेदिक महाविद्यालय पुणे येथे मी सर्जरीचा अध्यापक होतो. माझे एक विद्यार्थी श्री.मनोहर लक्ष्मण जोशी एकदा माझ्याकडे दवाखान्यात आले आणि म्हणाले, “सर, तुमच्यावर श्री गणपती प्रसन्न आहे, कारण तुम्ही पहिले व्याख्यान दिले तेव्हा वरदहस्त केलेला गणपती मला तुमच्या मागे दिसला.” मी म्हटले, “जोशी, यामुळे सर्जरीत जास्त मार्क मिळतील असे धरू नका.” त्यावर ते म्हणाले, “नाही सर, तेवढ्यासाठी सांगत नाही. खरोखरच

तुमच्यावर गणपती प्रसन्न आहे आणि याचा पुरावा लवकरच तुम्हाला मिळेल.” या बोलण्यानंतर ८-१० महिने गेले आणि एकदा मी व श्री. दादा वाग आमच्याच बागेत उभे असताना तो चमत्कार घडला. माझे पुतणे चोर-शिपाई खेळत तिथे आले. कुणीतरी पळताना तेथील मांदाराच्या झाडाची फांदी पकडली. त्यामुळे ती पिळली जाऊन मोडली, मी ओरडलो, झाडे मोडता का रे! आणि माझे लक्ष्य बुंध्यात गेले. मांदाराच्या झाडाच्या बुंध्यामध्ये गणपतीची मूर्ती तयार होती. एखाद्या मूर्तिकाराने करावी इतकी सुबक मूर्ती. मला पुरावा मिळाला.

आता प्रश्न आला की मी दत्ताची उपासना करावी का श्री गणपतीची? मी दोघांचीही उपासना केली. काही दिवसांनी गणपती आल्याची बातमी सर्वतोमुखी झाली व लोक दर्शनाला येऊ लागले. त्यात श्री नाटेकर महाराजही आले होते. ते आले असताना मी दवाखान्यात सकाळी काम करत होतो. माझ्या बंधूनी त्यांना घरात नेले व पाहुणचार केला. त्यांचे दर्शन घेऊन पाया पडायला खूप माणसे जमली. त्यांची जायची वेळ आली तेव्हा त्यांनी मला निरोप पाठवला म्हणून मी घरात गेलो. मी आत शिरल्याबरोबर तेच मला नमस्कार करीत पुढे आले. मला त्यांनी नमस्कार करू दिला नाही. याचे रहस्य नंतर त्यांनी श्री.म.ल.जोशी यांना सांगितले की डॉक्टर अध्यात्मात फार प्रगत आहेत म्हणून मी त्यांचा नमस्कार घेतला नाही. उलट मीच त्यांना नमस्कार केला.

१९६४-६५ ची गोष्ट आहे. डॉ.म.ल.जोशी यांचे गुरु श्री.फणसे महाराज आजारी पडले. ते कुणाची औषधे घेत नसत. या आजारात ते बेशुद्ध झाले त्या अवस्थेत डॉ.जोशी त्यांना माझ्या हॉस्पिटलमध्ये रात्री घेऊन आले. मी माझ्या विष्णुप्रसाद नर्सिंग होममध्ये त्यांना ठेवू घेतले व उपचार चालू केले. दोनच दिवसात ते शुद्धीवर आले व सुधारले. सुधारल्यावरही ते माझ्याकडून औषधे घेत. इतर डॉक्टरांकडून मात्र घेत नसत. ते हॉस्पिटलमध्ये असताना श्री.शृंगारपुरे नावाचे शिष्य त्यांना भेटावयास आले. बरोबर त्यांची कन्यासुद्धा होती. ती माझ्या पाया पडू लागली. मला लाजल्यासारखे झाले. मी म्हणालो, “माझ्या पाया पडायला नको, मला तेवढा अधिकार

नाही.” यावर महाराज म्हणाले, ‘अहो तुमचा अधिकार केवढा आहे ते तुम्हालाच माहीत नाही.’

यानंतर ते खूपच सुधारले. त्यामुळे मी त्यांना घरी पाठवण्याचा विचार करू लागलो. एके दिवशी मला त्यांनी बोलावले, म्हणाले “बसा, तुम्हाला बरेच सांगावचे आहे.” मी बसलो पण तेवढ्यात कुणी शिष्य आला व बोलणे राहिले. असेच तीन-चारदा झाले, मग एकदा मला ते म्हणाले की डॉक्टर, मनुष्य मेल्यावर तुम्ही इंजेक्शन देता व तो पुन्हा सुधारतो. ते इंजेक्शन किती वेळात द्यावे लागते? मी सगळे सांगितले. विषय तेवढाच खूप ज्ञान आहे पण अजून सर्व कळत नाही, ‘मी उत्तरलो,’ सर्व गोष्टी कुणालाच कळत नाहीत. मी तर अजून शिकतोय! विषय तेथेच थांबला. नंतर डॉ.जोशींना ते फणसे महाराज म्हणाले, ‘आता माझ्याकरता जागा पाहा, ओंकारेश्वर!’ एकदा फणसे महाराज म्हणाले, ‘मी जाणार आहे बुधवारी का गुरुवारी ते अजून ठरायचे आहे, पण तुम्हा सर्वाना फसवून जाणार आहे.’ डॉ.जोशींनी मला हे सर्व बोलणे सांगितले तरी आमच्या डोक्यात प्रकाश पडला नाही.

एरवी मी रात्रीसुद्धा त्यांना पाहत असे पण त्या बुधवारी रात्री मला गाढ झोप लागली. गुरुवारी सकाळी साडेसहाला जाग आली. मी लगेच हॉस्पिटलमध्ये जाऊ लागलो व वाटेतच डॉ.जोशी भेटले, आम्ही दोघे जाऊन पाहतो तो फणसे महाराज देवाघरी गेलेले. डॉ.जोशी व श्री.शृंगारपुरे रात्री त्यांच्या सोबतीसाठी थांबत व जागे राहात. पण त्या रात्री नेमकी दोघांनाही झोप लागली, नव्हे फणसे महाराजांनीच झोप लावली. कारण ते त्यांना फसवून जाणार होते. नंतर शिष्यांनी माझ्याकडूनच मुंबईच्या एका शिष्याला फोन केला. त्याने सांगितले “रात्रीच श्री महाराजांनी मला सांगितले, मी निघालोच आहे.”

हे बोलणे फोनवर होत असतानाच नाना पेट, पुणे येथील एक बाई आपल्या पाच वर्षांच्या मुलाला घेऊन हॉस्पिटलमध्ये आली. तिने सांगितले की तिचा पाच वर्षांचा मुलगा पहाटे पाच वाजताच जागा झाला व म्हणू लागला “नाना

गेले लवकर चल.” बाईने त्याला दामटून झोपवले पण पुन्हा सहा वाजता उठून मुलाने धोशाच लावला म्हणून ती मुलासह आली होती.

जवळच्या आम्हा तिघांना नाना महाराजांनी झोपवले व फसवून गेले, पण नाना पेठेतील व मुंबईच्या शिष्यांना मात्र ते सांगून गेले. हा चमत्कारच नाही का ? यानंतर मला उलगाडा झाला की ते मला “तुम्हाला सगळे कळत नाही” असे का म्हणाले, बुधवार का गुरुवार हे नक्की ठरत नव्हते म्हणून मधलाच काळ पकडला.

याच सुमारास टिळक रोडवरील श्री.गोखले महाराजांचा अनुभव आला. माझ्या एका परिचितांनी सांगितले म्हणून मी त्यांच्याबरोबर श्री गोखले महाराजांकडे गेलो. ते मला म्हणाले, ‘समोर बसा,’ मी म्हटलं, ‘मला काहीच विचारायचं नाही,’ तरी तुम्ही नुसते बसा हो, असे गोखले महाराज म्हणाले. मी समोर बसलो, त्यांनी माझ्याकडे पाहिले व म्हणाले, ‘तुमचे कुलदैवत श्री गजानन आहे.’ मी मनात हसलो कारण ते चुकले होते. तेवढ्यात त्यांना झटका आला व ‘आदिनाथ, आदिनाथ असे ते म्हणू लालगे. झटका गेल्यावर ते म्हणाले, ‘चुकलो हं! शंकर तुमचे कुलदैवत आहे, तेच साक्षात पुढे उभे राहिले’, मी मानले. नंतर त्यांनी मला सांगितले की, “‘तुमच्याकडे श्री गजानन प्रकट झाले आहेत म्हणून मी चुकलोय.” पुढे ते म्हणाले, “‘साक्षात श्री दत्तच तुम्हाला हाताशी धरून, शिकवून तयार करून घेत आहेत, तुमचा डायग्नोसिस कधी चुकत नसेल.” यानंतर ते म्हणाले, श्री गजाननाने तुमच्याकडे होणारी चोरी टाळली आहे. मी थक्कच झालो कारण प्रसंग तसा घडला होता.

मी पत्नीसह सिनेमा पाहावयास गेलो होतो. घराशेजारीच दवाखाना असल्याने दवाखान्याच्या किल्ल्या तेथेच कडीला मी ठेवत असे, एक चोर घरातून आतील बाजूने दवाखान्यात शिरला. वजन करण्याचे मशीन त्याने दाराशी आणून ठेवले व आणखी काय मिळते का ते तो पाहात होता. तेवढ्यात फोन वाजला म्हणून माझी भावजय फोन घेण्यासाठी दवाखान्यापाशी

आली. दार उघडे पाहून ती घाबरली ओरडली. चोर माल न घेताच पळून गेला. फोन खरा नव्हताच. रॉग नंबर होता. गणपतीनेच फोन लावला होता असे श्री गोखले महाराजांच्या सांगण्यावरून वाटले. आमच्या घरची ही घटना श्री गोखले महाराजांना कशी समजली हा महत्त्वाचा प्रश्न आहे. ती दैवी देणगीच होय.

श्री नाटेकर महाराज, श्री आंबेकर महाराज व आणि कोणी तरी मला सांगितले होते की गणपती खास तुमच्यासाठी आला आहे. उजव्या सोंडेचे चैतन्य आहे, पण तुम्ही डॉक्टर असल्याने सोवळे पाळणे जमणार नाही म्हणून डाव्या सोंडेचे रूप घेऊन आला आहे. तरीही तो तुमच्यासाठी तुमच्या बागेत आला आहे म्हणून लोकांना दर्शनासाठी खुला-ठेवू नका. देवाचे दर्शन लोकांना कसे बंद करणार असा प्रश्न मला पडला म्हणून मी महाराजांचे न ऐकता दर्शन खुले ठेवले पण लवकरच असे काही प्रसंग घडले की दर्शन बंद करण्याचा निर्णय मला करावा लागला.

हा गणपती बागेतून काढून पूजेमध्ये घ्या, असा विचार अनेकांनी मला सांगितला, पण मी म्हटले तो आपणहून आला आहे तसाच राहू दे. मांदाराचे झाड केवळ तीन वर्षांचे होते व त्याच्या खोडात, जमिनीवर गणपती प्रकट झाला हे मोठे आश्चर्य होते. इतर ठिकाणी मांदाराच्या मुळात एकवीस वर्षांनंतर गणपती येतो. तोही मानून घ्यावा लागतो. कारण केवळ डोके व सोंड एवढेच दिसते. माझा गणपती तर कुणीही सहज ओळखे, शंकेला जागाच नव्हती.

लोकांनी दर्शनाला येऊन पेढे, गूळ तेथे ठेवून मुग्यांना आमंत्रणच दिले. मुग्यांनी गणपती पोखरला त्यामुळे तो बुजू लागला. शेवटी लाकूडच ते! आता मात्र तो काढून घ्यावा असे मला वाटू लागले, पण गणपतीचा तसा आदेश येईना. एकदा नेहमीप्रमाणे माझी पत्नी सौ.शोभना सकाळी पूजा करायला बागेत गेली. बरोबर पाच वर्षांचा मुलागा चि.पुष्करही होता. तो खेळत गणपतीमागे गेला व एक दगड उचलून गणपती म्हणून आईला दाखवायला आला. सौ.शोभनाला तो पाहून आनंद

झाला. चि.पुष्करने खेळत तो दगडी गणपती माझ्या कॉटवर ठेवला. यावेळी मी ताराचंद रामनाथ हॉस्पिटलमध्ये होतो. घरी आलो दीड-दोन वाजता, जेवलो व झोपण्यासाठी कॉटवर बसलो तो हाताला दगड लागला. डोळ्यावर चश्मा नव्हता म्हणून 'येथे कुणी दगड ठेवला?' असे विचारता तो दगड जवळून पाहिला. मात्र उद्गारलो 'हा तर गणपती!' मग सौ.ने सगळे सांगितले. लाकडाच्या क्षणभुर गणेशमूर्तीऐवजी आता दगडी चिरंतन गणेशमूर्ती आली. त्यामुळे खूप आनंद झाला. पहिला मांदार-गणपती काढून घ्यायला पाहिजे असे ठरवले.

गुरुजींना बोलावून सांगितले. उत्थापन व पुन्हा प्राणप्रतिष्ठा करणे होते. झाडाभोवती आणि कोणी होते व त्यात गणपती होता त्यामुळे त्याला खालून कसा काढावा हा प्रश्न होता.

तेवढ्यासाठी हातोडी, पटाशी, करवत इ. आणून ठेवली. गणपतीच्या डोक्यावरील मुख्य खोड धरून करवतीने मी कापले. संबंध जाडी कापून झाली पण शेवटी वरचे चिकट साल कापणे जड गेले. म्हणून जरा जोर लावला त्याबरोबर संबंध गणपती खालपासून सुटून वर आला. पण पायाचा भाग मात्र तुटून पडला.

मला वाईट वाटले गणपती भंगला म्हणून, पण गुरुजी म्हणाले, "घाबरण्याचे कारण नाही. छातीपर्यंत व्यवस्थित आहे. वरहस्त ठीक आहे." मी ताम्हनाच्या कडेला टेकून गणपती ठेवला. उरलेला भाग योग्य जागी लावून तो कसा तेथे बसवावा याचा विचार करू लागले. तेवढ्यात भटजींनी अभिषेक सुरू करायला सांगितले मी केला. मग आता त्याला शेंदूर लावा. शेंदूर लावताना तो भाग पडणार हे गृहीत धरणे होते पण तो पडला नाही. जाम चिकटला होता हे मोठे आश्चर्य नाही का? यावरून त्या मुर्तीतील खऱ्या चैतन्याची पूर्ण खात्री पटली. मग मी त्याला प्लास्टरचे आसन केले व देव्हान्या ठेवून रोज पूजा सुरू केली.

यानंतरचा एक मोठा चमत्कार आहे. लो.टिळक आयुर्वेद महाविद्यालय व ताराचंद रामनाथ हॉस्पिटल मध्ये

सर्जनरूपे काम करीत असताना ही घटना घडली. मी लेक्चर देत असताना अचानक माझे सिनियर डॉ.साठे लेक्चर हॉलमध्ये आले व म्हणाले "डॉक्टर वर्तक, मी एक पोटाचे ऑपरेशन केले होते. पोट बंद करत असतानाच रक्तस्त्राव सुरू झाला. खूप प्रयत्न करूनही ते थांबला नाही. मला एका तातडीच्या सभेला जायचे आहे म्हणून मी जातो. थोड्या वेळाने थिएटरमधून निरोप आलाच मी लेक्चर मध्येच थांबवून पळालो. तथापि रजिस्ट्रार डॉ.मेहताला काय करायचे ते सांगू लागलो. पण भूल देणारे डॉक्टर उठले, म्हणाले" सर, तुम्हीच या, आधीच खूप रक्तस्त्राव झाला आहे. जास्त वेळ घालवून चालणार नाही. "मी हात धुवून आलो त्यात आणखी पाच मिनिटे गेली. रक्तस्त्राव चालूच होता मी एक रुमाल घेतला व रक्तस्त्रावाच्या जागी ठेवला. उजव्या हाताने दाबून धरून कसले ऑपरेशन इ.चौकशी केली, मिनिटभराने हात काढला तर रक्तस्त्राव पूर्ण थांबला होता. काहीही न करता नुसत्या हस्तस्पर्शाने रक्त वहाणे कसे थांबले? हा एक चमत्कारच नाही का?"

१९६७ सालची गोष्ट. माझी त्यावेळी स्टँडर्ड मार्क २ ही मोटार होती. त्यातून बायको - मुले, सासूबाई व एक ड्रायव्हर यांना घेऊन मी म्हैसूरच्या सहलीस गेलो होतो. म्हैसूरमध्ये दाराची काच खाली अडकली ती वरच येईना. तेथे दाखवले तर दिवसभराचे काम आहे, असे सांगितले म्हणून पुण्यात काम करायचे ठरवून निघालो. गिरसप्पाचा धबधबा पाहून सायंकाळी सहा वाजता जंगलात शिरलो. थोड्याच वेळात घनदाट काळोख पसरला कारण दाट जंगल भोवती होते. काजव्याचे थवेच्या थवे समोरून येताना दिसत होते. ते दाट जंगल पाहून मला भीती वाटू लागली. त्या जंगलात वाघ, अस्वले, नागराज इ. आहेत हे माहीत होते. शिवाय काच उघडी राहिली होती. भीती जास्त वाटत होती. कारण रक्षणाचे साधनच नव्हते म्हणून मी सर्वांना देवाचा जप करण्यास सांगितले व मीही जप करू लागलो.

जरा वेळात समोरून एक सात आठ वर्षांचा मुलगा येताना दिसला. हातात एक काठी व पिशवी होती. त्याला पाहून मी म्हटले इतका छोटा मुलगा एकटा येतोय त्याअर्थी जवळ

वस्ती असावी व रानात श्वापदे नसावीत. आमची भीती गेली. पण नंतरही बराच वेळ कुठे वस्ती दिसली नाही. खूप वेळाने शिरसी गाव लागले. या प्रसंगाचे महत्त्व त्यावेळी फार जाणवले नाही पण १९७३ साली सराफ नावाचा एक तरुण मला भेटला. त्याला अचानक काही ज्ञान होत असे. माझ्याकडे बघत तो म्हणाला 'सर, तुम्हाला जंगलात गणपतीचे दर्शन दिले आहे.' मी नाही म्हणालो व विचारले, 'मी कसा जंगलात जाणार? पुन्हा पाहून तो म्हणाला, सर, नीट आठवून पहा, तुम्ही जंगलात होता, घाबरला होता, त्यावेळी एक मुलगा तुम्हाला दिसला, तो गणपतीच होता, 'जरा वेळाने मला सगळा प्रसंग आठवला. सहा वर्षांपूर्वीची घटना सराफ याला कशी दिसली? दिव्य दृष्टी मान्य करावीच.'

गाडीचा आणखी एक चमत्कार येथेच सांगून टाकतो. १९७२ साली माझे व्याख्यान सोलापूर येथे उद्यान सहकारी बँकेने गणेशोत्सवात ठेवले होते. मी गाडीतून सौ.शोभना व मुले यांना घेऊन गेलो. पुढे हैद्राबादला जायचे योजले होते. हैद्राबादहून परतताना ॲम्बेसेडरची टाकी पूर्ण भरली व निघालो.

प्रथम गुरबर्ग्याहून दर्शन घेऊन गाणगापूरला निघालो. गाणगापूर जवळ आल्यावर पेट्रोल भरून निर्यात राहिलो. गाणगापूरमध्ये देवांचे दर्शन घेतले. मग लोक म्हणाले, 'आता संगमावर जा,' मी म्हटले तेवढे पेट्रोल नाही. गावात कुणाकडेही पेट्रोल नव्हते. एसटी ड्रायव्हरला विचारले तर तो म्हणाला साहेब येथे कुठेच पेट्रोल मिळणार नाही. जवळजवळ ऐंशी मैलावर अक्कलकोट शॉर्टकटने आहे. ऐंशी किलोमीटर अंतर टायर फाटायची भीती आहे. झाले येथे दोन मैल संगमावर जायला पेट्रोल नाही मग दूर कसे जाणार? आणि पेट्रोल तरी कसे मिळणार? शेवटी मी दत्ताला प्रार्थना केली म्हटले देवा मी तुझी अनेक वर्ष आराधना करत आहे. माणिकप्रभू तुझेच रूप, गाणगापूर स्थान अक्कलकोटही तुझेच स्थान मग हा प्रसंग का? मी आता गाडी चालवणार. भौतिक मार्गाने सर्व युक्त्या करून पेट्रोल वाचवीन पण तू लाज राखली पाहिजेस, मित्र म्हणाला, वेड्या येथे आपण गावात तरी आहोत पण निघालो तर दोन पाच मैलावर गाडी बंद पडेल. मग काय करायचे? मी

सांगितले विश्वास ठेव आणि गाडीत जप करून बस. यायचे नसेल तर येथेच थांब. बायको, मुले सासूबाई यांनाही जप करायला सांगितले, सगळे निघाले. उतारावर गाडी बंद करायची ही युक्ती आरंभली होती. आश्चर्य म्हणजे आम्ही अक्कलकोटमध्ये आलो. सरळ पंपावर गाडी नेली. पेट्रोल भरलं. मगच देवदर्शनास गेलो. दत्ताने पेट्रोलशिवाय ऐंशी किलोमीटर चालवून माझी लाज राखली होती.

ही गोष्ट डॉक्टर, मित्रांना सांगितल्यावर सगळे म्हणाले, पेट्रोलचा मीटर चुकीचा असेल मलाही शंका आली म्हणून पारख करण्याचे ठरवले. पेट्रोल न टाकता त्या पातळीवर काटा येण्यापूर्वीचे पेट्रोल ठेवलं. व्हिजिटला बोलावणं आलं म्हणून निघालो एरंडवन बागेजवळ गेलो व गाडी बंद पडली. पाहिले तर पेट्रोल संपलेले. डबा घेऊन रिव्शाने पंपावरून पेट्रोल आणले. गाडी चालू झाली. दत्ताने दाखवले की बघ उगीच शंका काढू नकोस. आता माझी पूर्ण खात्री पटली आहे की दैवी शक्तीनेच गाडी ऐंशी किलोमीटर चालली. गाडी नवीनच होती तेव्हा मीटर बिघडण्याचा प्रश्न नव्हता.

१९६८ साली महाभारत वाचू लागलो आणि संजयला दिव्य दृष्टी होती म्हणजे नेमके काय याचा विचार मनात आला. दिव्य दृष्टीने कसे दिसते? एवढा साधा प्रश्न मी तज्ञांना विचारला पण कुणी उत्तर दिले नाही. म्हणून श्री दत्ताला मी विचारू लागलो आणि एक दिवस चमत्कार घडला. ऑपरेशन संपवून ताराचंद हॉस्पिटलमधून दुपारी १-२ ला मी परतलो. जेवून झोपलो. ताजातवाना होऊन दुपारी तीनला जागा झालो व श्री दत्ताच्या मूर्तिकडे बघत राहिलो. एकाग्र झालो आणि डोळ्यापुढे दृश्य दिसले की, माझी ४ वर्षांची मुलगी कादंबरी शाळेतून रडत घरी आली व घराच्या दारात उभे राहून रडतच म्हणाली 'बाबा मी घसरगुंडीवर पडले. हे पहा लागलं.' तिने खरचटलेले गुडघे व कोपरे दाखवले. मी चमकलो व उठून शाळेत जायचा विचार करू लागलो, पण माझा बुद्धीवाद आडवा आला, म्हणाला 'काहीतरी भास झाला अन् लगेच धावपळ करतोस?' मी पुन्हा लवंडलो व दत्ताकडे पाहू लागलो.

पण पुन्हा तेच दृश्य दिसले. आता मला रहावेना शाळेत जाऊन बघावे म्हणून उठून तोंड धुवून आलो, सौ.शोभनाचे विचारले 'घाईने कुठं निघाला ?' तिला चिंता नको म्हणून मी सांगितले नाही. काय आहे, आल्यावर सांगीन. एवढेच म्हटले त्यावर ती म्हणाली 'चहा तयार आहे, पिऊन जा' मी चहा प्यायलो. देवासमोर येऊन हाती घड्याळ घातले आणि रडण्याचा आवाज ऐकला. मागे पाहतो तर चि.कादंबरी रडत दारात उभी होती व मला म्हणाली, 'बाबा घसरगुंडीवरून पडले. हे पहा लागलं.' खरचटलेले गुडघे व कोपरे तिने दाखवले, तिला लागल्याचे दुःख ठेवले बाजूला व लगेच श्री दत्तासमोर जाऊन हात जोडले व म्हटले 'दत्ता खरोखरच दिव्य दृष्टीने कसे दिसते हे तू मला दाखवलेस मी दत्ताकडे दिव्यदृष्टी मागितली नव्हती.' म्हणूनच दत्तत्रेयाने मला ती दिली, मागितलं असतं तर काहीच मिळालं नसतं. याच दिव्यदृष्टीचा वापर करून मी १९७५/७६ साली मंगळाचे दोन व १९७७ साली एक असे तीन प्रयोग केले आणि सायंटिफिक रीतीने दिव्यदृष्टीचे अस्तित्व सिद्ध केले. १९५६ ते १९६८ अशी बारा वर्षे म्हणजे एक तप अध्यात्ममार्गावरच पूर्ण झाले. त्याचा आलेखच येथे सादर केला आहे. त्यामुळे नवीन साधकांना काही लाभ होण्याची शक्यता आहे. कुणाला यावर संशोधन करायचे असले तरी त्याला वरील अनुभव उपयोगी पडतील.

- - - - -

चमत्कार असत्य नव्हे सत्यच

चमत्कार या शब्दाची व्याख्या पाहिली की चमत्कार हे सत्यच असतात हे निश्चित ठरते. चमत्कार याचा अर्थ आपल्या तत्कालीन बुद्धीला ज्याची कारणमीमांसा करता येत नाही अशी घटना होय. अनेक वेळा तो चमत्कार घडला व त्याचा अभ्यास केला तर चमत्कार का होतो व कसा होतो हे समजते. ते समजले की तो चमत्कार राहत नाही. ते जर समजले नाही तर तो चमत्कारच राहतो.

आकाशात नेहमी तळपणारा सूर्य हा चमत्कार नव्हे. पण जर एखादे दिवशी तो तळपणारा सूर्य झाकला गेला तर तो

चमत्कार ठरतो. सूर्य याप्रमाणे अर्धवट किंवा पूर्ण झाकला जाणे याचे कारण समजले तेव्हा त्या चमत्काराला 'सूर्यग्रहण' हा शब्द लावला व तो चमत्कार राहिला नाही. आपण भारतीय लोक समजतो की, सूर्य-चंद्र-ग्रहणे का होतात ? हे पाश्चात्यांनी शोधले; पण ती चूक आहे. ऋग्वेदातसुद्धा ग्रहण का होते ते लिहिले आहे व त्या ग्रहणाचा लाभ अंधश्रद्धेपायी काही लोक उठवतात असेही म्हटले आहे. इतक्या प्राचीन काळी वैदिक ऋषींनी इतके ज्ञान मिळवणे हा चमत्कारच नाही का ? केवळ शंभर वर्षांपूर्वी पाश्चात्य तज्ज्ञ मानत की ध्रुवतारा अढळ आहे. त्यास गती नाही. परंतु सात हजार वर्षांपूर्वी पतंजलींनी लिहून ठेवले आहे की ध्रुव ताऱ्यावर संयम केला तर त्याच्या गतीचे ज्ञान होते. इतक्या प्राचीन काळी हे ज्ञान पतंजली मुनींना प्राप्त झाले. हा चमत्कारच नाही का ? आकाशात असंख्य चांदण्या चमचमत असतात. पण त्यातील पाच तेवढे ग्रह आहेत. बाकीचे सारे तारे आहेत हे ऋग्वेदकाळी म्हणजे २५००० (पंचवीस सहस्र) वर्षांपूर्वी भारतीय ऋषींनी शोधले हा चमत्कारच नाही का ? दक्षिणायनारंभ (२२ जून) किंवा उत्तरायनारंभ (२२ डिसेंबर) या दोन दिवशी सूर्य कुठल्या नक्षत्रात असतो याची नोंद वेदामध्ये आढळते. इतक्या प्राचीन काळी संपातगती वैदिक ऋषींनी शोधली हा चमत्कारच आहे, असे गॅमॉव सारखा आधुनिक खगोलतज्ञ गणिती लिहितो हे आश्चर्य आहे !

पंचवीस सहस्र वर्षांपूर्वी इतकी प्रगती आपल्या ऋषींनी कशी प्राप्त केली ? योगसाधना व अध्यात्मशास्त्र यामुळे ही प्रगती झाली. योगसाधना म्हणजे मनाचे आत्म्याशी मीलन घडणे होय. हे मीलन घडले की आत्म्याचे ज्ञान मनात उतरते, मनातून बुद्धीत, तेथून वाणीत येते. या वाणीतून मुखाद्वारे शब्दरूपाने बाहेर लोकांना मिळते किंवा हातावाटे लिखाणातून लोकांपर्यंत पोहोचते. हे ज्ञान झाले की चमत्कार हा चमत्कार वाटतच नाही.

हे बौद्धिक चमत्कारांचे विवरण झाले. आता भौतिक चमत्कार बघू. चमत्कार ऐकले की काहींचा विश्वास बसतो. काहींचा बसत नाही. पण चमत्कार अनुभवले की विश्वास बसल्याशिवाय राहत नाही. साधारणतः विचार करणाऱ्यांबद्दलच

हे विधान मी करत आहे. पण असे काही महाभाग आहेत की अनुभव आला तरी विश्वास ठेवायचा नाही, असा त्यांचा पणच असतो. अशा लोकांसंबंधी न बोलणेच बरे.

दुसऱ्यांचे अनुभव सांगितले तरी संशयास जागा राहते. म्हणून मी येथे माझेच अनुभव सांगणार आहे. मी १९५६ साली M.B.B.S. झालो व M.S. चा अभ्यास करत असतानाच योगसाधनाही चालू केली. त्यातून मला विलक्षण अनुभव आले. ते सर्व भौतिकदृष्ट्या चमत्कारच आहेत.

२५-२६-२७ जून २००१ असे तीन दिवस मला तिरुपती येथे निमंत्रण आले होते. तिरुपती येथील राष्ट्रीय संस्कृत विद्यापीठातील एक प्राध्यापक श्री. नल चक्रवर्ती यांचा तेरा वर्षांचा मुलगा कु. कुणाल चक्रवर्ती हा कितीही अवघड गणित विचारले तरी क्षणात उत्तर देतो. त्याला मी प्रश्न विचारावे, असे त्याच्या पित्याला वाटत होते म्हणून मी गेलो होतो. तीन दिवस सकाळी व दुपारी अशी दोन-दोन तासांची दोन-दोन सेशनस आयोजित केली होती. प्रत्येक सेशनमध्ये वीस तज्ज्ञांनी तीन-तीन प्रश्न विचारावयाचे होते. एकूण ३६० प्रश्न विचारले व त्याने सर्व उत्तरे अचूक दिली. ९७ चा घातांक किती? असे विचारले की तो क्षणात उत्तर देतो. तज्ज्ञाने लिहून आणलेले उत्तर बघायला जास्त वेळ लागतो. वर्गमूळ, घनमूळ इत्यादी सहापर्यंतची मुळे तो क्षणात सांगतो. एका तज्ज्ञाने कॉम्प्युटरवर उत्तर काढले त्यास अर्धा तास लागला. पण तेच उत्तर या मुलाचे क्षणातच दिले.

एकाने प्रश्न विचारला की सूर्य व चंद्र यात अंतर किती आहे? तो मुलगा गप्प बसला. पण अध्यक्षांच्या ध्यानी त्याची अडचण आली म्हणून अध्यक्षांनी प्रश्नकर्त्याला विचारले की, रोज चंद्र-सूर्य अंतर बदलत असते. तुम्ही कुठल्या दिवसाचे विचारता आहात? प्रश्नकर्ता म्हणाला, 'आजचे' त्याबरोबर खाडकन् त्या मुलाने अंतर सांगितले.

हा मुलगा तीन वर्षांचा होता तेव्हा वीसपर्यंतचे पाठे येते होते. आजच्या सायन्सच्या दृष्टिकोनातून पाहिले तर हा चमत्कार मानावाच लागतो. कारण हे ज्ञान कुठून आले या प्रश्नाचे उत्तर

सायन्स देऊ शकत नाही. पण आध्यात्म मार्गात याला चमत्कार मानावे लागत नाही. कारण ईश्वर अशी अलौकिक बुद्धी देतो. त्यालाच सिद्धी म्हणतात. हे सर्वमान्य आहे.

गोडबाबाचा चमत्कार बराच गाजला. अगदी प्रथम हा भानुदास गायकवाड नावाचा वीस-बावीस वर्षांचा तरुण मला भेटण्यास आला. 'दैनिक तरुण भारत' या वृत्तपत्राने त्यास माझ्याकडे पाठवले होते. कारण तो हात लावेल तेथील भाग, कुठल्याही वस्तूचा गोड लागत असे. डॉ. वर्तकांच्या तपासणीत उतरलास तर तुझी बातमी छापू असे 'तरुण भारत' ने त्यास सांगितले होते. मी त्याचे सर्व ऐकून घेतले व तपासणीस तयार आहेस का? असे विचारले. त्याने होकार दिला. मग मी त्याला साबणाने हात धुण्यास सांगितले. तसे धुऊन त्याने स्वतःच्या रुमालाने हात पुसले. त्याने रुमालास काही गोड द्रव्य लावले असणे शक्य होते म्हणून मी त्याला पुन्हा हात धुवावयास लावले व माझ्या नॅपकिनला हात पुसण्यास सांगितले. तसे पुसून तो म्हणाला 'हा नॅपकिनच चाटून पाहा ना, गोड लागेल' मी शंका काढली की ही हिप्नॉटिक सजेशन असेल व त्यामुळे मला तो नॅपकिन गोड लागेल म्हणून मी न चाटता दवाखान्याबाहेर आलो व तेथे उभ्या असलेल्या माझ्या नर्सला म्हटले की हा नॅपकिन चाटून पाहा व चव सांगा. तिने चाटून लगेच म्हटले की गोड लागतो आहे. मग त्याने माझ्याच टेबलावरील एक कागद उचलून त्यावर हात फिरवला. मी चाटला तर गोड लागला. मग मी तिसऱ्या मजल्यावर फोन करून माझ्या पत्नीला काही वस्तू खाली पाठवण्यास सांगितले. त्यात लिंबू व मिरचीसुद्धा मागितली. गोडबाबाने त्यास हात लावून माझ्याकडे दिले. मी चाटून पाहिले तर मिरचीसुद्धा गोड लागली. मग मी काही वस्तू वर पत्नीकडे पाठवल्या व चव सांग म्हटले, तिनेही गोड लागल्याचे सांगितले. नंतर मी माझे एक पेन दिले. ते हाताळून त्याने मला परत दिले. ते मी चाटून गोड लागल्याची खात्री केली. ते पेन बाजूला ठेवले. सुमारे दोन महिने तरी ते गोड लागत होते. हात धुऊन पाणी दिले तर तेही गोड लागले. जितके हात धुवावे तितके ते पाणी अधिक गोड लागे. हा चमत्कारच नाही का?

..... ग्राह्येध .....

मग मी त्याला ससून हॉस्पिटल व बी.जे.मेडिकल कॉलेजच्या तज्ज्ञांना भेटण्यास सांगितले. यावर संशोधन व्हावे, अशी माझी इच्छा होती. तो सर्व दृष्टीने नॉर्मल ठरला. पण यावर संशोधन असे कुणीच केले नाही.

मधल्या काळात अंधश्रद्धा निर्मूलनाचे डॉ. दाभोळकर त्याच्यासाठी मला भेटण्यास आले. त्यांचे म्हणणे, “तो सॅकरीन लावतो.” मी म्हटले, “त्याची पाठ सुद्धा लोकांनी चाटून पाहिली आहे व ती गोड लागते हे मानले आहे. पाठीला हात पोचणार नाही अशा ठिकाणीही गोड लागते.” त्यावर ते महाशय म्हणाले की, “ते सॅकरीनने आंघोळ करत असेल.” सॅकरीनने आंघोळ करणे हे दररोज परवडेल का ? श्रीमंतालाही परवडणार नाही. मग त्या गरीबाला कुठून परवडणार ? शिवाय या गोडपणाचा तो धंदा करत नव्हता.

बारामतीत तो राहतो तेथील ‘अॅनिस’वाले पोलिसांकडे तक्रारीस गेले. पोलीस इन्स्पेक्टरने त्याला पाचारण केले. तो चौकीत आल्यावर त्याला दम देत म्हणाले, “काय रे बुवाबाजी करतोस काय ? हात लावील तेथे गोड होते असे म्हणतोस काय ? लाव हात त्या सायकलला, बघू गोड होते का ?” गोडबाबाने त्या सायकलच्या मधील दांडीवर हात घासला व म्हणाला, “बघा चाटून.” पोलिसाने चाटून मान्य केले की, सायकल गोड लागत आहे. या प्रकाराने पोलिसांनी चमत्कार मानला व त्यावर कारवाई केली नाही.

नंतर ‘अॅनिस’ने वृत्तपत्रातून वादळ उठवले. माझ्या विरुद्धही काहूर केले. माझे साधे म्हणणे होते की, दाभोळकरांनी हाताला सॅकरीन लावून गोडबाबाप्रमाणेच चार-पाच वेळा हात धुऊन वस्तू गोड करून दाखवावी. पण ते मान्य करण्यास तयार नव्हते. वृत्तपत्राद्वारे मला आव्हाने देऊ लागले व खऱ्या अर्थाने सायंटिफिक प्रयोग करणे टाळू लागले. मग मीच रोटरी क्लबच्या वतीने पर्वतीच्या पायथ्याशी असलेल्या भागवत हॉलमध्ये गोडबाबाचा कार्यक्रम ठरवला व ‘अॅनिस’ला आमंत्रित केले. ते उघडपणे आले नाहीत पण छुपेपणाने आले.

या प्रयोगाला आंतरराष्ट्रीय कीर्तीचे संशोधक डॉ. पां.

वा. सुखात्मे यांना अध्यक्ष केले होते. डॉ. गोडबोले पॅथॉलॉजिस्ट, डॉ. साबणे नॅशनल केमिकल लॅबोरेटरीचे संशोधक, जादूगार भोपळे वकील इत्यादी नामवंत लोकांना मंचावर बसवले होते. प्रास्तविकात मी सांगितले की, सॅकरीन लावून तो लोकांना फसवतो असा आरोप केला जातो. म्हणून जमलेल्यांपैकी दोन-तीन जणांनी पुढे यावे व हातास सॅकरीन मनसोक्त लावून यावे. गोडबाबाप्रमाणे तपासण्या करवून घ्याव्यात. दोघे जण आले. हाताला सॅकरीन लावले. मग हे दोघे व गोडबाबा यांना हात पाच वेळा साबणाने धुण्यास सांगितले. तसे केल्यावर पाणी हाताने देण्यास सांगितले. गोडबाबाने पाणी जमलेल्या सर्व शे-दोनशे माणसांना गोड लागले. पण सॅकरीनवाल्यांचे पाणी मात्र गोड लागले नाही.

नंतर एका बाईने कडू कार्ले आणले होते. ते हाताने कुस्करून गोडबाबाने दिले. ते कारलेही गोड लागले. मिरची चुरडून दिली. तीही सगळ्यांना गोड लागली. त्यात ‘अॅनिस’ वाला एक होता. त्याने गोड लागल्याचे मान्य केले तरीही चमत्कार मानणार नाही असे म्हणाला. अशा वेड्यांच्या नादी न लागणेच बरे.

नॅशनल केमिकल लॅबोरेटरी येथील तज्ज्ञांनाही त्याच्यावर संशोधन करावे अशी विनंती मी केली पण संशोधन करण्याची वृत्तीच भारतीय शिक्षित लोकांमध्ये नाही हे मान्य करावे लागले. त्यामुळे NCL ने काही दखल घेतली नाही. एकदा मी गोडबाबाला घेऊन पुणे विद्यापीठात केमिस्ट्रीच्या प्रमुखांना भेटलो. डॉ. वाडिया यांनी गोडबाबाने हात लावलेल्या वस्तू व पाणी चाखले. गोड लागले हे मान्य केले आणि वर हेही सांगितले की ही चव सॅकरीनची नाही. मी म्हटले, “याच्या सर्व तपासण्या करा व तसे प्रमाणपत्र द्या.” त्यावर साहेब म्हणाले, "No No, I don't want to get involved in that." का कचरले हे साहेब ? सत्य मानण्यास घाबरावे का ? कारण ‘अॅनिस’वाले मोर्चा काढतील ही भीती. ‘अॅनिस’ला सत्य नको आहे. जाहिरातबाजी हवी आहे. हेच खरे.

गोडबाबाच्या या चमत्कारावर संशोधन केले तर एखादा नवा शोध लागेल. गोडी असलेले केमिकल सापडेल. पण काम

कोण करणार ? स्वस्थ बसून, तर्कटे करत, ज्या-त्यावर टीका करणे हाच आमचा धंदा.

१९७६ सालच्या सुमारास एक मोठा चमत्कार माझ्याच आयुष्यात घडला. दुपारचा बाराचा सुमार होता. दवाखान्यात शेवटचा रुग्ण मी बघत होतो. त्यावेळी मागील दाराने एक माणूस आत आला होता. संन्यासी होता. डॉक्टरांना भेटायचे म्हणत होता. पण माझी नर्स व आया त्याला भिक्षा मागणारा समजून 'पुढे जा' म्हणत होत्या. पेशंट गेल्यावर मी डोकावून पाहिले तर चक्क शिर्डीचे साईबाबा दारात उभे दिसले. मी विचारले, "कोण हवे ?" ते म्हणाले, "तुम्हालाच भेटायचे आहे. गाणगापूरहून आज्ञा झाली आहे." मी त्यांना आत घेतले. खुर्चीवर बसून मजकडे पाहात ते म्हणाले, "तुम्हाला प्रसाद द्यायची आज्ञा झाली आहे." मी म्हटले, "मला यातले काही कळत नाही, मी काय करू ते सांगा." त्यावर ते म्हणाले, "मला चार आणे द्या." मी खिशात हात घातला. नाणे नव्हते म्हणून मी दोन रुपयांची नोट देऊ लागलो तर म्हणाले, "चार आणेच द्या." मी घरातून पावली मागवली व त्यांना देऊ लागलो. तेव्हा त्यांनी माझ्याच टेबलावरचा एक चतकोर कागद घेतला व म्हणाले, "या कागदावर ठेवा." टेबलावरील त्या कागदावर मी ती पावली ठेवली. मग त्यांनी छोट्या हळद-कुंकवाच्या डब्या काढल्या. त्या टेबलावर ठेऊन म्हणाले, "पावलीवर हळद-कुंकू वाहा." मी वाहिले. मग म्हणाले, "हात पुढे करा" मी केला. टेबलावरून तो कागद उचलून माझ्या हातावर ठेवत त्यांनी पुरचुंडी केली व मूठ बंद करण्यास सांगितले. मग म्हणाले, आता तुम्ही पूजा करता त्या देवांभोवती तीन वेळा ओवाळून या. पण मूठ उघडू नका. या संकेतामुळे काही चमत्कार होणार हे मला कळले. पण मूठ उघडणार नाही असे वचन मी दिले होते म्हणून मूठ न उघडता मी बोटाने चाचपून पाहिले, तेव्हा पावली हाताला लागत होती. ओवाळून उतरल्यावर मला म्हणाले, "डोळे मिटून बसा." मूठ बंद ठेऊन, डोळे मिटून मी बसलो. मग ते म्हणाले, "आता प्रसाद, उघडा मूठ." मी मूठ उघडून कागद उलगाडला. त्यात एक मोठे गलांडवाचे फूल दिसले. ते बाजूस केले. हळद-कुंकू

बाजूस केले तर आत पावली दिसली. पण त्यावरचे तीन सिंह नाहीसे होऊन त्यावर दोन पादुका उमटलेल्या दिसल्या. मी थक्क झालो. माझ्याच मुठीत फूल कुठून आले ? सिंह नाहीसे होऊन पादुका कशा आल्या ? कुणी हातचलाखी केली ? माझ्याच बंद मुठीत सर्व घडले होते.

मी त्यांना चहा कॉफी विचारली. ते नको म्हणाले. मग मी 'दूध घेणार का ?' असे विचारले, तेव्हा म्हणाले, दुधाला नाही म्हणायचे नसते, तेव्हा द्या. मी दूध दिले. पण त्यातील थोडं बशीत ओतून घेऊन त्यांनी उरलेले दूध कपातून मला दिले. दूध पिऊन उठले. म्हणाले, "आता पुन्हा आज्ञा होईल तेव्हा येईन," काहीही न मागता ते जाऊ लागले. मी त्यांना दारापर्यंत पोहोचवायला गेलो.

एवढा मोठा चमत्कार करणारा हा माणूस कुठे जातो हे मला बघायचे होते. माझ्या दारात उभे राहिले की संबंध आळी दृष्टीस पडते. ते दाराबाहेर पडून डावीकडे म्हणजे पश्चिमेकडे रस्त्यावरून जाऊ लागले. मी एकटक त्यांच्याकडे पाहू लागलो. ते पन्नास पावले गेले असतील तेवढ्यात माझ्यासमोर एक गारुडी आला व पैसे मागू लागला. मी साईबाबांवरची दृष्टी न वळविता गारुड्याला म्हणालो, "जा बाबा, काही देणार नाही." न जाता त्याने नागाच्या टोपलीचे झाकण काढले व माझ्यासमोर धरले. नागाने फणा काढला तो माझ्या चेहऱ्यापासून फूटभर अंतरावर. त्यामुळे मी बाबांकडे बघत असताना नाग दिसला व मान मागे घेत मी गारुड्यावर खेकसलो व त्याला चालवले. पुन्हा डावीकडे पाहिले तर बाबा बेपत्ता. मी थोडे अंतर जाऊन जवळच्या वाड्यात शिरलो की काय ते पाहिले. पण दिसले नाहीत. एका क्षणात दृष्टीसमोर पावणेसहा फुटी तेजस्वी पुरुष नाहीसा होतो कसा ? हा विचार करत उजवीकडे पाहिले तर नागवाला गारुडीही कुठे दिसेना. भीक मागणारा गारुडी असता तर कुठल्या तरी दारासमोर दिसला असता. पण दिसला नाही. तो अदृश्य, बाबाही अदृश्य, कोण म्हणेल 'चमत्कार असत्य'

पुष्कळ चमत्कार मी अनुभवले आहेत. चमत्कार सत्यच असतात. □□□